T.C.

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ-CERRAHPAŞA

ADLİ TIP VE ADLİ BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Danışman

PROF. DR. Faruk Aşıcıoğlu

TERÖR TEHDiDi KARŞISINDA YAŞANAN KORKUNUN, PSİKOLOJİK YARALANMALARIN VE İNSANLARIN TUTUM FARKLILIKLARININ MİZAÇ ÖZELLİKLERİ VE ŞEMALAR BAĞLAMINDA İNCELENMESİ

SOSYAL BİLİMLER ANABİLİM DALI

DOKTORA TEZİ

ÖZLEM BUGUR ÖZDEMİR

İSTANBUL, 2022

T.C.

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ-CERRAHPAŞA

ADLİ TIP VE ADLİ BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Danışman

PROF. DR. Faruk Aşıcıoğlu

TERÖR TEHDiDi KARŞISINDA YAŞANAN KORKUNUN, PSİKOLOJİK YARALANMALARIN VE İNSANLARIN TUTUM FARKLILIKLARININ MİZAÇ ÖZELLİKLERİ VE ŞEMALAR BAĞLAMINDA İNCELENMESİ

SOSYAL BİLİMLER ANABİLİM DALI

DOKTORA TEZİ

ÖZLEM BUGUR ÖZDEMİR

İSTANBUL, 2022

Özet

Bu araştırmanın amacı, kişilik özelliklerinin ve şemaların terörizm algısına ve terör olayları karşısında yaşanılan psikolojik yaralanmalara ne şekilde etki ettiğinin araştırılmasıdır. Bu bağlamda, kişilerin şemaları ve kişilik özellikleri dikkate alınarak bir profilleme yapılmaya çalışılmıştır. Kimler terör olaylarından daha fazla yara alıyor, kimler terör olaylarına katılma potansiyeline daha çok sahip, insanlar hangi olayları terör olayı olarak algılıyor gibi soruların cevabı aranmıştır.

Bu amaçla öncelikle bir kişilik ölçeği geliştirilmiştir. Ölçeğin toplumu temsil oranının arttırılabilmesi için, farklı şehirlerde yaşayan, okur yazar olan 16 yaş üstü 1258 katılımcıya ulaşılmıştır. Ölçeğin geliştirilmesinin ardından, terör algısının değerlendirilebilmesi amacıyla İstanbul ve Kayseri illerinde yaşayan toplam 400 katılımcıya ulaşılmıştır. Araştırmaya gönüllü olarak katılmayı kabul eden katılımcılara, Demografik Bilgi Formu, araştırmacı tarafından geliştirilen Enneagram Kişilik Ölçeği, YŞÖ - Young Şema Ölçeği- Kısa Form (YSQ/ Short Form 3) ve Terör Algısı Değerlendirme Formu verilmiştir.

Araştırmanın sonucunda elde edilen verilerin analizi SPSS 24.0 ve AMOS 21.0 istatistiksel değerlendirme programlarıyla yapılmıştır. Analizlerin sonucunda, geliştirilen ölçeğin geçerlilik ve güvenilirlik kriterlerini karşıladığı bulunmuştur. Bununla birlikte kişilik tiplerinin ve şemaların birbirleriyle korelasyonlarının olduğu bulunmuştur. Demografik özelliklerin, şemaların ve kişilik tiplerinin terör algısını, terör karşısında yaşanılan korkunun derecesini ve kişilerin doğrudan ya da dolaylı olarak terörizm mağduru olma

potansiyellerini farklılaştırdığı görülmüştür. Kişilik özelliklerinin ve şemaların, kişilerin yasa dışı eylemlere katılma potansiyelleri üzerinde etkili olabileceği görülmüştür.

Bu çalışmada, terörizm ile ilgili psikolojik faktörlerin etkileri ile ilgili genel bir betimleme sunulmuştur. Bu sonuçların gelecekte yapılacak risk önleme çalışmalarına katkısı olacağı düşünülmektedir.

Anahtar kelimeler: Terörizm, Travma, Terör Algısı, Psikolojik Sağlamlık, Profilleme, Terör Korkusu

Abstract

The purpose of this research is to investigate how personality traits and schemas affect the perception of terrorism and psychological injury caused by terrorist incidents. In this context, it has been tried to create a profiling by taking the schemas and personality types of the people into consideration. This research aims to seek an answer for questions such as who are injured more by terrorist incidents, who have more potential to participate in terrorist incidents, which events are perceived as terrorist incidents.

For this purpose, a personality scale has been developed. In order to increase the community representation ratio of the scale, 1258 participants, who were over the age of 16, literate and living in different cities, were reached. After the scale was developed, 400 participants living in Istanbul and Kayseri were reached to evaluate the perception of terrorism. Demographic Information Form, enneagram personality scale which is developed by the researcher, YSQ/ Short Form 3 and Terror Perception Evaluation Form were given to the participants who voluntarily agreed to participate in the study.

The analysis of the data obtained from the research has been made with statistical evaluation programs called SPSS 24.0 and AMOS 21.0. As a result of the analyses, it has been found out that the scale meets the validity and reliability criteria. At the same time, it has been found out that personality types and schemas are correlated with each other. It has been observed that demographic characteristics, schemas and personality types differentiate the perception of terrorism, the degree of fear experienced in the face of terrorism, and the potential of individuals to be victims of terrorism directly or indirectly. It has been observed that personality traits and schemas can affect the potential of individuals to engage in illegal acts.

In this study, a general description of the effects of psychological factors related to terrorism is presented. It is thought that these results will contribute to future risk prevention studies.

Keywords: Terrorism, Trauma, Terror Perception, Resilience, Profiling, Fear of Terrorism

Önsöz

Tez sürecimde engin bilgi birikimiyle bana her zaman destek olan, güven veren ve akademik anlamda arkamda duran; iyi ki bu yolculukta rehberim olmuş dediğim değerli bilim insanı ve kıymetli tez danışmanım Prof. Dr. Faruk Aşıcıoğlu hocam başta olmak üzere; tez jürimde bulunan değerli hocalarım Prof. Dr. Ümit Naci Gündoğmuş ve Asst. Prof. Dr. *Mustafa Okudan hocalarıma; Cerrahpaşa Adli Tıp ve Adli Bilimler Enstitüsü'nde derslerini aldığım* Prof. Dr. Erdinç Öztürk, Prof. Dr. Gökhan Oral, Doç. Dr. Neylan Ziyalar, Doç. Dr. Emel Hülya Yükseloğlu ve Doç. Dr. Zeynep Belma Gölge hocalarıma en derin saygı ve sevgilerimi sunuyorum.

Elbette değerli aileme sevgili annem Nadire Bugur, babam Abdullah Bugur, Dilek, Mehmet, Ahmet ve Zeynep'e aile bağlarının iyileştirici gücünü bana hissettirdikleri, her düştüğümde yanımda oldukları için sonsuz teşekkürler.

Son olarak, araştırmama sağladığı akademik katkısı, sabrı ve nezaketi için kıymetli eşim Dr. Mehmet Özdemir'e teşekkür ederim.

İçindekiler

Özet i
Abstract iii
Önsöz v
İçindekiler vi
Tablolar Listesi viii
Şekiller Listesi x
1. Giriş ve Amaç 1
2. Genel Bilgiler 6
2.1. Kavramsal ve Teorik Açıdan Terörizme Genel Bakış 6
2.1.1. Tarihsel süreçte terörizmin gelişimi 8
2.2. Terörizm Türleri 12
2.3. Hukuki Düzenlemeler 15
2.4. Terörizmin Psikolojik Etkileri 19
2.4.1. Psikolojik tehdit karşısında kullanılan savunma mekanizmaları 21
2.4.2. Terörizmin yol açtığı psikopatolojiler 26
2.5. Terörizm ve Terörist Algısı 31
2.6. Teröristlerin Psikolojisi 32
2.7. Şema Kavramı ve Şema Terapi Modeli 35
2.7.1. Erken dönem uyum bozucu şemalar 36
2.8. Enneagram 44
2.8.1. Tarihsel süreç ve sembol 45
2.8.2. Enneagram kişilik tipleri 48
3. Gereç ve Yöntem 55
3.1. Araştırmanın Modeli 55
3.2. Evren ve Örneklem 56
3.3. Veri Toplama Araçları ve Süreci 56
3.3.1. Demografik bilgi formu 58
3.3.2. Enneagram kişilik ölçeği 59

3.3.3 YŞÖ - Young Şema Ölçeği- Kısa form (YSQ/ Short Form 3) 59
3.3.4. Terör algısı değerlendirme formu 59
3.4. Verilerin Çözümlenmesi 60
4. Bulgular 61
4.1. Enneagram Ölçeği Örnekleminin Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular 61
4.2. Enneagram Ölçeği Açımlayıcı Faktör Analizi Sonuçları 62
4.3. Enneagram Ölçeği Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonuçları 68
4. 4. Enneagram Ölçeğinin Güvenirlik Analizi Sonuçları 80
4. 4.1. Güvenirlik analizi 80
4.5. Enneagram Ölçeğinin Test – Tekrar Test Sonuçları 81
4.6. Katılımcıların Tanımlayıcı İstatistik Değerleri 93
5. Tartışma 185
6. Sonuç ve Öneriler 212
7. Kaynaklar 217
8. Ekler 229

Tablolar Listesi

Tablo I. Katılımcıların Cinsiyetlerine Göre Dağılımı 61
Tablo II. KMO ve Bartlett Değerleri 63
Tablo III. Faktör Yükü Değerleri 64
Tablo IV. Uyum Değerlerinin Kabul Edilebilir Düzeyleri 69
Tablo V. Tip1 İçin DFA Sonuçları 70
Tablo VI. Tip2 İçin DFA Sonuçları 71
Tablo VII. Tip3 İçin DFA Sonuçları 72
Tablo VIII. Tip4 İçin DFA Sonuçları 73
Tablo IX. Tip5 İçin DFA Sonuçları 74
Tablo X. Tip 6 İçin DFA Sonuçları 75
Tablo XI. Tip7 İçin DFA Sonuçları 77
Tablo XII. Tip8 İçin DFA Sonuçları 78
Tablo XIII. Tip9 İçin DFA Sonuçları 79
Tablo XIV. Güvenirlik Katsayıları 80
Tablo XV. Maddelerin Ön Test-Son Test Ölçümlerinin Fark ve Korelasyon Testi 81
Tablo XVI. Korelasyon Testi 89
Tablo XVII. Basıklık ve Çarpıklık Değerleri 91
Tablo XVIII. Katılımcıların Demografik Dağılımları 93
Tablo XIX. Katılımcıların Psikolojik Değerlendirmelerine İlişkin Dağılımları 94
Tablo XX. Katılımcıların Terör Olaylarını Değerlendirmelerine İlişkin Dağılımları 95
Tablo XXI. Katılımcıların Terör Algılarına İlişkin Dağılımları 98
Tablo XXII. İllere Göre Kişilerin Özellikleri 99
Tablo XXIII. İllere Göre Kişilerin Terör Konusundaki Görüşleri 101
Tablo XXIV. Tipler İle Terör İle İlgili İfadelere Katılım Düzeyi Arasındaki İlişki 103
Tablo XXV. Ölçek Puanlarının Cinsiyet Bakımından Farklılık Gösterme Durumu 109
Tablo XXVI. Ölçek Puanlarının Yaş Bakımından Farklılık Gösterme Durumu 112

Tablo XXVII. Ölçek Puanlarının Yaşanılan Şehir Bakımından Farklılık Gösterme Durumu 117

Tablo XXVIII. Ölçek Puanlarının Eğitim Durumu Bakımından Farklılık Gösterme Durumu 120

Tablo XXIX. Ölçek Puanlarının Çalışma Durumu Bakımından Farklılık Gösterme Durumu.....126

Tablo XXX. Ölçek Puanlarının Medeni Durum Bakımından Farklılık Gösterme Durumu 129

Tablo XXXI. Ölçek Puanlarının Gelir Durumu Bakımından Farklılık Gösterme Durumu 133

Tablo XXXII. Ölçek Puanlarının Daha Önce Psikiyatrik Bir Tanı Alma Durumu Bakımından Farklılık Gösterme Durumu.....141

Tablo XXXIII. Ölçek Puanlarının Şu Anda Herhangi Bir Psikolojik Destek Alma Durumu Bakımından Farklılık Gösterme Durumu.....144

Tablo XXXIV. Ölçek Puanlarının Herhangi Bir Terör Olayına Dolaylı Olarak (Sosyal Medya, Basın, Vs.) Maruz Kalma Durumu Bakımından Farklılık Gösterme Durumu....147

Tablo XXXV. Ölçek Puanlarının “Kişilere Yönelik Suikastlar Terör Olayı Olarak Değerlendirilebilir” Görüşüne Katılma Durumu Bakımından Farklılık Gösterme Durumu 151

Tablo XXXVI. Ölçek Puanlarının “Pandemiye Neden Olabilecek Bir Virüsün Laboratuvar Ortamında Üretildikten Sonra Topluma Yayılmasına Neden Olmak Bir Terör Eylemi Olarak Kabul Edilebilir Mi?” Görüşüne Katılma Durumu Bakımından Farklılık Gösterme Durumu.....154

Tablo XXXVII. Ölçek Puanlarının “Farklı Düşüncelere Sahip İnsanların Karşılıklı Çatışmaları Terör Eylemi Olarak Kabul Edilebilir Mi?” Görüşüne Katılma Durumu Bakımından Farklılık Gösterme Durumu.....158

Tablo XXXVIII. Ölçek Puanlarının “Kişilerin İnançları Nedeniyle Birilerine Zarar Vermeleri Terör Eylemi Olarak Kabul Edilebilir Mi?” Görüşüne Katılma Durumu Bakımından Farklılık Gösterme Durumu.....162

Tablo XXXIX. Ölçek Puanlarının Son Zamanlarda Ülkemizde Ya Da Dünyada Meydana Gelen Terör Olaylarından Dolayı Yaşanan Hissiyat Bakımından Farklılık Gösterme Durumu.....167

Tablo XL. Farklı Tiplerdeki Kişilerin İfadelere Katılım Düzeylerinin Karşılaştırılması 178

Tablo XLI. Farklı Tiplerdeki Kişilerin Şema Puanlarının Karşılaştırılması 182

Şekiller Listesi

Şekil 1. Enneagram Sembolü 46
Şekil 2. Enneagram Tip1 Kanat Yapısı 46
Şekil 3. Enneagram Tip1 Rotası 47
Şekil 4. Katılımcı Yaş Dağılımı 62
Şekil 5. Tip1 İçin Yol Haritası 69
Şekil 6. Tip2 İçin Yol Haritası 71
Şekil 7. Tip3 İçin Yol Haritası 72
Şekil 8. Tip4 İçin Yol Haritası 73
Şekil 9. Tip5 İçin Yol Haritası 74
Şekil 10. Tip 6 İçin Yol Haritası 75
Şekil 11. Tip7 İçin Yol Haritası 77
Şekil 12. Tip8 İçin Yol Haritası 78
Şekil 13. Tip9 İçin Yol Haritası 79

1. Giriş ve Amaç

1965 yılında kurulan United Nations Development Programme (UNDP), tüm dünyanın ortak sorunlarını ele alarak sürdürülebilir kalkınma programları oluşturmakta ve insanlığın gelecek yıllarda daha iyi şartlarda varlığını koruması üzerine çalışmalar yapmaktadır. Özellikle gelişmekte olan ülkelere yönelik çalışmalar yapan kuruluşun 2015 kalkınma ajandasına 17 amaç eklenmiştir. Bu amaçlar; yoksulluğa son, açlığa son, sağlık ve kaliteli yaşam, nitelikli eğitim, toplumsal cinsiyet eşitliği, temiz su ve sanitasyon, erişilebilir ve temiz enerji, insana yakışır iş ve ekonomik büyüme, sanayi, yenilikçilik ve altyapı, eşitsizliklerin azaltılması, sürdürülebilir şehirler ve topluluklar, sorumlu üretim ve tüketim, iklim eylemi, sudaki yaşam, karasal yaşam, barış, adalet ve güçlü kurumlar ve amaçlar için ortaklıklardan oluşmaktadır. Dünyanın geleceği için üzerinde çalışılan kalkınma ajandasına bakıldığında terör olaylarının aslında pek çoğu ile ilişkisi olduğu görülmektedir. Oldukça kapsamlı bir konu olan terör, sıklıkla ülkemiz ve dünya basınında, ülkelerin geliştirilen politikalarında hatta sivillerin günlük konuşmalarında yer alıyor olsa da halen sınırları, etkilenenleri, etkileri net bir şekilde sınıflandırılamamıştır.

Terör ve terörizm kavramları anlam bakımından farklı olan ancak sıklıkla birbirinin yerine kullanılan kelimelerdir. Bunun nedeni ulusların terör konusunda henüz ortak bir tanım yapamamış olmalarıdır. Literatür incelendiğinde terör ile ilgili birçok tanımla karşılaşılmaktadır. Kelime anlamı olarak terör eylemsel bir olayın adıdır. Aslında sistematik olmayan ya da siyasi bir amaç taşımayan anlık gelişen olaylardır diyebiliriz; örneğin, trafik terörü, kapkaç terörü gibi durumsal eylemleri tarif ederken kullanılır. Terörizm ise terörün hedeflerine ulaşırken kullandığı ideolojiyi ya da amacını gerçekleştirmek için kullandığı stratejiyi ifade eder; bu hedefler siyasi, ekonomik ya da

dini motivasyonu olan hedefler olabilir (Yüksel, Erdem, 2016). Literatür ele alındığında terörizm siyasi açıdan ele alınan bir olgudur denebilir. Terörizm, bireyler veya gruplar tarafından, otoriteye karşı ya da otorite adına politik taleplerin, şiddet kullanarak ya da şiddet kullanma endişesi yaratarak geniş bir kitle üzerinde endişe ve korku yaratması olarak değerlendirilebilir. (Ayhan, 2015).

Ülkemizde, 12.4.1991 tarih ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun 2003'teki yeniden düzenlenmiş 1. Maddesine göre, "Terör; cebir ve şiddet kullanarak; baskı, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemlerinden biriyle, Anayasa'da belirtilen Cumhuriyetin niteliklerini, siyasi, hukukî, sosyal, laik, ekonomik düzeni değiştirmek, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmak, Türk Devleti'nin ve Cumhuriyetin varlığını tehlikeye düşürmek, Devlet otoritesini zaafa uğratmak veya yıkmak veya ele geçirmek, temel hak ve hürriyetleri yok etmek, Devletin iç ve dış güvenliğini, kamu düzenini veya genel sağlığı bozmak amacıyla bir örgüte mensup kişi veya kişiler tarafından girişilecek her türlü suç teşkil eden eylemlerdir." şeklinde net bir tanım bulunmaktadır.

Literatür incelendiğinde terörizm konusunun önemli bir alt başlığının da mağduriyet konusu olduğu görülmektedir. Terör eylemlerinin gerçekleşebilmesi için bir grubun bastırılması, korkutulması ya da şiddete uğraması gerekmektedir. Teröristler hedeflerine ulaşırken bir tür şiddet yolunu kullanmaktadırlar. Her ne kadar terör öncelikli olarak silah tutan bir eli akla getiriyor olsa da, değişen dünya düzeni terör eylemlerinin de metotlarını değiştirmiştir denebilir (Yeniçeri, Dönmez, 2008). Bu metotlar bazen biyolojik bir silah olarak, bazen bir kişiye karşı gerçekleştirilen bir suikastle bir çok kişiyi korkutma olarak, bir intihar saldırısı olarak ya da teröristlerin imkanları doğrultusunda

birden çok insanı aynı anda kaygı, korku veya dehşete düşürebilecek bir metodla gerçekleştirilebilir. Uygulanış biçimi ve amacına göre terör eylemleri farklılık göstermektedir (Yeniçeri, Dönmez, 2008). Terör olayları şüphesiz, bireylerde yoğun travmaya neden olan travmatik olaylardır (Aktaş, Bulduk, Orakçı, 2017). Doğrudan maruz kalanların yanı sıra dolaylı olarak maruz kalanlarında olduğu görülmektedir. Gönüllü yardım çalışmalarına katılanlar, mağdur yakınları, sosyal medyadan olayları takip eden bireyler doğrudan maruz kalmasalar da mağdur olabilmektedirler. Bu mağduriyet kişilerde; travma sonrası stres bozukluğu belirtileri, kaygı bozukluğu belirtileri, şok, öfke, kalp atışı düzensizlikleri, yeme bozukluğu belirtileri, uyku bozukluğu belirtileri ve benzeri ruhsal bozukluklar yaratabilmektedir (Schlenger ve ark., 2002). Terör olayları kitlelerin psikolojik iyilik hallerini tehdit etme motivasyonlu bir savaş biçimidir. Bu savaş doğrudan maruz kalan kişilerde ölüm, yaralanma, göç etmeye zorlama gibi etkiler oluşturmakta; dolaylı olarak mağdur olan diğer bireylerde ise psikolojik bir yıkım yaşanmasına ve ruhsal bir takım bozukluklar yaşamalarına yol açmaktadır (Hamaoka, Shigemura, Hall, Ursano, 2004).

Teröristlerin oluşturduğu bu korku iklimi, medyanın da etkisiyle toplumun tüm paydaşlarının kurban olma potansiyellerini arttırmaktadır. Güvende olma duygusunu, kendilerine ait alanları ya da mal varlıklarını, değerlerini, tutumlarını ve nihayetinde psikolojik bütünlüklerini önemli ölçüde tehdit etmekte ve bireyleri doğrudan ya da dolaylı olarak mağdur etmekte; bir nevi travmatik bir toplum oluşmasına yol açmaktadır (Demirli, 2011).

Bu araştırmanın amacı terör konusunda toplumun betimsel fotoğrafını çekip literatüre sonradan eklenecek olan araştırmalara kapı aralamaktır. Teknolojinin

gelişmesi ve küreselleşen dünya terör olaylarına daha fazla maruz kalınmasına ve mağdur sayısının önemli ölçüde artmasına neden olmaktadır. Terörün öncelikli amacı korkutma ve yıldırma olduğu için doğrudan maruz kalınmasa da, basında yer alan haberler, sosyal medya üzerinden hızla ulaştırılan ve kontrolsüz yayılan bilgiler dolaylı olarak her an terör mağduru olunmasına zemin hazırlamaktadır. Terör çoğunlukla silah yoluyla başlatılan ve insanların ölümüyle sonuçlanan bir dizi eylem olarak görülmektedir. Oysa ki terör her zaman aynı şekilde karşımıza çıkmamaktadır. Literatür incelendiğinde 2011 yılında gerçekleştirilen Şarbonlu Mektup saldırıları gibi saldırılar ya da 2001 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nde yaşanan terör olayları sonucunda sayıca fazla araştırmada bu olayların neden olduğu psikolojik durumlar ele alınmıştır. Bu tür olaylar birebir saldırı mağduru olmasa da pek çok insanın aynı olaydan dolayı korku ve panik yaşadığı toplumu ilgilendiren olaylardır (Yaman, 2005). Yani terör olaylarının, bilginin hızlı bir şekilde yayılması nedeniyle pek çok insanı farkında olmadan mağdur ettiği düşünülmektedir. Bu çalışmada kimler risk altında, kimler mağdur olduklarının farkında, kimler olan olayların terör olayı olup olmadığını ayırt edebiliyor sorularının cevapları aranacaktır.

Araştırmanın yanıt aradığı soruların cevaplarının bulunabilmesi için öncelikle bir ölçek geliştirilecektir. Ölçeğin geçerliliği ve güvenirliği test edilecek ve araştırmada kullanılacaktır. Bu ölçek literatüre bir eksikliği doldurma konusundan katkı sağlayacaktır. Araştırmanın ikinci aşamasında globalleşen dünyada farklı şekillerde karşımıza çıkan terörizm konusu çalışılacaktır.

Terör saldırıları karşısında kimler daha çabuk yaralanıyor bununla alakalı bir ön değerlendirme yapılabilir mi sorusuna cevap aranacaktır. Risk altında ki kişilerin

profillenmesi, koruyucu ve önleyici çalışmaların yapılmasına olanak sağlanması araştırmanın önemli amaçlarındandır. Son olarak kişilerin terörizm karşısında birbirinden farklı davranış, tutum ve algı geliştirmelerinde kişilik tiplerinin ve şemaların ilişkisinin değerlendirilmesi amaçlanmaktadır.

2. Genel Bilgiler

2.1. Kavramsal ve Teorik Açıdan Terörizme Genel Bakış

Fransızca terreur kelimesinden dilimize geçmiş olan terör kelimesi Latince "terrere" kelimesinden türetilmiştir. Terrere kelimesi, korkudan titreme ya da titremeye sebep olma anlamlarına gelmektedir. Türk Dil Kurumu terör kelimesini; yıldırma, cana kıyma ve malı yakıp yıkma, korkutma, tedhiş olarak tanımlamıştır. Terör ve terörizm sıklıkla birbirinin yerine kullanılıyor olsa da, birbirinden farklı anlamlar taşımaktadır. Terör bir eylemi ifade ederken, terörizm sistemli bir şekilde planlanmış olan bir süreci ifade eder (Yüksel, Erdem, 2016). Terör olayları, bilinçli olmayan bir şekilde de görülebilir. Neticesi itibariyle insanları endişeye veya korkuya düşürdüğü için yazılı-görsel basın veya diğer yayın organları pek çok olayı terör olarak adlandırmaktadır. Kapkaç terörü veya trafik terörü gibi yansımalar bu duruma örnek olarak gösterilebilir.

Terörizm ise, ortaya çıkışı itibariyle planlı olarak insanları korkuya, paniğe ve dehşete düşürme amacı olan ve sonucu tasarlanan bir metodtur. Bu metodla kişiler siyasi, ekonomik, dini ya da diğer hedeflerine ulaşmayı isterler (Kurtdaş, 2018). Tarihi kaynaklar incelendiğinde terörizmin çok eskilere dayandığı görülmektedir. Terörü, bazen otoritenin kendi varlığını sürdürmek için bizzat kullandığı; bazen de otoriteyi ele geçirmek isteyen muhalif tarafların kullandığı görülmektedir. Sistematik bir şekilde terörizmi kullanan ilk grubun, Roma imparatorluğu döneminde 66-73 yılları arasında faaliyet göstermiş olan Sicariiler olduğu bilinmektedir (Ün, Timur, 2016). Tarihi kaynaklardan elde edilen bu bilgi terörizmin köklerinin ne kadar eskilere dayandığını göstermektedir.

Terörizmin örnekleri, oldukça eski tarihlere dayanıyor olsa da henüz terörizm ve terörist kelimelerinin hangi durumlarda kullanılacağı konusunda bir belirsizlik söz konusudur. Ahlaki açıdan değerlendirmek yerine terörizmi teknik açıdan ele almak daha net bir tanım yapılabilmesine imkan sağlayabilir. Terörizmin farklı ülkelerde bir çok tanımı olsa da, ulusların fikir birliğine vardığı bir tanım oluşturulamamış olması siyasi arenada bir takım karışıklıklara yol açabilmektedir. Bunun en önemli nedeni terörün tanımının zamana ve koşullara göre değişmesidir.

Türkiye Cumhuriyet'i anayasasının, Terörle Mücadele Kanunu'nun 1. Maddesine göre, eylemin gerçekleşme biçimine bakılmaksızın, ülkenin varlığına ve bütünlüğüne karşı tehdit oluşturabilecek her türlü eylem terörizm olarak değerlendirilmektedir.

Terörizmin 1936-1981 yılları arasında 109 farklı tanımlaması yapılmıştır (Halis, 2015). 45 yılda 109 tanımın yapılması, terözim algısının ulustan ulusa değiştiğini gösterir niteliktedir. Terörizm, tüm ulusların önem verdiği bir gündemdir. Öyle ki, Birleşmiş Milletler Antlaşması'nın ilk maddesi

"Uluslararası barış ve güvenliği korumak ve bu amaçla: barışın uğrayacağı tehditleri önlemek ve bunları boşa çıkarmak, saldırı ya da barışın başka yollarla bozulması eylemlerini bastırmak üzere etkin ortak önlemler almak ve barışın bozulmasına yol açabilecek nitelikteki uluslararası uyuşmazlık veya durumların düzeltilmesini ya da önlenmesini barışçı yollarla, adalet ve uluslararası hukuk ilkelerine uygun olarak gerçekleştirmek" şeklindedir. Tüm milletlerin önem verdiği ancak ortak bir payda da buluşamadığı terörizm uzlaşılarak kavramsallaştırılmalıdır.

Kavramsallaştırmanın önemi, problemi ve unsurlarını tanımlayabilmektir. Önleme çalışmalarının ve yerinde müdahalelerinin yapılabilmesi açısından önem taşımaktadır (Yaman, 2005).

İnsanlık tarihi kadar köklü bir tarihe sahip olan terörün ve terörizmin, uygulanış biçimi, mağdurları, suçluları ve diğer unsurları literatürde sayıca fazla makalede ele alınmıştır. Literatürün uzlaştığı konu, uluslararası bir tanımın olmadığı, terörün etkilerinin yıllarca sürebildiği ve sadece direkt maruz kalanların değil; dolaylı olarak maruz kalanlarında olduğu şeklindedir (Tschantret, 2020). Ortaya çıkış amacı, otoritenin veya muhaliflerin memnun olmadığı durumları değiştirme arzularıdır. Bu arzunun yerine getirilmesi için tercih edilen yol ise, birden fazla kişiyi benzer şekilde huzursuz ederek hedefe ulaşmaktır. Bunun için teröristler insanları öldürerek, korkutarak veya dolaylı olarak huzursuz ederek kalıcı olabilecek bir takım fizyolojik veya psikolojik yaralanmalara neden olmaktadırlar.

2.1.1. Tarihsel süreçte terörizmin gelişimi

Literatür incelendiğinde terörizmin insanlık tarihi kadar eski tarihlere dayandığı görülmektedir. Milattan önceki terör eylemleri hakkında literatürde pek fazla bilgiye rastlanmamıştır. Günümüzde gerçekleştirilen terör eylemlerinin benzeri ilk olarak Filistin'in bulunduğu topraklarda gerçekleştirilmiştir. Laquer'den alıntılanan (Kanat ark., 2016) araştırmaya göre bu eylemler 66-73 yıllarında "Sicariiler", diğer adıyla "Zealotlar" olarak bilinen grup tarafından Roma otoritesine karşı gerçekleştirilmiştir. Köktenci Yahudi din adamları tarafından, halkın sosyo-ekonomik anlamda alt kesiminde bulunan insanlarla kurulan terörist grup eylemlerini sica adını verdikleri aletleri kullanarak

gerçekleştirmişlerdir. Roma imparatorluğunun kendilerine zulüm ettiğini düşünen grup, Roma yönetimini ele geçirmek için bir dizi eylemde bulunmuştur. Herodiam manastırına zarar vermek, devlet arşivlerini ortadan kaldırmak, su kanallarını yıkmak gibi eylemlerde bulunmuşlardır. İnsanlara zarar verirken, gündüz vakitlerini ve kalabalığın olduğu yerleri tercih etmişlerdir. Kimin öldürüldüğüne değil, bu vahşi katli ne kadar çok kişinin gözü önünde gerçekleştirdiklerine önem vermişlerdir. Toplumda korku ve kaygı yaratarak bugünkü terör eylemlerinde de olduğu gibi siyasi olarak belirledikleri amaçlarına ulaşmaya çalışmışlardır (Turan, 2002).

Roma İmparatoru Julius Sezar'ın ölümü tarihteki bir diğer önemli terör olayı olarak kabul edilir. (Fromkin,1975). Tarihi kaynaklarda Roma senatosu tarafından öldürülen Sezar'ın ölümünün planlı bir suikast girişimi olduğuna yer verilmektedir.

Tarihi kaynaklarda yer alan bir diğer terörist grup Hasan Sabbah öncülüğünde XI. Yüzyılda kurulmuş olup XIV. Yüzyıla kadar varlığını korumuş olan Haşhaşilerdir. Şii mezhebini kabul eden terörist grup, İslam'ı kendi değerlerine göre korumak amacıyla, zararlı buldukları müslüman devlet adamlarına karşı suikastler düzenlemişlerdir. Mısır, İran ve Suriye topraklarında faaliyet gösteren dini motivasyonlu grubun adının haşhaşi olmasının liderleri tarafından eylem öncesi üyelerine haşhaş içirerek cenneti vaad etmesi olduğu söylenmektedir (Nowbari, 2012).

Birçok örneğin verilebileceği terör olayları amacı dikkate alınarak değerlendirilirse Habil ile Kabil arasında geçen olay da örnek verilebilir. Olay kutsal kitaplarda şu şekilde yer alır. Hz. Havva ile Hz. Adem'den Habil ve Kabil birer kız ikiz kardeşle doğarlar. Allah Adem'e kızları erkeklerle eşleştirmesini ister; Habil'in eşi Kabil'in eşinden güzel olduğu için Kabil bu emri kabul etmez ve kendi ikizini ister. Çözüm olarak, Habil ve Kabil tanrıya

koyun ve buğday sunarlar ve hangisi kabul edilirse güzel olan ikizle onun evlenmesi kararlaştırılır. Tanrı Habil'in sunusunu kabul eder bunun üzerine Kabil Habil'i öldürür. Bu şekilde başlayan şiddet olayları terörün daha ilkel başlangıcı olarak kabul edilebilir. Elbette tarihe bakıldığında, islam halifeleri olan Hz. Ömer, Hz. Osman ve Hz. Ali'nin öldürülmeleri de önemli terör olayları olarak gösterilebilir (Erten, 2006).

İnsanoğlu, tarihin farklı köşelerinde binlerce terör olayına doğrudan ya da dolaylı olarak maruz kalmıştır. En önemli dönüm noktalarından biri kabul edilen Fransız ihtilali ise terör kelimesinin literatüre girmesine yol açmıştır. Bugünkü hali ile terör olaylarını dünya ilk olarak Fransız ihtilali ile tanımıştır.

Terrere Latince'den Batı dillerine 14. Yüzyılda, geçmiştir. 1528 yılında ise İngilizce'de kullanımına rastlanmıştır. 1789 yılında Fransız devrimiyle beraber, Fransız Akademi Sözlüğüne giren terör kelimesi, devrim sonrasında kurulan yeni iktidarın gücünü koruyabilmek amacıyla, muhalifleri korkutması ve yıldırması anlamında kullanılmıştır (Kurum, 2015).

Maximilien-François-Marie-Isidore de Robespierre, ayaklanmaları bastırmak üzere askeri birliklere emirler vermiştir. Bu döneme tarihi kaynaklar "terör rejimi" dönemi adını vermiştir. Bunun nedeni bu dönemde keşfedilen giyotin ile rejim karşıtlarının, diğerlerinin göreceği şekilde öldürülmesi, bu şekilde halkta korku yaratılması ve gelecekte ki ayaklanmalarının önüne geçilmek istenmesidir (Sander, 2002). Bu dönemde yaşanan terör rejimi yönetim açısından önemli bir araç olarak kullanılmıştır. Maximillian "terörsüz erdem (Cumhuriyet rejimi,halk iradesi), acizdir; erdemsiz terör, zararlıdır" diyerek teröre olumlu bir anlam verdiklerini göstermiştir (Kanat ve ark., 2016).

Fransız ihtilalinden sonra terörizm hem otoritenin hem de rejim karşıtlarının kullandıkları bir silah haline gelmiştir. XIX. Yüzyılın sonlarına doğru, terörizm anarşistlerin daha sıklıkla kullandıkları bir yöntem haline gelmiştir. Rusya-Çarlık yönetimine karşı kurulan Narodnaya Volya örnek verilebilir. Halkın cehaletine karşı sembolik şiddet eylemleri uygulayarak korkuyla halka siyasal bir bilinç kazandırmaya çalışılmıştır. Soğuk savaş döneminde sosyalist blog terörizmi desteklemiştir. Bu dönemin etkisiyle anarşist ve terörist kelimelerinin birbiri yerine kullanıldığı düşünülmektedir. (Enders, Sandler, 2006). XX. Yüzyılda devlet terörizmi yoğun bir şekilde uygulanmıştır. Hitler döneminde ise Almanya'da terör sadece muhaliflere değil, farklı ideolojik nedenlerden dolayı Yahudi ya da Çingenelere karşı uygulanmıştır (Güzel, 2002). Nazi döneminde milyonlarca insan öldürülmüştür.

II. Dünya Savaşı sonrasında terörizm farklı bir şekil almıştır. İki büyük güç olan Sovyet Rusya ile Amerika Birleşik Devletleri savaştan kaçınmış bunun yerine bağımsız kalmak isteyen ya da zayıflatmak istedikleri ülkelere karşı uyguladıkları teröre farklı bir form kazandırmış ve devlet destekli terörizm olarak dönüştürmüşlerdir (Tuğtan, 2014). Bu iki taraftaki devletler kendi içinde biat sağlamak, karşı tarafı engellemek ve onlarda etki oluşturmak için devlet destekli terörü kullanmışlardır. Soğuk savaş döneminde sömürge devletleri de sömürgeci devlete karşı terörü kullanarak kendi bağımsızlıklarını ilan etme amacı taşımışlardır. Cezayir bağımsızlığını terör ile elde etmiştir (Nam, 2013).

Terörün, soğuk savaş döneminde farklı bir boyutta beslendiği söylenebilir. Hukuki değerler bir kenara bırakılarak şartlara göre şekillenmeler yaşanmıştır.

2.2. Terörizm Türleri

Terörizmin sınıflandırılması, tipolojisini çıkarabilmek ve anlayabilmek için kullanılabilecek bir yöntemdir. Literatüre göre terörizm, uygulanış biçimine ve amaçlarına göre iki kategoriye ayrılmaktadır (Yeniçeri, 2006). Uygulanış biçimine göre terörizmin gerçekleştirilme araçları; kitle imha silahları, intihar saldırıları ve bombalama eylemleri şeklindedir. Kitle imha silahları kendi içinde nükleer silahlar, biyolojik silahlar ve kimyasal silahlar şeklinde ayrılmaktadır.

Kitle imha silahları, çeşitli yollarla teröristlerin ellerine geçme ihtimali yüksek olan terörizm araçları olabileceğinden devletler açısından risk oluşturmaktadır (Demirci, 2012). Teröristlerin, bilgiye ulaşma ağlarının zenginliğinden faydalanıp, bu silahları kendilerinin üretmesi, nükleer atıklardan faydalanarak taklit silahların yapılması ya da silaha dönüşebilecek maddelerin teröristler tarafından çalınması gibi durumlar söz konusu olabilmektedir. Örneğin, 1987 yılında Brezilya'da iki arkadaşın çaldığı sezyumu taşıdıkları aracın kaza yapması ülkede ciddi kayıpların yaşanmasına yol açmıştır (Demirci, 2012). Nükleer silahlar, 11 Eylül saldırılarında olduğu gibi aynı anda birden fazla insanın yaralanmasına ve ölümüne yol açarak daha büyük bir etki oluşturabilmektedir.

Bir diğer kitle imha silahı biyolojik silahlardır. Nükleer silahlardan daha farklı bir yol olan biyolojik silahlar, enformasyon teknolojisinin ilerlemesinin de yardımıyla; benzer şekilde birden fazla insana aynı anda zarar verebilecek güçte silahlardır. 2011 yılında başlayan şarbonlu mektup olayları ABD sınırlarını çok kısa sürede aşmış, pek çok insanı tedirgin etmeyi başarmıştır. Biyolojik silahlar, "Canlılar üzerinde zararlı etkiler bırakmak amacıyla kullanılan ve milyonlarca kez üretilebilen mikroorganizmalar, toksinler, ara

konak hayvanlar, bitki öldürücüler, zararlı haşarat ve hayvanlar, vb. ajanlar" olarak tanımlanabilir (Kenar, 2002). Biyolojik silahlar etki alanının genişliği ve maliyetinin ucuz olması gibi nedenlerden dolayı artarak tercih edilen bir yöntem olmuştur (Kiremitçi, 2012). 1346 yılında Kırım'da ortaya çıkan veba salgını, 16. Yüzyılda Amerikan yerlilerine dağıtılan virüslü battaniyeler, Unit 731 (Japonlar tarafından Çinlilerin maruz bırakıldığı vebalı pire saldırıları) gibi tarihte yer alan olaylar biyolojik silahların tarihinin oldukça eskilere dayandığını göstermektedir (Kuhr, Hauer, 2001).

Kimyasal silahlar da kitle imha silahları arasında gösterilmektedir. Kimyasal savaş ajanları, toksisiteye neden olan; yiyecek, içecek, ulaşım gibi kaynakların zarar görmesine, ülke paydaşlarının hareketlerini kısıtlamaya yönelik amaçlar taşıyan terörizm silahlarıdır (Erkekoğlu ve ark., 2018). Spartalıların kullandıkları kükürt gazı, Japonya'da, 1995 yılında bir tarikat tarafından salınan sarin gazı kimyasal silahlarla gerçekleştirilmiş birer terör eylemidir (Kibaroğlu, 2006).

Kitle imha silahları aracılığıyla gerçekleştirilen terör eylemlerinin yanı sıra intihar saldırıları da benzer amaçlar taşıyarak insanlarda can ve mal kaybına, korku ve paniğe yol açabilmektedir. Japonların 2. Dünya Savaşı sırasında kullandıkları kamikazeler tarihin önemli intihar saldırılarından biridir (Açıkgöz, 2016).

Literatüre göre amacına göre gerçekleştirilen terör eylemleri genel olarak ideolojik, etnik veya dinsel terörizm olarak 3 sınıfa ayrılabilir (Yeniçeri, 2006). Güvenlik, tüm Dünya'da otoritenin ve bireylerin önem verdiği bir konu olmuştur. Güvenlik tehditlerinin başında yer alan terörizmi amacına göre sınıflandırmada yine literatürün ortak bir uzlaşı içerisinde olmadığı görülmüştür. İnsanların terörizme başvurma amaçları tarihsel süreç içerisinde değişiklik gösterdiği için, farklı tipolojiler çıkarmak mümkündür. Terörizmin farklı boyutlarının anlaşılabilmesi için sınıflandırmalar önemlidir. İlk

sınıflandırmada terörizm iki sınıfa ayrılmıştır. Devletin otoritesinin kabul edilmesi amacıyla yöneticiler tarafından uygulanan veya çeşitli sebeplerle devlete karşı uygulanan terörizm olarak ayrışmıştır. Bunlardan ilk bahsedilen terör türü bastırıcı-zorlayıcı terör; diğeri ise kışkırtıcı-ayaklanmacı terördür (Thornton, 1964). Wilkinson, terörizmi 3 kategoriye ayırmıştır. Bunlardan, devrimci terörizm ve bastırıcı terörizm benzer şekilde; devletin uyguladığı ve devlete karşı isyancıların uyguladığı terörizmdir. Ek olarak 3. Kategori olan devrim altı terörizm; yönetime karşı bir isteğin uygulanmasına yönelik ya da yöneticilere intikam, ceza gibi motivasyonlar taşıyan bir terörizm türü olarak belirlenmiştir. Wilkinson ikincil terörizm olarak tanımladığı terörizm türünün plansız bir şekilde savaş veya isyan sırasında ortaya çıkan bir tür olduğunu belirtmiştir (Wilkinson, 1974). Schmidt'e(2004) göre isyancı terörizm, darbeci terörizm, devlet terörizmi ve devlet destekli terörizm olarak 4 gruba ayırmış ve isyancı terörizmi kendi içinde sol,sağ,milliyetçi ve ayrılıkçı olarak gruplandırmıştır. Gus Martin ise terörizmi kendi içinde 6 gruba ayırmıştır. Bunlar, devlet terörizmi, muhalif terörizm, sol sağ terörizmidir. Farklı olarak suç terörizmi ve uluslararası terörizmi de eklemiştir (Kiremitçi, 2014). Ülkemizde karşılaşılan terörizm türleri, sol ideoloji temelli; Devrimci Halk Komünist Partisi Cephesi (DHKP/C), Türkiye Komünist Partisi / Marksist Leninist (TKP/ML), Maoist Komünist Parti (MKP), Marksist Leninist Komünist Parti (MLKP), Türkiye Halk Kurtuluş Ordusu (THKO); Etnik Milliyetçi/ Ayrılıkçı Terörizm Kürdistan İşçi Partisi (Partiyâ Karkeren Kurdistane, PKK), Ermenistan'ın Kurtuluşu İçin Gizli Ermeni Ordusu (Armenian Secret Army for Liberation of Armenia, ASALA), Ermeni Soykırımı için Adalet KomandolarıErmeni Devrimci Ordusu (Justice Commandos for Armenian Genocide-Armenian Revolutionary Army, JCAG-ARA); Din Temelli Terörizm Türkiye Hizbullahı, İslamî Büyük Doğu Akıncıları Cephesi (IBDA/C), İslamî Hareket Örgütü,

İslamî Cemaatler Birliği ve Anadolu Federal İslam Devleti, Tevhid-Selam (Kudüs Ordusu), Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY); Küresel Terörizm El Kaide, DAEŞ (Irak ve Şam İslam Devleti, IŞİD) gösterilebilir (Avcı, 2019).

Son olarak, terörizm türlerini tarihsel süreçte farklı araştırmacılar farklı gruplara ayırmışlardır. Bu gruplar ülke içi terörizm, uluslararası terörizm, uluslarötesi terörizm, devlet terörizmi, devlet destekli terörizm, etnik terörizm, siber terörizm olarak değerlendirilebilir.

2.3. Hukuki Düzenlemeler

Terörizmin uluslararası bir tanımının henüz yapılamamış olması, bu konuda tüm ülkelerin taraf olacağı bir sözleşmenin olmamasına neden olmuştur. İlk olarak milletler cemiyeti döneminde Terörizmin Önlenmesine ve Cezalandırılmasına Dair Anlaşma 1937 yılında sunulmuştur. Sadece bir ülkenin onayladığı bu anlaşma dolayısıyla yürürlüğe girememiştir (Saraçlı, M., 2007). Günümüzde uluslararası terörizmle mücadele amacıyla oluşturulmuş 10 sözleşme ve 2 protokol bulunmaktadır. Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi 2001 yılında 1373 sayılı karar doğrultusunda tüm devletleri bu sözleşme ve protokollere taraf olma ve yükümlülüklerini yerine getirmesi konusunda sorumluluk vermiştir. Bunlar;

14. 09. 1963 tarihli Uçaklarda İşlenen Suçlar Ve Diğer Bazı Eylemlere İlişkin Tokyo Sözleşmesi

16. 12. 1970 tarihli Uçakların Kanundışı Yollarla Ele Geçirilmesinin Önlenmesine Dair La Haye Sözleşmesi

23. 09. 1971 tarihli Sivil Havacılığın Güvenliğine Karşı Kanun Dışı Eylemlerin Önlenmesine İlişkin Montreal Sözleşmesi

14. 12. 1973 tarihli Diplomatik Temsilcilikler Dahil, Uluslararası Anlamda Korunan Kişilere Karşı Suçların Önlenmesi ve Cezalandırılması Sözleşmesi

17. 12. 1979 tarihli Rehine Alınmasına Karşı uluslararası Sözleşme

03. 03. 1980 tarihli Nükleer Materyallerin Fiziksel Korunmasına Dair Sözleşme

24. 02. 1988 tarihli 23 Eylül 1971'de Montreal'de Yapılan Sivil Havacılığın Güvenliğine Karşı Kanun Dışı Eylemlerin Önlenmesine İlişkin Sözleşmeye Munzam Uluslararası Sivil Havacılığa Hizmet Veren Havaalanlarında Kanun Dışı Şiddet Olaylarının Önlenmesine İlişkin Protokol

10. 03. 1988 tarihli Deniz Yolculuğunun Güvenliğine Karşı Yasa Dışı Eylemlerin Önlenmesine Dair Sözleşme

10. 03. 1988 tarihli Kıta Sahanlığı Üzerine Yerleştirilmiş Platformların Güvenliğine Karşı Yasa Dışı Eylemlerin Önlenmesine Dair Protokol

01. 03. 1991 tarihli Plastik Patlayıcıların Tespit Edilmesi Amacıyla İşaretlenmesi Hakkında Sözleşme

15. 12. 1997 tarihli Terörist Bombalamaların Önlenmesine Dair Sözleşme

10. 01. 1999 tarihli Terörizmin Finansmanının Önlenmesi Uluslararası Sözleşmesi

Bu sözleşmelerin ya da protokollerin hiç birinde terörizm konusu tüm boyutlarıyla ele alınmamıştır. Terörizm ile alakalı önemli görülen bir bölüm ele alınarak, bu bölüm ile ilgili düzenlemeler yapılmış ve yükümlülükler belirtilmiştir. Sözleşmelerde ve protokollerde yer almayan meşru müdafaa hakkı için; Birleşmiş Milletler Antlaşması Madde 51 'de "Bu Antlaşma'nın hiçbir hükmü, Birleşmiş Milletler üyelerinden birinin silahlı bir saldırıya

hedef olması halinde, Güvenlik Konseyi uluslararası barış güvenliğin korunması için gerekli önlemleri alıncaya dek, bu üyenin doğal olan bireysel ya da ortak meşru savunma hakkına halel getirmez. Üyelerin bu meşru savunma hakkını kullanırken aldıkları önlemler hemen Güvenlik Konseyi'ne bildirilir ve Konsey'in işbu Antlaşma gereğince uluslararası barış ve güvenliğin korunması ya da yeniden kurulması için gerekli göreceği biçimde her an hareket etme yetki ve görevini hiçbir biçimde etkilemez." Kuzey Atlantik Antlaşması'nın 5. Maddesi meşru müdafaa hakkı için şartları şu şekilde belirtmiştir: "Taraflar, Kuzey Amerika'da veya Avrupa'da içlerinden bir veya daha çoğuna yöneltilecek silahlı bir saldırının hepsine yöneltilmiş bir saldırı olarak değerlendirileceği ve eğer böyle bir saldın olursa BM Yasası'nın 51. Maddesinde tanınan bireysel ya da toplu öz savunma hakkını kullanarak, Kuzey Atlantik bölgesinde güvenliği sağlamak ve korumak için bireysel olarak ve diğerleri ile birlikte, silahlı kuvvet kullanımı da dahil olmak üzere gerekli görülen eylemlerde bulunarak saldırıya uğrayan Taraf ya da Taraflara yardımcı olacakları konusunda anlaşmışlardır. Böylesi herhangi bir saldın ve bunun sonucu olarak alınan bütün önlemler derhal Güvenlik Konseyi'ne bildirilecektir. Güvenlik Konseyi, uluslararası barış ve güvenliği sağlamak ve korumak için gerekli önlemleri aldığı zaman, bu önlemlere son verilecektir. " Belirtildiği üzere, terörizm ile mücadele ederken ülkeler meşru savunma hakkı ile ilgili de maddeler oluşturmuşlardır. 11 Eylül Saldırısı sonrasında Amerika'nın Afganistan ve Irak'a karşı gerçekleştirdiği saldırıların belirtilen maddeler gereğince yasal bir zemine oturtulduğu görülmektedir.

Bunlarla birlikte 17. 06. 1925 tarihli 'Boğucu, Zehirleyici ve Benzer Gazların ve Bakteriyolojik Araçların Savaşta Kullanımının Yasaklanmasına İlişkin Protokol' bilinen adıyla Cenevre Protokolü, 16. 03. 1971 tarihli 'Bakteriyolojik ve Toksin Silahların

Geliştirmesi, Üretilmesi ve Depolanmasının Yasaklanması ve Bunların İmhası Sözleşmesi', bilinen adıyla Biyolojik Silahlar Konvansiyonu diğer terörizmle mücadelenin uluslararararası çalışmaları arasında örnek gösterilebilir. Dünya tarihindeki ilk çok uluslu silahsızlanma anlaşması olarakta bilinen bu konvansiyonun ilk maddesi "Menşei ve üretim yöntemi ve çeşitleri ne olursa olsun, her türlü mikroplu etkenler veya toksinlerin veya diğer biyolojik elemanların önleyici, koruyucu ve diğer barışçı gayeler için gerekli olmayan miktarlarda, bu çeşit etken ve toksinlerin dostça olmayan amaçlarla veya silahlı çatışmalarda kullanılmasına yarayan silah, teçhizat ve atış araçlarını, asla ve hiçbir surette geliştirmemeyi, yapmamayı, stoklamamayı veya şu veya bu şekilde ele geçirmemeyi veya elde bulundurmamayı yükümlenmektedirler." Bu konvansiyon biyolojik silahlarla yapılan terörizmi engelleme çalışmalarının da eski tarihlere dayandığını göstermektedir.

Ülkemizde 3713 sayılı kanunun 3. Maddesinde; Devletin birliğini ve ülke bütünlüğünü bozmak (TCK-madde 302), Askeri tesisleri tahrip ve düşman askeri hareketleri yararına anlaşma (TCK-madde 307), Anayasayı ihlal (TCK-madde 309), Yasama Organına karşı suç (TCK-madde 311), Hükümete karşı suç (TCK-madde 312), Türkiye Cumhuriyeti hükümetine karşı silahlı isyan (TCK-madde 313), Silahlı Örgüt (TCK-madde 314), Örgüte silah sağlamak (TCK-madde 315), Yabancı hizmetine asker yazma, yazılma (TCK-madde 320), Cumhurbaşkanına suikast (TCK-madde 310/1), terör suçu olarak değerlendirilmiştir.

2.4. Terörizmin Psikolojik Etkileri

Terörizm konusu ele alındığında, öncelikle konunun sosyal açıdan ve politik açıdan değerlendirmelerine yer veriliyor olsa da; terörizmin psikolojik açıdan da ele alınması gereken bir konu olduğunu söylemek doğru olacaktır. Temelde, teröristlerin çeşitli ideallere ulaşmak için toplumu korkutma ve yıldırma amacıyla kurguladıkları bu planlı eylemler doğal olarak psikolojinin de konusu olmaktadır (Schuurman, 2020). Bu eylemlerde, amaca ulaşmak için suçsuz insanları öldürmek, yaralamak ya da farklı şekillerde zarar vermek şeklinde ortaya çıkan bir takım şiddet olaylarından bahsetmek mümkündür (Usta, 2009). Bu durum, terörün direkt hedef aldığı kişilerle beraber; her an hedef olma ihtimali olan pek çok diğer kişiyi de etkilemektedir. Terör olayları yoğun bir şiddet içerdiği için doğrudan ya da dolaylı olarak maruz kalan ve kalma ihtimali olan herkesi etkileyebilecek güce sahiptir. Kurban olma endişesi, beraberinde bir takım psikolojik etkilerin yaşanmasına neden olabilmektedir (Argomaniz, Lynch, 2018). Bu psikolojik etkilerin başında nevrozlar gelmektedir.

Eski bir terim olan nevroz ilk kez 18. Yüzyılda William Cullen tarafından kullanılmıştır. (Parman, 2004). Nevroz, organik bir yapısı bulunmayan , ödipal sorunsaldan doğup, iç ruhsal çatışmalarla bağlantılı olan ve bilinçdışı düşlemleri içeren semptomlara dayalı ruhsal sıkıntı olarak ele alınmıştır. Ruhsal bir yapılanma olarak nevroz, kişinin özel yaşamında belirli bir sürekliliği sağlar ve gerçeklik yetisinin kullanılmasını zorlamaz. Bunun sonucunda “ normal nevrotik” tanımının kullanılması nevrozun oldukça minimize edilmesine neden olmuştur (İkiz, 2004). Freud, normaldışı düşünce ve davranışların normal davranışlarda da geçerli olan mekanizmaların abartılmış biçimleri olduğu görüşünü savunmuştur. Ona göre bozuk olan davranışlar

gerçekte kişinin içsel çatışmalarından kurtulabilmek için gösterdiği yetersiz çabaların belirtileridir. Freud bu görüşüyle, ruhsal hastalıkların ürkütücü ve anlaşılmaz olarak değerlendirilmesine son vermiş ve yirminci yüzyıl psikiyatrisinin temelini oluşturmuştur (Geçtan, 2006).

Burada ruhsal gerçeklikten bahsederken haz ve gerçeklik ilkelerinin de nevrozun açıklanmasında gerekli olduğunu düşünülmektedir. Freud için benliğin işlevlerini *gerçeklik ilkesi* çerçevesinde yürütmek istemesi ve alt benliğin de *haz ilkesine* göre davranmak istemesi ruhsal yapılanmanın temel özelliğidir. Alt benlik hep doyurulmak ister aynı zamanda arzu edilmeyen her türden davranışı da ortadan kaldırmak ister. Onun için olumsuzluk ya da erteleme yoktur (İkiz, 2004). Benlik ise idin isteklerini dış dünyanın koşullarına uygun şekilde karşılanmasından ya da uygun koşullar sağlanana kadar ertelenmesinden sorumludur. Aktarım nevrozları, benliğin, alt benliğin güçlü dürtüsel yönlendirmesini kabullenmeyi ve eyleme dönüşmesine yardım etmeyi reddetmesi veya dürtünün hedeflediği nesneyi reddetmesinden kaynaklanır. Sonrasında, benlik kendini ondan bastırma düzeneği ile korur; bastırılan ise bu kadere karşı isyan eder. Benliğin üzerinde hiçbir yetkeye sahip olmadığı bir yolu seçerek, kendini bir yerine geçenle temsil ettirir, bir uzlaşma yoluyla kendini kabul ettiren bu öğe ise semptomdur. Benlik, bütünlüğünü bu davetsiz misafir tarafından tehdit altında ve zedelenmiş hisseder ve daha önce ilk dürtüsel yönlendirmede olduğu gibi semptoma karşı savaşa devam eder. Bütün bunlar nevrozun tablosunu ortaya koymaktadır. Üst benliğin ve gerçekliğin hizmetinde olan benlik, alt benlik ile çatışmaya girmiştir ve tüm aktarım nevrozlarında olaylar bu şekilde gerçekleşmektedir(Freud, 1923). Nevrotik yapılanmalarda, ruhsal iç çatışmalar arzu ve savunma, aşk ve nefret arasındaki gerilimden kaynaklanmaktadır.

Nevrozlarla beraber alkol-madde kötüye kullanımı da terörizmin yol açtığı psikolojik etkiler arasındadır. Yapılmış pek çok araştırmada yetişkinlerde travmalara bağlı alkol madde kötüye kullanımının sonuçları paylaşılmaktadır; çocuklarda ve ergenlerde de benzer bir durumun olduğu gösterilmiştir (Ertl, ve ark., 2016).

Literatürden elde edilen bulgulara bakarak, terörizmin travmatik bir deneyim olduğu; travmaların ise ikincil nevrozlara ya da alkol madde kullanımına yol açabileceği düşünülmektedir. Dolayısıyla, terörizmin var olduğu zamanın ötesine geçip; doğrudan veya dolaylı bir şekilde maruz kalan kişilerde uzun yıllar etkisini sürdürebileceği düşünülmektedir.

2.4.1. Psikolojik tehdit karşısında kullanılan savunma mekanizmaları

Yoğun bir stresle karşılaşan birey, bu stresle başa çıkabilmek için bir takım başa çıkabilme becerilerinden faydalanmaktadır. Bu beceriler 1894 yılında Freud tarafından tanımlanmıştır. Sonra ki yıllarda ise insan davranışları ile ilgili çalışmalar yapan pek çok bilim insanı tarafından ele alınmıştır. Freud, savunma mekanizmalarını tanımlarken işlevlerinden ve doğasından bahsetmiştir. Savunma mekanizmaları için istenmeyen dışsal durumlardan uzaklaşabilmek için ya da herhangi bir içsel gerilimde oto kontrolü sağlayabilmek için bilinçdışı kullanılan ve patolojik olmayan ruhsal süreçler olduğunu belirtmiştir. Savunma mekanizmaları, kişinin dış dünya ile ilişkisini kurabilmesi ve bu ilişkiyi minimum zararla sürdürebilmesi için kullanılan bir koruyucu kalkandır diyebiliriz. Kişi farkında olmadan kullandığı bu psikolojik kalkanın çoğu zaman farkında değildir. Savunma mekanizmaları, aslında kişinin duygusal acıyı hafifletmek ve kendini iyi hissetmek için kullandığı bir otomatik sistemdir (Dorpat, 1987). Bu haliyle işlevsel olan

savunma mekanizmaları, kişiyi zaman zaman işlevselliğin dışına çıkaran; olaylara karşı yineleyici bir şekilde kullanılan katı bir tutuma da dönüşebilir. Freud bu durumun yani kişinin katı bir şekilde bir savunma mekanizmasını kullanmasının belli semptomlara yol açtığını belirtmiştir. Yapılan araştırmalar savunma mekanizmaları ile savunma mekanizmaları arasında anlamlı ilişkiler olduğunu göstermiştir. Savunma mekanizmalarının kullanım sıklığı yaş dönemlerine göre farklılaşmaktadır. Freud tarafından 9 tanesi tanımlanan savunma mekanizmaları, ileriki çalışmaların da katkısıyla 31'e çıkarılmış ve bu savunma mekanizmaları daha sonra immatür, nevrotik, psikotik ve olgun olarak gruplara ayrıştırılmıştır (Vaillant, 1971).

Immatür savunma mekanizmaları, kişinin kullandığı başa çıkma biçimlerinin en ilkel halidir. Bunlar; yansıtma, pasif saldırganlık, dışa vurma, yalıtım, bölme, değersizleştirme, otistik fantezi, yadsıma, yer değiştirme, disosiyasyon, rasyonalizasyon, bedenselleştirmedir (Taşkent, 2010). Yansıtma mekanizmasını kullanan kişi, olumsuz durumların sorumluluklarını diğerlerine yükler ya da bazı duygularını diğer kişilere mal eder. Örneğin sınavda istediği puanı alamamış bir öğrencinin bu sonucu dışarıdan gelen gürültüye ya da öğretmeninin tutumuna mal etmesi gibi. Pasif saldırganlık, otorite ile uzlaşamama durumunda ortaya çıkan bir savunma mekanizmasıdır. İstediği bir şeyi elde edemeyen bireyin yüzünü asması, ya da istediği maaşı alamayan bir çalışanın işlerini daha ağırdan alması, sorumluluklarını beklenen şekilde yerine getirmemesi örnek verilebilir. Dışa vurma, kişinin sonuçları düşünmeksizin tepkisini göstermesi olarak değerlendirilmiştir. Bu immatür davranış pek çok patoloji ile uyumlu bir savunma mekanizmasıdır (Geçtan, 2006). Yalıtım, bir çeşit duygusal küntlük olarak tanımlanabilir. Kişi kendi yaşadığı bir durumu, bir başkasının yaşamını anlatıyormuşçasına duygusuz

bir şekilde ifade edebilir. Bölme, olumlu ve olumsuz durumlarla ilgili hızlı duygu geçişi yapmak olarak tanımlanabilir; örneğin kişi kendisine iyi davranan kişiyi hemen iyi biri olarak kategorize edip; aynı kişinin peşi sıra gelen olumsuz bir tutumunda onu ivedi bir şekilde kötü olarak tanımlayabilir. Değersizleştirme, kişinin hoşnut olunmayan bir durumu genelleştirip değersizleştirir. Bazı kişilik organizasyonlarında görülen, dünyayı tümüyle kötü algılama, kendini aşağılık ve yetersiz gibi hissetme durumları bu savunma mekanizmasının bir sonucudur. Otistik fantezi, kişinin zihinsel bir yalıtım yaşayıp, var olanı yadsıması halidir. Teröristin, içinde bulunduğu durumu yadsıyıp kendini kahraman ya da özgürlük savunucusu olarak hissetmesi otistik fantezi olarak kabul edilebilir. Yadsıma, en sık kullanılan savunma mekanizmalarından biridir. Acı veren gerçeğin yok sayılması mesela sevilen bir yakının kaybını kabullenmeyip geri döneceğine inanmak gibi. Bu durumu genelde kişi acıyla ya da gerginlik yaratacak herhangi bir durumla başa çıkamayacağı zamanlarda kullanmaktadır. Yer değiştirme, kişinin acı duyduğu yada agresyonu yönetemediği durumda, asıl nesneyi daha az acı verecek olanla değiştirir; örneğin kişinin idarecisiyle tartışıp ona yansıtamadığı öfkesini altında çalışan memura bilinç dışı bir şekilde yansıtması bu savunma mekanizmasının bir sonucudur (Bowins, 2004). Disosiyasyon, yoğun travmatik bir durumda kişi bu savunma mekanizmasıyla ego parçalara bölünür ve acı bu şekilde bastırılır. Rasyonalizasyon, geçmiş, bugün veya yarınlar için tasarlanan hayallere ulaşılamadığında, bu duruma akla matığa ve sosyal normlara uygun açıklamalar getirerek acıyı ve gerginliği azaltması olarak değerlendirilebilir. Terör eylemlerine katılan bir teröristin, kendisinin namus gibi kavramlar kullanılarak kandırıldığını belirtmesi bir çeşit rasyonelleştirmedir. Bedenselleştirme, duygularını daha az kullanan toplumlarda sıklıkla karşılaşılan bir savunma mekanizmasıdır. Kişi, mutsuz olduğu şeyi değil, bunun ondaki bedensel

karşılığını örneğin baş ağrısını dile getirir. Böylelikle acı veren durum değil, bunun yol açtığı bedensel şikayet dile getirilerek acıdan uzaklaşılmış olunur (Bloch ve ark., 1993). Bu kategoride yer alan savunma mekanizmalarından bazıları kullanımına göre psikotik savunma mekanizmaları olarakta değerlendirilebilir. Bu savunma mekanizmaları, iç içe geçmiş şekilde de görünebilirler. Tek başına kullanılmadığı zamanlarda oldukça sıktır diyebiliriz. Hepsinin doğasında, kişiyi var olan olayla daha başa çıkabilir hale getirme arzusu ve acıyı azaltma, duygusal yükü ortadan kaldırma gibi motivasyonları vardır.

Nevrotik savunma mekanizmaları, çoğunlukla nevrotik kişilik organizasyonlarına sahip kişilerin başa çıkabilmek için kullandıkları savunma mekanizmalarıdır. Bunlar; yapma- bozma, psödo alturizm, idealleştirme, karşıt tepki geliştirme olarak belirtilmiştir. Yapma- bozma, kişi davranışından dolayı bir suçluluk ve vicdan azabı duyar ve bunu onarmaya çalışır. Yıkma ve onarma davranışları peşi sıra gelir, bir günah işledikten sonra sadaka verme, hatalı bir davranıştan sonra özür dileme gibi durumlar örnek gösterilebilir. Psödo alturizm, katı süperego tarafından bastırılan isteklerin farklı durumlarla kendini gerçekleştirmesi olarak tanımlanabilir. Başarı hırsı olan bir kimsenin, bu hırsını diğer insanları başarılı hale getirme, onları geliştirme gibi bir çaba içerisine girerek takdir kazanması ve süperegonun cezasından kaçınmış olarak arzusunu dolaylı bir şekilde yerine getirmesi örnek gösterilebilir. İdealleştirme, her bireyin çocukluk döneminde yaşadığı kendini dünyanın merkezinde görmesinin ileriki dönemlerde ebeveynlerini idealleştirmeleriyle devam etmesi şeklinde ilerleyen bir savunma mekanizmasıdır. Kişi ait olduğu grubu idealleştirebilir, partisini, takımını, yöneticisini ya da benzeri bir otoriteyi idealleştirebilir. Karşıt tepki geliştirme, kişinin var olan duygusunun tam zıttı bir şekilde davranmasıyla karakterize bir davranıştır. Kadınların

kıyafetlerine karşı aşırı dikkatli ve tepkili bir erkeğin esasında kendi cinsel dürtülerini kontrol edemiyor olması söz konusu olabilir (Cramer, 2015).

Olgun savunma mekanizmaları, iç dünya ve dış dünya arasında ki gerilimi sağlıklı bir şekilde boşaltmaya yarayan savunma mekanizmalarıdır. Bunlar; yüceltme, mizah, beklenti ve baskılamadır. Yüceltme, bir şairin öfkesini şiirlerine yansıtması ya da bir doktorun agresyonunu cerrah olarak dışarı vurumu olarak değerlendirilebilir. Burada kişi içerde ki yoğun duyguyu toplumla ters düşmeyecek şekilde ve süperego tarafından cezalandırılmayacak şekilde dışarıya çıkarır. Mizah, kişinin hoş karşılanmayacak duygularını, tepki çekmeyecek şekilde dışarı vurumu ve hatta eğlenceli hale getirmesi olarak değerlendirilebilir. Mizah yoluyla kişi iç dünya ve dış dünya arasında dengeli bir geçiş sağlamış olur. Beklenti, kişinin öngörüsü ve sezgileri doğrultusunda yaşanabilecek durumlarla ilgili çözüm yollarını oluşturmuş olması şeklinde tanımlanabilir. Yatırım amaçlı girişimler, iyi bir iş sahibi olmak için elinden geldiğince derslerine vakit ayırmak örnek gösterilebilir. (Watson, Sinha, 1998). Baskılama, kişinin tepkilerini o an için ertelemesi; uygun bir zamanda uygun bir şekilde dile getireceği zamanı beklemesi şeklinde değerlendirilebilir. Burada bir kaçınmadan ziyade uygun olan zamanı bekleme motivasyonu vardır.

Bahsedilen savunma mekanizmaları, psikolojinin en temelinde yer alan insan davranışlarını açıklamada sıklıkla kullanılan bilinçdışı yöntemlerdir. Kişilerin, aynı olaylara neden farklı tepkiler verdiğine dair açıklama yapabilme imkanı sunan bu mekanizmalar aynı zamanda insanın doğasını anlayabilmek adına da oldukça önemli sistemlerdir. Haz arayışı ile dünyaya gelen kişi bu amacını gerçekleştirebilmek adına

yaşamının farklı dönemlerinde farklı çözümleri tercih edebilir. Aynı yaşam döneminde hem immatür olan hem de olgun olan savunma mekanizmalarını kullanabilir.

2.4.2. Terörizmin yol açtığı psikopatolojiler

Terörizmin maruz kalan her bireyde birtakım psikopatolojilere yol açtığı bilinmektedir. Bu psikopatolojilerin başında travma sonrası stres bozukluğunun geldiğine dair pek çok araştırma bulunmaktadır. Travma sonrası stres bozukluğu bulguları sadece teröre direkt maruz kalan kişilerde değil; dolaylı olarak maruz kalan bireylerde de görülmektedir (Durodié ve ark., 2019). Travma sonrası stres bozukluğu belirtileri; savaşlar, patlamalar, deprem, sel, yangın gibi doğal afetler, taciz, tecavüz, işkence ya da kazaların ardından görülebilir. Travmaların ortak özelliği kişilerde çaresizlik duygusunu yaratmasıdır. Beklenmedik bir olayla karşılaşan kişi, dehşete düşer ve yoğun bir negatif duygulanım yaşar. Yapılan araştırmalar her iki kişiden birinin yaşam süresi boyunca en az bir travmatik olaya maruz kaldığını göstermektedir (Shalev ve ark., 2017). Travma sonrası stres bozukluğunun belirtileri psikiyatrik bozuklukların değerlendirilmesi ve tanımlanmasında kullanılmak üzere Amerikan Psikiyatri Birliği tarafından oluşturulmuş olan ve günümüze kadar V. kez revize edilmiş olan Mental Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal El Kitabı"nın son formunda şu şekilde belirtilmiştir:

Not: Aşağıdaki tanı ölçütleri erişkinler, gençler ve altı yaşından büyük çocuklara uygulanır.

A- Aşağıdaki yollardan biriyle (ya da birden çoğu ile) gerçek ya da göz korkutucu bir biçimde ölümle, ağır yaralanma ile karşılaşmış ya da cinsel saldırıya uğramış olma

1. Doğrudan örseleyici olaylar yaşama.

2. Başkalarının başına gelen olayları, doğrudan doğruya görme (bunlara tanıklık etme).

3. Bir aile yakını ya da yakın bir arkadaşının başına örseleyici olaylar geldiğini öğrenme. Aile bireyinin ya da arkadaşının gerçek ölümü ya da ölüm olasılığı kaba güçle ya da kaza sonucu oluşmuş olmalıdır.

4. Örseleyici olaylarının sevimsiz ayrıntılarıyla, yineleyici bir biçimde ya da aşırı bir düzeyde karşı karşıya kalma (Örn: İnsan kalıntılarını toplayan ilk kişiler, çocuk sömürüsünün ayrıntıları ile yeniden karşılaşan polis memurları).

B- Örseleyici olaylardan sonra başlayan örseleyici olaylara ilişkin, irade dışı gelen aşağıdaki belirtilerin birinin (ya da daha çoğunun) varlığı:

1. Örseleyici olayların yineleyici, istemsiz ve irade dışı gelen, sıkıntı veren anıları.

2. İçeriği ve /ya da duygulanımı örseleyici olaylarla ilişkili, yineleyici sıkıntı veren düşler.
Not: Çocuklar, içeriği belirsiz korkutucu düşler görebilirler.

3. Kişinin örseleyici olaylar yeniden oluyormuş gibi hissettiği ya da davrandığı çözülme (disosiyasyon) tepkileri (Örn: geçmişe dönüşler). Bu tür tepkiler, belirli bir görülme aralığında ortaya çıkabilirler; en uç biçimi, o sırada çevresinde olup bitenlerin tam olarak ayırdında olmamalıdır.
Not: Çocuklar, oyun sırasında, örselenmeyle ilgili yeniden canlandırma yapabilirler.

4. Örseleyici olayları simgeleyen ya da çağrıştıran iç ya da dış uyaranlarla karşılaşınca yoğun ya da uzun süreli bir ruhsal sıkıntı yaşama.

5. Örseleyici olayları simgeleyen ya da çağrıştıran iç ya da dış uyaranlara karşı fizyoloji ile ilgili belirgin tepkiler gösterme.

C- Aşağıdakilerden birinin ya da her ikisinin birlikte olmasıyla belirli, örseleyici olaylardan sonra ortaya çıkan, örseleyici olaylara ilişkin uyaranlardan sürekli bir biçimde kaçınma:

1. Örseleyici olaylarla ilgili ya da yakından ilişkili, sıkıntı veren anılar, düşünceler ya da duygulardan kaçınma ya da bunlardan uzak durma çabaları

2. Örseleyici olaylarla ilgili ya da yakından ilişkili, sıkıntı veren anılar düşünceler ya da duyguları uyandıran dış hatırlatıcılardan (insanlar, yerler, konuşmalar, etkinlikler, nesneler, durumlar)

D- Aşağıdakilerden ikisinin (ya da çoğunun) olması ile belirli, örseleyici olayların ortaya çıkmasından sonra başlayan ya da kötüleşen, örseleyici olaylara ilişkin bilişlerde ve duygudurumda olumsuz değişiklikler olması:

1. Örseleyici olayların önemli bir yönünü hatırlayamama [özellikle unutkanlık çözülmesine (dissosiyatif amnezi) bağlıdır ve baş yaralanması, alkol ya da madde kullanımına bağlı değildir]

2. Kendisi, başkaları ya da dünya ile ilgili olarak, sürekli ve abartılı olumsuz inanışlar ya da beklentiler (Örn. “Ben kötüyüm”, “Kimseye güvenilmez”, “Dünya tümüyle tehlikeli bir yerdir”, “Bütün sinir sistemim kalıcı olarak bozuldu”).

3. Örseleyici olayların nedenleri ve sonuçları ile ilgili olarak, kişinin kendisini ya da başkalarını suçlamasına yol açan, süreklilik göstereni çarpık kişiler.

4. Süreklilik gösteren olumsuz duygusal durum (Örn. Korku, dehşet, öfke, suçluluk ya da utanç).

5. Önemli etkinliklere karşı duyulan ilgide ya da katılımda belirgin azalma.

6. Başkalarından kopma ya da başkalarına yabancılaşma duyguları.

7. Sürekli bir biçimde, olumlu duygular yaşayamama (Örn. Mutluluğu, doyumu ya da sevgi duygularını yaşayamama).

E- Aşağıdakilerden ikisi (ya da daha çoğu) ile belirli, örseleyici olayların ortaya çıkması ile başlayan ya da kötüleşen, örseleyici olaylarla ilintili, uyarılma ve tepki gösterme biçiminde belirgin değişiklikler olması:

1. İnsanlara ya da nesnelere karşı sözel olmayan saldırganlıkla dışa vurulan, kızgın davranışlar ve öfke patlamaları (bir kışkırtma olmadan ya da çok az bir kışkırtma karşısında).

2. Sakınmaksızın davranma ya da kendine zarar veren davranışlarda bulunma.

3. Her an tetikte olma.

4. Abartılı irkilme tepkisi gösterme.

5. Odaklanma güçlükleri.

6. Uyku bozukluğu (Örn. uykuya dalmakta ya da uykuyu sürdürmekte güçlük ya da dingin olmayan bir uyku uyuma)

F- Bu bozukluğun süresi (B,C,D ve E tanı ölçütleri) bir aydan uzundur.

G- Bu bozukluk, klinik açıdan belirgin bir sıkıntıya ya da toplumsal, işle ilgili alanlarında işlevsellikte düşmeye neden olur.

H- Bu bozukluk, bir maddenin (Örn. ilaç, alkol) ya da başka bir sağlık durumunun fizyoloji ile ilgili etkilerine bağlanamaz (APA-DSM-5, 2013).

Yukarıda belirtilen travma sonrası stres bozukluğu belirtileri, travmatik olayların kişilerin ne kadar ciddi ruhsal sorunlarla boğuşmalarına yol açtığını göstermektedir. Travmatik olayların kişilerin iyi oluş hallerine olan olumsuz etkileri çok eski çağlardan beri bilinmektedir. Travmatik olayların kişi üzerindeki kalıcı olabilen etkileri Shakespear'in ünlü oyunu Macbeth'e dahi konu olmuştur. Travmatik olayların en çok gözlemlendiği durumlar savaş dönemlerinde olmuştur. Bu dönemlerde askerler üzerinde pek çok travma sonrasına dair psikolojik belirtiler saptanmıştır. Bu nedenledir ki; ikinci dünya savaşının sonunda asker veya sivil bir çok kişinin ruhsal sorunlar yaşaması nedeniyle travmaya bağlı tepkiler sınıflandırılmış ve DSM-I'de bu sınıflandırmaya genel stres reaksiyonu bölümüyle yer verilmiştir (Bilgiç, 2011).

Travmatik olayın ne olduğu ile birlikte kişinin bilişsel olarak yaşanan olayı nasıl değerlendirdiği de önem taşımaktadır (Güloğlu ve ark., 2013). Evrensel bir stres tanımı yapmak bu nedenle imkansızdır denebilir. Bir kimsenin olağanüstü karşıladığı bir durumu bir başka kimse bilişsel becerileri, savunma mekanizmaları, ait olduğu kültür, kendi bireysel deneyimleri ya da farklı sebeplerle travmatik olarak algılamayabilir. Travma sonrası stres bozukluğunun görülme oranı yapılan araştırmalara göre %1.3-9.2 şeklinde bulunmuştur. Bir başka araştırmada travmaya maruz kalanların %50'sinden fazlasında travma sonrası stres bozukluğuna bağlı bir takım semptomların olduğu bulunmuştur. Soykırıma maruz kalan kişilerin %46'sında travma sonrası stres bozukluğuna rastlanmıştır (Bilgiç, 2011).

Travmaya bağlı olarak kişilerde sıklıkla duygudurum bozuklukları, madde kötüye kullanımı, nevrozlar ve psikotik bozukluklar görülebilmektedir. Bu nevrozlar, depresyon, yeme bozuklukları, cinsel işlev bozuklukları olabilmektedir (Davidson ve ark.,1999). Travmatik bir olaya maruz kalan kişide bu belirtiler hemen gözlemlenmeyebilir. Burada belirleyici olan faktörler, yaşanan travmanın ne olduğu, ne kadar şiddetli yaşandığı, kişinin travmaya maruz kaldığı dönemde ki bireysel özellikleri ve travma sonrasında aldığı sosyal destek ya da yaşam alanı olmaktadır. Bu faktörler travmatik olayın kişiyi travmatize edip etmeyeceği ile ilgili belirleyici rol oynamaktadır. (Bryant ve ark., 2018).

2.5. Terörizm ve Terörist Algısı

Evrensel bir durum olan terörizm tüm dünya vatandaşlarının ortak gündemi olsada henüz kavramların tanımlanması ve sınıflandırılması konusunda uluslararası bir fikir birliğine ulaşılamamıştır (Dedeoğlu, 2003). Literatüre göre ortak bir tanımın olmamasının ardında bir takım politik sorunların olduğu düşünülmektedir. Bu durum insanların terörizm ve terörist algılarının farklılaşmasına neden olmaktadır. Ortak bir tanımın olması, terörizmi gerçekleştiren kimselerin, diğer kişiler tarafından terörist olarak mı algılanacağı yoksa bir kahraman olarak mı algılanacağı konusunda ortak bir fikir oluşturabilmesine yardımcı olacaktır (Yeniçeri ve ark., 2008). Bununla birlikte ulusların da terörizmi gerçekleştiren kişi ya da grubu nasıl tanımlayacağı konusunda bir kaos yaşamalarını engelleyeceği düşünülmektedir. Terörizm bir güvenlik sorunudur; bu nedenle bir ülkede huzurun sağlanması ve ülke halkının korunması açısından önemli bir konu olduğu düşünülmektedir. Terör eylemlerinin mağdurları politikanın dışında kalan sivil insanlardır (Ochberg, 1978). Dolayısıyla sivillerin bazı tanımlamalara hakim olmaları oldukça önemli görülmektedir. Elbette bu tanımlamaların kişilerin, şemalarına,

inançlarına, değer yargılarına göre değişmesi beklenmektedir. Kişinin kendini güvende hissetmesi en temel ihtiyaçlarından bir tanesidir. Bir güvenlik sorunu olan terörizmin sınırlarının ve faktörlerinin belirlenmemiş olması insanların terörist algılarının farklılaşmasına yol açabilmektedir. Yasal tanımların olmaması kişilerin yasal olmayan örgütlerle ilişki içinde olmalarına, farkında olmadan terörizmi desteklemelerine yol açabilir. Tüm bu durumlar terörist algısının siviller tarafından subjektif olarak değerlendirilmesine zemin hazırlamaktadır (Russell ve ark., 1977).

2.6. Teröristlerin Psikolojisi

Freud saldırganlığın insanın doğasında olan bir dürtü olduğunu belirtmiştir. Bunu psişik enerjinin dışa vurumu olarak tanımlamıştır (Kiraz, 2015). İçinde öldürme dürtüsü olsada insan süperegonun yardımıyla bunu çoğunlukla baskılamayı öğrenir. Bu açıdan bakıldığında, teröristlerin bu dürtü ile başa çıkmakta başarısız oldukları veya bu dürtüyü baskılamamalarını gerektirecek bir takım motivasyonlara sahip oldukları söylenebilir. Bu durumda terörist olmanın farklı bir takım psikolojik süreçlerle de ilgili olabileceği düşünülebilir. Bu psikolojik yapılanmanın ardında erken çocuklukta kurulmuş sağlıksız ebeveyn çocuk ilişkileri ve bu ilişkilere bağlı travmaların olabileceği gibi bir gruba ait olmanın getirdiği duygu ile beraber bir başkasının travmasından ya da mağduriyetinden ileri gelen bir öç alma arzusunun da olabileceği düşünülmektedir. Bir gruba aidiyet geliştirdikten sonra kişi, topluluğun duygusunu kendi duygusu gibi benimseyebilir ve bu da kişinin içindeki öldürme arzusunu uyandırabilir. Bu durumda kişi yıllar öncesinde yaşandığı varsayılan bir travmanın kendisine aktarılmasından olaya şahit olmamış olsa dahi tetiklenebilir (Özmen, 2015).

Terörizm, engellenme karşısında verilen bir tepkidir (Berkowitz, 1989). Engellenme yaşayan kişi, ilkel bir savunma mekanizması kullanarak içindeki öfkeyi masumlara yöneltiyor şeklinde bir değerlendirmede bulunulabilir. Bir başka yaklaşım ise bu saldırganlığın doğasında yok etme arzusunun değil; yaşama arzusunun olduğunu belirtmiştir (Fromm, 1964). Literatüre göre teröristler, her zaman anormal kabul edilen kişiler değil, sıradan insanlar da olabilirler. Terörizm faaliyetlerine katılan kişilerin, belli bir sürecin sonunda bu eylemlerin içine girdikleri görülmüştür. Kademeli bir şekilde ilerleyen bu süreçte, kişinin bu eylemlerle elde edeceği kazançlar, içinde bulunduğu toplumun bu eylemleri ne ölçüde desteklediği, grup üyeleri arasındaki ilişkinin niteliği, grup liderinin kişi üzerindeki etkililiği, toplumsal baskı, kişinin inançları, geçmiş yaşam öyküsü, bireysel yaşam doyumu gibi faktörlerin etkili olduğu görülmüştür. Bu faktörlerin etki yükü kişiden kişiye farklılık göstermektedir (Mete, 2020). İnsanın doğasında var olduğu kabul edilen saldırganlık dürtüleri bilim insanlarının dikkatini çekmiş bir konu olmuştur.

Bilim insanları, kişinin zarar verme kapasitesini, uyum gösterme veya itaat etme davranışlarını araştırmaya yönelik çalışmalar yapmışlardır. Bunlardan biri 1936 yılında Muzaffer Şerif tarafından gerçekleştirilen otokinetik etki deneyidir. Burada grup içinde sosyal normlara uyma davranışı değerlendirilmiştir. Otokinetik etki, karanlıkta sabit duran ışığın hareket ediyor gibi algılanmasından ileri gelmektedir. Araştırmaya katılan kişiler önce bireysel olarak sonrada grupla beraber ışığın olduğu odaya alınmışlardır. Kişilerden aslında hareket etmeyen ışığın hareket yönünün ve hızının ne kadar olduğunun belirtilmesi istenmiştir. 100 kez ard arda değerlendirme yapmışlardır. Bireysel katılımın ardından bu kez bir grupla aynı odaya alınarak aynı soruyu cevaplamaları

istenmiştir. Araştırmanın sonucunda grupla deneye alınan katılımcıların cevaplarının git gide diğer grup üyeleri ile yakınlaşmaya başladığı; tekrar bireysel olarak deney odasına alındıklarında grubun belirlediği cevaba benzer cevaplar verildiği görülmüştür (Sherif, 1936). Bu çalışma kişilerin terör örgütüne katıldıktan sonra bireysel davranışlarını, tutum ve düşüncelerini bir kenara bırakıp grubun değerlerine uygun davranmalarını açıklayan bir araştırma niteliği taşımaktadır denebilir.

Bir başka itaat deneyi ise Asch'in sosyal uyum deneyidir. Asch deneyinde katılımcılara 2 kart gösterir. Birinde tek çizgi, diğerinde ise uzunlukları birbirinden farklı olan 3 çizgi bulunmaktadır. Tek çizginin bulunduğu kartta ki çizgi; 3 çizginin olduğu karta ki çizgilerden biriyle aynı boydadır. Tek başınayken doğru cevabı bulan katılımcıların büyük çoğunluğu; Asch'ın asistanlarından oluştuğunu bilmedikleri deney grubuna katıldıklarında gruba uyum göstererek yanlış cevabı seçmişlerdir. Deneklere neden bu şekilde davrandıkları sorulduğunda dışlanma, eleştirilme gibi bir durumdan kendilerini korumak için bilerek yanlış cevap verdiklerini belirtmişlerdir (Asch, 1953). Milgram araştırmasına katılan kişilere cezanın öğrenmeye olan etkisini inceleyen bir çalışma yaptığını söylemiştir (Milgram, 1978). Katılımcılar kura çekecek; buna göre biri öğretmen diğeri öğrenci olacaktır. Katılımcılar öğretmen çıkacak şekilde bir kurgu planlanmıştır. Öğretmen ve öğrenci birbirini göremeyecek ancak seslerini işitebilecektir. Öğretmenin yanında ise otorite figürü olarak sert görünümlü bir gözlemci bulunacaktır. Öğretmen öğrenciye öğrenmesi için bazı kelimeler verecek; öğrenci öğrenemediğinde düşükten başlayarak her defasında arttırılan ve 450 volta kadar ulaşan bir elektro şok uygulayacaktır. Katılımcıya, başlamadan önce 45 voltluk bir şok uygulanarak acıyı deneyimlemesi istenmiştir. Araştırmanın sonucunda, gözlemcinin devam et emrine

herkesin uyduğu ve 300 volttan önce araştırmayı bırakan kimsenin olmadığı görülmüştür. Bu araştırma, insanların terör eylemlerinde ne kadar acımasız birine dönüşebildiklerini ve hatta normal insanların aslında zarar verebilme kapasitelerinin ne kadar yüksek olduğunu gözler önüne seren bir araştırmadır.

Bir başka araştırma ise Zimbardo'nun hapishane deneyidir (Zimbardo, 1973). Hapishane deneyinde bir grup üniversite öğrencisi bir simülasyona alınmış rastgele mahkum ve gardiyan rolleri dağıtılmış ve gerçek gardiyan ekipmanları kişilere gerektiği zaman kullanılabilir izniyle verilmiştir. Bir süre sonra, gardiyanlar mahkumlara zarar verme şiddetini arttırdıkları için araştırma 6. gününde sonlandırılmak zorunda kalmıştır. Öğrenciler gerçek kimliklerinden bu kadar kısa sürede sıyrılmış ve verilen kimliklere uygun davranışlar geliştirmişlerdir. Bu durum aslında teröristlerin davranışlarının altında bir patoloji aramanın gerçekçi olmayabileceğini, uygun ortam sağlandığında kişilerin bir savunma mekanizması olarak rasyonalleştirmeyi kullanarak davranışlarını bir mantığa bürüyeceklerini ve istikrar sağlayacaklarını gösterdiği düşünülmektedir.

2.7. Şema Kavramı ve Şema Terapi Modeli

Şema kelime anlamı olarak "karmaşık uyaran ve deneyimler kümesi içinde bir düzen oluşturmaya yardımcı olan kalıp veya düzenleyici çerçeve" anlamına gelmektedir. Şema kavramı, terimsel olarak ilk kez Barlett tarafından kullanılmıştır (Barlett, 1932). Şemalar, kişilerin aslında tüm bildiklerini ve bu bilgilerin aralarındaki ilişkileri gösteren; olayları açıklamasında ve algılamasında rol oynayan kendi deneyimlerinin oluşturduğu bir organizasyondur. Bu organizasyon sonradan eklenen verilerin, düzenli bir sisteme dahil olup; diğer bilgilerle uyumlu olacak şekilde saklanmasına imkan tanır (Ghosh ve

ark., 2014). Piaget, insanların doğuştan getirdikleri basit şemalarının yaşam boyu geliştiğini ve yeni şemalar oluştuğunu söylemektedir. Eklenen bilgilerin var olan şemalarla uyum içinde olduğu ve kişinin bilişsel bir dengesizlik olduğunda bunu gidermek için çabaladığını belirtmektedir. (Bormanaki ve ark., 2017). Aaron T. Beck, şemaları bilişsel anlamda kullanarak; kişilerin bilişsel hatalarını ortaya çıkarmak ve daha işlevsel yollarla olayları yorumlamak amacıyla şemaları kuramında kullanmıştır (Beck, 1989). Şemaları, yeniden şekillendirilebilen bilişsel veriler olarak yorumlamıştır. Bilinç dışı çalışan temel duygu ve düşünce kalıpları olarakta değerlendirilebilecek olan şemalar kişinin kendini, diğerlerini ve dünyayı algılamasına ve tanımlamasına katkı sunar (Young ve ark., 2003). Şemaların kullanıldığı şema terapi modeli 1990 yılında Jeffrey Young tarafından geliştirilmiştir. Young şemaların kişinin duygu, düşünce ve davranış dünyasında oldukça ciddi bir öneme sahip olduğunu söylemiştir. Şema terapi kronik anksiyete/depresyon ve kişilik bozukluklarının tedavisinde etkinliği çeşitli araştırmalarla kanıtlanmış bütüncül bir terapi yaklaşımıdır (Karaosmanoğlu, 2015).

2.7.1. Erken dönem uyum bozucu şemalar

Jeffrey Young tarafından tanımlanmış 5 temel alan ve bu alanlarda toplam 18 şema bulunmaktadır. Young'a göre bu şemalar erken çocukluk dönemlerinde karşılanmamış duygusal ihtiyaçlardan dolayı oluşmuşlardır (Young ve ark., 2003).

2.7.1.1. Alan I: Ayrılma ve reddedilme

Bu alanda 4 şema vardır. Bu şemalar; terk edilme/istikrarsızlık, güvensizlik/kötüye kullanılma, duygusal yoksunluk, kusurluluk/utanç şemalarıdır. Bu şemaların oluşmasında, empati, güven, saygı, kabul gibi temel ihtiyaçların karşılanmaması söz

konusudur. Kişinin erken çocukluk döneminde bu ihtiyaçları karşılanmamıştır ve kişi gelecekte bu ihtiyaçlarının karşılanabileceğine inanmaz. Genellikle bu şemalara sahip bireylerin ebeveynleri soğuk, tacizkar, öfkeli görünümde olan ebeveynlerdir (Young ve ark., 2003).

1. *Terk Edilme/İstikrarsızlık* bu şemaya sahip kişiler terk edileceklerine veya sevdiklerini kaybedeceklerine ve duygusal olarak ihtiyaçlarının sonsuza kadar karşılanmayacağına inanırlar. Yalnız kalmayı kaderi olarak görürler. İlişkilerinde yaşanan olumsuzlukları zihinlerinde olduğundan daha büyük görmeye ve ilişkilerinin ufak bir olumsuzlukta bittiğine inanırlar. Çoğunlukla romantik ilişkilerinde kendilerini karşı tarafa bağımlı gibi hissederler. Erken çocukluk döneminde yaşanmış herhangi bir kayıp, ayrılma, ebeveynlerin boşanması gibi durumlar bu şemanın oluşumunda tetikleyici rol oynamaktadır. Bu şemaya sahip kişiler kaybetmekten korkarak ilişkiye başlar, terk edilme beklentilerinin gerçekleştiğine dair en ufak bir olumsuzlukta yoğun bir üzüntüye kapılır, sonrasında bu kadar bağımlı hissettiği için kendisine veya karşısındaki kişiye karşı yoğun bir öfke hissederler.
2. *Güvensizlik/Kötüye Kullanılma* bu şemaya sahip bireyler kasıtlı olarak ya da ihmalkar bir tutum nedeniyle kötüye kullanılacağına, aldatılacağına ya da yine bir başkası tarafından benzer bir şekilde zarara uğratılacaklarına inanırlar. Erken çocukluk döneminde, taciz, aşağılanma gibi bir durumun yaşanmış olması bu şemanın gelişmesine olanak sağlar. Erken çocuklukta sınırların ihlal edilmiş olması, ebeveyn tarafından korunmadığını hissetmiş olmak ve savunmasız kalmak tetikleyici olabilir. Yetişkin dönemlerde kişilere güvenmek için tekrar tekrar test etse de kişi kötüye kullanılmayacağına ikna olamaz.

3. *Duygusal Yoksunluk* kişinin duygusal ihtiyaçlarının asla karşılanmayacağına dair güçlü bir inancı vardır. İlişkilerde, bakım, empati ya da korunmadan yoksun kalacağına, yalnız kalacağına, içinde ki boşluk duygusunun asla doldurulamayacağına ve asla anlaşılamayacağına dair katı bir inancı vardır. İhmal edilmiş bir erken çocukluk deneyimi bu şemanın gelişmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Anne çocuk arasında kurulan ilişkide, ortalamanın altında bir anne sevgisi almış olmak, soğuk bir ebeveyne maruz kalmak, önemsenmemiş hissetmiş olmak, kopuk bir ilişki içinde olmuş olmak gibi faktörler bu şemanın oluşumuna zemin hazırlayacaktır. Bu şemaya sahip bireyler, ilişkilerinde doyum yakalayamayacaklarına inandıkları için daha mesafeli ilişkileri ya da ilişki kurmamayı tercih edebilirler.
4. *Kusurluluk/Utanç* temelde bu şemaya sahip olan kişi sevilmez olduğuna inanır. Bu şemaya eşlik eden en yoğun duygu utanç duygusudur. Kişi kendini kusurlu, işe yaramaz ya da insanların kendi gerçek benliğini gördüklerinde kendilerinden kaçmak isteyecekleri kadar kötü olarak algılar. Erken çocukluk döneminde eleştirel bir ebeveyne maruz kalmak, sevilmediğini hissetmiş olmak, duygusal ya da fiziksel bir tacize maruz kalmış olmak bu şemanın oluşmasını tetikleyecektir.

2.7.1.2. Alan II: Zedelenmiş özerklik ve kendini ortaya koyma

Bu alanda biricikliğin zarar görmesi yani ayrışma, bağımsız olma, kendini gerçekleştirme gibi ihtiyaçların karşılanmaması durumlarında oluşan şemalar bulunmaktadır. Aşırı korumacı ya da öz güveni zedeleyici ebeveyn tutumları bu şemaların oluşumunda etkin rol oynamaktadır. Bu alanda ki şemalar; bağımlılık/yetersizlik, zarar görme veya hastalanmaya karşı dayanıksızlık, iç içe geçme/ gelişmemiş benlik, başarısızlık şemalarıdır (Young ve ark., 2003).

1. *Bağımlılık/Yetersizlik* bu şemaya sahip olan kişiler kendi başına hayatta kalıp sorunlarının üstesinden gelebileceklerine inanmazlar. Ancak bir başkasının yardımı ve desteği olursa sorunlarını çözebileceklerine, sıradan sorumlulukların dahi çok büyük çaba gerektirdiğine inanırlar. Yetişkin bir bedende küçük bir çocuk gibi hissetmek bu şemanın tipik bir özelliğidir. Kendini yetersiz algılayan kişi yoğun bir özgüven eksikliği yaşar. Karar vermesi gereken durumlarda bir başkasının yönlendirmesine mutlaka ihtiyaç duyar. Sorumluluk almaktan kaçınır; sürekli diğerlerinin kendi ihtiyaçlarını sağlaması için bir arayış içinde olurlar. Aşırı korumacı ya da korumada yetersiz olmuş ebeveynler, çocuklarında bu şemaların oluşumuna katkı sağlarlar.
2. *Zarar Görme Veya Hastalanmaya Karşı Dayanıksızlık* bu şemanın yarattığı en yoğun duygu kaygıdır. Kişi sürekli kendisine yaklaşmakta olan bir felaket olduğuna ya da kötü bir durum içinde olduğuna inanır. Başına her an kötü bir şey geleceğine ve bir daha hiç bir şeyin eskisi gibi olmayacağına inanır. Var olan tehlike, gerçekte olduğundan çok daha büyük olarak algılanır. Kendini bir türlü güvende hissedemez. Maddi bir yetersizlik, hastalık, kontrol kaybı, adli bir olaya karışma gibi endişeler taşıyabilir. Erken çocuklukta yaşanan ya da dolaylı olarak maruz kalınan bir travmanın varlığı, aşırı koruyucu ebeveynler ya da benzer bir şemaya sahip olan ebeveynler dünyanın güvensiz bir yer olduğu ve kişinin bu güvensiz dünyada korumasız ve çaresiz biri olduğu inancını oluşturmuş olabilir.
3. *İç İçe Geçme/Gelişmemiş Benlik* bu şema kişinin bireyselleşememesi, bir ya da daha fazla kişiyle yoğun bir yakınlıkla hayatını sürdürmesine neden olan bir şemadır. Bu şemaya sahip olan kişi yoğun duygusal yakınlık hissettiği kişi olmadan yaşayamayacağına, onsuz asla mutlu olamayacağına, hayatla mücadele edemeyeceğine inanır. Yine erken çocukluk döneminde çocuğun kendini

gerçekleştirmesine ve bireyselleşmesine izin verilmeyen bir ailede yaşamış olmak bu şemanın bir tetikleyicisi olarak kabul edilebilir.

4. *Başarısızlık* bu şemaya sahip olan kişi, gerçekte ne olduğundan bağımsız olarak kendisini sürekli başarısız hisseder. Herhangi bir şeyle uğraştığında bunun başarısızlıkla sonuçlanacağına inanır. Bu nedenle sorumluluk almaktan ya da yeni bir beceri geliştirmeyi gerektiren işlerden uzak durmayı tercih ederler. Eleştirilmiş bir çocukluk geçirmiş olmak, ebeveynlerin çok başarılı olması ve ne olursa olsun benzer bir başarı edinemeyeceğine inanmak, başarıların umursanmamış olması, önemsediği bir konuda diğerleri kadar iyi olamamak, başarı limitlerinin koyulmamış olması gibi faktörler kişinin bu şemayı oluşturmasında etkin rol oynayabilir. Kişi çoğunlukla kendini diğerleriyle kıyaslar ve bu kıyaslamanın sonucunda işe yaramaz ya da yetersiz olduğuna inanır.

2.7.1.3. Alan III: Zedelenmiş sınırlar

Bu alandaki şemalar, zedelenmiş içsel sınırların neticesinde ortaya çıkan şemalardan oluşmaktadır. Bu alandaki şemalara sahip olan kişiler, ikili ilişkilerde sağlıklı tutumlar sergileyememe, sözünde duramama gibi durumlar yaşarlar. Hedeflerini gerçekleştirmede ve hedef koymada zorluk yaşarlar. Disiplin, sınır koyma ya da sorumluluk konularında zorluk yaşayan bir aile ortamının bu şemaların oluşmasına katkısı olabilir. Bu alandaki şemalar, haklılık/büyüklenmecilik, yetersiz öz-denetim/ öz-disiplin şemalarıdır (Young ve ark., 2003).

1. *Haklılık/Büyüklenmecilik* kişi kendinin kerameti kendinden menkul bir haklılığı olduğuna inanır. Genelde ilişkilerinde talepkar ve kontrolcü olmayı tercih eder. Diğerlerinin duygularına karşı empati kurabilme becerisi düşüktür. Kuralları diğerleri çiğnediği zaman öfkelenir ancak kendisi için benzer bir durum söz konusu olduğunda buna hakkı

olduğuna inanır. Dürtüsel tepkiler vererek ilişkilerde işlevsel olmayan durumlar yaşayabilir. Rekabete girmek ve üstünlük sağlamak önemlidir. Erken çocukluk döneminde sınırların net bir şekilde belirlenmemiş olması, her isteğin yerine getirilmiş olması ve hazzı erteleme becerisinin öğretilmemiş olması bu şemanın oluşumunda etkin rol oynamaktadır.

2. *Yetersiz Öz-Denetim/ Öz-Disiplin* kişinin engellenmeye karşı toleransı oldukça düşüktür. Oto kontrolü sağlayarak hedeflere ulaşmada ya da uyumsuz olan duygu ve dürtüleri engellemede zorlanır. Acı veren ya da zorlayıcı görünen sorumluluklardan kaçma davranışı sıklıkla görülür. Haklılık şemasına benzer şekilde bir aile ortamının varlığından söz edilebilir.

2.7.1.4. Alan IV: Diğeri yönelimlilik

Bu alandaki şemalara sahip kişiler, kendi isteklerini karşılamamak pahasına diğerlerinin istek ve ihtiyaçlarına odaklıdırlar. Bu şema alanına sahip bireyler sevgi ve onay kazanma gibi ihtiyaçları için harekete geçerler. Erken çocukluk döneminde bir takım ihtiyaçların, sevgi-saygı gibi koşullara bağlı olarak verilmiş olması bu şemaların oluşumunda etkin rol oynamış olabilir. Bu alandaki şemalar; boyun eğicilik, fedakarlık, onay-arayıcılık/ kabul-arayıcılık şemalarıdır (Young ve ark., 2003).

1. *Boyun Eğicilik* bu şemaya sahip olan bireyler için yaşamlarının kontrol mekanizmalarını diğerlerine teslim etmişlerdir diyebiliriz. Sevilmemekten, terkedilmekten ya da benzeri olumsuz duygulardan kaçınmak ya da diğerlerini memnun etmek için teslim olmayı tercih ederler. Bu tercih kendilerini kontrol ediliyor ya da baskı altında gibi hissetmelerine neden olabilmektedir. Kendi duygularının ya da ihtiyaçlarının diğer kişilerce önemsiz görüleceğini varsayarak bunları bastırmayı tercih ederler. Diğerlerine hizmet etmek ya

da uyumlu olmak eğilimindedirler. Kendini feda eden daha teslimiyetçi bir profile sahip oldukları için bazen pasif agresyon gösterebilirler. Erken çocukluk döneminde kontrolcü bir ailede yetişmek, cezalandırıcı bir ailede yetişmek, isteklerini dile getirdiğinde ebeveynler tarafından duygusal ihtiyaçları karşılanmayarak cezalandırılmış olmak gibi durumlar bu şemanın gelişmesinde rol oynamış olabilir.

2. *Fedakarlık* bu şemaya sahip olan bireyler gönüllü olarak diğerlerinin ihtiyaçlarını kendi ihtiyaçlarının önüne alıp onların mutluluğu için yoğun bir uğraş içerisine girerler. Bencil hissetme endişesi kendi isteklerini ötelemenin yolunu açan önemli bir etmendir. İhtiyaç duyulan biri olmak, diğerlerinin ihtiyaçlarına hızlı bir şekilde cevap vermeye çalışmak motivasyonlarına sahiptirler. Çoğunlukla kontrolcü bir ebeveyn çocuk ilişkisinin oluşmasında rol oynadığı bu şemaya sahip bireyler kendi ihtiyaçlarının da diğerleri tarafından karşılanmamasına karşı kırgınlık duyabilirler.
3. *Onay-Arayıcılık/ Kabul-Arayıcılık* baskıcı ve otoriter bir ebeveyn çocuk ilişkisinin neticesinde kişi özerk bir benlik oluşturamaz. Bu nedenle davranışlarının diğerleri tarafından kabul edilmesi kendileri için oldukça önemlidir. Reddedilmeye karşı aşırı bir hassasiyet taşıyan, diğerlerinin onayını almak için yoğun bir uğraş içine girebilen bireylerdir. Takdir ve ilgi toplamak için zenginlik, güç, sosyal statü gibi arayışlara girebilirler.

2.7.1.5. Alan V: Aşırı tetikte olma ve bastırılmışlık

Bu alandaki şemalar çocuğun oyun oynamak gibi ihtiyaçlarının karşılanmadığı takdirde ortaya çıkan şemalardır. Bu tür durumlarda arzu ve dürtüler bastırılır. Bu şemalar genellikle cezalandırıcı ve talepkar aile ortamlarında ortaya çıkan şemalardır. Çocuktan her zaman en iyisi olması beklenir ve çocuk bu talebi yerine getirmek için yoğun bir çaba

içine girer. Eğer dikkatli olmazsa sonuçlarının kötü olacağına dair yoğun endişe duygusu yaşar. Bu alanın şemaları, karamsarlık/kötümserlik, duyguların bastırılması, yüksek standartlar/aşırı eleştiricilik ve cezalandırıcılık şemalarıdır (Young ve ark., 2003).

1. Karamsarlık/Kötümserlik bu şemaya sahip olan bireyler yaşantılarında olumlu olan değerleri daha küçük görürken, gelecekle ilgili çoğunlukla olumsuz bir beklenti içine girerler. Sürekli olarak başlarına kötü bir şey geleceğine, kariyerleri ya da mali planlamaları ile ilgili olumsuzluklar yaşayacaklarına dair güçlü bir inanç taşırlar. Olumsuz olabilecek sonuçlar, olabileceğinden daha büyük algılandığı için sürekli olarak yoğun bir kaygı içinde ve tetikte bir yaşam sürerler. Erken çocukluk döneminde güvende hissetme ihtiyacının karşılanmaması, hataları karşısında yoğun bir şekilde cezalandırılan ya da eleştirilen ebeveynler tarafından büyütülmüş olmak bu şemaya yol açabilir.

2. Duyguların Bastırılması bu şemaya sahip olan bireyler oto kontrolünü kaybetme endişesi taşırlar. Böyle bir durum gerçekleştiğinde diğerleri tarafından kınanmak, dışlanmak ya da utanç duygusunu yaşamak istemedikleri için eylemlerini ve duygularını olabildiğince bastırmaya çalışırlar. Erken çocukluk döneminde koşulsuz sevilme ya da koşulsuz saygı ihtiyaçlarının karşılanmamış olması; ileriki yıllarda olumlu ya da olumsuz fark edilebilecek tüm duyguların diğerlerine yansıtılmasını yoğun bir şekilde engelleme arzusu yaratır.

3. Yüksek Standartlar/Aşırı Eleştiricilik kişi, hayattan zevk almak yerine sürekli olarak var olan başarılarını ya da sahip olduğu becerilerini arttırmaya çalışır. Eleştirel ve talepkar bir ebeveynle erken çocuklukta tanışmış olmak bu bireylerin ileriki yıllarda eleştiriden kaçınmak için sürekli en iyiyi hedefleme ve elde etme çabasına girmelerine neden olur. Yoğun bir şekilde kişi kendini ve diğerlerini eleştirir; dolayısıyla gevşeyememe, öz-

saygının zedelenmesi ya da sağlığını yoğun tempodan dolayı kaybetme gibi riskler vardır. Mükemmeliyetçi bir kişilik profiline sahip olan bu bireyler çoğunlukla sahip olduklarını yetersiz görürler.

4. Cezalandırıcılık bu şemaya sahip olan bireyler hataların ciddi bir biçimde cezalandırılması gerektiğine inanırlar. Beklentileri karşılanmadığında yoğun bir öfke yaşarlar. Empati kurmaya ya da hataların mazur görülmesine karşı bir isteksizlik yaşar ve diğerlerini affetmekte oldukça zorlanırlar. Tüm ayrıntılara dikkat eder, en ufak hataları dahi görürler. Gördükleri hataların kendilerinden veya bir başkasından kaynaklanmasına bakmaksızın hata sahibinin cezalandırılmasına karşı yoğun bir istek duyarlar. Erken çocukluk döneminde eleştirel ve cezalandırıcı ebeveynlerle büyümüş olmak bu şemanın oluşmasında rol oynamaktadır.

Yukarıda belirtilen şemalarda; şemalar erken çocukluk dönemlerinde oluştukları için genellikle ebeveyn çocuk ilişkisi üzerinden açıklanmıştır. Bununla birlikte, bulunulan alt kültür, mizaç, kişilik, sosyal çevrede karşılaşılan önemli insanlar yine kişilerin bu şemalardan birini ya da bir kaçını oluşturmakta etkin olabilir. (Young ve ark., 2012).

2.8. Enneagram

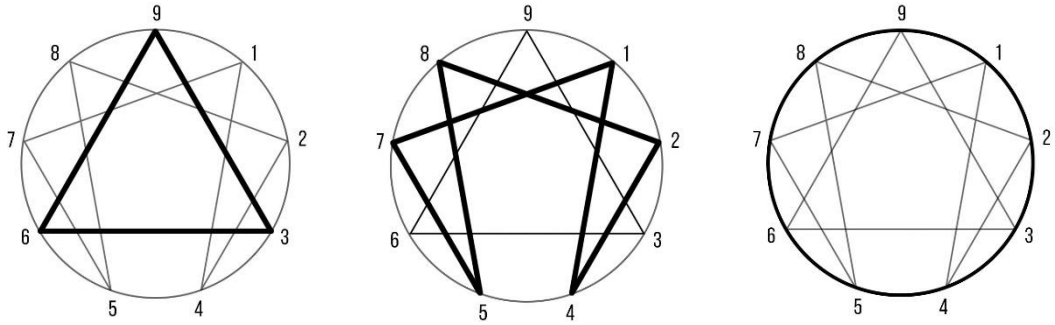
Geçtiğimiz yüzyılda psikiyatristler ve psikologlar, insanda var olan ve bizleri farklılaştıran kişilik özelliklerini tanımlamak adına birçok farklı teorem geliştirdiler. Dayandıkları temeller, kabuller ve uygulama şekilleri açısından birbirlerinden farklılaşmaktadırlar. Bunlardan biri de Enneagram'dır. Enneagram son yıllarda kullanım alanlarının artması nedeniyle gün geçtikçe popülaritesi artan bir sistem haline gelmiştir (Alexander, 2020; Riso, Hudson, 1996).

Enneagram, insan benliğinin dış dünya ile dokuz farklı stratejiden birini kullanarak ilişki kurduğunu anlatan bir kişilik teorisidir. Enneagram tipolojisi, tanımlanan bu dokuz temel kişilik tipinin her biri için stres altında kaldığında, mutlu olduğunda veya korktuğunda ortaya koyduğu öngörülebilir davranış kalıplarından bahseder. Bu açıdan her bir kişilik tipi için bir dizi davranış, düşünce ve duygu farklılıklarından bahsederek bireylerin güncel yaşamlarında yaşadıkları sıkıntılara dair bir iç görü sağlamalarına yardımcı olabilir (Özdemir, 2020)

2.8.1. Tarihsel süreç ve sembol

Enneagram'ın kökenini, nereden, nasıl çıktığını net bir bilgiyle vermek mümkün olmasa da Gılgamış Destanı' ndan Pisagor'a kadar farklı kaynaklara dayandırılmaktadır. Bizlere bu sistemi 20. Yüzyıl ortalarında aktaran kişi Bolivya doğumlu Oscar Ichazo 'dur. 1970'li yıllarda Şili'li Psikiyatr Claudio Naranjo, Ichazo ile birlikte çalışmış ve Enneagram kişilik tiplerini bugünkü bilinen haline getirmiştir. Naranjo yaptığı çalışmalarda kişilik tiplerinin aşırı stres altındaki davranışları ve DSM (II) tanımlanan kişilik bozuklukluları arasında uyumlu bir korelasyon olduğunu görmüş ve bu konuda kitap ve makaleler yazmıştır. (Palmer, 1988; Naranjo, 1994)

Ennea (dokuz) ve Grammos (nokta) kelimlerinin birleştirilmesi ile oluşan ve dokuz nokta anlamına gelen bir kelimedir. Enneagram şekli içte bir eşkenar üçgen, düzgün olmayan bir altıgen ve dışta daire olacak şekilde 3' e ayrılmaktadır.

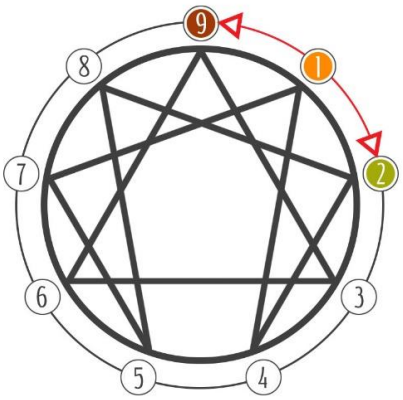

Şekil 1. Enneagram Sembolü

Enneagram şeklindeki eşkenar üçgen 3-6 ve 9. kişilik tiplerine denk gelmektedir. Altıgen şekil ise 1-2-4-5-7 ve 8. kişilik tipine denk gelir. Bu üçgen ve altıgen, kişilik tiplerinde ki bütünleşme (motivasyon) ve çözünme (stres) yönlerindeki yönelmeleri göstermektedir. (Riso, 1990; Riso, Hudson, 1996)

2.8.1.1. Kanat yapısı

Enneagram kişilik tipleri şekildeki dairede kendinden önce veya sonraki bir numaranın etkisinde olmaktadır. Bu etkiye kanat denmektedir ve kişilik tiplerinin yaşamda karşılaştıkları sorunların çözümü için önemli rol oynamaktadır.

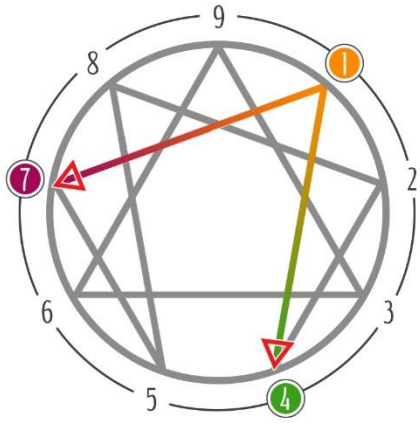

Şekil 2. Enneagram Tip1 Kanat Yapısı

Örneğin Tip 1 idealistler yapısı için dairede önceki ve sonraki kişilik tipleri olan Tip 9 Uyumlular veya Tip 2 Fedakarlar yapısından birisi yaşadığı olaylar ve çevre etkisi nedeniyle baskın hale gelip kanat yapısı oluşturur.

2.8.1.2. Rotalar

Kişi günlük yaşamında karşılaştığı durumlara göre aşırı stres altında veya aşırı mutlu olabilmektedir. Enneagram sisteminde her bir kişilik tipi bu tarz durumlarda farklı bir kişilik yapısına doğru yöneldiğini ve yöneldiği kişilik yapına benzer bir davranış sergilemektedir (Palmer, 1988).

Şekil 3. Enneagram Tip1 Rotası

Örneğin, Tip 1 İdealistler yapısı aşırı stres altında Tip 4 Özgünler yapısına benzer özellik gösterirken, motivasyonunun iyi olduğu durumda tip 7 Yenilikçiler yapısına benzer özellik göstermektedir.

2.8.2. Enneagram kişilik tipleri

Tip 1 İdealistler:

Üzerine aldığı sorumlulukların bilincinde olan, adalet ve doğruluktan şaşmamak için kılı kırk yararcasına çalışan kişilerdir. Doğru olan ve kuralların gerektirdiği şekilde bir yaşam kurguları vardır. Dışarıdan bakıldığında ciddi, kuralcı ve eleştirel bir yapıları vardır. Ortaya koyulan işlerin mükemmele yakın olmasını istedikleri için eleştirel bir kişilik yapıları vardır. Bu nedenle de hata yapmak, hatalı karar almaktan korkarlar. Çevresindekilerden konuştukları konu ne ise o konuda bilgi sahibi olup öyle konuşmasını, üzerlerine düşen sorumluluklarını eksiksiz yerine getirmesini beklerler. Keyfi tutum ve davranışlardan, bir hata ile karşılaşıldığında bunu umursamayan kişilerden rahatsız olurlar (Palmer, 1991).

Kanat yapısı Tip 9 Uyumlular yapısı olduğunda çatışmadan kaçınan, eleştirilerini daha az dışarı vuran ve uyumu korumaya çalışan bir tavır sergilerler.

Kanat yapısı Tip 2 Fedakarlar yapısı olduğunda iletişim ve etkileşime daha yatkın olurlar. Duygularını bastırmak yerine daha fazla açığa vuran bir tavır sergilerler.

Tip 2 Fedakarlar:

Sevgiye değer veren, sevmenin ve sevilmenin önemini bilen kişilerdir. Arkadaş canlısı ve fedakarlıklarıyla öne çıkan kişilerdir. Çevresindekilerin ihtiyaçlarını önemseyip ellerinden geldiğince bu ihtiyaçları ortadan kaldırmak isteyen yapılardır. Reddedilmekten, ilgisizlikten rahatsız olurlar. Bu tarz bir durumda alınganlık edip karşısındaki kişiye küsebilirler. İletişim kurdukları kişilerle duygusal bağ kurma istekleri vardır. Onlardan sevgi ve ilgilerini göstermelerini dert ortağı olmayı isterler. Bu nedenle de sıcakkanlı,

samimi olan kişilerle iyi arkadaşlık ve dostluk bağı kurarlar. Soğuk ve ciddi olanlarla iletişim kurmakta ve paylaşım yapmakta zorlanırlar (Riso, Hudson, 1996).

Kanat yapısı Tip 1 İdealistler olduğunda kuralcılık ve mantıklı karar vermeye gayret ederler. Eleştirel bir tutumda olmasının nedeni de bu kanat etkisinden kaynaklanmaktadır.

Kanat etkisi Tip 3 Vizyonerler olduğunda duygusal tarafla birlikte kişilik yapısında rekabetçilikte öne çıkmaktadır. Rekabet edip başarıya ulaşmak, bu başarıyı göstermek ve insanların takdirini kazanmak konusunu önemserler.

Tip 3 Vizyonerler:

Başarı odaklı kişilerdir. Kişisel imajlarını kurgulamayı ve bu imajı korumayı isterler. Bu başarıyı elde etmek için var güçleriyle çalışıp elde edecekleri en iyi sonucu elde etmeye çalışırlar. İstedikleri sonucu elde ettikten sonra da hayran olunan bir kişilik olmak isterler. Genellikle hırslı ve rekabetçi tarafları ile ön plana çıkarlar. Başarısızlık ve birlikte hareket ettiği takım arkadaşları tarafından yüzüstü bırakılmaktan korkarlar. Çevresindeki kişilerden kendi projeleri hakkında açık görüşlü olmalarını beklerler. Yine çevresinde statü sahibi insanların olmasını tercih ederler. Tembellikten rahatsız olan ve insanların amaçsız şekilde çabalaması bu kişilik tipindekileri rahatsız eder (Özdemir, 2020).

Kanat etkisi Tip 2 Fedakarlar olduğunda yakın ilişkilerinde sıcakkanlı davranırlar. Sevdiği kişilere karşı destekleyici ve motive edicidirler

Kanat etkisi Tip 4 Özgünler olduğunda, duygularını anlama ve anlamlandırma konusunda yalnız kalma ihtiyacı duyarlar. Oluşturdukları imajı korumak için kendine özgü bir tarz bulmak isterler.

Tip 4 Özgünler:

Duygusal bir yapıya sahiptir ve duygu dünyası derin olmakla birlikte güçlü bir sezgisel yönü vardır. İnsanları anlamak, anlaşılmak ve kendine özgü ne varsa bunu keşfedip ortaya koymak isteler. Çevrelerinde farklı ve kendine özgü olan ne varsa dikkatlerini çeker. İnsanlara ve doğaya karşı son derece nazik insanlardır. Empatisi yüksek bireyler olup hayata karşı estetik bir bakış açıları vardır. Bu estetik bakış açılarından kaynaklı, sıradan biri olmak ve niteliksiz biri olmaktan korkarlar. İlişki kurduğu kişilerden kendi duygusal değişimlerini anlamasını beklerler. Gereksiz konularla meşgul edilmekten ve kaba konuşmaların olduğu ortamdan rahatsız olurlar. Empatiden yoksun olunması ve kabalık, kabullenmekte en zorlanacakları durumdur (Palmer, 1988).

Kanat yapısı 3 Vizyoner olduğunda, hayatında anlam arayışı devam ederken gerçekleştirmek istediği hedefler konusunda da elinden gelen çabayı gösteren biri olur. Ortaya koyduğu işlerin fark edilmesi ve takdir görmesini daha fazla umursar hale gelirler.

Kanat yapısı Tip 5 Araştırmacılar olduğunda, kanat etkisinden kaynaklı mantık ve akılcılık kendini belli eder. Bilimsel içerikli konular üzerinde çalışmaktan zevk alırlar.

Tip 5 Araştırmacılar:

Öğrenmeyi, bilmeyi seven ve kavramları derin şekilde analiz edebilen kişilerdir. Yaşadıkları bu dünyada her şeyi anlama ve anlamlandırma çabaları vardır. Genellikle sosyal hayattan uzak olup bilgiye ilgi duyan akılcı bireyler olarak bilinirler. Objektif bakış

açısıyla bulundukları alanda uzmanlaşmaya çalışan bireylerdir. Bilgilerini herkese açmamaları nedeniyle zaman zaman sorun yaşarlar. Soğuk ve eleştirel bir yapıları vardır. Zihinsel süreçlerinin yoğun olması nedeniyle harekete geçmekte zorlanan bu nedenle çevresinin tepkisini çekebilen insanlardır. Üzerinde uzmanlaştığı konularda önemli bir eksiğinin olduğunu fark etmeleri korkutur. Çevresinde olanlardan açık fikirli olmasını ve objektif bakış açında olmasını isterler. Sosyalleşmekten ve insan ilişkilerinden çok hoşlanmasalar da analitik bir zihin yapısında olanlarla daha rahat iletişim kurabilirler (Özdemir, 2020; Palmer, 1988)

Kanat yapısı Tip 4 Özgünler olduğunda, analitik zihin yapısının yanı sıra duygu dünyasına odaklanırlar. Estetik bakış açısına önem veren bir yaşam şekline sahiptir.

Kanat yapısı Tip 6 Sorgulayıcılar olduğunda, insanlarla arasına daha fazla mesafe koymak isteyen ve bu sayede kendine güvenli ortam oluşturmaya çalışan biri olurlar.

Tip 6 Sorgulayıcılar:

Hem fiziksel hem zihinsel olarak güvenlik kavramını fazlasıyla önemseyen bir yapıları vardır. Nerede ne yapacağını bilen ve bulunduğu kişi ve gruba sadakatleri ile öne çıkarlar. Ne yapacağını bilen kararlı biri olmak ve yapacakları konuda becerikli olmak isteler. Sorumluluk sahibi olmaları, tedbirli tavırları ve mesafeli bir iletişim kurarlar. Güvenlik algıları nedeniyle karar vermeleri gereken durumlarda konu ile alakalı olumlu olumsuz çok fazla veriyi düşündükleri için karar vermekte zorlanan bir yapıları vardır. İletişim kurduğu kişilerden tutarlı olmasını, sadakatli olmasını ve ihtiyaç duyması durumunda yanında olmasını beklerler. Alacakları kararlardan emin ve güvenilir biri

olduklarında takdir ederler. Baskıcı tavır veya kendinden gizlenen konular olduğunda ise o kişilerden uzak dururlar (Alexander, Schnipke, 2020).

Kanat yapısı Tip 5 Araştırmacılar olduğunda, vaktini ve enerjisini gereksiz yere harcamaktansa zihinlerinde analiz yapıp vakitlerini olabildiğince verimli geçirmek isteler.

Kanat yapısı Tip 7 Yenilikçiler olduğunda, iletişim konusunda daha istekli ve eğleneli bir tavır içinde olurlar. Yakın arkadaşları ile sıcak ilişki kurmayı ve onlarla enerjilerini yükseltmek isterler.

Tip 7 Yenilikçiler:

Hayata olumlu yönden bakan, eğlenceli, espri yapmayı seven ve bunu yaparken de pratik zekaları ile öne çıkan yapılardır. Yaşıtlarına göre daha hareketli ve enerjik olmaları ile kendilerini belli ederler. İlgilerini çeken konular hakkında duydukları merak ve heyecan nedeniyle hemen harekete geçerek vakit kaybetmek istemezler. Zihin dünyaları spontanedir ve yeniliklere çok açıktır. Gerek düşünce gerek tavır ve davranışlarda her hangi bir sınırlandırmadan rahatsızlık duyarlar. Bu kadar hareketli olmaları ve zihinleri nedeniyle odaklanmakta genellikle sorun yaşarlar. Akıllarına geldiğinde hemen yapma istekleri nedeniyle de maymun iştahlı olmaları kaçınılmaz olmaktadır. Birlikte olduklarından kendi yaşam ve düşünce hızlarına ayak uydurmalarını beklerler (Naranjo, 1984).

Kanat yapısı Tip 6 Sorgulayıcılar olduğunda, olumsuz duygu ve düşüncelerle baş etme konusunda sorun yaşayabilirler. Bir sıkıntı gördüklerinde onu çözmek yerine uzaklaşma eğilimindedir.

Kanat yapısı Tip 8 Önderler olduğunda, enerjileri daha yüksek olmaktadır. Konuşmalarındaki netlik ve hoşlarına gitmeyen bir durum ortaya çıktığında gösterdikleri öfke ile kendini belli ederler. Yaptıkları işte azimli olmaları nedeniyle olabildiğince istikrarlı davranırlar.

Tip 8 Önderler:

Kendine güvenen ve ne yaptığını bilen tavırları ile öne çıkan yapılardır. Kimseye muhtaç olmadan, bağımsız ve etkin biri olmak isteler. Otoriter, kararlı ve cesur karakteri ile öne çıkarlar. Bu duruşları nedeniyle ve çevresindekileri kontrol etmek istemeleri nedeniyle zaman zaman baskıcı ve dik kafalı biri olabilirler. Birilerine muhtaç olma ve zayıflık duygusunu kabullenmekte zorlanırlar. Çevresindekilerden konuşmalarından kendine güvenen bir tavırda ve net olmasını isterler. Eğer adaletsiz bir durum görürlerse müdahale etmekten kaçınmazlar. Gerekirse fiziksel güç kullanmak konusunda korkusuzca hareket eden yapılardır. Karmaşık bir durum ortaya konduğunda inisiyatif alıp durumu çözme konusunda başarılıdırlar (Palmer, 1988).

Kanat yapısı Tip 7 Yenilikçiler olduğunda, düşünce ve harekete geçme konusunda daha spontane ve hızlıdırlar. Sabır gerektiren veya rutin işleri yapmakta zorlanırlar. İletişim kurma ve eğlence konusunda daha başarılı olurlar.

Kanat yapısı Tip 9 Uyumlular olduğunda, öfke kontrollerini daha başarılı yürütürler. Rahatsız oldukları bir durumla karşılaştıklarında sakinliklerini korumak adına tepkilerini kontrol ederler.

Tip 9 Uyumlular:

Uyumlulukları, sükûnetli tavırları ve herkesle iyi geçinme istekleri nedeniyle öne çıkan kişilerdir. İletişim kurdukları kimseyle sıkıntı ve sorun yaşamak istemezler. Bu nedenle bulundukları grup içerisinde en uyumlu kişilerdir. Huzur ve sükûneti bozan kişi ve olaylardan kaçınırlar. Bir sorun olduğunda ise uzlaşma zemine geçip bir an önce dengeyi bulmaya gayret ederler. Bu kadar sakin ve dingin bir yaşam istedikleri içinde eyleme geçmekte zorlanan kişilerdir. Birlikte olduğu kişilerden abartılı duygusal tepkiler vermesinden rahatsız olurlar. Uyumlulukları nedeniyle kendilerine yapılan baskılara ve değişim isteklerine karşı tepkisiz gibi görünseler de rahatsızlıklarını zaman zaman belli ederler. Bulundukları ortamın isteklerini öne çıkarıp kendi isteklerini yok sayan yapılardır (Riso ve ark., 1996).

Kanat yapısı Tip 8 Önderler olduğunda, istek ve düşüncelerini daha özgürce ifade edebilirler. Aldığı işi sonuna kadar götüren ve inisiyatif alabilen biri olurlar. İçteki öfke ve kızgınlığı daha rahat dışarı yansıtırlar.

Kanat yapısı Tip 1 İdealistler olduğunda, düzen ve prensipler konusunda daha hassas olurlar. Öfkenin dışa yansıtılması konusunda kontrollü olup hayatta sürekli kendilerini geliştirmek isterler. Öğrendikleri bilgileri hayata geçirmenin öneminin farkındadırlar.

3. Gereç ve Yöntem

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırmanın ilk amacı likert tipi bir ölçek geliştirerek; var olan literatüre katkı sağlamak ve araştırmanın ihtiyacı olan kişilik ölçeğini oluşturmaktır. Yapılan literatür çalışması ve elde edilen veriler göz önüne alındığında ülkemizde bilinenin aksine salt mizacın değil, genel olarak var olan kişiliğin tanımı yapılmaktadır

Öncelikle ölçeğin geliştirilebilmesi için gerekli olan alan yazın taraması ve kuramsal çerçeve belirlenmiştir. Daha sonra literatüre göre kişiliği 9 kişilik tipine ayıran enneagram sistemi referans alınarak her bir kişilik tipi için ayrı ayrı özellikler ve sınırlar belirlenmeye çalışılmıştır. Ölçek geliştirme çalışmalarının en önemli adımlarından biri olan madde havuzu oluşturma bölümüne geçilmiştir. Farklı kişilik tiplerine sahip olan kişilerle görüşmeler yapılmış, görüşmelerin sonunda madde havuzu oluşturulmuş ve belirlenen uzmanlar tarafından kontrol edilmesi istenmiştir. Bu aşamada bazı maddeler elenmiş, dil ve anlatım ile ilgili düzeltmeler yapılmış maddelerin son hale getirilmesi tamamlanmıştır. Etik kuraldan onay alınarak başlatılan çalışmanın sonraki aşamasında, ön test ve pilot uygulama yapılarak ölçeğin iç geçerliliği ve güvenirliği tespit edilmiştir. Ardından ölçeğe nihai formu verilerek büyük örneklem grubuna esas uygulama yapılmış uygun yöntemlerle analizler yapılmıştır. Analiz sonuçlarına göre yapılan çözümlemeler uygun şekillerde raporlaştırılmıştır.

Araştırmanın sonra ki amacı ise geliştirilen ölçek ve şema ölçeği kullanılarak katılımcıların terör algılarıyla ilgili değerlendirmelerinin yapılmasıdır. Terör algısının değerlendirilebilmesi için tez danışmanı ve araştırmacı tarafından terör algısı

değerlendirme formu oluşturulmuştur. Oluşturulan formda kişilerin demografik özelliklerinin yanı sıra ruh sağlığı ile ilgili sorular sorulmuştur. Ruh sağlığı ile ilgili psikiyatrik bir tanı alıp almadıkları, psikoterapi desteği alıp almadıkları ve son zamanlarda terör olaylarından dolayı herhangi bir ruhsal sorun yaşayıp yaşamadıkları sorulmuştur. Bununla birlikte çeşitli terör olaylarının katılımcılar tarafından terör eylemi olarak kabul edilip edilmediğini ölçen sorular sorulmuştur. Elde edilen veriler, karşılaştırma analizleri yapılarak yorumlanmış ve tablo haline getirilmiştir. Karşılaştırma analizleri ANOVA ve T-Testi kullanılarak değerlendirilmiştir.

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Türkiye'de yaşayan, okur-yazar olan 16 yaş ve üzeri bireyler oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini, evreni daha iyi açıklayabilmek adına farklı illerde yaşayan, farklı demografik özelliklere sahip toplam 1258 kişi oluşturmaktadır. Araştırmanın sonra ki aşaması için ise 400 katılımcıya ulaşılmış yine gönüllülük esasına dayandırılarak veri toplanmıştır. Araştırma için gerekli etik kurul onayı alınmış olup, pandemi nedeniyle katılımcıların bir kısmına internet tabanlı sistem olan google formlar üzerinden oluşturulan ölçekle ulaşılmış, diğerlerine envanter elden verilerek uygulama yapılmıştır. Katılımcılara uygulanan ölçeklerden tamamı doldurulmamış olanlar ve tümüne aynı cevabın işaretlendiği belirlenenler araştırma dışında bırakılmıştır.

3.3. Veri Toplama Araçları ve Süreci

Çalışmada öncelikle geliştirilmesi planlanan ölçekle ilgili literatür taraması yapılmıştır. Bilahare ölçülecek yapının özellikleri belirlenmiştir. Daha sonra farklı kişilik

tiplerine sahip olan kişilerle görüşmeler yapılmış, mülakata katılmayı kabul eden kişilere kendilerini nasıl tanımladıkları sorulmuştur. Kişilerin anlatımları not alınmıştır. Daha sonra bu kişilerden kendilerini anlatan bir yazı yazmaları istenmiştir. Kişilerin anlatımları, alınan notlar ve literatür taranarak elde edilen özellikler Enneagram kişilik öğretisine göre ayrılan 9 kişilik tipi için 9 farklı sıfat listesine dönüştürülmüştür. Bu ön mülakattan yaklaşık 6-8 hafta sonra aynı kişilere ve farklı kişilere oluşturulan sıfat kartları gösterilerek burada sunulan özelliklerin kendilerini ne kadar tanımladığı sorusu sorulmuştur. Katılanların büyük bir çoğunluğu pozitif ve negatif bir takım sıfatlar içeren kartların arasından yalnızca bir tanesini seçip genel olarak bu beni tanımlıyor diyebilmişlerdir.

Elde edilen bu bilgiler ışığında ölçek için gerekli olan soru madde havuzu oluşturulmuştur. Oluşturulan madde havuzu rastgele seçilen kişilere okutulmuş ve ne anladıkları sorularak ilk etapta uygun olmayan sorular elenmiştir. Bu aşamada soru havuzu 127 sorudan 81 soruya düşürülmüştür. Katılımcıların cevapları doğrultusunda eksiltilen soru havuzu, bu aşamadan sonra uzman ekibin değerlendirilmesine sunulmuştur. Aday ölçek formunu değerlendirecek uzman ekibi 9 kadın, 1 erkek olmak üzere 10 kişiden oluşmaktadır. 4 kişi lisans, 3 kişi yüksek lisans ve 3 kişi doktora eğitimini tamamlamıştır. Uzman ekip içerisinde 2 kişi editör olarak değerlendirmede bulunmuştur. Kapsam geçerlilik çalışması için Lawshe tekniği kullanılmıştır. Aday ölçek formunun hazırlanmasıyla başlayan süreci uzman görüşlerine sunulması, maddelere ilişkin kapsam geçerlilik oranlarının bulunması, kapsam geçerlilik indekslerinin bulunması izlemiştir. Sonunda KGO ve KGİ puanlarına göre nihai form oluşturulmuştur. Bu sürecin ardından her bir kişilik tipi için oluşturulan soru maddelerinden en az puan

alarak uygun olmadığı uzman ekip tarafından değerlendirilen birer soru daha elenmiş, nihai form 72 soruya düşürülmüş ve gerekli görülen dil bilgisi ve imla düzeltmeleri yapılmıştır. Elde edilen form rastgele seçilen 10 kişiye tekrar sorulmuş, ne anladıklarını anlatmaları istenmiştir. Deneme ölçme aracı hazırlandıktan sonra pilot uygulamaya geçilmiştir. Pilot uygulama sonrası yapılan madde analizleri, ölçeğin içerisinden herhangi bir soru eksiltilmeden ve ters kodlama yapılmasına gerek duyulmadan devam edilebileceğini göstermiştir. Büyük örnekleme esas uygulama yapıldıktan sonra; eldeki datalar açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizlerine ve güvenilirlik analizlerine tabi tutulmuştur. Ölçeklerin cevapları 5'li Likert kullanılarak hazırlanmıştır. Verilen cevaplar, "Kesinlikle Katılmıyorum" 1 puan "Çok düşük"; " Katılmıyorum" 2 puan, "Düşük"; "Kararsızım" 3 puan, "Orta"; " Katılıyorum" 4 puan, "Yüksek"; "Kesinlikle Katılıyorum "5 puan", Çok Yüksek " şeklinde kodlanmıştır. Verilen cevaplar aşağıda belirtilen analizlere tabi tutularak değerlendirilmiştir.

Bu araştırmada 2. aşamada terör algısının değerlendirilebilmesi için, araştırmacı tarafından geliştirilmiş olan Enneagram Kişilik Ölçeği, demografik bilgi formu, Young Şema Ölçeği ve yine araştırmacı tarafından hazırlanmış olan terör algısı değerlendirme formu verilmiştir. Kullanılan ölçeklere ait detaylı bilgiler aşağıda verilmiştir.

3.3.1. Demografik bilgi formu

Demografik bilgi formu katılımcıların yaş, meslek, cinsiyet, gelir durumu, medeni durum ve ruh sağlığını ilgilendiren sorulardan oluşmaktadır.

3.3.2. Enneagram kişilik ölçeği

Araştırmacı tarafından geliştirilen ölçek dünyada kullanılan enneagram kişilik ölçeğinin ülkemize özgün geliştirilmiş özgün formudur. Likert tipi ölçek 72 sorudan oluşmaktadır. Geçerlilik ve güvenirlik çalışmaları yapıldıktan sonra araştırmanın 2. bölümünde kullanılmıştır.

3.3.3 YŞÖ - Young Şema Ölçeği- Kısa form (YSQ/ Short Form 3)

Jeffrey Young tarafından geliştirilmiş şema terapi kronik anksiyete/depresyon ve kişilik bozukluklarının tedavisinde etkinliği çeşitli araştırmalarla kanıtlanmış bütüncül bir terapi yaklaşımıdır (Karaosmanoğlu, 2015). Bu araştırmada şema terapinin öne çıkan dört temel kavramı olan temel duygusal ihtiyaçlar, şemalar, başa çıkma biçimleri ve modlar; arasından şema ele alınmıştır. Ölçekten elde edilen bilgilerle terör tehdidi karşısında kişilerin ilişkisel, bilişsel, yaşantısal ve davranışsal farklılıklar yaşamalarına şemalarının anlamlı bir katkısının olup olmadığı değerlendirilmiştir. Ölçek 90 sorudan oluşmaktadır. Katılımcının 1 ile 6 arasında bir değerlendirme yapması istenmiştir. 1: “Benim için tamamıyla yanlış”; 6: “Beni mükemmel şekilde tanımlıyor.” Ölçeğin iç tutarlık katsayısı α= .63-.80 arasında değişmektedir. Belirlenen şema alanlarının Cronbach Alpha iç tutarlık katsayıları α= .53-.81 arasında değişmektedir. Orta düzeyde iç tutarlık katsayısına sahiptir (Soygüt ve ark., 2009)

3.3.4. Terör algısı değerlendirme formu

Katılımcıların herhangi bir terör olayına maruz kalıp kalmadığı, kendini terör mağduru olma konusunda ne kadar risk altında hissettiği ve verilen olayları ne derece terör olayı olarak algıladığına dair sorular yer almaktadır.

3.4. Verilerin Çözümlenmesi

Öncelikle ölçek geliştirme sürecinin en önemli aşaması olan araştırma, uzman görüşüne sunma ve nihai formun tamamlanması sürecine gelinmiş pilot uygulamada 412 kişiye ulaşılmış, açımlayıcı faktör analizleri ve güvenilirlik testleri ve madde korelasyon değerleri hesaplanmıştır. Bu aşamada ters kodlama gerektiren ya da ölçekten çıkarılması gereken herhangi bir maddeye rastlanmamıştır. Büyük örnekleme esas uygulama yapıldıktan sonra açımlayıcı faktör analizi yenilenmiş, doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Güvenirlik testleri Crohbach Alpha değerine göre belirlenmiştir. Verilerin analizi SPSS 24.0 ve AMOS 21.0 ile yapılmıştır. Çalışmada ölçeklerin yapı geçerliğinin belirlenmesi için Açımlayıcı Faktör Analizi, güvenirlik düzeyinin belirlenmesi için Cronbach's Alfa katsayısı hesaplanmıştır. Bununla birlikte faktör yapısının doğrulanması için doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır.

Dış geçerliliğin tespiti için Young Şema Ölçeği uygulanmıştır. Tüm veriler %95 anlamlılık düzeyi göz önünde bulundurularak değerlendirilmiştir. Araştırmanın 2. aşamasında katılımcıların demografik form, terör algısı değerlendirme formu, Enneagram kişilik ölçeği ve şema ölçeğini doldurmaları istenmiştir. Toplanan datalar ANOVA ve T-Testi ile karşılaştırmaları yapılarak tablolaştırılmış ve yorumlanmıştır.

4. Bulgular

Öncelikle geliştirilen ölçeğin bulguları değerlendirilecektir. Demografik bilgilerin istatistiksel değerlendirmeleri sunulacaktır. Daha sonra ölçeğin Cronbach Alfa değeri hesaplanacaktır. Geçerlilik analizleri başlığı altında kapsam geçerliliği, bir ölçüte dayalı geçerlilik, yordama geçerliliği ve uyum geçerliliği için yapılan işlemler ve analiz sonuçları paylaşılacaktır. Yapı ve görünüş geçerliliği için faktör analizi ve doğrulayıcı faktör analizi sonuçları paylaşılacaktır. Enneagram temelli oluşturulan bu ölçek Türk örneklemi için geliştirilmiştir. 16-68 yaş aralığında ki kişiler için uygulanabilir olduğu bulunmuştur

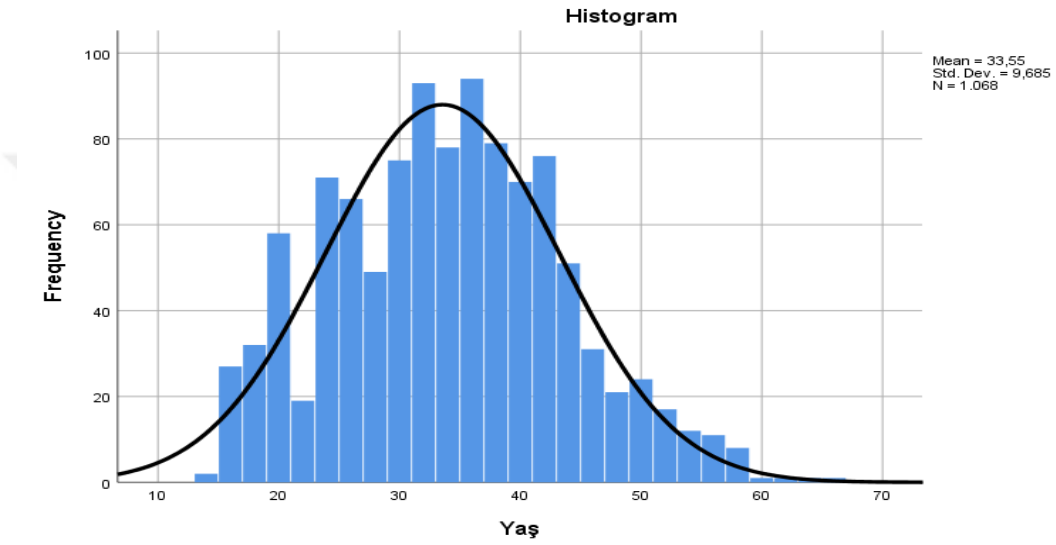
4.1. Enneagram Ölçeği Örnekleminin Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular

Örneklemde yer alan katılımcıların demografik özelliklerinin belirlenmesi amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilmiş olan Demografik Bilgi Formu kullanılmıştır. Formda, cinsiyet, yaş, bulunduğu şehir şeklinde sıralanan değişkenlere ait frekans ve yüzde dağılımı sonuçları analiz edilmiş, bulgular tablo şeklinde sunulmuştur.

Tablo I. Katılımcıların Cinsiyetlerine Göre Dağılımı

Cinsiyet	N	%
Erkek	453	42, 4
Kadın	615	57,6
Toplam	1068	100

Katılımcıların % 42, 4ü erkek, % 57,6sı kadınlardan oluşmaktadır. Aşağıdaki grafikte katılımcıların yaşlarına ait dağılım gösterilmiştir. Katılımcıların yaş ortalaması 33 olarak bulunmuştur; 14-65 (33,55±9,68) Toplamda 57 farklı şehirde yaşayan katılımcıya ulaşılmıştır.

Şekil 4. Katılımcı Yaş Dağılımı

Ölçeğin geliştirilmesi için toplanan verilerin analizi SPSS 24.0 ve AMOS 21.0 ile yapılmıştır. Çalışmada ölçeklerin yapı geçerliğinin belirlenmesi için Açımlayıcı Faktör Analizi, güvenirlik düzeyinin belirlenmesi için Cronbach's Alfa katsayısı hesaplanmıştır. Bununla birlikte faktör yapısının doğrulanması için doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır.

4.2. Enneagram Ölçeği Açımlayıcı Faktör Analizi Sonuçları

Enneagram ölçeğinin yapı geçerliliğinin doğrulanması amacıyla açımlayıcı faktör analizi yapılmıştır. Faktör analizinin yapılabilmesi için öncelikle KMO (Kaiser Meier Olkin) ve Bartlett testleri yapılmıştır. KMO değerinin .50 ve üstü olması Bartlett testinin ise istatistiksel olarak anlamlı olması gerekmektedir. Normal dağılım koşulu Bartlett

testiyle incelenmiştir (Jeong, 2004). Faktör yükü değerlerine bakılarak hangi maddelerin ölçekten çıkarılması gerektiği ve hangi maddelerin faktörlere atanması gerektiği belirlenmektedir.

Tablo II. KMO ve Bartlett Değerleri

		Tip 1	Tip 2	Tip 3	Tip 4	Tip 5	Tip 6	Tip 7	Tip 8	Tip 9
KMO		0,696	0,739	0,792	0,656	0,703	0,790	0,729	0,717	0,751
Bartlett Testi	X^2	591,402	943,309	825,233	738,160	522,047	934,363	816,459	970,356	854,712
	sd	28	28	28	28	28	28	28	28	28
	p	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000

Tip 1, Tip 2, Tip 3, Tip 4, Tip 5, Tip 6, Tip 7, Tip 8 ve Tip 9 için yapılan faktör analizi kapsamında hesaplanan KMO değeri ve Bartlett testi sonuçları tabloda verilmiştir.

KMO değerlerine göre örneklem sayısı faktör analizi için uygundur (KMO>0,500).

Bartlett testi kapsamında Tip 1 için X^2 değeri 591,402; Tip 2 için 943,309; Tip 3 için 825,233; Tip 4 için 738,160; Tip 5 için 522,047; Tip 6 için 934,363; Tip 7 için 816,459; Tip 8 için 970,356 ve Tip 9 için 854,712 olarak hesaplanmış ve değerler istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p<0,05$). Buna göre normal dağılım koşulunun sağlandığı görülmektedir. Yapılan KMO ve Bartlett testi sonucuna göre elde edilen dataların faktör analizi için uygun olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo III. Faktör Yükü Değerleri

Faktör	Madde	Faktör Yükü	Açıklanan Varyans Oranı
TİP 1	Tip1-2	0,617	26,59
	Tip1-7	0,607	
	Tip1-3	0,549	
	Tip1-6	0,504	
	Tip1-4	0,471	
	Tip1-8	0,456	
	Tip1-5	0,445	
	Tip1-1	0,442	
TİP 2	Tip2-4	0,697	34,75
	Tip2-5	0,661	
	Tip2-2	0,596	
	Tip2-3	0,567	
	Tip2-6	0,555	
	Tip2-8	0,520	
	Tip2-1	0,504	
TİP 3	Tip3-3	0,670	31,35
	Tip3-5	0,659	
	Tip3-8	0,641	

	Tip3-6	0,617	
	Tip3-2	0,492	
	Tip3-4	0,480	
	Tip3-1	0,457	
	Tip3-7	0,390	
TİP 4 - Faktör 1	Tip4-3	0,787	25,05
	Tip4-7	0,783	
	Tip4-2	0,640	
	Tip4-4	0,572	
TİP 4 - Faktör 2	Tip4-8	0,693	19,04
	Tip4-5	0,643	
	Tip4-1	0,569	
	Tip4-6	0,522	
TİP 5	Tip5-1	0,594	25,64
	Tip5-6	0,574	
	Tip5-3	0,573	
	Tip5-5	0,505	
	Tip5-8	0,490	
	Tip5-2	0,483	
	Tip5-7	0,410	
	Tip5-4	0,380	
TİP 6	Tip6-8	0,649	32,52

	Tip6-6	0,648	
	Tip6-1	0,645	
	Tip6-4	0,603	
	Tip6-7	0,542	
	Tip6-2	0,528	
	Tip6-5	0,496	
	Tip6-3	0,405	
	Tip7-2	0,737	
	Tip7-8	0,635	
	Tip7-4	0,630	
TİP 7	Tip7-3	0,600	33,04
	Tip7-1	0,533	
	Tip7-7	0,451	
	Tip7-6	0,350	
	Tip8-7	0,743	
	Tip8-3	0,703	
	Tip8-1	0,701	
TİP 8	Tip8-5	0,598	34,52
	Tip8-6	0,455	
	Tip8-2	0,421	
	Tip8-8	0,371	
TİP 9	Tip9-6	0,715	38,28

Tip9-8	0,671
Tip9-1	0,643
Tip9-7	0,632
Tip9-2	0,519
Tip9-4	0,503

Tip 1, faktör yükleri 0,442 ile 0,617 arasında değişen 8 sorudan oluşmaktadır. Faktörün toplam varyansı açıklama oranı %26,59 olarak hesaplanmıştır.

Tip 2, faktör yükleri 0,504 ile 0,697 arasında değişen 7 sorudan oluşmaktadır. Faktörün toplam varyansı açıklama oranı %34,75 olarak hesaplanmıştır.

Tip 3, faktör yükleri 0,390 ile 0,670 arasında değişen 8 sorudan oluşmaktadır. Faktörün toplam varyansı açıklama oranı %31,35 olarak hesaplanmıştır.

Tip 4 iki faktörden oluşmaktadır. Tip 4'ün 1.faktörü, faktör yükleri 0,572 ile 0,787 arasında değişen 4 sorudan oluşmaktadır. Faktörün toplam varyansı açıklama oranı %25,05 olarak hesaplanmıştır. Tip 4'ün 2.faktörü, faktör yükleri 0,522 ile 0,693 arasında değişen 4 sorudan oluşmaktadır. Faktörün toplam varyansı açıklama oranı %19,04 olarak hesaplanmıştır.

Tip 5, faktör yükleri 0,380 ile 0,594 arasında değişen 8 sorudan oluşmaktadır. Faktörün toplam varyansı açıklama oranı %25,64 olarak hesaplanmıştır.

Tip 6, faktör yükleri 0,405 ile 0,649 arasında değişen 8 sorudan oluşmaktadır. Faktörün toplam varyansı açıklama oranı %32,52 olarak hesaplanmıştır.

Tip 7, faktör yükleri 0,350 ile 0,737 arasında değişen 7 sorudan oluşmaktadır. Faktörün toplam varyansı açıklama oranı %33,04 olarak hesaplanmıştır.

Tip 8, faktör yükleri 0,371 ile 0,743 arasında değişen 8 sorudan oluşmaktadır. Faktörün toplam varyansı açıklama oranı %34,52 olarak hesaplanmıştır.

Tip 9, faktör yükleri 0,503 ile 0,715 arasında değişen 6 sorudan oluşmaktadır. Faktörün toplam varyansı açıklama oranı %38,28 olarak hesaplanmıştır.

4.3. Enneagram Ölçeği Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonuçları

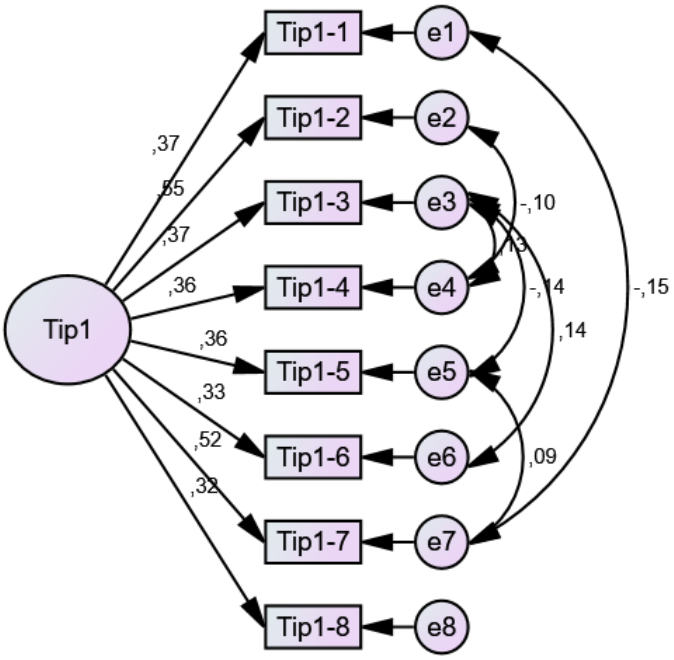
Ölçeğin doğrulayıcı faktör analizi AMOS 21.0 paket programı ile yapılmıştır. Doğrulayıcı faktör analizi (DFA), kuramsal temelden destek alarak aralarında gizil değişkenlerin de yer aldığı sayıca fazla değişkenden oluşan faktörlerin gerçek verilerle ne derece uyumlu olduğunu değerlendirmek amacıyla yapılan bir analiz işlemidir. Yani önceden belirlenen içeriğin elde edilen verilerle doğrulanıp doğrulanmadığını anlamaya yönelik bir analizdir. Açımlayıcı faktör analizi, bir beklenti olmaksızın faktör yükleri üzerinden dataların faktör yapısını belirlerken, doğrulayıcı faktör analizi bir kuram temelinde öngörülen faktörlerin sınanmasını amaçlar (Sümer, 2000).

Doğrulayıcı faktör analizinde elde edilen verilere göre oluşturulacak modelin yeterliliğinin belirlenebilmesi amacıyla pek çok uyum indeksi kullanılmaktadır. Uyum indeksleri aracılığıyla kuramsal model ile elde edilen veriler arasında ki uyumun değerlendirilmesi ve birbirlerine göre güçlü ve zayıf yönlerin tespit edilmesi amaçlanmaktadır. En sık kullanılan uyum indeksleri (Cole, 1987; Sümer, 2000) Ki-Kare Uyum Testi (Chi-Square Goodness), İyilik Uyum İndeksi (GFI), Düzeltilmiş İyilik Uyum

İndeksi (AGFI), Karşılaştırmalı Uyum İndeksi (CFI), Ortalama Hataların Karekökü (RMR veya RMS) ve Yaklaşık Hataların Ortalama Karekökü'dür (RMSEA).

Tablo IV. Uyum Değerlerinin Kabul Edilebilir Düzeyleri

Uyum İndeksleri
χ2/sd <5
GFI >0.90
AGFI >0.90
CFI >0.90
RMSEA <0.08
RMR <0.08

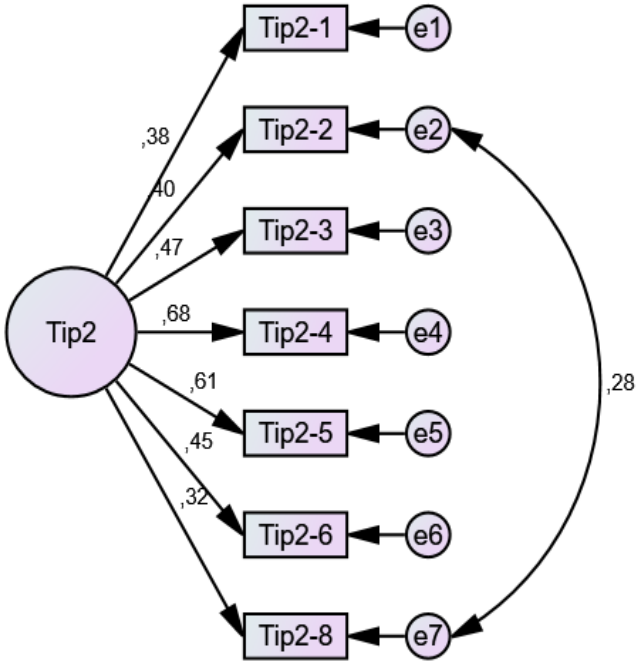

Şekil 5. Tip1 İçin Yol Haritası

Tablo V. Tip1 İçin DFA Sonuçları

Kabul Edilebilir Uyum İndeksleri	Hesaplanan Uyum İndeksleri
χ2/sd <5	4,854
GFI >0.90	0,980
AGFI >0.90	0,950
CFI >0.90	0,905
RMSEA <0.08	0,065
RMR <0.08	0,037

Tip1 için yaplan DFA analizinde oluşturulan yol haritası yukarıda verilmiştir. Yapılan DFA analizinde hesaplanan tüm uyum indekslerinin kabul edilebilir uyum indekslerini sağladığı görülmektedir.

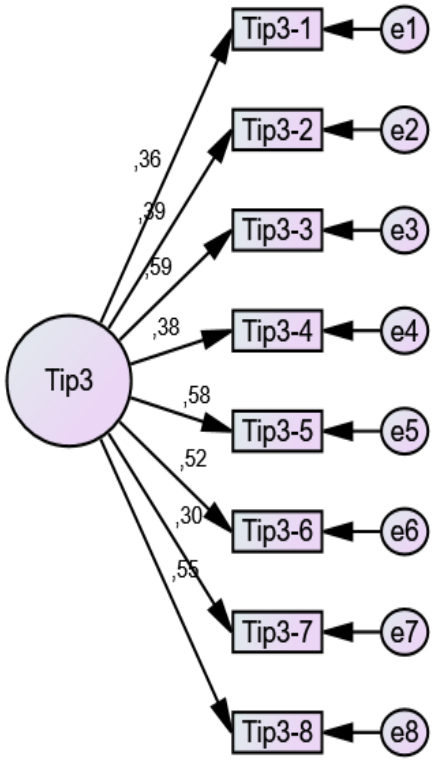

Şekil 6. Tip2 İçin Yol Haritası

Tablo VI. Tip2 İçin DFA Sonuçları

Kabul Edilebilir Uyum İndeksleri	Hesaplanan Uyum İndeksleri
χ2/sd <5	4,926
GFI >0.90	0,980
AGFI >0.90	0,958
CFI >0.90	0,938
RMSEA <0.08	0,065
RMR <0.08	0,036

Tip2 için yaplan DFA analizinde oluşturulan yol haritası yukarıda verilmiştir. Yapılan DFA analizinde hesaplanan tüm uyum indekslerinin kabul edilebilir uyum indekslerini sağladığı görülmektedir.

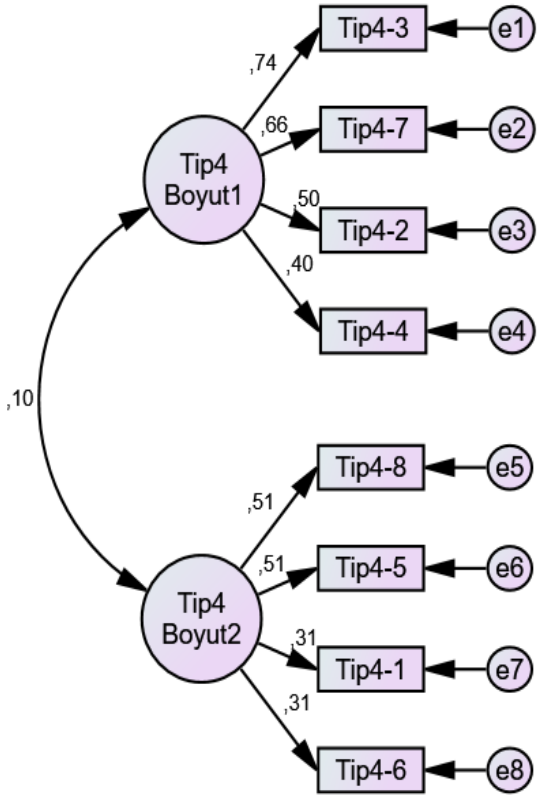
Şekil 7. Tip3 İçin Yol Haritası

Tablo VII. Tip3 İçin DFA Sonuçları

Kabul Edilebilir Uyum İndeksleri	**Hesaplanan Uyum İndeksleri**
χ2/sd <5	3,446
GFI >0.90	0,982
AGFI >0.90	0,967
CFI >0.90	0,939

RMSEA <0.08	0,052
RMR <0.08	0,040

Tip3 için yaplan DFA analizinde oluşturulan yol haritası yukarıda verilmiştir. Yapılan DFA analizinde hesaplanan tüm uyum indekslerinin kabul edilebilir uyum indekslerini sağladığı görülmektedir.

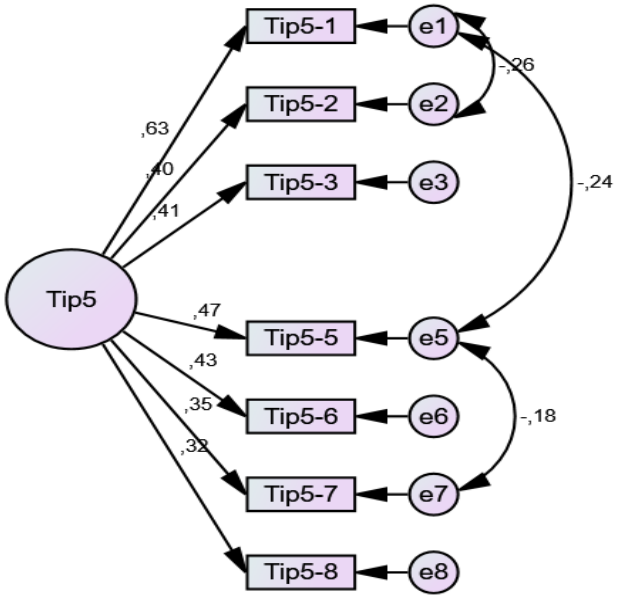
Şekil 8. Tip4 İçin Yol Haritası

Tablo VIII. Tip4 İçin DFA Sonuçları

Kabul Edilebilir Uyum İndeksleri	**Hesaplanan Uyum İndeksleri**
χ2/sd <5	4,029

GFI >0.90	0,980
AGFI >0.90	0,962
CFI >0.90	0,919
RMSEA <0.08	0,057
RMR <0.08	0,053

Tip4 için yaplan DFA analizinde oluşturulan yol haritası yukarıda verilmiştir. Yapılan DFA analizinde hesaplanan tüm uyum indekslerinin kabul edilebilir uyum indekslerini sağladığı görülmektedir.

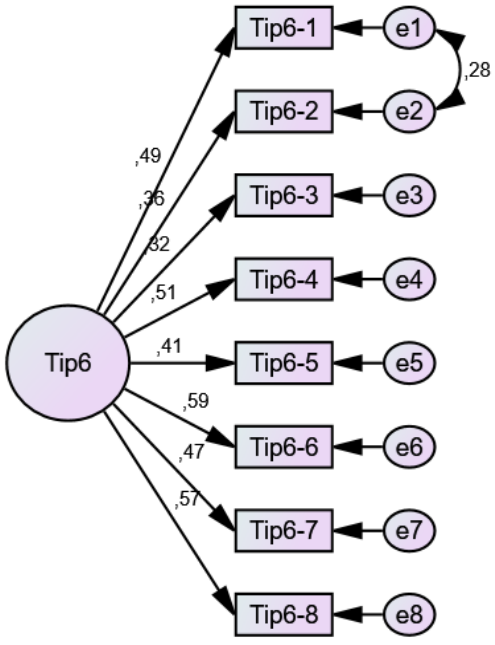
Şekil 9. Tip5 İçin Yol Haritası

Tablo IX. Tip5 İçin DFA Sonuçları

Kabul Edilebilir Uyum İndeksleri	**Hesaplanan Uyum İndeksleri**
χ2/sd <5	3,813

GFI >0.90	0,987
AGFI >0.90	0,968
CFI >0.90	0,930
RMSEA <0.08	0,055
RMR <0.08	0,042

Tip5 için yaplan DFA analizinde oluşturulan yol haritası yukarıda verilmiştir. Faktör yükü düşüklüğü nedeniyle 4.madde analize dahil edilmemiştir. Maddenin silinmesinin ardından yapılan DFA analizinde hesaplanan tüm uyum indekslerinin kabul edilebilir uyum indekslerini sağladığı görülmektedir.

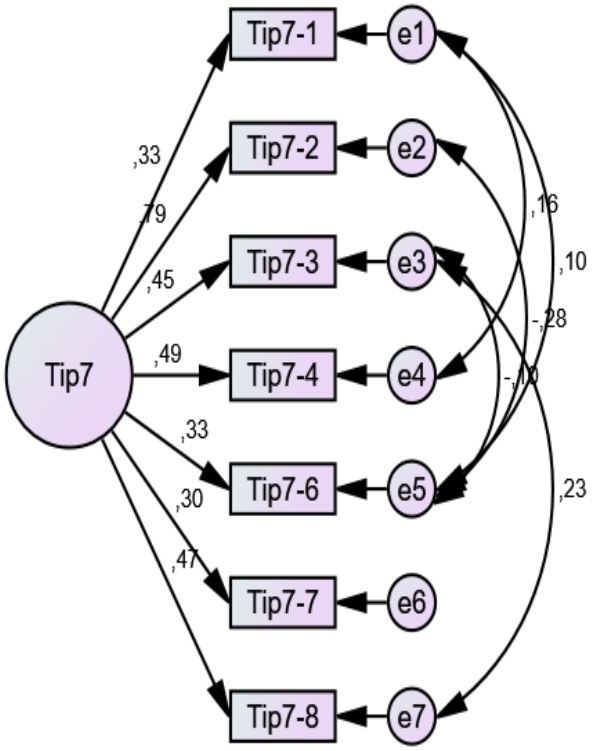

Şekil 10. Tip 6 İçin Yol Haritası

Tablo X. Tip 6 İçin DFA Sonuçları

Kabul Edilebilir Uyum İndeksleri	Hesaplanan Uyum İndeksleri
χ2/sd <5	2,869
GFI >0.90	0,986
AGFI >0.90	0,973
CFI >0.90	0,961
RMSEA <0.08	0,045
RMR <0.08	0,040

Tip6 için yaplan DFA analizinde oluşturulan yol haritası yukarıda verilmiştir. Yapılan DFA analizinde hesaplanan tüm uyum indekslerinin kabul edilebilir uyum indekslerini sağladığı görülmektedir.

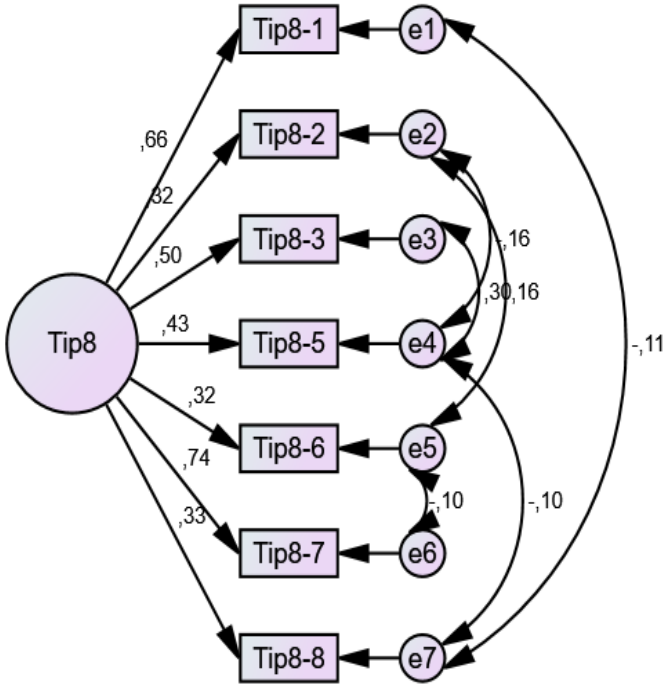

Şekil 11. Tip7 İçin Yol Haritası

Tablo XI. Tip7 İçin DFA Sonuçları

Kabul Edilebilir Uyum İndeksleri	Hesaplanan Uyum İndeksleri
χ2/sd <5	2,526
GFI >0.90	0,993
AGFI >0.90	0,978
CFI >0.90	0,982
RMSEA <0.08	0,041
RMR <0.08	0,026

Tip7 için yaplan DFA analizinde oluşturulan yol haritası yukarıda verilmiştir. Yapılan DFA analizinde hesaplanan tüm uyum indekslerinin kabul edilebilir uyum indekslerini sağladığı görülmektedir.

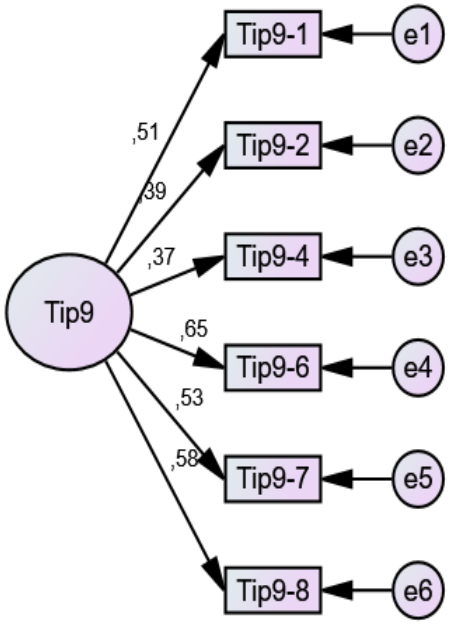

Şekil 12. Tip8 İçin Yol Haritası

Tablo XII. Tip8 İçin DFA Sonuçları

Kabul Edilebilir Uyum İndeksleri	Hesaplanan Uyum İndeksleri
χ2/sd <5	1,378
GFI >0.90	0,997
AGFI >0.90	0,988
CFI >0.90	0,997
RMSEA <0.08	0,020
RMR <0.08	0,021

Tip8 için yaplan DFA analizinde oluşturulan yol haritası yukarıda verilmiştir. Yapılan DFA analizinde hesaplanan tüm uyum indekslerinin kabul edilebilir uyum indekslerini sağladığı görülmektedir.

Şekil 13. Tip9 İçin Yol Haritası

Tablo XIII. Tip9 İçin DFA Sonuçları

Kabul Edilebilir Uyum İndeksleri	Hesaplanan Uyum İndeksleri
χ2/sd <5	4,493
GFI >0.90	0,986
AGFI >0.90	0,966
CFI >0.90	0,953
RMSEA <0.08	0,062
RMR <0.08	0,035

Tip9 için yaplan DFA analizinde oluşturulan yol haritası yukarıda verilmiştir. Yapılan DFA analizinde hesaplanan tüm uyum indekslerinin kabul edilebilir uyum indekslerini sağladığı görülmektedir.

4. 4. Enneagram Ölçeğinin Güvenirlik Analizi Sonuçları

4. 4.1. Güvenirlik analizi

Cronbach's alfa katsayısı ölçeğin güvenirlik düzeyini vermektedir. Katsayı 0 ile 1 arasında değişmektedir. Alfa (α) katsayısına göre ölçeğin güvenilirliği aşağıdaki gibi yorumlanmaktadır (Nunnally, 1967).

• .00 ≤ α < .40 ise ölçek güvenilir değildir,

• .40 ≤ α < .60 ise ölçeğin güvenirliği düşük,

• .60 ≤ α < .80 ise ölçek oldukça güvenilir,

• .80 ≤ α < 1.00 ise ölçek yüksek derecede güvenilir bir ölçektir.

Tablo XIV. Güvenirlik Katsayıları

	Cronbach's Alpha	Madde Sayısı
Tip 1	0,595	8

Tip 2	0,680	7
Tip 3	0,667	8
Tip 4	0,542	8
Tip 5	0,563	7
Tip 6	0,688	8
Tip 7	0,654	7
Tip 8	0,653	7
Tip 9	0,673	6

Yapılan analiz sonuçlarına göre Tip 1 için Cronbach's Alpha katsayısı 0,595; Tip 2 için 0,680; Tip 3 için 0,667; Tip 4 için 0,542; Tip 5 için 0,563; Tip 6 için 0,688; Tip 7 için 0,654; Tip 8 için 0,653 ve Tip 9 için 0,673 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin Cronbach's Alpha katsayıları α=.59-.68 arasında değişmektedir. Tip 1, Tip 4 ve Tip 5 için α= .60'a oldukça yakın bulunmuştur. Dolayısıyla elde edilen ölçeğin oldukça güvenilir bir ölçek olduğu söylenebilir.

4.5. Enneagram Ölçeğinin Test – Tekrar Test Sonuçları

Tablo XV. Maddelerin Ön Test-Son Test Ölçümlerinin Fark ve Korelasyon Testi

	n	Ort.	Ss	t	p	Korelasyon Katsayısı ®	p
O1	64	4,03	0,908	-0,574	0,568	0,971	0,000*
R1	64	4,05	0,862				

O2	64	3,67	1,024	-0,444	0,658	0,962	0,000*
R2	64	3,69	1,006				
O3	64	3,75	1,141	-0,574	0,568	0,982	0,000*
R3	64	3,77	1,123				
O4	63	3,43	1,043	-1,426	0,159	0,986	0,000*
R4	63	3,46	1,013				
O5	64	3,47	1,284	-0,444	0,658	0,976	0,000*
R5	64	3,48	1,221				
O6	64	3,59	1,191	1,000	0,321	0,978	0,000*
R6	64	3,56	1,194				
O7	64	3,34	1,087	-1,655	0,103	0,961	0,000*
R7	64	3,41	1,065				
O8	64	3,92	0,878	0,444	0,658	0,948	0,000*
R8	64	3,91	0,849				
O9	64	3,16	1,263	-0,814	0,419	0,970	0,000*
R9	64	3,19	1,233				
O10	64	2,75	1,247	-1,350	0,182	0,975	0,000*
R10	64	2,80	1,184				
O11	64	3,63	1,000	-1,350	0,182	0,965	0,000*
R11	64	3,67	1,055				
O12	64	4,42	0,708	1,000	0,321	0,942	0,000*
R12	64	4,39	0,748				

O13	64	3,39	1,190	0,574	0,568	0,983	0,000*
R13	64	3,38	1,162				
O14	64	3,30	1,305	-0,574	0,568	0,986	0,000*
R14	64	3,31	1,258				
O15	64	3,64	0,998	-	-	-	-
R15	64	3,64	0,998				
O16	64	3,89	0,838	1,426	0,159	0,980	0,000*
R16	64	3,86	0,870				
O17	64	4,16	0,895	1,000	0,321	0,990	0,000*
R17	64	4,14	0,889				
O18	64	2,98	1,339	-0,574	0,568	0,987	0,000*
R18	64	3,00	1,333				
O19	64	3,13	1,076	-0,574	0,568	0,979	0,000*
R19	64	3,14	1,052				
O20	64	3,47	1,083	-1,000	0,321	0,993	0,000*
R20	64	3,48	1,069				
O21	64	3,08	1,313	-1,655	0,103	0,973	0,000*
R21	64	3,14	1,271				
O22	64	3,25	1,234	-1,426	0,159	0,990	0,000*
R22	64	3,28	1,215				
O23	64	3,69	1,125	1,760	0,083	0,982	0,000*
R23	64	3,64	1,132				

O24	64	3,72	1,133	-0,444	0,658	0,969	0,000*
R24	64	3,73	1,116				
O25	64	4,06	0,814	-0,574	0,568	0,965	0,000*
R25	64	4,08	0,822				
O26	64	3,33	1,334	-1,000	0,321	0,982	0,000*
R26	64	3,36	1,326				
O27	64	3,58	0,922	1,350	0,182	0,954	0,000*
R27	64	3,53	0,890				
O28	64	3,88	0,745	-0,444	0,658	0,936	0,000*
R28	64	3,89	0,799				
O29	64	3,23	1,244	-1,136	0,260	0,964	0,000*
R29	64	3,28	1,188				
O30	64	3,86	1,006	-1,000	0,321	0,969	0,000*
R30	64	3,89	0,961				
O31	64	3,97	0,816	-0,444	0,658	0,941	0,000*
R31	64	3,98	0,826				
O32	64	3,86	1,082	1,000	0,321	0,973	0,000*
R32	64	3,83	1,077				
O33	64	3,17	1,001	-1,760	0,083	0,978	0,000*
R33	64	3,22	1,015				
O34	64	3,63	0,984	-1,760	0,083	0,977	0,000*
R34	64	3,67	1,009				

O35	64	3,38	1,016	-1,000	0,321	0,970	0,000*
R35	64	3,41	1,019				
O36	64	3,64	1,132	-0,444	0,658	0,969	0,000*
R36	64	3,66	1,116				
O37	64	3,50	1,024	1,655	0,103	0,956	0,000*
R37	64	3,44	1,022				
O38	64	3,78	0,917	-0,814	0,419	0,943	0,000*
R38	64	3,81	0,906				
O39	64	3,19	1,111	1,000	0,321	0,974	0,000*
R39	64	3,16	1,087				
O40	64	3,14	1,067	-1,655	0,103	0,963	0,000*
R40	64	3,20	1,115				
O41	64	3,03	1,154	-0,444	0,658	0,970	0,000*
R41	64	3,05	1,119				
O42	64	3,83	1,062	1,426	0,159	0,986	0,000*
R42	64	3,80	1,057				
O43	64	3,84	0,859	0,574	0,568	0,968	0,000*
R43	64	3,83	0,865				
O44	64	3,52	0,992	-0,444	0,658	0,961	0,000*
R44	64	3,53	1,007				
O45	64	3,73	0,930	-1,136	0,260	0,936	0,000*
R45	64	3,78	0,917				

O46	64	3,88	0,807	0,444	0,658	0,938	0,000*
R46	64	3,86	0,774				
O47	64	4,00	0,909	0,704	0,484	0,921	0,000*
R47	64	3,97	0,872				
O48	64	4,28	0,934	1,271	0,208	0,908	0,000*
R48	64	4,22	0,881				
O49	64	3,59	1,035	1,930	0,058	0,950	0,000*
R49	64	3,52	0,992				
O50	64	3,78	0,967	-0,903	0,370	0,905	0,000*
R50	64	3,83	0,935				
O51	64	3,75	1,127	1,350	0,182	0,969	0,000*
R51	64	3,70	1,094				
O52	64	4,36	0,861	-1,426	0,159	0,979	0,000*
R52	64	4,39	0,828				
O53	64	3,63	1,106	-1,000	0,321	0,994	0,000*
R53	64	3,64	1,118				
O54	64	3,58	1,166	-1,426	0,159	0,989	0,000*
R54	64	3,61	1,190				
O55	64	3,98	1,000	0,814	0,419	0,953	0,000*
R55	64	3,95	0,999				
O56	64	3,25	1,127	-1,426	0,159	0,988	0,000*
R56	64	3,28	1,105				

O57	64	4,11	0,893	1,760	0,083	0,972	0,000*
R57	64	4,06	0,906				
O58	64	3,48	1,155	-1,000	0,321	0,994	0,000*
R58	64	3,50	1,127				
O59	64	3,91	1,137	-1,426	0,159	0,988	0,000*
R59	64	3,94	1,139				
O60	64	4,00	0,756	1,426	0,159	0,973	0,000*
R60	64	3,97	0,755				
O61	64	3,23	1,065	-1,760	0,083	0,981	0,000*
R61	64	3,28	1,091				
O62	64	3,61	1,107	-1,000	0,321	0,994	0,000*
R62	64	3,63	1,120				
O63	64	3,11	1,393	-1,426	0,159	0,992	0,000*
R63	64	3,14	1,379				
O64	64	2,69	1,194	-1,426	0,159	0,989	0,000*
R64	64	2,72	1,201				
O65	64	2,50	1,260	0,574	0,568	0,986	0,000*
R65	64	2,48	1,195				
O66	64	3,22	1,161	-1,426	0,159	0,989	0,000*
R66	64	3,25	1,127				
O67	64	3,34	1,237	-1,426	0,159	0,990	0,000*
R67	64	3,38	1,254				

O68	64	3,67	1,070	-0,574	0,568	0,979	0,000*
R68	64	3,69	1,037				
O69	64	3,84	0,930	-1,000	0,321	0,965	0,000*
R69	64	3,88	0,951				
O70	64	3,50	1,182	1,655	0,103	0,967	0,000*
R70	64	3,44	1,153				
O71	63	3,56	1,028	0,574	0,568	0,977	0,000*
R71	63	3,54	0,981				
O72	64	3,34	1,263	-1,426	0,159	0,990	0,000*
R72	64	3,38	1,228				

***p<0,05**

Ölçeğin ön test ve son test çalışmaları için 64 katılımcıdan 14+ gün arayla aynı ölçeği doldurmaları istenmiştir.

Ölçek maddelerinin ön test-son test tutarlığının incelenmesi için bağımlı t testi ve pearson korelasyon testi yapılmış ve sonuçlar yukarıdaki tabloda verilmiştir.

Analiz sonuçlarına göre 72 maddenin tamamında ön test ile son test ortalama değerleri arasında anlamlı bir fark bulunmadığı belirlenmiştir (p>0,05). Bununla birlikte tüm maddelerde ön test ile son test değerleri arasındaki korelasyon katsayısının 0,905 ile 0,994 arasında olduğu ve istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olduğu belirlenmiştir. Bu sonuçlara göre ölçek maddelerinin tutarlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Çalışma kapsamında dış geçerliliğin değerlendirilmesi amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilen Enneagram kişilik ölçeği ile şema ölçeği arasındaki uyumun incelenmesi amacıyla korelasyon testi yapılmıştır.

Tablo XVI. Korelasyon Testi

	TİP1	TİP2	TİP3	TİP4	TİP5	TİP6	TİP7	TİP8	TİP9
Duygusal Yoksunluk	0,025	-0,015	0,032	0,080	-,104*	,159**	-0,062	,144**	-0,058
Terk Edilme	-0,058	0,084	-0,003	0,035	-0,097	,133**	-0,092	0,067	-0,079
Kuşkuculuk	0,083	0,025	,179**	0,058	-,103*	,122*	-,101*	,110*	-0,074
Sosyal İzolasyon	0,044	-,120*	0,037	0,027	0,042	0,090	-,174**	0,092	-,128*
Kusurluluk	-,103*	-0,018	-0,024	0,087	-0,058	,124*	-,102*	0,094	-,115*
Başarısızlık	-0,049	0,046	-0,085	0,034	-0,082	0,072	-,106*	-0,065	0,028
Bağımlılık	-,135**	0,014	-,124*	0,022	-,116*	0,094	-,105*	-0,045	0,046
Dayanıksızlık	-0,047	0,027	-0,003	0,025	-,181**	,131**	-0,061	0,055	-0,066
İç İçelik/Gelişmemiş Benlik	0,003	0,060	-0,047	-0,016	-0,090	,120*	-,138**	-0,062	-0,070
Boyun Eğicilik	-0,070	-0,030	-0,092	-0,007	-0,017	,104*	-,107*	-0,054	-0,029
Kendini Feda Etme	0,018	,147**	0,076	0,030	-,247**	,103*	0,020	0,074	-0,008
Duyguları Bastırma	,144**	-,205**	-0,052	-0,055	0,012	,129*	-,156**	0,042	-0,069
Yüksek	0,036	0,029	-0,023	0,005	-0,084	,123*	-,129*	-0,030	0,006

Standartlar									
Haklılık	0,000	-,186**	0,076	-0,048	0,045	-0,005	-0,047	0,094	-,134**
Yetersiz Özdenetim	-0,089	0,009	0,055	-0,059	-,163**	0,005	-0,066	0,084	-,162**
Onay Arama	0,036	0,061	0,096	-0,069	-0,053	,123*	-,112*	0,072	-,106*
Karamsarlık	0,037	-0,006	-0,040	-0,018	-,132**	,139**	-,122*	0,005	-0,038
Cezalandırıcılık	0,042	0,033	-0,076	0,020	-0,017	0,072	-,138**	-0,090	-0,004

***p<0,05 **p<0,01: Anlamlı ilişki bulunmaktadır.**

Korelasyon testi sonuçlarına göre Tip1 ile Kusurluluk ve Bağımlılık arasında negatif yönlü ilişki bulunurken Duyguları Bastırma arasında pozitif yönlü ilişki bulunmaktadır.

Tip2 ile Sosyal İzolasyon, Duyguları Bastırma ve Haklılık, arasında negatif yönlü ilişki bulunurken Kendini Feda Etme arasında pozitif yönlü ilişki bulunmaktadır.

Tip3 ile Bağımlılık arasında negatif yönlü ilişki bulunurken Kuşkuculuk arasında pozitif yönlü ilişki bulunmaktadır.

Tip4 ile şema ölçeği alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

Tip5 ile Duygusal Yoksunluk, Kuşkuculuk, Bağımlılık, Dayanıksızlık, Kendini Feda Etme, Yetersiz Özdenetim ve Karamsarlık arasında negatif yönlü ilişki bulunmaktadır.

Tip6 ile Duygusal Yoksunluk, Terk Edilme, Kuşkuculuk, Kusurluluk, Dayanıksızlık, İç İçelik/Gelişmemiş Benlik, Boyun Eğicilik, Kendini Feda Etme, Duyguları Bastırma, Yüksek Standartlar, Onay Arama ve Karamsarlık arasında pozitif yönlü ilişki bulunmaktadır.

Tip7 ile Kuşkuculuk, Sosyal İzolasyon, Kusurluluk, Başarısızlık, Bağımlılık, İç İçelik/Gelişmemiş Benlik, Boyun Eğicilik, Duyguları Bastırma, Yüksek Standartlar, Onay Arama, Karamsarlık ve Cezalandırıcılık arasında negatif yönlü ilişki bulunmaktadır.
Tip8 ile Duygusal Yoksunluk ve Kuşkuculuk arasında pozitif yönlü ilişki bulunmaktadır.
Tip9 ile Sosyal İzolasyon, Kusurluluk, Haklılık, Yetersiz Özdenetim ve Onay Arama arasında negatif yönlü ilişki bulunmaktadır.

Elde edilen ölçek puanları hesaplanmış ve puanların normal dağılıma uygunluğunun belirlemesi için basıklık ve çarpıklık katsayıları incelenmiştir. Ölçeklerden elde edilen basıklık ve çarpıklık değerlerinin +3 ile -3 arasında olması normal dağılım olduğunun kabul edilmesi için yeterli görülmektedir (Groeneveld ve Meeden, 1984; Moors, 1986; Hopkins ve Weeks, 1990; De Carlo, 1997). Aşağıda ki tabloda verilen değerler incelendiğinde her bir puanın basıklık ve çarpıklık katsayılarının -3 ile +3 arasında olduğu görülmektedir. Bu sonuca göre ölçek puanlarının normal dağılım gösterdiği kabul edilebilir.

Tablo XVII. Basıklık ve Çarpıklık Değerleri

	n	Çarpıklık	Basıklık
Duygusal Yoksunluk	390	0,658	-0,733
Terk Edilme	390	0,754	0,045
Kuşkuculuk	390	0,566	-0,217
Sosyal İzolasyon	390	0,534	-0,513
Kusurluluk	390	1,254	1,793
Başarısızlık	390	0,970	0,237

Bağımlılık	390	1,030	0,626
Dayanıksızlık	390	0,326	-0,964
İç İçelik/Gelişmemiş Benlik	390	0,779	-0,129
Boyun Eğicilik	390	0,593	-0,533
Kendini Feda Etme	390	0,267	0,183
Duyguları Bastırma	390	0,667	-0,372
Yüksek Standartlar	390	0,464	-0,319
Haklılık	390	-0,411	0,268
Yetersiz Özdenetim	390	0,194	-0,233
Onay Arama	390	-0,202	-0,332
Karamsarlık	390	0,472	-0,410
Cezalandırıcılık	390	0,145	-0,613
TİP1	390	-0,178	-0,072
TİP2	390	-0,474	-0,205
TİP3	390	-0,341	0,190
TİP4	390	-0,052	-0,278
TİP5	390	0,012	0,368
TİP6	390	-0,609	1,006
TİP7	390	-0,334	-0,099
TİP8	390	-0,476	0,060
TİP9	390	-0,247	-0,057

Puanların normal dağılım göstermesi nedeni ile çalışmada parametrik test teknikleri kullanılmıştır. Ölçek puanının demografik özelliklere göre farklılık gösterme durumunun analiz edilmesi için t testi ve ANOVA testi kullanılmıştır. T testi, 2 gruplu demografik değişkenlerin analizinde kullanılırken ANOVA testi k (k>2) gruplu değişkenlerin analizinde kullanılmıştır.

4.6. Katılımcıların Tanımlayıcı İstatistik Değerleri

Araştırmanın 2. aşamasında katılımcılara demografik form, terör algısı değerlendirme formu, Enneagram Ölçeği ve Şema Ölçeği verilmiştir. Katılımcıların istatistiksel görünümleri aşağıda ki tablolarda verilmiştir.

Tablo XVIII. Katılımcıların Demografik Dağılımları

		n	%
Yaşadığınız Şehir	İstanbul	198	50,8
	Kayseri	192	49,2
Cinsiyetiniz	Kadın	258	66,2
	Erkek	132	33,8
Yaş	20-29 arası	166	42,6
	30-39 arası	166	42,6
	40-50 arası	58	14,9
Eğitim Durumunuz	Ortaokul ve altı	32	8,2
	Lise/Yüksekokul	32	8,2
	Üniversite	274	70,3

	Lisansüstü	52	13,3
Şuan çalışıyor musunuz?	Evet	254	65,1
	Hayır	136	34,9
Medeni durumunuz	Bekar/Boşandım	182	46,7
	Evli/Birlikte yaşıyorum	208	53,3
Aylık geliriniz	Asgari ücretin altında	103	26,4
	Asgari ücret - 3000 TL arası	30	7,7
	3001 TL – 4000 TL	40	10,3
	4001 TL – 5000 TL	91	23,3
	5001 TL ve üzeri	126	32,3

Katılımcıların yaşadığı şehir Kayseri ve İstanbul olarak belirlenmiş olup, örneklemden çıkarılan datalar eşitliği %50,8 İstanbul, %49,2 Kayseri olarak değiştirmiştir. Katılımcıların %66,2si kadın, %85,2si 20-39 yaş aralığında ve %70,3ü lisans mezunudur. %65,1i şuan çalıştığını belirtmiş, %53,3ü bir ilişkisi olduğunu belirtmiş %34,1i asgari ücret veya altında gelir durumuna sahiptir.

Tablo XIX. Katılımcıların Psikolojik Değerlendirmelerine İlişkin Dağılımları

		n	%
Daha önce hiç psikiyatrik bir tanı aldınız mı?	Evet	102	26,2
	Hayır	288	73,8
Daha önce hiç psikolojik bir destek aldınız mı?	Evet	88	67,2

	Hayır	43	32,8
Şu anda herhangi bir psikolojik destek alıyor musunuz?	Evet	198	50,8
	Hayır	192	49,2
Herhangi bir dini inanca sahip misiniz?	Evet	384	98,5
	Hayır	6	1,5

Katılımcılardan %26,2si daha önce psikiyatrik bir tanı aldığını, %67,si daha önce psikolojik bir destek aldığını belirtmiştir. Katılımcılar şu anda psikolojik bir destek alıp almama durumlarına göre gruplara ayırıldıkları için elenen datalara göre son durumda %50,8i şu anda bir destek alıyor olup 49,2si herhangi bir destek almadığını belirtmiştir. Katılımcılara herhangi bir dini inanca sahip olup olmadıkları sorulduğunda %98,5i dini inancı olduğunu belirtmiştir.

Tablo XX. Katılımcıların Terör Olaylarını Değerlendirmelerine İlişkin Dağılımları

		n	%
Herhangi bir terör olayına maruz kaldınız mı?	Evet	8	2,1
	Hayır	382	97,9
Herhangi bir terör olayına dolaylı olarak (sosyal medya, basın, vs.) maruz kaldınız mı?	Evet	58	14,9
	Hayır	332	85,1
Hayatınızın herhangi bir döneminde dolaylı ya da doğrudan maruz kaldığınız savaş veya terör olayları ile ilgili bir psikiyatrik veya psikolojik destek aldınız mı?	Evet	1	0,3
	Hayır	389	99,7
Kişilere yönelik suikastlar terör olayı olarak	Evet	360	92,3

değerlendirilebilir mi?	Hayır	30	7,7
İnsanların topluluk halinde bulunduğu yerlere atılan bombalar terör eylemi olarak değerlendirilebilir mi?	Evet	389	99,7
	Hayır	1	0,3
Metro gibi insanların bir arada bulundukları yerlere birileri tarafından salınan ve felç edici etkisi ya da öldürücü etkisi bulunduğu bilinen bir gazın salınımı terör eylemi olarak kabul edilebilir mi?	Evet	387	99,2
	Hayır	3	0,8
Bir kimsenin kendi üzerine bağladığı patlayıcı madde nedeniyle kendisi ile beraber diğer insanların ölümüne neden olması bir terör eylemi olarak kabul edilebilir mi?	Evet	390	100,0
	Hayır	0	0,0
Pandemiye neden olabilecek bir virüsün laboratuvar ortamında üretildikten sonra topluma yayılmasına neden olmak bir terör eylemi olarak kabul edilebilir mi?	Evet	350	89,7
	Hayır	40	10,3
Farklı düşüncelere sahip insanların karşılıklı çatışmaları terör eylemi olarak kabul edilebilir mi?	Evet	83	21,3
	Hayır	307	78,7
Kişilerin inançları nedeniyle birilerine zarar vermeleri terör eylemi olarak kabul edilebilir mi?	Evet	119	30,5
	Hayır	271	69,5
Son zamanlarda ülkemizde ya da dünyada meydana gelen terör olaylarından dolayı aşağıdakilerden hangilerini yaşadınız? (Son 6 ayı düşünerek cevaplayınız.)	15 günden uzun süren mutsuzluk	30	8,0
	Dışarı çıkmama isteği	187	50,1

Kabuslar kötü rüyalar görme	22	5,9
İnsanlarla topluluk halinde bulunulan yerlerden uzak durma isteği	96	25,7
Diğer	38	10,2

Katılımcılara herhangi bir terör olayına maruz kalıp kalmadıkları sorulduğunda %97,9 hayır cevabını vermiş, dolaylı olarak maruz kalma sorusuna %85,1 hayır cevabını vermiş %99,7 bu konuda herhangi bir psikiyatrik veya psikolojik destek almamış olduğunu belirtmiştir.

Katılımcıların %7,7si kişilere yönelik suikastlerin terör eylemi olarak kabul edilmeyeceğini, %0,3 toplu bulunan alanlara atılan bombanın terör eylemi olarak kabul edilmeyeceğini, %0,8 öldürücü etkisi bulunan bir gazın topluluk halinde bulunan bir ortama salınımının terör eylemi olarak kabul edilmeyeceğini belirtmiştir. %10,3 pandemiye sebep olacak bir labaratuvar çalışmasının terör eylemi olarak kabul edilmeyeceğini %78,7 fikir çatışmaları nedeniyle karşılıklı çatışmaların terör eylemi olarak kabul edilmeyeceğini, %69,5 inançlar nedeniyle kişilerin birilerine zarar vermelerinin terör eylemi olarak kabul edilmeyeceğini belirtmiştir.

Katılımcıların önemli bir kısmı terör eylemleri nedeniyle psikolojik veya psikiyatrik destek almadığını belirtmiş olsa da, bu nedenle mutsuzluk yaşayanlar örneklemin %8,0ını, %50,1 dışarı çıkmama isteğine sahip olduğunu, %5,9 kötü rüyalar gördüğünü, %25,7

topluluk halinde yaşanan yerlerden uzak durmak istediğini %10,2 diğer olarak belirtilen sorunlar yaşadığını bildirmiştir.

Tablo XXI. Katılımcıların Terör Algılarına İlişkin Dağılımları

	n	Ort.	ss
Son 6 ayda kendinizi psikolojik olarak ne kadar iyi hissediyorsunuz?	390	3,34	1,120
Dini inanca sahipseniz dini değerleriniz sizin için ne kadar önemlidir?	390	3,56	1,068
Eğer dini inancınız varsa, inandığınız Yaratıcının sizi kötülüklerden koruyacağını düşünür müsünüz?	390	3,61	1,249
İnsan dini inanç sayesinde akılla izah edilemeyecek bir güvenlik duygusu kazanır.	390	3,48	1,268
Kendimi Yaratıcıya teslim ederim, herhangi bir tehdit karşısında önlem almak için fazla uğraşmam.	390	2,01	1,087
Her an terör saldırısına uğrayabilirim.	390	2,24	,976
Halktan insanların terör saldırısına uğrama olasılığı yoktur.	390	1,51	,857
Dini inançlarım nedeniyle terör saldırısına maruz kalabilirim.	390	2,75	1,229
Terör saldırısına maruz kalmaktan korkuyorum.	390	2,85	1,249
Güvendiğim, içinde bulunduğum ve kendimi ait hissettiğim grubun, düşüncelerime yakın kişilerin ya da inançlarıma yakın kişilerin yasanın müsaade etmediği çalışmalarına kalben destek olabilirim.	390	2,11	1,329
Güvendiğim, içinde bulunduğum ve kendimi ait hissettiğim grubun, düşüncelerime yakın kişilerin ya da inançlarıma yakın kişilerin yasanın müsaade etmediği çalışmalarına maddi destek olabilirim, dergi gazete ve kitap gibi yayınlarını almaktan rahatsız olmam.	390	1,76	1,124

Güvendiğim, içinde bulunduğum ve kendimi ait hissettiğim grubun, düşüncelerime yakın kişilerin ya da inançlarıma yakın kişilerin yasanın müsaade etmediği bir şekilde diğerleriyle çatışmaya ikna olabilirim.	390	1,43	,937

Yukarıda ki tabloda görüldüğü üzere, katılımcıların derecelendirme ile cevapladıkları sorulara verdikleri ortalama yanıtlarda; katılımcılar kendilerini ortalama düzeyde iyi hissettiklerini belirtmişlerdir. Dini inançların katılımcılar için önemli olduğu, yaratıcının kendilerini koruyacağına inandıkları, inançlar sayesinde akılla izah edilemeyecek bir güvenlik duygusu kazandıklarını belirttikleri görülmektedir. Bununla birlikte tedbir almak konusunda büyük bir çoğunluk soruda belirtilenin aksi görüşü savunmuştur. Katılımcılar her an terör saldırısına uğrama ihtimallerini kararsız cevabına yakın işaretlemiş; halktan insanların terör saldırısına uğrama ihtimalleri yoktur sorusunu ise kesinlikle katılmıyorum cevabına yakın işaretlemişlerdir. Her an terör saldırısına uğrayabilirim sorusuna kararsıza yakın cevaplar verilirken; dini inançları nedeniyle terör saldırısına uğrama ihtimallerini kararsıza yakın cevaplamışlardır. Terör saldırısına uğramaktan korkuyorum sorusuna, kararsıza yakın cevaplar çoğunlukta verilmiştir. Katılımcılara; güvendiğim, içinde bulunduğum ve kendimi ait hissettiğim grubun, düşüncelerime yakın kişilerin ya da inançlarıma yakın kişilerin yasanın müsaade etmediği çalışmalarına kalben destek olabilirim sorusu, maddi destek olabilirim sorusu ve çatışırım soruları sorulduğunda kalben destek olmaya kararsıza yakın cevaplar verildiği görülmüştür.

Tablo XXII. İllere Göre Kişilerin Özellikleri

	Yaşadığınız Şehir

		İstanbul		Kayseri	
		n	%	n	%
Cinsiyetiniz	Kadın	123	62,1	135	70,3
	Erkek	75	37,9	57	29,7
Yaş	20-29 arası	91	46,0	75	39,1
	30-39 arası	79	39,9	87	45,3
	40-50 arası	28	14,1	30	15,6
Eğitim Durumunuz	Ortaokul ve altı	19	9,6	13	6,8
	Lise/Yüksekokul	21	10,6	11	5,7
	Üniversite	137	69,2	137	71,4
	Lisansüstü	21	10,6	31	16,1
Şuan çalışıyor musunuz?	Evet	121	61,1	133	69,3
	Hayır	77	38,9	59	30,7
Medeni durumunuz	Bekar/Boşandım	98	49,5	84	43,8
	Evli/Birlikte yaşıyorum	100	50,5	108	56,3
Aylık geliriniz	Asgari ücretin altında	57	28,8	46	24,0
	Asgari ücret - 3000 TL arası	18	9,1	12	6,3
	3001 TL – 4000 TL	25	12,6	15	7,8
	4001 TL – 5000 TL	46	23,2	45	23,4
	5001 TL ve üzeri	52	26,3	74	38,5
Daha önce hiç	Evet	49	24,7	53	27,6

psikiyatrik bir tanı aldınız mı?	Hayır	149	75,3	139	72,4
Daha önce hiç psikolojik bir destek aldınız mı?	Evet	31	67,4	57	67,1
	Hayır	15	32,6	28	32,9
Şu anda herhangi bir psikolojik destek alıyor musunuz?	Evet	99	50,0	99	51,6
	Hayır	99	50,0	93	48,4

Demografik bilgilerin şehirlere göre karşılaştırılması yukarıda ki tabloda verilmiştir. Karşılaştırma puanlarına göre demografik özelliklerde şehirlerarası önemli farklılıklar bulunmadığı katılımcıların benzer dağılımlar gösterdikleri görülmektedir.

Tablo XXIII. İllere Göre Kişilerin Terör Konusundaki Görüşleri

		Yaşadığınız Şehir			
		İstanbul		**Kayseri**	
		n	**%**	**n**	**%**
Herhangi bir terör olayına maruz kaldınız mı?	Evet	4	2,0	4	2,1
	Hayır	194	98,0	188	97,9
Herhangi bir terör olayına dolaylı olarak (sosyal medya, basın, vs.) maruz kaldınız mı?	Evet	34	17,2	24	12,5
	Hayır	164	82,8	168	87,5
Kişilere yönelik suikastlar terör olayı olarak değerlendirilebilir	Evet	190	96,0	170	88,5
	Hayır	8	4,0	22	11,5

mi?					
Pandemiye neden olabilecek bir virüsün laboratuvar ortamında üretildikten sonra topluma yayılmasına neden olmak bir terör eylemi olarak kabul edilebilir mi?	Evet	178	89,9	172	89,6
	Hayır	20	10,1	20	10,4
Farklı düşüncelere sahip insanların karşılıklı çatışmaları terör eylemi olarak kabul edilebilir mi?	Evet	41	20,7	42	21,9
	Hayır	157	79,3	150	78,1
Kişilerin inançları nedeniyle birilerine zarar vermeleri terör eylemi olarak kabul edilebilir mi?	Evet	49	24,7	70	36,5
	Hayır	149	75,3	122	63,5
Son zamanlarda ülkemizde ya da dünyada meydana gelen terör olaylarından dolayı aşağıdakilerden hangilerini yaşadınız?(Son 6 ayı düşünerek cevaplayınız.)	15 günden uzun süren mutsuzluk	13	6,9	17	9,2
	Dışarı çıkmama isteği	121	64,0	66	35,9
	Kabuslar kötü rüyalar görme	14	7,4	8	4,3
	İnsanlarla topluluk halinde bulunulan yerlerden uzak	34	18,0	62	33,7

durma isteği				
Diğer	7	3,7	31	16,8

Kişilerin dini inançları nedeniyle birilerine zarar vermelerinin değerlendirilmesi istendiğinde Kayseri örnekleminde, İstanbul örneklemine oranla daha az terör eylemi olarak kabul edilir cevabı verilmiştir. Terör olayları nedeniyle dışarı çıkmama isteği İstanbul örnekleminde Kayseriye göre daha fazla iken, insanlarla topluluk halinde bulunulan yerlerden uzak durma isteği Kayseri de daha fazla çıkmıştır.

Tablo XXIV. Tipler İle Terör İle İlgili İfadelere Katılım Düzeyi Arasındaki İlişki

	TİP1	TİP2	TİP3	TİP4	TİP5	TİP6	TİP7	TİP8	TİP9
Son 6 ayda kendinizi psikolojik olarak ne kadar iyi hissediyorsunuz?	-,110*	-0,067	-0,081	-0,054	0,001	-,162**	0,026	0,037	0,015
Dini inanca sahipseniz dini değerleriniz sizin için ne kadar önemlidir?	-0,021	0,027	-0,043	-0,008	-0,005	-0,036	-0,045	-0,087	0,055
Eğer dini inancınız varsa, inandığınız Yaratıcının sizi	0,015	0,052	0,045	0,041	0,021	-0,076	-0,031	-0,005	0,010

kötülüklerden koruyacağını düşünür müsünüz?									
İnsan dini inanç sayesinde akılla izah edilemeyecek bir güvenlik duygusu kazanır.	-,130**	0,030	-0,079	-0,027	-0,044	,147**	-0,022	-0,056	,130*
Kendimi Yaratıcıya teslim ederim, herhangi bir tehdit karşısında önlem almak için fazla uğraşmam.	-,176**	0,097	-0,031	-0,009	-0,086	0,053	-0,036	-0,023	,139**
Her an terör saldırısına uğrayabilirim.	-0,002	0,072	-0,019	0,033	,128*	0,003	-0,077	0,036	,122*
Halktan insanların terör saldırısına uğrama olasılığı yoktur.	0,012	0,027	0,055	0,039	0,046	-0,032	0,056	-0,003	0,062
Dini inançlarım nedeniyle terör saldırısına maruz	-0,046	-0,093	-,142**	0,061	0,038	-0,064	0,003	-0,028	-0,034

kalabilirim.									
Terör saldırısına maruz kalmaktan korkuyorum.	,200**	0,089	0,028	0,022	0,032	,107*	-0,011	-0,081	-0,018
Güvendiğim, içinde bulunduğum ve kendimi ait hissettiğim grubun, düşüncelerime yakın kişilerin ya da inançlarıma yakın kişilerin yasanın müsaade etmediği çalışmalarına kalben destek olabilirim.	0,028	-0,031	-0,036	0,071	,141**	-0,088	0,004	0,061	,194**
Güvendiğim, içinde bulunduğum ve kendimi ait hissettiğim grubun, düşüncelerime yakın kişilerin ya da inançlarıma yakın kişilerin yasanın müsaade	-0,034	0,051	-0,063	0,030	-0,023	-0,091	-0,048	-0,027	,219**

etmediği çalışmalarına maddi destek olabilirim, dergi gazete ve kitap gibi yayınlarını almaktan rahatsız olmam.									
Güvendiğim, içinde bulunduğum ve kendimi ait hissettiğim grubun, düşüncelerime yakın kişilerin ya da inançlarıma yakın kişilerin yasanın müsaade etmediği bir şekilde diğerleriyle çatışmaya ikna olabilirim.	-0,043	0,026	-0,057	-,112*	-0,050	-0,091	-0,012	-0,051	,203**

***p<0,05 **p<0,01: Anlamlı ilişki bulunmaktadır.**

Tip1 ile aşağıda verilen ifadelere katılım düzey arasında negatif yönlü bir ilişki bulunmaktadır. Buna göre Tip1'de belirtilen özellik arttıkça söz konusu ifadelere katılım düzeyi azalmaktadır.

- Son 6 ayda kendinizi psikolojik olarak ne kadar iyi hissediyorsunuz?
- İnsan dini inanç sayesinde akılla izah edilemeyecek bir güvenlik duygusu kazanır.
- Kendimi Yaratıcıya teslim ederim, herhangi bir tehdit karşısında önlem almak için fazla uğraşmam.

Tip1 ile "Terör saldırısına maruz kalmaktan korkuyorum." İfadesine katılım düzey arasında pozitif yönlü bir ilişki bulunmaktadır. Buna göre Tip1'de belirtilen özellik arttıkça söz konusu ifadeye katılım düzeyi artmaktadır.

Tip2 ile ifadelere katılım düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır.

Tip3 ile "Dini inançlarım nedeniyle terör saldırısına maruz kalabilirim." İfadesine katılım düzey arasında negatif yönlü bir ilişki bulunmaktadır. Buna göre Tip3'de belirtilen özellik arttıkça söz konusu ifadeye katılım düzeyi azalmaktadır.

Tip4 ile "Güvendiğim, içinde bulunduğum ve kendimi ait hissettiğim grubun, düşüncelerime yakın kişilerin ya da inançlarıma yakın kişilerin yasanın müsaade etmediği bir şekilde diğerleriyle çatışmaya ikna olabilirim." İfadesine katılım düzey arasında negatif yönlü bir ilişki bulunmaktadır. Buna göre Tip4'de belirtilen özellik arttıkça söz konusu ifadeye katılım düzeyi azalmaktadır.

Tip5 ile "Her an terör saldırısına uğrayabilirim" ve "Güvendiğim, içinde bulunduğum ve kendimi ait hissettiğim grubun, düşüncelerime yakın kişilerin ya da inançlarıma yakın kişilerin yasanın müsaade etmediği çalışmalarına kalben destek olabilirim" ifadelerine katılım düzey arasında pozitif yönlü bir ilişki bulunmaktadır. Buna göre Tip5'de belirtilen özellik arttıkça söz konusu ifadelere katılım düzeyi artmaktadır.

Tip6 ile “Son 6 ayda kendinizi psikolojik olarak ne kadar iyi hissediyorsunuz?” İfadesine katılım düzey arasında negatif yönlü bir ilişki bulunmaktadır. Buna göre Tip6’da belirtilen özellik arttıkça söz konusu ifadeye katılım düzeyi azalmaktadır. Bununla birlikte Tip6 ile İnsan dini inanç sayesinde akılla izah edilemeyecek bir güvenlik duygusu kazanır” ve “Terör saldırısına maruz kalmaktan korkuyorum” ifadelerine katılım düzey arasında pozitif yönlü bir ilişki bulunmaktadır. Buna göre Tip6’da belirtilen özellik arttıkça söz konusu ifadelere katılım düzeyi artmaktadır.

Tip7 ile ifadelere katılım düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır.

Tip8 ile ifadelere katılım düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır.

Tip9 ile aşağıda verilen ifadelere katılım düzey arasında pozitif yönlü bir ilişki bulunmaktadır. Buna göre Tip9’da belirtilen özellik arttıkça söz konusu ifadelere katılım düzeyi artmaktadır. İnsan dini inanç sayesinde akılla izah edilemeyecek bir güvenlik duygusu kazanır.

Kendimi Yaratıcıya teslim ederim, herhangi bir tehdit karşısında önlem almak için fazla uğraşmam.

Her an terör saldırısına uğrayabilirim.

Güvendiğim, içinde bulunduğum ve kendimi ait hissettiğim grubun, düşüncelerime yakın kişilerin ya da inançlarıma yakın kişilerin yasanın müsaade etmediği çalışmalarına kalben destek olabilirim.

Güvendiğim, içinde bulunduğum ve kendimi ait hissettiğim grubun, düşüncelerime yakın kişilerin ya da inançlarıma yakın kişilerin yasanın müsaade etmediği çalışmalarına maddi destek olabilirim, dergi gazete ve kitap gibi yayınlarını almaktan rahatsız olmam.

Güvendiğim, içinde bulunduğum ve kendimi ait hissettiğim grubun, düşüncelerime yakın kişilerin ya da inançlarıma yakın kişilerin yasanın müsaade etmediği bir şekilde diğerleriyle çatışmaya ikna olabilirim.

Bu bölümde, ölçek puanlarının demografik değişkenlere göre farklılık gösterme durumlarının analiz sonuçları verilmiştir.

Tablo XXV. Ölçek Puanlarının Cinsiyet Bakımından Farklılık Gösterme Durumu

		n	Ort.	ss	t	p
Duygusal Yoksunluk	Kadın	258	2,20	1,06	**-0,865**	**0,388**
	Erkek	132	2,30	1,17		
Terk Edilme	Kadın	258	2,58	1,01	**0,633**	**0,527**
	Erkek	132	2,51	1,01		
Kuşkuculuk	Kadın	258	2,82	1,10	**-0,508**	**0,612**
	Erkek	132	2,88	1,08		
Sosyal İzolasyon	Kadın	258	2,74	1,12	**-2,434**	**0,015***
	Erkek	132	3,04	1,16		
Kusurluluk	Kadın	258	1,84	0,83	**-1,729**	**0,085**
	Erkek	132	2,01	0,98		
Başarısızlık	Kadın	258	2,42	1,19	**0,726**	**0,468**
	Erkek	132	2,32	1,15		

Bağımlılık	Kadın	258	1,95	0,97	**-0,916**	**0,360**
	Erkek	132	2,05	0,89		
Dayanıksızlık	Kadın	258	2,71	1,17	**-0,004**	**0,997**
	Erkek	132	2,71	1,09		
İç İçelik/Gelişmemiş Benlik	Kadın	258	2,41	1,05	**0,383**	**0,702**
	Erkek	132	2,37	1,03		
Boyun Eğicilik	Kadın	258	2,54	1,21	**0,884**	**0,377**
	Erkek	132	2,43	1,16		
Kendini Feda Etme	Kadın	258	3,41	0,90	**2,437**	**0,016***
	Erkek	132	3,15	1,07		
Duyguları Bastırma	Kadın	258	2,27	1,02	**-2,007**	**0,045***
	Erkek	132	2,50	1,12		
Yüksek Standartlar	Kadın	258	3,17	1,06	**-0,086**	**0,932**
	Erkek	132	3,18	1,08		
Haklılık	Kadın	258	3,27	0,84	**-0,999**	**0,319**
	Erkek	132	3,36	0,94		
Yetersiz Özdenetim	Kadın	258	3,02	0,88	**0,191**	**0,848**
	Erkek	132	3,00	1,03		
Onay Arama	Kadın	258	3,24	0,98	**0,368**	**0,713**
	Erkek	132	3,20	1,06		
Karamsarlık	Kadın	258	3,03	1,17	**-0,310**	**0,757**
	Erkek	132	3,07	1,09		

Cezalandırıcılık	Kadın	258	2,90	0,99	**0,583**	**0,560**
	Erkek	132	2,84	1,08		
TİP1	Kadın	258	3,82	0,50	**-2,382**	**0,018***
	Erkek	132	3,94	0,49		
TİP2	Kadın	258	4,11	0,57	**4,208**	**0,000***
	Erkek	132	3,85	0,56		
TİP3	Kadın	258	3,45	0,54	**-0,060**	**0,953**
	Erkek	132	3,45	0,58		
TİP4	Kadın	258	3,50	0,51	**0,276**	**0,783**
	Erkek	132	3,49	0,53		
TİP5	Kadın	258	3,45	0,55	**-2,461**	**0,014***
	Erkek	132	3,59	0,55		
TİP6	Kadın	258	3,61	0,65	**-0,724**	**0,469**
	Erkek	132	3,65	0,59		
TİP7	Kadın	258	3,84	0,58	**1,699**	**0,090**
	Erkek	132	3,74	0,58		
TİP8	Kadın	258	3,43	0,58	**-1,843**	**0,066**
	Erkek	132	3,54	0,63		
TİP9	Kadın	258	3,64	0,68	**0,215**	**0,830**
	Erkek	132	3,62	0,60		

***p<0,05: Grup arasında anlamlı fark var**

Ölçek puanlarının cinsiyet bakımından farklılık gösterme durumunun analiz edilmesi amacıyla yapılan t testi sonuçları tabloda verilmiştir.

Analiz sonuçlarına göre Sosyal İzolasyon puanı cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermektedir ($p<0,05$). Ortalama puanlara göre erkeklerin Sosyal İzolasyon puanı daha yüksektir.

Kendini Feda Etme puanı cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermektedir ($p<0,05$). Ortalama puanlara göre kadınların Kendini Feda Etme puanı daha yüksektir.

Duyguları Bastırma puanı cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermektedir ($p<0,05$). Ortalama puanlara göre erkeklerin Duyguları Bastırma puanı daha yüksektir.

Tip1 puanı cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermektedir ($p<0,05$). Ortalama puanlara göre erkeklerin Tip1 puanı daha yüksektir.

Tip2 puanı cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermektedir ($p<0,05$). Ortalama puanlara göre kadınların Tip2 puanı daha yüksektir.

Tip5 puanı cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermektedir ($p<0,05$). Ortalama puanlara göre erkeklerin Tip5 puanı daha yüksektir.

Tablo XXVI. Ölçek Puanlarının Yaş Bakımından Farklılık Gösterme Durumu

	n	Ort.	ss	F	p

	20-29 arası	166	2,35	1,08		
Duygusal Yoksunluk	30-39 arası	166	2,22	1,18	**3,014**	**0,050***
	40-50 arası	58	1,94	0,83		
	20-29 arası	166	2,55	1,01		
Terk Edilme	30-39 arası	166	2,61	1,07	**0,724**	**0,485**
	40-50 arası	58	2,42	0,82		
	20-29 arası	166	2,85	1,15		
Kuşkuculuk	30-39 arası	166	2,83	1,03	**0,008**	**0,992**
	40-50 arası	58	2,84	1,13		
	20-29 arası	166	2,85	1,11		
Sosyal İzolasyon	30-39 arası	166	2,91	1,19	**1,167**	**0,312**
	40-50 arası	58	2,64	1,08		
	20-29 arası	166	1,90	0,88		
Kusurluluk	30-39 arası	166	1,98	0,96	**2,568**	**0,078**
	40-50 arası	58	1,67	0,59		
	20-29 arası	166	2,29	1,13		
Başarısızlık	30-39 arası	166	2,56	1,28	**3,564**	**0,029***
	40-50 arası	58	2,16	0,90		
	20-29 arası	166	1,93	0,94		
Bağımlılık	30-39 arası	166	2,06	0,98	**1,003**	**0,368**
	40-50 arası	58	1,91	0,87		
Dayanıksızlık	20-29 arası	166	2,68	1,11	**0,340**	**0,712**

	30-39 arası	166	2,71	1,17		
	40-50 arası	58	2,82	1,16		
	20-29 arası	166	2,32	0,99		
İç İçelik/Gelişmemiş Benlik	30-39 arası	166	2,50	1,09	**1,266**	**0,283**
	40-50 arası	58	2,33	1,02		
	20-29 arası	166	2,48	1,16		
Boyun Eğicilik	30-39 arası	166	2,52	1,27	**0,102**	**0,903**
	40-50 arası	58	2,54	1,07		
	20-29 arası	166	3,27	0,98		
Kendini Feda Etme	30-39 arası	166	3,38	1,03	**0,524**	**0,593**
	40-50 arası	58	3,34	0,76		
	20-29 arası	166	2,46	1,02		
Duyguları Bastırma	30-39 arası	166	2,25	1,12	**1,542**	**0,215**
	40-50 arası	58	2,31	0,96		
	20-29 arası	166	3,19	1,03		
Yüksek Standartlar	30-39 arası	166	3,11	1,07	**0,776**	**0,461**
	40-50 arası	58	3,31	1,17		
	20-29 arası	166	3,41	0,79		
Haklılık	30-39 arası	166	3,19	1,00	**2,710**	**0,068**
	40-50 arası	58	3,30	0,63		
	20-29 arası	166	2,99	0,94		
Yetersiz Özdenetim	30-39 arası	166	2,93	0,97	**3,152**	**0,044***

	40-50 arası	58	3,29	0,77		
Onay Arama	20-29 arası	166	3,22	1,00	**0,429**	**0,652**
	30-39 arası	166	3,20	1,07		
	40-50 arası	58	3,34	0,83		
Karamsarlık	20-29 arası	166	2,94	1,14	**1,854**	**0,158**
	30-39 arası	166	3,17	1,16		
	40-50 arası	58	2,97	1,09		
Cezalandırıcılık	20-29 arası	166	2,85	1,01	**1,678**	**0,188**
	30-39 arası	166	2,97	1,04		
	40-50 arası	58	2,70	0,97		
TİP1	20-29 arası	166	3,86	0,49	**0,049**	**0,952**
	30-39 arası	166	3,87	0,50		
	40-50 arası	58	3,84	0,54		
TİP2	20-29 arası	166	4,01	0,58	**0,782**	**0,458**
	30-39 arası	166	4,06	0,55		
	40-50 arası	58	3,95	0,64		
TİP3	20-29 arası	166	3,46	0,55	**0,099**	**0,906**
	30-39 arası	166	3,45	0,60		
	40-50 arası	58	3,42	0,43		
TİP4	20-29 arası	166	3,51	0,52	**0,723**	**0,486**
	30-39 arası	166	3,51	0,49		
	40-50 arası	58	3,42	0,55		

	20-29 arası	166	3,51	0,60		
TİP5	30-39 arası	166	3,52	0,53	**1,146**	**0,319**
	40-50 arası	58	3,39	0,47		
	20-29 arası	166	3,67	0,64		
TİP6	30-39 arası	166	3,58	0,66	**0,786**	**0,456**
	40-50 arası	58	3,61	0,48		
	20-29 arası	166	3,84	0,54		
TİP7	30-39 arası	166	3,81	0,61	**1,312**	**0,270**
	40-50 arası	58	3,70	0,63		
	20-29 arası	166	3,41	0,63		
TİP8	30-39 arası	166	3,50	0,57	**1,397**	**0,248**
	40-50 arası	58	3,53	0,57		
	20-29 arası	166	3,63	0,64		
TİP9	30-39 arası	166	3,61	0,67	**0,154**	**0,857**
	40-50 arası	58	3,67	0,67		

***p<0,05: Grup arasında anlamlı fark var**

Ölçek puanlarının yaş bakımından farklılık gösterme durumunun analiz edilmesi amacıyla yapılan ANOVA testi sonuçları tabloda verilmiştir.

Analiz sonuçlarına göre Duygusal Yoksunluk puanı yaşa göre anlamlı farklılık göstermektedir (p<0,05). Ortalama puanlara göre 20-29 yaş grubundakilerin Duygusal Yoksunluk puanı daha yüksektir.

Başarısızlık puanı yaşa göre anlamlı farklılık göstermektedir (p<0,05). Ortalama puanlara göre 30-39 yaş grubundakilerin Başarısızlık puanı daha yüksektir.

Yetersiz Özdenetim puanı yaşa göre anlamlı farklılık göstermektedir (p<0,05). Ortalama puanlara göre 30-39 yaş grubundakilerin Yetersiz Özdenetim puanı daha yüksektir.

Tablo XXVII. Ölçek Puanlarının Yaşanılan Şehir Bakımından Farklılık Gösterme Durumu

		n	Ort.	ss	t	p
Duygusal Yoksunluk	İstanbul	198	2,29	1,07	**1,099**	**0,272**
	Kayseri	192	2,17	1,13		
Terk Edilme	İstanbul	198	2,58	1,02	**0,454**	**0,650**
	Kayseri	192	2,53	1,00		
Kuşkuculuk	İstanbul	198	2,87	1,09	**0,675**	**0,500**
	Kayseri	192	2,80	1,10		
Sosyal İzolasyon	İstanbul	198	2,83	1,11	**-0,242**	**0,809**
	Kayseri	192	2,86	1,18		
Kusurluluk	İstanbul	198	1,95	0,95	**1,110**	**0,267**
	Kayseri	192	1,85	0,81		
Başarısızlık	İstanbul	198	2,46	1,14	**1,213**	**0,226**
	Kayseri	192	2,31	1,21		
Bağımlılık	İstanbul	198	1,97	0,90	**-0,305**	**0,761**

	Kayseri	192	2,00	0,99		
Dayanıksızlık	İstanbul	198	2,75	1,17	**0,679**	**0,497**
	Kayseri	192	2,67	1,11		
İç İçelik/Gelişmemiş Benlik	İstanbul	198	2,33	1,04	**-1,285**	**0,200**
	Kayseri	192	2,47	1,04		
Boyun Eğicilik	İstanbul	198	2,51	1,19	**0,108**	**0,914**
	Kayseri	192	2,50	1,20		
Kendini Feda Etme	İstanbul	198	3,38	0,92	**1,068**	**0,286**
	Kayseri	192	3,27	1,02		
Duyguları Bastırma	İstanbul	198	2,36	1,02	**0,263**	**0,792**
	Kayseri	192	2,33	1,10		
Yüksek Standartlar	İstanbul	198	3,15	1,01	**-0,420**	**0,675**
	Kayseri	192	3,20	1,12		
Haklılık	İstanbul	198	3,35	0,78	**1,104**	**0,270**
	Kayseri	192	3,25	0,96		
Yetersiz Özdenetim	İstanbul	198	3,13	0,92	**2,454**	**0,015***
	Kayseri	192	2,89	0,94		
Onay Arama	İstanbul	198	3,26	0,93	**0,624**	**0,533**
	Kayseri	192	3,20	1,08		
Karamsarlık	İstanbul	198	3,03	1,07	**-0,268**	**0,789**
	Kayseri	192	3,06	1,22		
Cezalandırıcılık	İstanbul	198	2,86	0,98	**-0,381**	**0,703**

	Kayseri	192	2,90	1,06		
TİP1	İstanbul	198	3,79	0,49	**-2,785**	**0,006***
	Kayseri	192	3,93	0,50		
TİP2	İstanbul	198	4,06	0,55	**1,392**	**0,165**
	Kayseri	192	3,98	0,60		
TİP3	İstanbul	198	3,44	0,56	**-0,427**	**0,669**
	Kayseri	192	3,46	0,55		
TİP4	İstanbul	198	3,54	0,53	**1,629**	**0,104**
	Kayseri	192	3,45	0,50		
TİP5	İstanbul	198	3,43	0,56	**-2,542**	**0,011***
	Kayseri	192	3,57	0,54		
TİP6	İstanbul	198	3,70	0,61	**2,609**	**0,009***
	Kayseri	192	3,54	0,64		
TİP7	İstanbul	198	3,76	0,58	**-1,816**	**0,070**
	Kayseri	192	3,86	0,59		
TİP8	İstanbul	198	3,46	0,61	**-0,019**	**0,985**
	Kayseri	192	3,47	0,59		
TİP9	İstanbul	198	3,63	0,69	**-0,034**	**0,973**
	Kayseri	192	3,63	0,62		

***p<0,05: Grup arasında anlamlı fark var**

Ölçek puanlarının yaşanılan şehir bakımından farklılık gösterme durumunun analiz edilmesi amacıyla yapılan t testi sonuçları tabloda verilmiştir.

Analiz sonuçlarına göre Yetersiz Özdenetim puanı yaşanılan şehre göre anlamlı farklılık göstermektedir (p<0,05). Ortalama puanlara göre İstanbul'da yaşayanların Yetersiz Özdenetim puanı daha yüksektir.

Tip1 puanı yaşanılan şehre göre anlamlı farklılık göstermektedir (p<0,05). Ortalama puanlara göre Kayseri'de yaşayanların Tip1 puanı daha yüksektir.

Tablo XXVIII. Ölçek Puanlarının Eğitim Durumu Bakımından Farklılık Gösterme Durumu

		n	Ort.	ss	F	p
Duygusal Yoksunluk	Ortaokul ve altı	32	2,34	1,00	**0,571**	**0,634**
	Lise/Yüksekokul	32	2,14	0,92		
	Üniversite	274	2,20	1,11		
	Lisansüstü	52	2,38	1,20		
Terk Edilme	Ortaokul ve altı	32	2,79	1,07	**2,563**	**0,055**
	Lise/Yüksekokul	32	2,90	1,07		
	Üniversite	274	2,47	0,99		
	Lisansüstü	52	2,64	0,99		
Kuşkuculuk	Ortaokul ve altı	32	2,69	0,97	**0,655**	**0,581**
	Lise/Yüksekokul	32	3,03	0,97		
	Üniversite	274	2,85	1,14		
	Lisansüstü	52	2,74	0,98		
Sosyal İzolasyon	Ortaokul ve altı	32	2,68	0,97	**1,463**	**0,224**
	Lise/Yüksekokul	32	3,05	1,13		

	Üniversite	274	2,79	1,17		
	Lisansüstü	52	3,08	1,09		
Kusurluluk	Ortaokul ve altı	32	2,04	1,00	**0,590**	**0,622**
	Lise/Yüksekokul	32	1,96	0,86		
	Üniversite	274	1,86	0,89		
	Lisansüstü	52	1,97	0,78		
Başarısızlık	Ortaokul ve altı	32	2,30	1,10	**2,665**	**0,048***
	Lise/Yüksekokul	32	2,93	1,44		
	Üniversite	274	2,32	1,12		
	Lisansüstü	52	2,44	1,26		
Bağımlılık	Ortaokul ve altı	32	2,11	0,99	**7,250**	**0,000***
	Lise/Yüksekokul	32	2,55	1,06		
	Üniversite	274	1,86	0,87		
	Lisansüstü	52	2,23	1,07		
Dayanıksızlık	Ortaokul ve altı	32	2,85	1,22	**3,636**	**0,013***
	Lise/Yüksekokul	32	3,28	1,21		
	Üniversite	274	2,61	1,12		
	Lisansüstü	52	2,79	1,06		
İç İçelik/Gelişmemiş Benlik	Ortaokul ve altı	32	2,46	1,05	**0,676**	**0,567**
	Lise/Yüksekokul	32	2,56	0,92		
	Üniversite	274	2,35	1,03		
	Lisansüstü	52	2,51	1,14		

Boyun Eğicilik	Ortaokul ve altı	32	2,56	1,21	**3,936**	**0,009***
	Lise/Yüksekokul	32	3,08	1,37		
	Üniversite	274	2,39	1,14		
	Lisansüstü	52	2,72	1,27		
Kendini Feda Etme	Ortaokul ve altı	32	3,51	0,85	**1,299**	**0,275**
	Lise/Yüksekokul	32	3,46	1,09		
	Üniversite	274	3,26	0,97		
	Lisansüstü	52	3,46	0,97		
Duyguları Bastırma	Ortaokul ve altı	32	2,06	0,87	**1,677**	**0,171**
	Lise/Yüksekokul	32	2,56	1,10		
	Üniversite	274	2,39	1,08		
	Lisansüstü	52	2,20	0,98		
Yüksek Standartlar	Ortaokul ve altı	32	3,19	0,79	**0,930**	**0,426**
	Lise/Yüksekokul	32	3,11	1,03		
	Üniversite	274	3,14	1,09		
	Lisansüstü	52	3,40	1,08		
Haklılık	Ortaokul ve altı	32	3,50	0,76	**0,655**	**0,580**
	Lise/Yüksekokul	32	3,24	0,93		
	Üniversite	274	3,28	0,90		
	Lisansüstü	52	3,31	0,77		
Yetersiz Özdenetim	Ortaokul ve altı	32	3,11	0,92	**1,352**	**0,257**
	Lise/Yüksekokul	32	3,29	1,03		

	Üniversite	274	2,96	0,95		
	Lisansüstü	52	3,04	0,76		
Onay Arama	Ortaokul ve altı	32	3,28	0,82	**1,458**	**0,226**
	Lise/Yüksekokul	32	3,51	0,91		
	Üniversite	274	3,17	1,04		
	Lisansüstü	52	3,35	0,95		
Karamsarlık	Ortaokul ve altı	32	3,12	1,04	**3,638**	**0,013***
	Lise/Yüksekokul	32	3,66	1,16		
	Üniversite	274	2,97	1,14		
	Lisansüstü	52	3,01	1,10		
Cezalandırıcılık	Ortaokul ve altı	32	2,68	0,79	**2,154**	**0,093**
	Lise/Yüksekokul	32	3,28	1,09		
	Üniversite	274	2,85	1,02		
	Lisansüstü	52	2,92	1,06		
TİP1	Ortaokul ve altı	32	3,73	0,44	**1,474**	**0,221**
	Lise/Yüksekokul	32	3,80	0,67		
	Üniversite	274	3,89	0,50		
	Lisansüstü	52	3,80	0,37		
TİP2	Ortaokul ve altı	32	4,04	0,60	**0,056**	**0,983**
	Lise/Yüksekokul	32	4,03	0,61		
	Üniversite	274	4,02	0,55		
	Lisansüstü	52	4,05	0,67		

TİP3	Ortaokul ve altı	32	3,50	0,59	**1,400**	**0,243**
	Lise/Yüksekokul	32	3,59	0,42		
	Üniversite	274	3,45	0,56		
	Lisansüstü	52	3,35	0,58		
TİP4	Ortaokul ve altı	32	3,53	0,54	**0,502**	**0,681**
	Lise/Yüksekokul	32	3,42	0,49		
	Üniversite	274	3,51	0,51		
	Lisansüstü	52	3,45	0,53		
TİP5	Ortaokul ve altı	32	3,46	0,61	**0,388**	**0,762**
	Lise/Yüksekokul	32	3,52	0,57		
	Üniversite	274	3,51	0,55		
	Lisansüstü	52	3,43	0,53		
TİP6	Ortaokul ve altı	32	3,62	0,68	**0,088**	**0,967**
	Lise/Yüksekokul	32	3,66	0,68		
	Üniversite	274	3,62	0,61		
	Lisansüstü	52	3,59	0,68		
TİP7	Ortaokul ve altı	32	3,77	0,55	**0,495**	**0,686**
	Lise/Yüksekokul	32	3,87	0,50		
	Üniversite	274	3,79	0,60		
	Lisansüstü	52	3,88	0,58		
TİP8	Ortaokul ve altı	32	3,42	0,60	**0,204**	**0,894**
	Lise/Yüksekokul	32	3,47	0,50		

	Üniversite	274	3,48	0,61		
	Lisansüstü	52	3,42	0,59		
TİP9	Ortaokul ve altı	32	3,56	0,57	**0,338**	**0,798**
	Lise/Yüksekokul	32	3,55	0,77		
	Üniversite	274	3,64	0,65		
	Lisansüstü	52	3,67	0,67		

***p<0,05: Grup arasında anlamlı fark var**

Ölçek puanlarının eğitim durumu bakımından farklılık gösterme durumunun analiz edilmesi amacıyla yapılan ANOVA testi sonuçları tabloda verilmiştir.

Analiz sonuçlarına göre Başarısızlık puanı eğitim durumuna göre anlamlı farklılık göstermektedir (p<0,05). Ortalama puanlara göre lise/yüksekokul mezunu olanların Başarısızlık puanı en yüksektir.

Bağımlılık puanı eğitim durumuna göre anlamlı farklılık göstermektedir (p<0,05). Ortalama puanlara göre lise/yüksekokul mezunu olanların Bağımlılık puanı en yüksektir.

Dayanıksızlık puanı eğitim durumuna göre anlamlı farklılık göstermektedir (p<0,05). Ortalama puanlara göre lise/yüksekokul mezunu olanların Dayanıksızlık puanı en yüksektir.

Boyun Eğicilik puanı eğitim durumuna göre anlamlı farklılık göstermektedir (p<0,05). Ortalama puanlara göre lise/yüksekokul mezunu olanların Boyun Eğicilik puanı en yüksektir.

Karamsarlık puanı eğitim durumuna göre anlamlı farklılık göstermektedir (p<0,05). Ortalama puanlara göre lise/yüksekokul mezunu olanların Karamsarlık puanı en yüksektir.

Tablo XXIX. Ölçek Puanlarının Çalışma Durumu Bakımından Farklılık Gösterme Durumu

Şuan çalışıyor musunuz?		n	Ort.	ss	t	p
Duygusal Yoksunluk	Evet	254	2,20	1,10	**-0,846**	**0,398**
	Hayır	136	2,30	1,09		
Terk Edilme	Evet	254	2,49	0,99	**-1,773**	**0,077**
	Hayır	136	2,68	1,04		
Kuşkuculuk	Evet	254	2,78	1,06	**-1,405**	**0,161**
	Hayır	136	2,94	1,15		
Sosyal İzolasyon	Evet	254	2,81	1,16	**-0,764**	**0,446**
	Hayır	136	2,90	1,11		
Kusurluluk	Evet	254	1,92	0,95	**0,709**	**0,479**
	Hayır	136	1,86	0,76		
Başarısızlık	Evet	254	2,35	1,17	**-0,714**	**0,476**
	Hayır	136	2,44	1,19		
Bağımlılık	Evet	254	1,96	0,93	**-0,804**	**0,422**
	Hayır	136	2,04	0,98		
Dayanıksızlık	Evet	254	2,62	1,10	**-2,215**	**0,028***
	Hayır	136	2,89	1,21		

İç İçelik/Gelişmemiş Benlik	Evet	254	2,39	1,06	**-0,314**	**0,754**
	Hayır	136	2,42	1,00		
Boyun Eğicilik	Evet	254	2,43	1,19	**-1,701**	**0,090**
	Hayır	136	2,65	1,20		
Kendini Feda Etme	Evet	254	3,24	0,96	**-2,313**	**0,021**
	Hayır	136	3,48	0,98		
Duyguları Bastırma	Evet	254	2,38	1,08	**0,705**	**0,481**
	Hayır	136	2,30	1,02		
Yüksek Standartlar	Evet	254	3,16	1,12	**-0,295**	**0,768**
	Hayır	136	3,20	0,96		
Haklılık	Evet	254	3,26	0,87	**-1,383**	**0,167**
	Hayır	136	3,38	0,87		
Yetersiz Özdenetim	Evet	254	2,92	0,95	**-2,591**	**0,010***
	Hayır	136	3,18	0,89		
Onay Arama	Evet	254	3,13	1,01	**-2,687**	**0,008***
	Hayır	136	3,41	0,97		
Karamsarlık	Evet	254	2,95	1,09	**-2,161**	**0,031***
	Hayır	136	3,21	1,21		
Cezalandırıcılık	Evet	254	2,82	1,03	**-1,642**	**0,101**
	Hayır	136	3,00	1,00		
TİP1	Evet	254	3,89	0,50	**1,460**	**0,145**
	Hayır	136	3,81	0,50		

TİP2	Evet	254	4,01	0,55	**-0,569**	**0,569**
	Hayır	136	4,05	0,62		
TİP3	Evet	254	3,43	0,53	**-1,102**	**0,271**
	Hayır	136	3,49	0,60		
TİP4	Evet	254	3,52	0,52	**0,968**	**0,334**
	Hayır	136	3,46	0,51		
TİP5	Evet	254	3,53	0,52	**1,692**	**0,091**
	Hayır	136	3,43	0,61		
TİP6	Evet	254	3,67	0,60	**2,098**	**0,037***
	Hayır	136	3,53	0,68		
TİP7	Evet	254	3,79	0,60	**-0,825**	**0,410**
	Hayır	136	3,84	0,55		
TİP8	Evet	254	3,46	0,59	**-0,028**	**0,977**
	Hayır	136	3,47	0,63		
TİP9	Evet	254	3,62	0,63	**-0,540**	**0,589**
	Hayır	136	3,65	0,70		

***p<0,05: Grup arasında anlamlı fark var**

Ölçek puanlarının çalışma durumu bakımından farklılık gösterme durumunun analiz edilmesi amacıyla yapılan t testi sonuçları tabloda verilmiştir.

Analiz sonuçlarına göre Dayanıksızlık puanı çalışma durumuna göre anlamlı farklılık göstermektedir (p<0,05). Ortalama puanlara göre çalışmayanların Dayanıksızlık puanı daha yüksektir.

Yetersiz Özdenetim puanı çalışma durumuna göre anlamlı farklılık göstermektedir (p<0,05). Ortalama puanlara göre çalışmayanların Yetersiz Özdenetim puanı daha yüksektir.

Onay Arama puanı çalışma durumuna göre anlamlı farklılık göstermektedir (p<0,05). Ortalama puanlara göre çalışmayanların Onay Arama puanı daha yüksektir.

Karamsarlık puanı çalışma durumuna göre anlamlı farklılık göstermektedir (p<0,05). Ortalama puanlara göre çalışmayanların Karamsarlık puanı daha yüksektir.

Tip6 puanı çalışma durumuna göre anlamlı farklılık göstermektedir (p<0,05). Ortalama puanlara göre çalışanların Tip6 puanı daha yüksektir.

Tablo XXX. Ölçek Puanlarının Medeni Durum Bakımından Farklılık Gösterme Durumu

Medeni durumunuz		n	Ort.	ss	t	p
Duygusal Yoksunluk	Bekar/Boşandım	182	2,35	1,12	**1,897**	**0,059**
	Evli/Birlikte yaşıyorum	208	2,13	1,06		
Terk Edilme	Bekar/Boşandım	182	2,61	1,02	**1,008**	**0,314**
	Evli/Birlikte yaşıyorum	208	2,51	1,00		
Kuşkuculuk	Bekar/Boşandım	182	2,92	1,11	**1,403**	**0,161**
	Evli/Birlikte yaşıyorum	208	2,77	1,07		
Sosyal İzolasyon	Bekar/Boşandım	182	2,95	1,18	**1,764**	**0,078**

	Evli/Birlikte yaşıyorum	208	2,75	1,10		
Kusurluluk	Bekar/Boşandım	182	1,89	0,88	**-0,218**	**0,827**
	Evli/Birlikte yaşıyorum	208	1,91	0,89		
Başarısızlık	Bekar/Boşandım	182	2,46	1,25	**1,167**	**0,244**
	Evli/Birlikte yaşıyorum	208	2,32	1,10		
Bağımlılık	Bekar/Boşandım	182	1,95	0,97	**-0,569**	**0,570**
	Evli/Birlikte yaşıyorum	208	2,01	0,93		
Dayanıksızlık	Bekar/Boşandım	182	2,74	1,16	**0,520**	**0,604**
	Evli/Birlikte yaşıyorum	208	2,68	1,13		
İç İçelik/Gelişmemiş Benlik	Bekar/Boşandım	182	2,46	1,11	**1,061**	**0,289**
	Evli/Birlikte yaşıyorum	208	2,35	0,97		
Boyun Eğicilik	Bekar/Boşandım	182	2,57	1,26	**0,943**	**0,346**
	Evli/Birlikte yaşıyorum	208	2,45	1,14		
Kendini Feda Etme	Bekar/Boşandım	182	3,42	0,99	**1,724**	**0,085**
	Evli/Birlikte yaşıyorum	208	3,25	0,95		
Duyguları Bastırma	Bekar/Boşandım	182	2,47	1,06	**2,191**	**0,029***

	Evli/Birlikte yaşıyorum	208	2,24	1,05		
Yüksek Standartlar	Bekar/Boşandım	182	3,23	1,13	**1,025**	**0,306**
	Evli/Birlikte yaşıyorum	208	3,12	1,01		
Haklılık	Bekar/Boşandım	182	3,38	0,87	**1,647**	**0,100**
	Evli/Birlikte yaşıyorum	208	3,23	0,87		
Yetersiz Özdenetim	Bekar/Boşandım	182	3,02	0,87	**0,159**	**0,874**
	Evli/Birlikte yaşıyorum	208	3,00	0,99		
Onay Arama	Bekar/Boşandım	182	3,31	0,99	**1,505**	**0,133**
	Evli/Birlikte yaşıyorum	208	3,16	1,02		
Karamsarlık	Bekar/Boşandım	182	3,13	1,18	**1,341**	**0,181**
	Evli/Birlikte yaşıyorum	208	2,97	1,11		
Cezalandırıcılık	Bekar/Boşandım	182	2,95	1,04	**1,319**	**0,188**
	Evli/Birlikte yaşıyorum	208	2,82	1,00		
TİP1	Bekar/Boşandım	182	3,93	0,53	**2,531**	**0,012***
	Evli/Birlikte yaşıyorum	208	3,80	0,47		
TİP2	Bekar/Boşandım	182	4,06	0,56	**1,184**	**0,237**

	Evli/Birlikte yaşıyorum	208	3,99	0,59		
TİP3	Bekar/Boşandım	182	3,44	0,57	**-0,348**	**0,728**
	Evli/Birlikte yaşıyorum	208	3,46	0,54		
TİP4	Bekar/Boşandım	182	3,49	0,51	**-0,402**	**0,688**
	Evli/Birlikte yaşıyorum	208	3,51	0,52		
TİP5	Bekar/Boşandım	182	3,49	0,56	**-0,129**	**0,897**
	Evli/Birlikte yaşıyorum	208	3,50	0,55		
TİP6	Bekar/Boşandım	182	3,70	0,56	**2,368**	**0,018***
	Evli/Birlikte yaşıyorum	208	3,55	0,68		
TİP7	Bekar/Boşandım	182	3,82	0,55	**0,460**	**0,646**
	Evli/Birlikte yaşıyorum	208	3,80	0,61		
TİP8	Bekar/Boşandım	182	3,41	0,61	**-1,614**	**0,107**
	Evli/Birlikte yaşıyorum	208	3,51	0,59		
TİP9	Bekar/Boşandım	182	3,61	0,63	**-0,590**	**0,555**
	Evli/Birlikte yaşıyorum	208	3,65	0,68		

***p<0,05: Grup arasında anlamlı fark var**

Ölçek puanlarının medeni durum bakımından farklılık gösterme durumunun analiz edilmesi amacıyla yapılan t testi sonuçları tabloda verilmiştir.

Analiz sonuçlarına göre Duyguları Bastırma puanı medeni duruma göre anlamlı farklılık göstermektedir (p<0,05). Ortalama puanlara göre bekar ya da boşanmış olanların Duyguları Bastırma puanı daha yüksektir.

Tip1 puanı medeni duruma göre anlamlı farklılık göstermektedir (p<0,05). Ortalama puanlara göre bekar ya da boşanmış olanların Tip1 puanı daha yüksektir.

Tip6 puanı medeni duruma göre anlamlı farklılık göstermektedir (p<0,05). Ortalama puanlara göre bekar ya da boşanmış olanların Tip6 puanı daha yüksektir.

Tablo XXXI. Ölçek Puanlarının Gelir Durumu Bakımından Farklılık Gösterme Durumu

		n	Ort.	ss	F	p
Duygusal Yoksunluk	Asgari ücretin altında	103	2,30	1,08	**0,349**	**0,844**
	Asgari ücret - 3000 TL arası	30	2,34	1,06		
	3001 TL – 4000 TL	40	2,22	1,06		
	4001 TL – 5000 TL	91	2,13	1,02		
	5001 TL ve üzeri	126	2,23	1,19		
Terk Edilme	Asgari ücretin altında	103	2,70	1,15	**1,290**	**0,273**
	Asgari ücret - 3000 TL arası	30	2,65	0,97		

	3001 TL – 4000 TL	40	2,40	0,72		
	4001 TL – 5000 TL	91	2,60	1,04		
	5001 TL ve üzeri	126	2,44	0,94		
Kuşkuculuk	Asgari ücretin altında	103	3,04	1,15	**2,971**	**0,019***
	Asgari ücret - 3000 TL arası	30	2,77	1,32		
	3001 TL – 4000 TL	40	2,67	1,16		
	4001 TL – 5000 TL	91	3,00	1,00		
	5001 TL ve üzeri	126	2,62	0,99		
Sosyal İzolasyon	Asgari ücretin altında	103	3,07	1,12	**2,500**	**0,042***
	Asgari ücret - 3000 TL arası	30	2,70	1,11		
	3001 TL – 4000 TL	40	2,51	1,17		
	4001 TL – 5000 TL	91	2,95	1,14		
	5001 TL ve üzeri	126	2,73	1,12		
Kusurluluk	Asgari ücretin altında	103	1,93	0,89	**1,344**	**0,253**
	Asgari ücret - 3000 TL arası	30	2,19	0,96		
	3001 TL – 4000 TL	40	1,70	0,84		
	4001 TL – 5000 TL	91	1,89	0,91		
	5001 TL ve üzeri	126	1,88	0,85		
Başarısızlık	Asgari ücretin altında	103	2,57	1,30	**1,732**	**0,142**
	Asgari ücret - 3000 TL	30	2,20	1,06		

	arası					
	3001 TL – 4000 TL	40	2,58	1,19		
	4001 TL – 5000 TL	91	2,19	1,04		
	5001 TL ve üzeri	126	2,36	1,16		
Bağımlılık	Asgari ücretin altında	103	2,14	1,11	**1,633**	**0,165**
	Asgari ücret - 3000 TL arası	30	2,12	0,81		
	3001 TL – 4000 TL	40	1,86	0,78		
	4001 TL – 5000 TL	91	1,83	0,84		
	5001 TL ve üzeri	126	1,98	0,94		
Dayanıksızlık	Asgari ücretin altında	103	2,94	1,29	**1,607**	**0,172**
	Asgari ücret - 3000 TL arası	30	2,77	1,05		
	3001 TL – 4000 TL	40	2,65	1,02		
	4001 TL – 5000 TL	91	2,65	1,05		
	5001 TL ve üzeri	126	2,57	1,12		
İç İçelik/Gelişmemiş Benlik	Asgari ücretin altında	103	2,38	0,95	**3,130**	**0,015***
	Asgari ücret - 3000 TL arası	30	2,39	1,03		
	3001 TL – 4000 TL	40	1,94	0,93		
	4001 TL – 5000 TL	91	2,62	1,13		
	5001 TL ve üzeri	126	2,40	1,04		
Boyun Eğicilik	Asgari ücretin altında	103	2,70	1,25	**1,251**	**0,289**

	Asgari ücret - 3000 TL arası	30	2,51	1,12		
	3001 TL – 4000 TL	40	2,48	0,93		
	4001 TL – 5000 TL	91	2,51	1,31		
	5001 TL ve üzeri	126	2,35	1,15		
Kendini Feda Etme	Asgari ücretin altında	103	3,41	1,01	**0,300**	**0,878**
	Asgari ücret - 3000 TL arası	30	3,26	0,78		
	3001 TL – 4000 TL	40	3,33	0,91		
	4001 TL – 5000 TL	91	3,29	1,01		
	5001 TL ve üzeri	126	3,29	0,97		
Duyguları Bastırma	Asgari ücretin altında	103	2,37	1,00	**0,645**	**0,631**
	Asgari ücret - 3000 TL arası	30	2,13	0,83		
	3001 TL – 4000 TL	40	2,47	1,10		
	4001 TL – 5000 TL	91	2,42	1,12		
	5001 TL ve üzeri	126	2,29	1,10		
Yüksek Standartlar	Asgari ücretin altında	103	3,26	1,00	**0,424**	**0,791**
	Asgari ücret - 3000 TL arası	30	3,04	0,86		
	3001 TL – 4000 TL	40	3,26	1,11		
	4001 TL – 5000 TL	91	3,15	1,18		
	5001 TL ve üzeri	126	3,13	1,07		

Haklılık	Asgari ücretin altında	103	3,31	0,81	**1,748**	**0,139**
	Asgari ücret - 3000 TL arası	30	3,31	0,93		
	3001 TL – 4000 TL	40	3,33	0,86		
	4001 TL – 5000 TL	91	3,47	0,95		
	5001 TL ve üzeri	126	3,16	0,84		
Yetersiz Özdenetim	Asgari ücretin altında	103	3,15	0,94	**1,615**	**0,170**
	Asgari ücret - 3000 TL arası	30	3,21	1,05		
	3001 TL – 4000 TL	40	2,90	0,92		
	4001 TL – 5000 TL	91	2,88	0,80		
	5001 TL ve üzeri	126	2,98	0,98		
Onay Arama	Asgari ücretin altında	103	3,34	1,09	**0,761**	**0,551**
	Asgari ücret - 3000 TL arası	30	3,33	1,03		
	3001 TL – 4000 TL	40	3,31	0,75		
	4001 TL – 5000 TL	91	3,15	0,93		
	5001 TL ve üzeri	126	3,15	1,06		
Karamsarlık	Asgari ücretin altında	103	3,17	1,20	**0,539**	**0,707**
	Asgari ücret - 3000 TL arası	30	2,87	1,25		
	3001 TL – 4000 TL	40	3,08	1,16		
	4001 TL – 5000 TL	91	3,02	1,12		

	5001 TL ve üzeri	126	2,99	1,09		
Cezalandırıcılık	Asgari ücretin altında	103	2,97	0,99	**0,701**	**0,592**
	Asgari ücret - 3000 TL arası	30	2,77	1,02		
	3001 TL – 4000 TL	40	3,04	1,06		
	4001 TL – 5000 TL	91	2,80	1,07		
	5001 TL ve üzeri	126	2,84	1,00		
TİP1	Asgari ücretin altında	103	3,76	0,59	**2,500**	**0,042***
	Asgari ücret - 3000 TL arası	30	3,71	0,42		
	3001 TL – 4000 TL	40	3,92	0,39		
	4001 TL – 5000 TL	91	3,92	0,49		
	5001 TL ve üzeri	126	3,92	0,47		
TİP2	Asgari ücretin altında	103	4,05	0,62	**0,576**	**0,680**
	Asgari ücret - 3000 TL arası	30	3,96	0,64		
	3001 TL – 4000 TL	40	4,00	0,55		
	4001 TL – 5000 TL	91	3,96	0,57		
	5001 TL ve üzeri	126	4,06	0,54		
TİP3	Asgari ücretin altında	103	3,50	0,57	**0,500**	**0,736**
	Asgari ücret - 3000 TL arası	30	3,49	0,64		
	3001 TL – 4000 TL	40	3,46	0,48		

	4001 TL – 5000 TL	91	3,44	0,53		
	5001 TL ve üzeri	126	3,40	0,57		
TİP4	Asgari ücretin altında	103	3,56	0,49	**1,013**	**0,400**
	Asgari ücret - 3000 TL arası	30	3,45	0,59		
	3001 TL – 4000 TL	40	3,38	0,49		
	4001 TL – 5000 TL	91	3,49	0,54		
	5001 TL ve üzeri	126	3,49	0,51		
TİP5	Asgari ücretin altında	103	3,53	0,60	**1,196**	**0,312**
	Asgari ücret - 3000 TL arası	30	3,41	0,46		
	3001 TL – 4000 TL	40	3,56	0,55		
	4001 TL – 5000 TL	91	3,56	0,55		
	5001 TL ve üzeri	126	3,43	0,53		
TİP6	Asgari ücretin altında	103	3,58	0,67	**2,372**	**0,052**
	Asgari ücret - 3000 TL arası	30	3,82	0,63		
	3001 TL – 4000 TL	40	3,78	0,48		
	4001 TL – 5000 TL	91	3,67	0,61		
	5001 TL ve üzeri	126	3,53	0,63		
TİP7	Asgari ücretin altında	103	3,84	0,57	**0,155**	**0,961**
	Asgari ücret - 3000 TL arası	30	3,82	0,69		

	3001 TL – 4000 TL	40	3,81	0,53		
	4001 TL – 5000 TL	91	3,78	0,55		
	5001 TL ve üzeri	126	3,79	0,61		
TİP8	Asgari ücretin altında	103	3,41	0,62	**0,505**	**0,732**
	Asgari ücret - 3000 TL arası	30	3,45	0,61		
	3001 TL – 4000 TL	40	3,55	0,63		
	4001 TL – 5000 TL	91	3,45	0,59		
	5001 TL ve üzeri	126	3,50	0,58		
TİP9	Asgari ücretin altında	103	3,66	0,66	**2,307**	**0,058**
	Asgari ücret - 3000 TL arası	30	3,63	0,69		
	3001 TL – 4000 TL	40	3,82	0,63		
	4001 TL – 5000 TL	91	3,47	0,57		
	5001 TL ve üzeri	126	3,66	0,69		

***p<0,05: Grup arasında anlamlı fark var**

Ölçek puanlarının gelir durumu bakımından farklılık gösterme durumunun analiz edilmesi amacıyla yapılan ANOVA testi sonuçları tabloda verilmiştir.

Analiz sonuçlarına göre Kuşkuculuk puanı gelir durumuna göre anlamlı farklılık göstermektedir ($p<0,05$). Ortalama puanlara göre geliri asgari ücretin altında olanların Kuşkuculuk puanı en yüksektir.

Sosyal İzolasyon puanı gelir durumuna göre anlamlı farklılık göstermektedir (p<0,05). Ortalama puanlara göre geliri asgari ücretin altında olanların Sosyal İzolasyon puanı en yüksektir.

İç İçelik/Gelişmemiş Benlik puanı gelir durumuna göre anlamlı farklılık göstermektedir (p<0,05). Ortalama puanlara göre geliri 4001-5000 TL olanların İç İçelik/Gelişmemiş Benlik puanı en yüksektir.

Tip1 puanı gelir durumuna göre anlamlı farklılık göstermektedir (p<0,05). Ortalama puanlara göre geliri 3001 TL ve üzerinde olanların Tip1 puanı en yüksektir.

Tablo XXXII. Ölçek **Puanlarının Daha Önce Psikiyatrik Bir Tanı Alma Durumu Bakımından Farklılık Gösterme Durumu**

Daha önce hiç psikiyatrik bir tanı aldınız mı?		n	Ort.	ss	t	p
Duygusal Yoksunluk	Evet	102	2,24	1,12	**0,047**	**0,962**
	Hayır	288	2,23	1,09		
Terk Edilme	Evet	102	2,67	1,14	**1,382**	**0,168**
	Hayır	288	2,51	0,96		
Kuşkuculuk	Evet	102	2,89	1,21	**0,564**	**0,574**
	Hayır	288	2,82	1,05		
Sosyal İzolasyon	Evet	102	3,04	1,22	**2,039**	**0,042***
	Hayır	288	2,77	1,11		
Kusurluluk	Evet	102	2,01	0,99	**1,414**	**0,158**
	Hayır	288	1,86	0,84		

Başarısızlık	Evet	102	2,51	1,23	**1,294**	**0,197**
	Hayır	288	2,34	1,15		
Bağımlılık	Evet	102	2,13	1,10	**1,591**	**0,114**
	Hayır	288	1,93	0,88		
Dayanıksızlık	Evet	102	2,70	1,20	**-0,101**	**0,920**
	Hayır	288	2,72	1,13		
İç İçelik/Gelişmemiş Benlik	Evet	102	2,65	1,11	**2,703**	**0,008***
	Hayır	288	2,31	1,00		
Boyun Eğicilik	Evet	102	2,59	1,18	**0,840**	**0,401**
	Hayır	288	2,48	1,20		
Kendini Feda Etme	Evet	102	3,25	0,96	**-0,970**	**0,333**
	Hayır	288	3,35	0,97		
Duyguları Bastırma	Evet	102	2,41	1,13	**0,656**	**0,512**
	Hayır	288	2,33	1,03		
Yüksek Standartlar	Evet	102	3,25	1,05	**0,829**	**0,408**
	Hayır	288	3,15	1,07		
Haklılık	Evet	102	3,23	0,95	**-0,985**	**0,325**
	Hayır	288	3,33	0,84		
Yetersiz Özdenetim	Evet	102	3,08	1,06	**0,839**	**0,402**
	Hayır	288	2,99	0,89		
Onay Arama	Evet	102	3,26	1,08	**0,368**	**0,713**
	Hayır	288	3,22	0,98		

Karamsarlık	Evet	102	3,15	1,14	**1,114**	**0,266**
	Hayır	288	3,01	1,14		
Cezalandırıcılık	Evet	102	3,03	1,07	**1,726**	**0,085**
	Hayır	288	2,83	1,00		
TİP1	Evet	102	3,83	0,47	**-0,782**	**0,435**
	Hayır	288	3,87	0,51		
TİP2	Evet	102	4,09	0,57	**1,348**	**0,178**
	Hayır	288	4,00	0,58		
TİP3	Evet	102	3,45	0,55	**-0,043**	**0,965**
	Hayır	288	3,45	0,56		
TİP4	Evet	102	3,54	0,58	**0,813**	**0,417**
	Hayır	288	3,48	0,49		
TİP5	Evet	102	3,52	0,55	**0,428**	**0,669**
	Hayır	288	3,49	0,56		
TİP6	Evet	102	3,69	0,72	**1,115**	**0,267**
	Hayır	288	3,60	0,59		
TİP7	Evet	102	3,65	0,55	**-3,314**	**0,001***
	Hayır	288	3,87	0,58		
TİP8	Evet	102	3,43	0,50	**-0,678**	**0,498**
	Hayır	288	3,48	0,63		
TİP9	Evet	102	3,64	0,68	**0,249**	**0,804**
	Hayır	288	3,63	0,65		

***p<0,05: Grup arasında anlamlı fark var**

Ölçek puanlarının daha önce psikiyatrik bir tanı alma durumu bakımından farklılık gösterme durumunun analiz edilmesi amacıyla yapılan t testi sonuçları tabloda verilmiştir.

Analiz sonuçlarına göre Sosyal İzolasyon puanı daha önce psikiyatrik bir tanı alma durumuna göre anlamlı farklılık göstermektedir (p<0,05). Ortalama puanlara göre daha önce psikiyatrik bir tanı alanların Sosyal İzolasyon puanı daha yüksektir.

İç İçelik/Gelişmemiş Benlik puanı daha önce psikiyatrik bir tanı alma durumuna göre anlamlı farklılık göstermektedir (p<0,05). Ortalama puanlara göre daha önce psikiyatrik bir tanı alanların İç İçelik/Gelişmemiş Benlik puanı daha yüksektir.

Tip7 puanı daha önce psikiyatrik bir tanı alma durumuna göre anlamlı farklılık göstermektedir (p<0,05). Ortalama puanlara göre daha önce psikiyatrik bir tanı almayanların Tip7 puanı daha yüksektir.

Tablo XXXIII. Ölçek Puanlarının Şu Anda Herhangi Bir Psikolojik Destek Alma Durumu Bakımından Farklılık Gösterme Durumu

Şu anda herhangi bir psikolojik destek alıyor musunuz?		n	Ort.	ss	t	p
Duygusal Yoksunluk	Evet	198	2,26	1,17	**0,509**	**0,611**
	Hayır	192	2,20	1,02		
Terk Edilme	Evet	198	2,50	1,03	**-1,191**	**0,234**
	Hayır	192	2,62	0,99		
Kuşkuculuk	Evet	198	2,84	1,08	**0,101**	**0,920**

	Hayır	192	2,83	1,11		
Sosyal İzolasyon	Evet	198	2,89	1,14	**0,805**	**0,421**
	Hayır	192	2,80	1,14		
Kusurluluk	Evet	198	1,91	0,86	**0,126**	**0,900**
	Hayır	192	1,89	0,91		
Başarısızlık	Evet	198	2,30	1,10	**-1,428**	**0,154**
	Hayır	192	2,47	1,24		
Bağımlılık	Evet	198	2,01	0,91	**0,593**	**0,553**
	Hayır	192	1,96	0,99		
Dayanıksızlık	Evet	198	2,68	1,12	**-0,508**	**0,612**
	Hayır	192	2,74	1,17		
İç İçelik/Gelişmemiş Benlik	Evet	198	2,38	1,03	**-0,427**	**0,670**
	Hayır	192	2,42	1,06		
Boyun Eğicilik	Evet	198	2,40	1,14	**-1,828**	**0,068**
	Hayır	192	2,62	1,24		
Kendini Feda Etme	Evet	198	3,35	0,96	**0,504**	**0,615**
	Hayır	192	3,30	0,98		
Duyguları Bastırma	Evet	198	2,36	1,12	**0,130**	**0,897**
	Hayır	192	2,34	0,99		
Yüksek Standartlar	Evet	198	3,19	1,12	**0,283**	**0,777**
	Hayır	192	3,16	1,01		
Haklılık	Evet	198	3,24	0,91	**-1,432**	**0,153**

	Hayır	192	3,36	0,83		
Yetersiz Özdenetim	Evet	198	2,97	0,94	**-0,904**	**0,366**
	Hayır	192	3,06	0,92		
Onay Arama	Evet	198	3,18	1,06	**-1,047**	**0,296**
	Hayır	192	3,28	0,95		
Karamsarlık	Evet	198	3,01	1,18	**-0,623**	**0,534**
	Hayır	192	3,08	1,11		
Cezalandırıcılık	Evet	198	2,83	1,05	**-1,017**	**0,310**
	Hayır	192	2,93	0,98		
TİP1	Evet	198	3,84	0,49	**-0,762**	**0,447**
	Hayır	192	3,88	0,51		
TİP2	Evet	198	4,04	0,54	**0,562**	**0,574**
	Hayır	192	4,01	0,62		
TİP3	Evet	198	3,43	0,49	**-0,562**	**0,574**
	Hayır	192	3,47	0,62		
TİP4	Evet	198	3,51	0,51	**0,469**	**0,639**
	Hayır	192	3,48	0,52		
TİP5	Evet	198	3,43	0,50	**-2,241**	**0,026***
	Hayır	192	3,56	0,60		
TİP6	Evet	198	3,65	0,67	**1,041**	**0,298**
	Hayır	192	3,59	0,58		
TİP7	Evet	198	3,81	0,60	**0,026**	**0,980**

	Hayır	192	3,81	0,57		
TİP8	Evet	198	3,48	0,57	**0,656**	**0,512**
	Hayır	192	3,44	0,63		
TİP9	Evet	198	3,64	0,66	**0,378**	**0,706**
	Hayır	192	3,62	0,65		

***p<0,05: Grup arasında anlamlı fark var**

Ölçek puanlarının şu anda herhangi bir psikolojik destek alma durumu bakımından farklılık gösterme durumunun analiz edilmesi amacıyla yapılan t testi sonuçları tabloda verilmiştir.

Analiz sonuçlarına göre Tip5 puanı şu anda herhangi bir psikolojik destek alma durumuna göre anlamlı farklılık göstermektedir (p<0,05). Ortalama puanlara göre şu anda herhangi bir psikolojik destek almayanların Tip5 puanı daha yüksektir.

Tablo XXXIV. Ölçek Puanlarının Herhangi Bir Terör Olayına Dolaylı Olarak (Sosyal Medya, Basın, Vs.) Maruz Kalma Durumu Bakımından Farklılık Gösterme Durumu

Herhangi bir terör olayına dolaylı olarak (sosyal medya, basın, vs.) maruz kaldınız mı?		n	Ort.	ss	t	p
Duygusal Yoksunluk	Evet	58	1,92	1,00	**-2,336**	**0,020***
	Hayır	332	2,29	1,11		
Terk Edilme	Evet	58	2,41	1,02	**-1,191**	**0,235**
	Hayır	332	2,58	1,01		
Kuşkuculuk	Evet	58	2,61	1,10	**-1,697**	**0,091**
	Hayır	332	2,88	1,09		

Sosyal İzolasyon	Evet	58	2,72	1,18	**-0,918**	**0,359**
	Hayır	332	2,87	1,13		
Kusurluluk	Evet	58	1,74	0,76	**-1,509**	**0,132**
	Hayır	332	1,93	0,90		
Başarısızlık	Evet	58	2,18	0,94	**-1,751**	**0,083**
	Hayır	332	2,42	1,21		
Bağımlılık	Evet	58	1,63	0,74	**-3,752**	**0,000***
	Hayır	332	2,05	0,97		
Dayanıksızlık	Evet	58	2,31	1,11	**-2,954**	**0,003***
	Hayır	332	2,78	1,13		
İç İçelik/Gelişmemiş Benlik	Evet	58	2,26	1,18	**-1,133**	**0,258**
	Hayır	332	2,42	1,01		
Boyun Eğicilik	Evet	58	2,40	1,20	**-0,736**	**0,462**
	Hayır	332	2,53	1,20		
Kendini Feda Etme	Evet	58	3,12	0,81	**-1,716**	**0,087**
	Hayır	332	3,36	0,99		
Duyguları Bastırma	Evet	58	2,05	0,91	**-2,659**	**0,009***
	Hayır	332	2,40	1,08		
Yüksek Standartlar	Evet	58	3,01	1,21	**-1,241**	**0,215**
	Hayır	332	3,20	1,04		
Haklılık	Evet	58	3,15	0,79	**-1,411**	**0,159**
	Hayır	332	3,33	0,88		

Yetersiz Özdenetim	Evet	58	2,89	0,87	**-1,050**	**0,294**
	Hayır	332	3,03	0,94		
Onay Arama	Evet	58	3,10	0,99	**-1,061**	**0,289**
	Hayır	332	3,25	1,01		
Karamsarlık	Evet	58	2,77	1,19	**-1,973**	**0,049***
	Hayır	332	3,09	1,13		
Cezalandırıcılık	Evet	58	2,92	1,00	**0,301**	**0,763**
	Hayır	332	2,87	1,03		
TİP1	Evet	58	3,98	0,49	**1,937**	**0,053**
	Hayır	332	3,84	0,50		
TİP2	Evet	58	4,10	0,61	**1,038**	**0,300**
	Hayır	332	4,01	0,57		
TİP3	Evet	58	3,39	0,55	**-0,848**	**0,397**
	Hayır	332	3,46	0,56		
TİP4	Evet	58	3,56	0,60	**0,867**	**0,389**
	Hayır	332	3,49	0,50		
TİP5	Evet	58	3,58	0,56	**1,323**	**0,187**
	Hayır	332	3,48	0,55		
TİP6	Evet	58	3,68	0,62	**0,773**	**0,440**
	Hayır	332	3,61	0,63		
TİP7	Evet	58	3,73	0,63	**-1,083**	**0,279**
	Hayır	332	3,82	0,58		

TİP8	Evet	58	3,47	0,53	**0,106**	**0,916**
	Hayır	332	3,46	0,61		
TİP9	Evet	58	3,56	0,57	**-0,841**	**0,401**
	Hayır	332	3,64	0,67		

***p<0,05: Grup arasında anlamlı fark var**

Ölçek puanlarının herhangi bir terör olayına dolaylı olarak (sosyal medya, basın, vs.) maruz kalma durumu bakımından farklılık gösterme durumunun analiz edilmesi amacıyla yapılan t testi sonuçları tabloda verilmiştir.

Analiz sonuçlarına göre Duygusal Yoksunluk puanı herhangi bir terör olayına dolaylı olarak (sosyal medya, basın, vs.) maruz kalma durumuna göre anlamlı farklılık göstermektedir (p<0,05). Ortalama puanlara göre herhangi bir terör olayına dolaylı olarak (sosyal medya, basın, vs.) maruz kalmayanların Duygusal Yoksunluk puanı daha yüksektir.

Bağımlılık puanı herhangi bir terör olayına dolaylı olarak (sosyal medya, basın, vs.) maruz kalma durumuna göre anlamlı farklılık göstermektedir (p<0,05). Ortalama puanlara göre herhangi bir terör olayına dolaylı olarak (sosyal medya, basın, vs.) maruz kalmayanların Bağımlılık puanı daha yüksektir.

Dayanıksızlık puanı herhangi bir terör olayına dolaylı olarak (sosyal medya, basın, vs.) maruz kalma durumuna göre anlamlı farklılık göstermektedir (p<0,05). Ortalama puanlara göre herhangi bir terör olayına dolaylı olarak (sosyal medya, basın, vs.) maruz kalmayanların Dayanıksızlık puanı daha yüksektir.

Duyguları Bastırma puanı herhangi bir terör olayına dolaylı olarak (sosyal medya, basın, vs.) maruz kalma durumuna göre anlamlı farklılık göstermektedir (p<0,05). Ortalama puanlara göre herhangi bir terör olayına dolaylı olarak (sosyal medya, basın, vs.) maruz kalmayanların Duyguları Bastırma puanı daha yüksektir.

Karamsarlık puanı herhangi bir terör olayına dolaylı olarak (sosyal medya, basın, vs.) maruz kalma durumuna göre anlamlı farklılık göstermektedir (p<0,05). Ortalama puanlara göre herhangi bir terör olayına dolaylı olarak (sosyal medya, basın, vs.) maruz kalmayanların Karamsarlık puanı daha yüksektir.

Tablo XXXV. Ölçek Puanlarının "Kişilere Yönelik Suikastlar Terör Olayı Olarak Değerlendirilebilir" Görüşüne Katılma Durumu Bakımından Farklılık Gösterme Durumu

Kişilere yönelik suikastlar terör olayı olarak değerlendirilebilir mi?		n	Ort.	ss	t	p
Duygusal Yoksunluk	Evet	360	2,25	1,08	**1,037**	**0,300**
	Hayır	30	2,03	1,27		
Terk Edilme	Evet	360	2,57	1,00	**0,842**	**0,400**
	Hayır	30	2,41	1,08		
Kuşkuculuk	Evet	360	2,86	1,08	**1,067**	**0,286**
	Hayır	30	2,63	1,27		
Sosyal İzolasyon	Evet	360	2,85	1,13	**0,553**	**0,580**
	Hayır	30	2,73	1,27		
Kusurluluk	Evet	360	1,91	0,90	**1,156**	**0,248**

	Hayır	30	1,72	0,71		
Başarısızlık	Evet	360	2,37	1,16	**-1,046**	**0,296**
	Hayır	30	2,60	1,34		
Bağımlılık	Evet	360	1,98	0,94	**-0,136**	**0,892**
	Hayır	30	2,01	1,00		
Dayanıksızlık	Evet	360	2,73	1,12	**1,040**	**0,306**
	Hayır	30	2,47	1,36		
İç İçelik/Gelişmemiş Benlik	Evet	360	2,41	1,05	**0,500**	**0,618**
	Hayır	30	2,31	0,89		
Boyun Eğicilik	Evet	360	2,50	1,19	**-0,445**	**0,657**
	Hayır	30	2,60	1,24		
Kendini Feda Etme	Evet	360	3,33	0,95	**0,343**	**0,731**
	Hayır	30	3,27	1,17		
Duyguları Bastırma	Evet	360	2,37	1,05	**1,305**	**0,193**
	Hayır	30	2,11	1,17		
Yüksek Standartlar	Evet	360	3,18	1,05	**0,645**	**0,520**
	Hayır	30	3,05	1,24		
Haklılık	Evet	360	3,33	0,83	**1,534**	**0,135**
	Hayır	30	2,97	1,24		
Yetersiz Özdenetim	Evet	360	3,03	0,92	**1,541**	**0,124**
	Hayır	30	2,76	1,11		
Onay Arama	Evet	360	3,25	0,99	**1,377**	**0,169**

	Hayır	30	2,99	1,21		
Karamsarlık	Evet	360	3,04	1,12	**-0,141**	**0,889**
	Hayır	30	3,08	1,45		
Cezalandırıcılık	Evet	360	2,87	1,02	**-0,932**	**0,352**
	Hayır	30	3,05	1,06		
TİP1	Evet	360	3,86	0,51	**0,580**	**0,562**
	Hayır	30	3,81	0,44		
TİP2	Evet	360	4,00	0,58	**-3,049**	**0,004***
	Hayır	30	4,27	0,45		
TİP3	Evet	360	3,46	0,56	**1,492**	**0,137**
	Hayır	30	3,30	0,43		
TİP4	Evet	360	3,51	0,52	**1,211**	**0,227**
	Hayır	30	3,39	0,42		
TİP5	Evet	360	3,50	0,56	**0,884**	**0,377**
	Hayır	30	3,41	0,43		
TİP6	Evet	360	3,62	0,64	**-0,512**	**0,611**
	Hayır	30	3,66	0,43		
TİP7	Evet	360	3,82	0,59	**1,150**	**0,251**
	Hayır	30	3,69	0,45		
TİP8	Evet	360	3,47	0,60	**0,257**	**0,797**
	Hayır	30	3,44	0,56		
TİP9	Evet	360	3,62	0,65	**-0,949**	**0,343**

	Hayır	30	3,74	0,65		

***p<0,05: Grup arasında anlamlı fark var**

Ölçek puanlarının "Kişilere Yönelik Suikastlar Terör Olayı Olarak Değerlendirilebilir" görüşüne katılma durumu bakımından farklılık gösterme durumunun analiz edilmesi amacıyla yapılan t testi sonuçları tabloda verilmiştir.

Analiz sonuçlarına göre Tip2 puanı "Kişilere Yönelik Suikastlar Terör Olayı Olarak Değerlendirilebilir" görüşüne katılma durumuna göre anlamlı farklılık göstermektedir (p<0,05). Ortalama puanlara göre kişilere yönelik suikastlar terör olayı olarak değerlendirilemezler diyenlerin Tip2 puanı daha yüksektir.

Tablo XXXVI. Ölçek Puanlarının "Pandemiye Neden Olabilecek Bir Virüsün Laboratuvar Ortamında Üretildikten Sonra Topluma Yayılmasına Neden Olmak Bir Terör Eylemi Olarak Kabul Edilebilir Mi?" Görüşüne Katılma Durumu Bakımından Farklılık Gösterme Durumu

Pandemiye neden olabilecek bir virüsün laboratuvar ortamında üretildikten sonra topluma yayılmasına neden olmak bir terör eylemi olarak kabul edilebilir mi?		n	Ort.	ss	t	p
Duygusal Yoksunluk	Evet	350	2,21	1,10	**-0,957**	**0,339**
	Hayır	40	2,39	1,08		
Terk Edilme	Evet	350	2,52	0,99	**-1,818**	**0,070**
	Hayır	40	2,83	1,16		
Kuşkuculuk	Evet	350	2,83	1,08	**-0,257**	**0,798**
	Hayır	40	2,88	1,20		

Sosyal İzolasyon	Evet	350	2,81	1,13	**-1,884**	**0,060**
	Hayır	40	3,17	1,17		
Kusurluluk	Evet	350	1,87	0,89	**-1,858**	**0,064**
	Hayır	40	2,15	0,82		
Başarısızlık	Evet	350	2,38	1,18	**-0,400**	**0,689**
	Hayır	40	2,46	1,10		
Bağımlılık	Evet	350	1,97	0,93	**-0,959**	**0,338**
	Hayır	40	2,12	1,07		
Dayanıksızlık	Evet	350	2,71	1,15	**-0,048**	**0,962**
	Hayır	40	2,72	1,12		
İç İçelik/Gelişmemiş Benlik	Evet	350	2,36	1,04	**-2,075**	**0,039***
	Hayır	40	2,72	0,99		
Boyun Eğicilik	Evet	350	2,47	1,19	**-1,613**	**0,108**
	Hayır	40	2,80	1,22		
Kendini Feda Etme	Evet	350	3,33	0,97	**0,345**	**0,730**
	Hayır	40	3,28	1,02		
Duyguları Bastırma	Evet	350	2,33	1,05	**-0,828**	**0,408**
	Hayır	40	2,48	1,10		
Yüksek Standartlar	Evet	350	3,14	1,06	**-1,641**	**0,102**
	Hayır	40	3,44	1,06		
Haklılık	Evet	350	3,27	0,86	**-2,307**	**0,022***
	Hayır	40	3,60	0,95		

Yetersiz Özdenetim	Evet	350	2,99	0,94	**-1,564**	**0,119**
	Hayır	40	3,23	0,84		
Onay Arama	Evet	350	3,23	1,00	**-0,171**	**0,864**
	Hayır	40	3,26	1,10		
Karamsarlık	Evet	350	3,02	1,12	**-1,171**	**0,242**
	Hayır	40	3,25	1,29		
Cezalandırıcılık	Evet	350	2,86	1,02	**-1,311**	**0,191**
	Hayır	40	3,08	1,00		
TİP1	Evet	350	3,87	0,50	**1,167**	**0,244**
	Hayır	40	3,77	0,49		
TİP2	Evet	350	4,02	0,57	**-0,637**	**0,525**
	Hayır	40	4,08	0,64		
TİP3	Evet	350	3,45	0,55	**-0,195**	**0,845**
	Hayır	40	3,47	0,63		
TİP4	Evet	350	3,49	0,52	**-0,649**	**0,517**
	Hayır	40	3,55	0,49		
TİP5	Evet	350	3,50	0,54	**0,244**	**0,807**
	Hayır	40	3,48	0,64		
TİP6	Evet	350	3,62	0,64	**-0,296**	**0,768**
	Hayır	40	3,65	0,57		
TİP7	Evet	350	3,81	0,59	**-0,235**	**0,815**
	Hayır	40	3,83	0,53		

TİP8	Evet	350	3,47	0,60	**0,288**	**0,774**
	Hayır	40	3,44	0,62		
TİP9	Evet	350	3,63	0,66	**0,050**	**0,960**
	Hayır	40	3,63	0,60		

***p<0,05: Grup arasında anlamlı fark var**

Ölçek puanlarının "Pandemiye Neden Olabilecek Bir Virüsün Laboratuvar Ortamında Üretildikten Sonra Topluma Yayılmasına Neden Olmak Bir Terör Eylemi Olarak Kabul Edilebilir Mi?" görüşüne katılma durumu bakımından farklılık gösterme durumunun analiz edilmesi amacıyla yapılan t testi sonuçları tabloda verilmiştir.

Analiz sonuçlarına göre İç İçelik/Gelişmemiş Benlik puanı "Pandemiye Neden Olabilecek Bir Virüsün Laboratuvar Ortamında Üretildikten Sonra Topluma Yayılmasına Neden Olmak Bir Terör Eylemi Olarak Kabul Edilebilir Mi?" görüşüne katılma durumuna göre anlamlı farklılık göstermektedir (p<0,05). Ortalama puanlara göre pandemiye neden olabilecek bir virüsün laboratuvar ortamında üretildikten sonra topluma yayılmasına neden olmak bir terör eylemi olarak kabul edilemez diyenlerin İç İçelik/Gelişmemiş Benlik puanı daha yüksektir.

Haklılık puanı "Pandemiye Neden Olabilecek Bir Virüsün Laboratuvar Ortamında Üretildikten Sonra Topluma Yayılmasına Neden Olmak Bir Terör Eylemi Olarak Kabul Edilebilir Mi?" görüşüne katılma durumuna göre anlamlı farklılık göstermektedir (p<0,05). Ortalama puanlara göre pandemiye neden olabilecek bir virüsün laboratuvar ortamında üretildikten sonra topluma yayılmasına neden olmak bir terör eylemi olarak kabul edilemez diyenlerin Haklılık puanı daha yüksektir.

Tablo XXXVII. Ölçek Puanlarının "Farklı Düşüncelere Sahip İnsanların Karşılıklı Çatışmaları Terör Eylemi Olarak Kabul Edilebilir Mi?" Görüşüne Katılma Durumu Bakımından Farklılık Gösterme Durumu

Farklı düşüncelere sahip insanların karşılıklı çatışmaları terör eylemi olarak kabul edilebilir mi?		n	Ort.	ss	t	p
Duygusal Yoksunluk	Evet	83	2,11	0,99	**-1,120**	**0,264**
	Hayır	307	2,27	1,12		
Terk Edilme	Evet	83	2,55	0,96	**-0,090**	**0,928**
	Hayır	307	2,56	1,02		
Kuşkuculuk	Evet	83	2,85	1,14	**0,096**	**0,923**
	Hayır	307	2,84	1,08		
Sosyal İzolasyon	Evet	83	2,67	1,10	**-1,615**	**0,107**
	Hayır	307	2,89	1,15		
Kusurluluk	Evet	83	1,63	0,67	**-3,811**	**0,000***
	Hayır	307	1,97	0,92		
Başarısızlık	Evet	83	2,60	1,37	**1,654**	**0,101**
	Hayır	307	2,33	1,11		
Bağımlılık	Evet	83	1,98	1,02	**-0,089**	**0,929**
	Hayır	307	1,99	0,93		
Dayanıksızlık	Evet	83	2,88	1,28	**1,403**	**0,163**
	Hayır	307	2,67	1,10		
İç İçelik/Gelişmemiş Benlik	Evet	83	2,39	1,10	**-0,051**	**0,959**
	Hayır	307	2,40	1,03		

Boyun Eğicilik	Evet	83	2,60	1,35	**0,731**	**0,466**
	Hayır	307	2,48	1,15		
Kendini Feda Etme	Evet	83	3,42	0,85	**1,090**	**0,278**
	Hayır	307	3,30	1,00		
Duyguları Bastırma	Evet	83	2,46	1,01	**1,036**	**0,301**
	Hayır	307	2,32	1,07		
Yüksek Standartlar	Evet	83	3,17	1,12	**-0,073**	**0,942**
	Hayır	307	3,18	1,05		
Haklılık	Evet	83	3,25	0,82	**-0,616**	**0,538**
	Hayır	307	3,31	0,89		
Yetersiz Özdenetim	Evet	83	3,03	0,81	**0,179**	**0,858**
	Hayır	307	3,01	0,97		
Onay Arama	Evet	83	3,31	0,90	**0,858**	**0,391**
	Hayır	307	3,21	1,03		
Karamsarlık	Evet	83	3,27	1,20	**2,010**	**0,045***
	Hayır	307	2,98	1,12		
Cezalandırıcılık	Evet	83	2,94	1,15	**0,601**	**0,548**
	Hayır	307	2,86	0,98		
TİP1	Evet	83	4,02	0,55	**3,235**	**0,001***
	Hayır	307	3,82	0,48		
TİP2	Evet	83	4,11	0,52	**1,483**	**0,139**
	Hayır	307	4,00	0,59		

TİP3	Evet	83	3,38	0,56	**-1,319**	**0,188**
	Hayır	307	3,47	0,55		
TİP4	Evet	83	3,43	0,52	**-1,350**	**0,178**
	Hayır	307	3,52	0,51		
TİP5	Evet	83	3,49	0,45	**-0,174**	**0,862**
	Hayır	307	3,50	0,58		
TİP6	Evet	83	3,66	0,50	**0,627**	**0,531**
	Hayır	307	3,61	0,66		
TİP7	Evet	83	3,70	0,54	**-1,900**	**0,058**
	Hayır	307	3,84	0,59		
TİP8	Evet	83	3,32	0,64	**-2,559**	**0,011***
	Hayır	307	3,51	0,58		
TİP9	Evet	83	3,85	0,63	**3,491**	**0,001***
	Hayır	307	3,57	0,65		

***p<0,05: Grup arasında anlamlı fark var**

Ölçek puanlarının “Farklı Düşüncelere Sahip İnsanların Karşılıklı Çatışmaları Terör Eylemi Olarak Kabul Edilebilir Mi?” görüşüne katılma durumu bakımından farklılık gösterme durumunun analiz edilmesi amacıyla yapılan t testi sonuçları tabloda verilmiştir.

Analiz sonuçlarına göre Kusurluluk puanı “Farklı Düşüncelere Sahip İnsanların Karşılıklı Çatışmaları Terör Eylemi Olarak Kabul Edilebilir Mi?” görüşüne katılma durumuna göre anlamlı farklılık göstermektedir (p<0,05). Ortalama puanlara göre farklı

düşüncelere sahip insanların karşılıklı çatışmaları terör eylemi olarak kabul edilemez diyenlerin Kusurluluk puanı daha yüksektir.

Karamsarlık puanı “Farklı Düşüncelere Sahip İnsanların Karşılıklı Çatışmaları Terör Eylemi Olarak Kabul Edilebilir Mi?” görüşüne katılma durumuna göre anlamlı farklılık göstermektedir ($p<0,05$). Ortalama puanlara göre farklı düşüncelere sahip insanların karşılıklı çatışmaları terör eylemi olarak kabul edilebilir diyenlerin Karamsarlık puanı daha yüksektir.

Tip1 puanı “Farklı Düşüncelere Sahip İnsanların Karşılıklı Çatışmaları Terör Eylemi Olarak Kabul Edilebilir Mi?” görüşüne katılma durumuna göre anlamlı farklılık göstermektedir ($p<0,05$). Ortalama puanlara göre farklı düşüncelere sahip insanların karşılıklı çatışmaları terör eylemi olarak kabul edilebilir diyenlerin Tip1 puanı daha yüksektir.

Tip8 puanı “Farklı Düşüncelere Sahip İnsanların Karşılıklı Çatışmaları Terör Eylemi Olarak Kabul Edilebilir Mi?” görüşüne katılma durumuna göre anlamlı farklılık göstermektedir ($p<0,05$). Ortalama puanlara göre farklı düşüncelere sahip insanların karşılıklı çatışmaları terör eylemi olarak kabul edilemez diyenlerin Tip8 puanı daha yüksektir.

Tip9 puanı “Farklı Düşüncelere Sahip İnsanların Karşılıklı Çatışmaları Terör Eylemi Olarak Kabul Edilebilir Mi?” görüşüne katılma durumuna göre anlamlı farklılık göstermektedir ($p<0,05$). Ortalama puanlara göre farklı düşüncelere sahip insanların karşılıklı çatışmaları terör eylemi olarak kabul edilebilir diyenlerin Tip9 puanı daha yüksektir.

Tablo XXXVIII. Ölçek Puanlarının "Kişilerin İnançları Nedeniyle Birilerine Zarar Vermeleri Terör Eylemi Olarak Kabul Edilebilir Mi?" Görüşüne Katılma Durumu Bakımından Farklılık Gösterme Durumu

Kişilerin inançları nedeniyle birilerine zarar vermeleri terör eylemi olarak kabul edilebilir mi?		n	Ort.	ss	t	p
Duygusal Yoksunluk	Evet	119	2,25	1,08	**0,210**	**0,834**
	Hayır	271	2,23	1,10		
Terk Edilme	Evet	119	2,85	1,07	**3,909**	**0,000***
	Hayır	271	2,43	0,95		
Kuşkuculuk	Evet	119	2,95	1,14	**1,338**	**0,182**
	Hayır	271	2,79	1,07		
Sosyal İzolasyon	Evet	119	2,89	1,19	**0,516**	**0,606**
	Hayır	271	2,82	1,12		
Kusurluluk	Evet	119	1,89	0,77	**-0,203**	**0,839**
	Hayır	271	1,91	0,93		
Başarısızlık	Evet	119	2,61	1,24	**2,493**	**0,013***
	Hayır	271	2,29	1,13		
Bağımlılık	Evet	119	2,15	1,10	**2,139**	**0,034***
	Hayır	271	1,91	0,86		
Dayanıksızlık	Evet	119	2,85	1,16	**1,611**	**0,108**
	Hayır	271	2,65	1,13		
İç İçelik/Gelişmemiş Benlik	Evet	119	2,53	1,08	**1,721**	**0,086**
	Hayır	271	2,34	1,02		

Boyun Eğicilik	Evet	119	2,82	1,30	**3,301**	**0,001***
	Hayır	271	2,37	1,12		
Kendini Feda Etme	Evet	119	3,44	1,10	**1,488**	**0,138**
	Hayır	271	3,27	0,90		
Duyguları Bastırma	Evet	119	2,43	1,06	**1,029**	**0,304**
	Hayır	271	2,31	1,06		
Yüksek Standartlar	Evet	119	3,36	1,05	**2,253**	**0,025***
	Hayır	271	3,09	1,06		
Haklılık	Evet	119	3,41	0,84	**1,573**	**0,117**
	Hayır	271	3,25	0,88		
Yetersiz Özdenetim	Evet	119	3,13	0,90	**1,605**	**0,109**
	Hayır	271	2,96	0,94		
Onay Arama	Evet	119	3,49	0,96	**3,429**	**0,001***
	Hayır	271	3,12	1,00		
Karamsarlık	Evet	119	3,29	1,15	**2,804**	**0,005***
	Hayır	271	2,94	1,13		
Cezalandırıcılık	Evet	119	3,11	1,01	**2,972**	**0,003***
	Hayır	271	2,78	1,01		
TİP1	Evet	119	3,85	0,52	**-0,166**	**0,868**
	Hayır	271	3,86	0,49		
TİP2	Evet	119	4,20	0,59	**3,976**	**0,000***
	Hayır	271	3,95	0,56		

TİP3	Evet	119	3,40	0,56	**-1,083**	**0,279**
	Hayır	271	3,47	0,55		
TİP4	Evet	119	3,47	0,51	**-0,639**	**0,523**
	Hayır	271	3,51	0,52		
TİP5	Evet	119	3,51	0,58	**0,411**	**0,681**
	Hayır	271	3,49	0,54		
TİP6	Evet	119	3,70	0,50	**1,709**	**0,089**
	Hayır	271	3,59	0,67		
TİP7	Evet	119	3,76	0,51	**-1,217**	**0,225**
	Hayır	271	3,83	0,61		
TİP8	Evet	119	3,42	0,61	**-1,008**	**0,314**
	Hayır	271	3,49	0,59		
TİP9	Evet	119	3,84	0,61	**4,389**	**0,000***
	Hayır	271	3,54	0,65		

***p<0,05: Grup arasında anlamlı fark var**

Ölçek puanlarının “Kişilerin İnançları Nedeniyle Birilerine Zarar Vermeleri Terör Eylemi Olarak Kabul Edilebilir Mi?” görüşüne katılma durumu bakımından farklılık gösterme durumunun analiz edilmesi amacıyla yapılan t testi sonuçları tabloda verilmiştir.

Analiz sonuçlarına göre Terk Edilme puanı “Kişilerin İnançları Nedeniyle Birilerine Zarar Vermeleri Terör Eylemi Olarak Kabul Edilebilir Mi?” görüşüne katılma durumuna göre anlamlı farklılık göstermektedir (p<0,05). Ortalama puanlara göre kişilerin inançları

nedeniyle birilerine zarar vermeleri terör eylemi olarak kabul edilebilir diyenlerin Terk Edilme puanı daha yüksektir.

Başarısızlık puanı “Kişilerin İnançları Nedeniyle Birilerine Zarar Vermeleri Terör Eylemi Olarak Kabul Edilebilir Mi?” görüşüne katılma durumuna göre anlamlı farklılık göstermektedir ($p<0,05$). Ortalama puanlara göre kişilerin inançları nedeniyle birilerine zarar vermeleri terör eylemi olarak kabul edilebilir diyenlerin Başarısızlık puanı daha yüksektir.

Bağımlılık puanı “Kişilerin İnançları Nedeniyle Birilerine Zarar Vermeleri Terör Eylemi Olarak Kabul Edilebilir Mi?” görüşüne katılma durumuna göre anlamlı farklılık göstermektedir ($p<0,05$). Ortalama puanlara göre kişilerin inançları nedeniyle birilerine zarar vermeleri terör eylemi olarak kabul edilebilir diyenlerin Bağımlılık puanı daha yüksektir.

Boyun Eğicilik puanı “Kişilerin İnançları Nedeniyle Birilerine Zarar Vermeleri Terör Eylemi Olarak Kabul Edilebilir Mi?” görüşüne katılma durumuna göre anlamlı farklılık göstermektedir ($p<0,05$). Ortalama puanlara göre kişilerin inançları nedeniyle birilerine zarar vermeleri terör eylemi olarak kabul edilebilir diyenlerin Boyun Eğicilik puanı daha yüksektir.

Yüksek Standartlar puanı “Kişilerin İnançları Nedeniyle Birilerine Zarar Vermeleri Terör Eylemi Olarak Kabul Edilebilir Mi?” görüşüne katılma durumuna göre anlamlı farklılık göstermektedir ($p<0,05$). Ortalama puanlara göre kişilerin inançları nedeniyle birilerine zarar vermeleri terör eylemi olarak kabul edilebilir diyenlerin Yüksek Standartlar puanı daha yüksektir.

Onay Arama puanı “Kişilerin İnançları Nedeniyle Birilerine Zarar Vermeleri Terör Eylemi Olarak Kabul Edilebilir Mi?” görüşüne katılma durumuna göre anlamlı farklılık göstermektedir ($p<0,05$). Ortalama puanlara göre kişilerin inançları nedeniyle birilerine zarar vermeleri terör eylemi olarak kabul edilebilir diyenlerin Onay Arama puanı daha yüksektir.

Karamsarlık puanı “Kişilerin İnançları Nedeniyle Birilerine Zarar Vermeleri Terör Eylemi Olarak Kabul Edilebilir Mi?” görüşüne katılma durumuna göre anlamlı farklılık göstermektedir ($p<0,05$). Ortalama puanlara göre kişilerin inançları nedeniyle birilerine zarar vermeleri terör eylemi olarak kabul edilebilir diyenlerin Karamsarlık puanı daha yüksektir.

Cezalandırıcılık puanı “Kişilerin İnançları Nedeniyle Birilerine Zarar Vermeleri Terör Eylemi Olarak Kabul Edilebilir Mi?” görüşüne katılma durumuna göre anlamlı farklılık göstermektedir ($p<0,05$). Ortalama puanlara göre kişilerin inançları nedeniyle birilerine zarar vermeleri terör eylemi olarak kabul edilebilir diyenlerin Cezalandırıcılık puanı daha yüksektir.

Tip2 puanı “Kişilerin İnançları Nedeniyle Birilerine Zarar Vermeleri Terör Eylemi Olarak Kabul Edilebilir Mi?” görüşüne katılma durumuna göre anlamlı farklılık göstermektedir ($p<0,05$). Ortalama puanlara göre kişilerin inançları nedeniyle birilerine zarar vermeleri terör eylemi olarak kabul edilebilir diyenlerin Tip2 puanı daha yüksektir.

Tip9 puanı “Kişilerin İnançları Nedeniyle Birilerine Zarar Vermeleri Terör Eylemi Olarak Kabul Edilebilir Mi?” görüşüne katılma durumuna göre anlamlı farklılık

göstermektedir (p<0,05). Ortalama puanlara göre kişilerin inançları nedeniyle birilerine zarar vermeleri terör eylemi olarak kabul edilebilir diyenlerin Tip9 puanı daha yüksektir.

Tablo XXXIX. Ölçek Puanlarının Son Zamanlarda Ülkemizde Ya Da Dünyada Meydana Gelen Terör Olaylarından Dolayı Yaşanan Hissiyat Bakımından Farklılık Gösterme Durumu

		n	Ort.	ss	F	p
Duygusal Yoksunluk	15 günden uzun süren mutsuzluk	30	2,07	0,84	**1,993**	**0,095**
	Dışarı çıkmama isteği	187	2,37	1,14		
	Kabuslar kötü rüyalar görme	22	2,26	0,91		
	İnsanlarla topluluk halinde bulunulan yerlerden uzak durma isteği	96	2,15	1,11		
	Diğer	38	1,89	1,08		
Terk Edilme	15 günden uzun süren mutsuzluk	30	2,99	1,27	**3,410**	**0,009***
	Dışarı çıkmama isteği	187	2,63	1,04		
	Kabuslar kötü rüyalar görme	22	2,55	0,99		
	İnsanlarla topluluk halinde bulunulan yerlerden uzak durma isteği	96	2,38	0,81		
	Diğer	38	2,23	1,02		
Kuşkuculuk	15 günden uzun süren mutsuzluk	30	2,90	1,23	**0,648**	**0,628**
	Dışarı çıkmama isteği	187	2,88	1,13		
	Kabuslar kötü rüyalar görme	22	2,95	0,76		
	İnsanlarla topluluk halinde bulunulan yerlerden uzak durma	96	2,81	1,00		

	isteği					
	Diğer	38	2,59	1,26		
Sosyal İzolasyon	15 günden uzun süren mutsuzluk	30	2,77	1,19	**1,933**	**0,104**
	Dışarı çıkmama isteği	187	3,02	1,14		
	Kabuslar kötü rüyalar görme	22	2,61	1,33		
	İnsanlarla topluluk halinde bulunulan yerlerden uzak durma isteği	96	2,76	1,07		
	Diğer	38	2,58	1,13		
Kusurluluk	15 günden uzun süren mutsuzluk	30	1,84	0,88	**4,304**	**0,002***
	Dışarı çıkmama isteği	187	2,07	0,91		
	Kabuslar kötü rüyalar görme	22	2,01	1,22		
	İnsanlarla topluluk halinde bulunulan yerlerden uzak durma isteği	96	1,64	0,76		
	Diğer	38	1,71	0,76		
Başarısızlık	15 günden uzun süren mutsuzluk	30	3,19	1,52	**4,303**	**0,002***
	Dışarı çıkmama isteği	187	2,36	1,09		
	Kabuslar kötü rüyalar görme	22	2,62	1,24		
	İnsanlarla topluluk halinde bulunulan yerlerden uzak durma isteği	96	2,25	1,23		
	Diğer	38	2,22	1,06		
Bağımlılık	15 günden uzun süren mutsuzluk	30	2,59	1,32	**5,069**	**0,001***

	Dışarı çıkmama isteği	187	2,05	0,89		
	Kabuslar kötü rüyalar görme	22	2,03	1,15		
	İnsanlarla topluluk halinde bulunulan yerlerden uzak durma isteği	96	1,74	0,85		
	Diğer	38	1,95	0,86		
Dayanıksızlık	15 günden uzun süren mutsuzluk	30	3,43	1,44	**5,083**	**0,001***
	Dışarı çıkmama isteği	187	2,79	1,12		
	Kabuslar kötü rüyalar görme	22	2,48	1,01		
	İnsanlarla topluluk halinde bulunulan yerlerden uzak durma isteği	96	2,55	1,08		
	Diğer	38	2,33	1,01		
İç İçelik/Gelişmemiş Benlik	15 günden uzun süren mutsuzluk	30	2,65	1,15	**0,667**	**0,615**
	Dışarı çıkmama isteği	187	2,41	1,02		
	Kabuslar kötü rüyalar görme	22	2,35	1,04		
	İnsanlarla topluluk halinde bulunulan yerlerden uzak durma isteği	96	2,34	1,05		
	Diğer	38	2,27	1,03		
Boyun Eğicilik	15 günden uzun süren mutsuzluk	30	3,39	1,45	**5,740**	**0,000***
	Dışarı çıkmama isteği	187	2,57	1,16		
	Kabuslar kötü rüyalar görme	22	2,37	1,21		
	İnsanlarla topluluk halinde	96	2,27	1,12		

		bulunulan yerlerden uzak durma isteği					
		Diğer	38	2,26	1,22		
Kendini Feda Etme		15 günden uzun süren mutsuzluk	30	3,57	1,02	**0,972**	**0,423**
		Dışarı çıkmama isteği	187	3,33	0,95		
		Kabuslar kötü rüyalar görme	22	3,22	0,92		
		İnsanlarla topluluk halinde bulunulan yerlerden uzak durma isteği	96	3,31	0,91		
		Diğer	38	3,12	1,18		
Duyguları Bastırma		15 günden uzun süren mutsuzluk	30	2,35	1,10	**1,330**	**0,258**
		Dışarı çıkmama isteği	187	2,31	1,06		
		Kabuslar kötü rüyalar görme	22	2,33	1,04		
		İnsanlarla topluluk halinde bulunulan yerlerden uzak durma isteği	96	2,53	0,99		
		Diğer	38	2,09	1,13		
Yüksek Standartlar		15 günden uzun süren mutsuzluk	30	3,50	1,00	**1,588**	**0,177**
		Dışarı çıkmama isteği	187	3,19	1,01		
		Kabuslar kötü rüyalar görme	22	2,75	0,91		
		İnsanlarla topluluk halinde bulunulan yerlerden uzak durma isteği	96	3,18	1,13		
		Diğer	38	3,14	1,22		

Haklılık	15 günden uzun süren mutsuzluk	30	3,28	0,75	**1,553**	**0,186**
	Dışarı çıkmama isteği	187	3,36	0,85		
	Kabuslar kötü rüyalar görme	22	3,35	0,54		
	İnsanlarla topluluk halinde bulunulan yerlerden uzak durma isteği	96	3,22	0,81		
	Diğer	38	3,00	1,27		
Yetersiz Özdenetim	15 günden uzun süren mutsuzluk	30	3,39	0,79	**5,002**	**0,001***
	Dışarı çıkmama isteği	187	3,09	0,93		
	Kabuslar kötü rüyalar görme	22	3,20	1,09		
	İnsanlarla topluluk halinde bulunulan yerlerden uzak durma isteği	96	2,87	0,84		
	Diğer	38	2,53	1,07		
Onay Arama	15 günden uzun süren mutsuzluk	30	3,55	0,83	**2,070**	**0,084**
	Dışarı çıkmama isteği	187	3,25	1,01		
	Kabuslar kötü rüyalar görme	22	3,20	1,12		
	İnsanlarla topluluk halinde bulunulan yerlerden uzak durma isteği	96	3,21	0,90		
	Diğer	38	2,86	1,25		
Karamsarlık	15 günden uzun süren mutsuzluk	30	3,50	1,29	**2,051**	**0,087**
	Dışarı çıkmama isteği	187	3,04	1,14		
	Kabuslar kötü rüyalar görme	22	2,59	0,99		

	İnsanlarla topluluk halinde bulunulan yerlerden uzak durma isteği	96	3,03	1,14		
	Diğer	38	3,07	1,16		
Cezalandırıcılık	15 günden uzun süren mutsuzluk	30	2,99	1,10	**0,688**	**0,600**
	Dışarı çıkmama isteği	187	2,85	0,98		
	Kabuslar kötü rüyalar görme	22	2,76	0,77		
	İnsanlarla topluluk halinde bulunulan yerlerden uzak durma isteği	96	3,03	1,13		
	Diğer	38	2,83	1,01		
TİP1	15 günden uzun süren mutsuzluk	30	3,69	0,51	**10,351**	**0,000***
	Dışarı çıkmama isteği	187	3,76	0,42		
	Kabuslar kötü rüyalar görme	22	3,70	0,59		
	İnsanlarla topluluk halinde bulunulan yerlerden uzak durma isteği	96	4,11	0,51		
	Diğer	38	3,92	0,54		
TİP2	15 günden uzun süren mutsuzluk	30	4,30	0,55	**2,234**	**0,065**
	Dışarı çıkmama isteği	187	4,00	0,56		
	Kabuslar kötü rüyalar görme	22	4,03	0,67		
	İnsanlarla topluluk halinde bulunulan yerlerden uzak durma isteği	96	3,96	0,58		

	Diğer	38	4,06	0,50		
TİP3	15 günden uzun süren mutsuzluk	30	3,23	0,60	**1,692**	**0,151**
	Dışarı çıkmama isteği	187	3,47	0,57		
	Kabuslar kötü rüyalar görme	22	3,56	0,56		
	İnsanlarla topluluk halinde bulunulan yerlerden uzak durma isteği	96	3,48	0,55		
	Diğer	38	3,37	0,48		
TİP4	15 günden uzun süren mutsuzluk	30	3,52	0,51	**2,883**	**0,023***
	Dışarı çıkmama isteği	187	3,57	0,51		
	Kabuslar kötü rüyalar görme	22	3,39	0,57		
	İnsanlarla topluluk halinde bulunulan yerlerden uzak durma isteği	96	3,36	0,51		
	Diğer	38	3,44	0,47		
TİP5	15 günden uzun süren mutsuzluk	30	3,34	0,46	**2,177**	**0,071**
	Dışarı çıkmama isteği	187	3,44	0,60		
	Kabuslar kötü rüyalar görme	22	3,57	0,57		
	İnsanlarla topluluk halinde bulunulan yerlerden uzak durma isteği	96	3,53	0,51		
	Diğer	38	3,68	0,44		
TİP6	15 günden uzun süren mutsuzluk	30	3,75	0,51	**0,559**	**0,693**
	Dışarı çıkmama isteği	187	3,63	0,70		

	Kabuslar kötü rüyalar görme	22	3,55	0,81		
	İnsanlarla topluluk halinde bulunulan yerlerden uzak durma isteği	96	3,58	0,54		
	Diğer	38	3,56	0,50		
TİP7	15 günden uzun süren mutsuzluk	30	3,74	0,55	**1,983**	**0,097**
	Dışarı çıkmama isteği	187	3,85	0,61		
	Kabuslar kötü rüyalar görme	22	3,94	0,67		
	İnsanlarla topluluk halinde bulunulan yerlerden uzak durma isteği	96	3,68	0,54		
	Diğer	38	3,88	0,52		
TİP8	15 günden uzun süren mutsuzluk	30	3,24	0,58	**3,499**	**0,008***
	Dışarı çıkmama isteği	187	3,53	0,60		
	Kabuslar kötü rüyalar görme	22	3,44	0,58		
	İnsanlarla topluluk halinde bulunulan yerlerden uzak durma isteği	96	3,32	0,64		
	Diğer	38	3,61	0,46		
TİP9	15 günden uzun süren mutsuzluk	30	4,11	0,53	**5,245**	**0,000***
	Dışarı çıkmama isteği	187	3,55	0,63		
	Kabuslar kötü rüyalar görme	22	3,54	0,83		
	İnsanlarla topluluk halinde bulunulan yerlerden uzak durma	96	3,62	0,61		

isteği			
Diğer	38	3,75	0,75

***p<0,05: Grup arasında anlamlı fark var**

Ölçek puanlarının son zamanlarda ülkemizde ya da dünyada meydana gelen terör olaylarından dolayı yaşanan hissiyat bakımından farklılık gösterme durumunun analiz edilmesi amacıyla yapılan ANOVA testi sonuçları tabloda verilmiştir.

Analiz sonuçlarına göre Terk Edilme puanı son zamanlarda ülkemizde ya da dünyada meydana gelen terör olaylarından dolayı yaşanan hissiyata göre anlamlı farklılık göstermektedir (p<0,05). Ortalama puanlara göre son zamanlarda ülkemizde ya da dünyada meydana gelen terör olaylarından dolayı 15 günden uzun süren mutsuzluk hissedenlerin Terk Edilme puanı en yüksektir.

Kusurluluk puanı son zamanlarda ülkemizde ya da dünyada meydana gelen terör olaylarından dolayı yaşanan hissiyata göre anlamlı farklılık göstermektedir (p<0,05). Ortalama puanlara göre son zamanlarda ülkemizde ya da dünyada meydana gelen terör olaylarından dolayı dışarı çıkmama isteği hissedenlerin Kusurluluk puanı en yüksektir.

Başarısızlık puanı son zamanlarda ülkemizde ya da dünyada meydana gelen terör olaylarından dolayı yaşanan hissiyata göre anlamlı farklılık göstermektedir (p<0,05). Ortalama puanlara göre son zamanlarda ülkemizde ya da dünyada meydana gelen terör olaylarından dolayı 15 günden uzun süren mutsuzluk hissedenlerin Başarısızlık puanı en yüksektir.

Bağımlılık puanı son zamanlarda ülkemizde ya da dünyada meydana gelen terör olaylarından dolayı yaşanan hissiyata göre anlamlı farklılık göstermektedir (p<0,05).

Ortalama puanlara göre son zamanlarda ülkemizde ya da dünyada meydana gelen terör olaylarından dolayı 15 günden uzun süren mutsuzluk hissedenlerin Bağımlılık puanı en yüksektir.

Dayanıksızlık puanı son zamanlarda ülkemizde ya da dünyada meydana gelen terör olaylarından dolayı yaşanan hissiyata göre anlamlı farklılık göstermektedir ($p<0,05$). Ortalama puanlara göre son zamanlarda ülkemizde ya da dünyada meydana gelen terör olaylarından dolayı 15 günden uzun süren mutsuzluk hissedenlerin Dayanıksızlık puanı en yüksektir.

Boyun Eğicilik puanı son zamanlarda ülkemizde ya da dünyada meydana gelen terör olaylarından dolayı yaşanan hissiyata göre anlamlı farklılık göstermektedir ($p<0,05$). Ortalama puanlara göre son zamanlarda ülkemizde ya da dünyada meydana gelen terör olaylarından dolayı 15 günden uzun süren mutsuzluk hissedenlerin Boyun Eğicilik puanı en yüksektir.

Yetersiz Özdenetim puanı son zamanlarda ülkemizde ya da dünyada meydana gelen terör olaylarından dolayı yaşanan hissiyata göre anlamlı farklılık göstermektedir ($p<0,05$). Ortalama puanlara göre son zamanlarda ülkemizde ya da dünyada meydana gelen terör olaylarından dolayı 15 günden uzun süren mutsuzluk hissedenlerin Yetersiz Özdenetim puanı en yüksektir.

Tip1 puanı son zamanlarda ülkemizde ya da dünyada meydana gelen terör olaylarından dolayı yaşanan hissiyata göre anlamlı farklılık göstermektedir ($p<0,05$). Ortalama puanlara göre son zamanlarda ülkemizde ya da dünyada meydana gelen terör

olaylarından dolayı insanlarla topluluk halinde bulunulan yerlerden uzak durma isteği hissedenlerin Tip1 puanı en yüksektir.

Tip4 puanı son zamanlarda ülkemizde ya da dünyada meydana gelen terör olaylarından dolayı yaşanan hissiyata göre anlamlı farklılık göstermektedir ($p<0,05$). Ortalama puanlara göre son zamanlarda ülkemizde ya da dünyada meydana gelen terör olaylarından dolayı dışarı çıkmama isteği hissedenlerin Tip4 puanı en yüksektir.

Tip8 puanı son zamanlarda ülkemizde ya da dünyada meydana gelen terör olaylarından dolayı yaşanan hissiyata göre anlamlı farklılık göstermektedir ($p<0,05$). Ortalama puanlara göre son zamanlarda ülkemizde ya da dünyada meydana gelen terör olaylarından dolayı dışarı çıkmama isteği ya da diğer duyguları hissedenlerin Tip8 puanı en yüksektir.

Tip9 puanı son zamanlarda ülkemizde ya da dünyada meydana gelen terör olaylarından dolayı yaşanan hissiyata göre anlamlı farklılık göstermektedir ($p<0,05$). Ortalama puanlara göre son zamanlarda ülkemizde ya da dünyada meydana gelen terör olaylarından dolayı 15 günden uzun süren mutsuzluk hissedenlerin Tip9 puanı en yüksektir.

Tablo XL. Farklı Tiplerdeki Kişilerin İfadelere Katılım Düzeylerinin Karşılaştırılması

	Tip 1		Tip 2		Tip 3		Tip 4		Tip 5		Tip 6		Tip 7		Tip 8		Tip 9		F	p
	Ort.	ss	Ort.	ss	Ort.	ss	Ort.	ss	Ort.	ss	Ort.	ss	Ort.	ss	Ort.	ss	Ort.	ss		
A	2,95	1,09	3,29	1,12	3,27	1,10	3,27	1,22	3,73	0,94	3,27	1,14	3,68	1,28	3,39	1,20	3,45	0,79	**2,170**	**0,029***
B	3,50	0,98	3,72	1,04	3,18	1,17	3,27	1,16	3,77	0,90	3,44	1,01	3,38	1,05	3,17	1,15	3,94	1,27	**1,924**	**0,055***
C	3,71	1,24	3,90	1,10	3,64	1,57	3,40	1,55	3,67	1,32	3,22	1,26	3,38	1,24	2,89	1,13	3,79	1,32	**2,527**	**0,011***
D	3,00	1,18	3,39	1,19	3,45	0,82	3,53	1,06	3,00	1,14	4,16	1,26	3,56	1,49	3,17	1,20	4,36	0,96	**6,136**	**0,000***
E	1,59	1,04	2,05	1,17	1,64	0,81	2,33	0,90	1,50	0,86	2,11	0,88	2,06	1,06	2,06	0,94	2,76	1,06	**4,821**	**0,000***
F	1,94	0,91	2,41	1,04	2,18	0,87	2,47	0,74	2,77	1,10	1,91	0,79	1,96	0,83	2,89	0,76	2,24	1,03	**4,865**	**0,000***
G	1,33	0,92	1,58	0,93	1,18	0,40	1,27	0,59	1,33	0,76	1,24	0,57	1,88	0,72	1,22	0,73	2,09	1,01	**5,140**	**0,000***
H	2,61	1,26	2,71	1,36	2,18	0,98	2,53	1,13	3,17	0,83	2,80	0,99	3,00	1,14	3,22	1,26	2,30	1,40	**2,079**	**0,037***
I	3,33	1,07	3,04	1,41	2,00	1,18	2,33	0,72	2,53	0,78	3,31	0,73	2,52	1,42	2,22	1,06	2,12	1,17	**6,631**	**0,000***
J	1,85	1,19	2,13	1,41	1,45	0,69	2,87	1,51	3,20	0,76	1,07	0,25	2,04	1,14	2,94	1,26	2,52	1,56	**10,393**	**0,000***
K	1,58	0,99	1,79	1,26	1,64	0,92	3,07	0,26	1,53	0,68	1,02	0,15	1,80	0,95	2,11	1,13	2,45	1,52	**8,287**	**0,000***
L	1,33	0,77	1,45	1,05	1,27	0,65	1,53	0,74	1,50	0,68	1,00	0,00	1,38	0,73	1,56	0,78	2,12	1,58	**3,956**	**0,000***

A: Son 6 ayda kendinizi psikolojik olarak ne kadar iyi hissediyorsunuz?
B: Dini inanca sahipseniz dini değerleriniz sizin için ne kadar önemlidir?
C: Eğer dini inancınız varsa, inandığınız Yaratıcının sizi kötülüklerden koruyacağını düşünür müsünüz?
D: İnsan dini inanç sayesinde akılla izah edilemeyecek bir güvenlik duygusu kazanır.
E: Kendimi Yaratıcıya teslim ederim, herhangi bir tehdit karşısında önlem almak için fazla uğraşmam.
F: Her an terör saldırısına uğrayabilirim.
G: Halktan insanların terör saldırısına uğrama olasılığı yoktur.
H: Dini inançlarım nedeniyle terör saldırısına maruz kalabilirim.
I: Terör saldırısına maruz kalmaktan korkuyorum.
J: Güvendiğim, içinde bulunduğum ve kendimi ait hissettiğim grubun, düşüncelerime yakın kişilerin ya da inançlarıma yakın kişilerin yasanın müsaade etmediği çalışmalarına kalben destek olabilirim.
K: Güvendiğim, içinde bulunduğum ve kendimi ait hissettiğim grubun, düşüncelerime yakın kişilerin ya da inançlarıma yakın kişilerin yasanın müsaade etmediği çalışmalarına maddi destek olabilirim, dergi gazete ve kitap gibi yayınlarını almaktan rahatsız olmam.
L: Güvendiğim, içinde bulunduğum ve kendimi ait hissettiğim grubun, düşüncelerime yakın kişilerin ya da inançlarıma yakın kişilerin yasanın müsaade etmediği bir şekilde diğerleriyle çatışmaya ikna olabilirim.

***p<0,05: Gruplar arasında anlamlı fark bulunmaktadır.**

Yapılan analiz sonuçlarına göre tüm değişkenler için farklı tiplerdeki kişiler arasında ifadelere katılım düzeyi açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmaktadır ($p<0,05$). Ortalama puanlar incelendiğinde her bir ifade için en yüksek ve en düşük katılımın olduğu tipler aşağıda verilmiştir.

“Son 6 ayda kendinizi psikolojik olarak ne kadar iyi hissediyorsunuz?” İfadesine en az katılım gösteren kişiler tip1; en fazla katılım gösteren kişiler tip 5’dedir.

“Dini inanca sahipseniz dini değerleriniz sizin için ne kadar önemlidir?” İfadesine en az katılım gösteren kişiler tip 8; en fazla katılım gösteren kişiler tip 9’dadır.

“Eğer dini inancınız varsa, inandığınız yaratıcının sizi kötülüklerden koruyacağını düşünür müsünüz?” İfadesine en az katılım gösteren kişiler tip 8; en fazla katılım gösteren kişiler tip 2’dedir.

“İnsan dini inanç sayesinde akılla izah edilemeyecek bir güvenlik duygusu kazanır.” İfadesine en az katılım gösteren kişiler tip 5; en fazla katılım gösteren kişiler tip 9’dadır.

“Kendimi yaratıcıya teslim ederim, herhangi bir tehdit karşısında önlem almak için fazla uğraşmam.” İfadesine en az katılım gösteren kişiler tip 5; en fazla katılım gösteren kişiler tip 9’dadır.

“Her an terör saldırısına uğrayabilirim.” İfadesine en az katılım gösteren kişiler tip 6; en fazla katılım gösteren kişiler tip 8’dedir.

“Halktan insanların terör saldırısına uğrama olasılığı yoktur.” İfadesine en az katılım gösteren kişiler tip 3; en fazla katılım gösteren kişiler tip 9’dadır.

“Dini inançlarım nedeniyle terör saldırısına maruz kalabilirim.” İfadesine en az katılım gösteren kişiler tip 3; en fazla katılım gösteren kişiler tip 8’dedir.

“Terör saldırısına maruz kalmaktan korkuyorum.” İfadesine en az katılım gösteren kişiler tip 3; en fazla katılım gösteren kişiler tip 1’dedir.

“Güvendiğim, içinde bulunduğum ve kendimi ait hissettiğim grubun, düşüncelerime yakın kişilerin ya da inançlarıma yakın kişilerin yasanın müsaade etmediği çalışmalarına kalben destek olabilirim.” İfadesine en az katılım gösteren kişiler tip 6; en fazla katılım gösteren kişiler tip 5’dedir.

“Güvendiğim, içinde bulunduğum ve kendimi ait hissettiğim grubun, düşüncelerime yakın kişilerin ya da inançlarıma yakın kişilerin yasanın müsaade etmediği çalışmalarına maddi destek olabilirim, dergi gazete ve kitap gibi yayınlarını almaktan rahatsız olmam.” İfadesine en az katılım gösteren kişiler tip 6; en fazla katılım gösteren kişiler tip 4’dedir.

“Güvendiğim, içinde bulunduğum ve kendimi ait hissettiğim grubun, düşüncelerime yakın kişilerin ya da inançlarıma yakın kişilerin yasanın müsaade etmediği bir şekilde diğerleriyle çatışmaya ikna olabilirim.” İfadesine en az katılım gösteren kişiler tip 6; en fazla katılım gösteren kişiler tip 9’dadır.

Tablo XLI. Farklı Tiplerdeki Kişilerin Şema Puanlarının Karşılaştırılması

	Tip 1		Tip 2		Tip 3		Tip 4		Tip 5		Tip 6		Tip 7		Tip 8		Tip 9		F	p
	Ort.	**ss**	**Ort.**	**ss**	**Ort.**	**ss**	**Ort.**	**ss**	**Ort.**	**ss**	**Ort.**	**ss**	**Ort.**	**ss**	**Ort.**	**ss**	**Ort.**	**ss**		
Duygusal Yoksunluk	2,3	1,2	2,2	1,08	1,9	0,8	1,8	0,7	1,98	0,62	2,76	1,19	1,88	0,8	3,68	1,16	1,82	0,79	**8,242**	**0,000***
Terk Edilme	2,3	0,7	2,8	1,18	2,3	1,19	2,2	0,9	2,48	0,75	3	0,9	2,02	0,69	3,49	1,16	2,38	0,92	**7,527**	**0,000***
Kuşkuculuk	3,1	0,9	3	1,19	3,6	1,12	2,7	1	2,21	0,89	3,25	1,02	2,16	0,72	3,66	0,75	2,13	0,91	**10,69**	**0,000***
Sosyal İzolasyon	2,8	1,1	2,7	1,19	2,6	1,01	2,9	1	3,46	1,21	3,54	0,91	2,12	0,5	4,11	1,15	2,27	0,92	**11,81**	**0,000***
Kusurluluk	1,5	0,5	1,9	0,9	1,8	0,82	1,9	0,8	2	0,69	2,49	1,03	1,61	0,63	3,1	0,99	1,58	0,63	**12,5**	**0,000***
Başarısızlık	2,1	1,3	2,6	1,15	1,6	0,34	2,6	0,9	2,19	1	2,62	1,44	1,91	0,63	3,06	1,15	2,98	1,09	**5,104**	**0,000***
Bağımlılık	1,5	0,6	2,1	1,14	1,1	0,09	1,9	0,8	2,02	1,04	2,32	0,91	1,72	0,59	2,67	0,56	2,59	0,92	**8,545**	**0,000***
Dayanıksızlık	2,7	1,1	2,8	1,28	1,7	0,69	2,6	1,1	2,01	0,51	3,21	1	2,35	0,94	3,61	0,47	2,71	1,31	**6,208**	**0,000***
İç İçelik/Gelişmemiş Benlik	2,4	1	2,5	1,09	2,3	0,47	2,1	1	2,47	1,09	3,18	0,95	1,85	0,66	1,63	0,42	2,15	1,03	**7,762**	**0,000***
Boyun Eğicilik	2,2	1,3	2,6	1,23	1,8	0,74	2,5	0,8	3,05	0,89	3,11	1,31	1,98	0,73	2,18	0,96	2,65	1,46	**5,005**	**0,000***
Kendini Feda Etme	3,6	0,9	3,5	0,89	3,2	1,17	3,4	1	1,9	0,51	3,75	0,85	3,02	0,71	3,74	0,86	2,98	0,82	**15,44**	**0,000***
Duyguları Bastırma	2,9	1,1	1,9	0,81	1,8	0,76	1,8	0,7	2,71	0,96	3,2	1,09	1,8	0,52	2,9	1,42	2,25	1,07	**15,74**	**0,000***
Yüksek Standartlar	3,4	1,4	3,2	1,06	3,2	0,68	2,9	1	2,96	0,99	3,74	1,04	2,66	0,68	2,93	1,04	3,13	0,77	**4,197**	**0,000***
Haklılık	3,4	0,9	3,2	0,77	3,2	1,1	2,8	0,6	3,67	1,08	3,47	0,73	3,22	0,73	4,04	0,31	2,69	1,01	**6,031**	**0,000***
Yetersiz Özdenetim	2,9	0,7	3,2	0,76	2,8	0,82	3	0,7	2,67	1,1	3,2	1	2,66	0,83	4,03	0,67	2,55	1,33	**7,169**	**0,000***
Onay Arama	3,3	0,9	3,4	1,07	3,2	0,9	2,6	0,7	3,17	1	3,71	0,59	2,6	0,96	3,98	0,69	2,7	1,12	**8,707**	**0,000***
Karamsarlık	3,3	1,3	3	1,22	2,6	1,05	2,5	0,7	2,67	0,78	3,6	1,14	2,5	0,95	3,62	0,6	3,34	0,94	**5,626**	**0,000***
Cezalandırıcılık	2,9	1,3	2,9	0,98	3,1	1,24	2,7	0,7	3,01	0,81	3,14	1,22	2,38	0,49	2,83	0,89	3,16	0,91	**2,42**	**0,015***

***p<0,05: Gruplar arasında anlamlı fark bulunmaktadır.**

Yapılan analiz sonuçlarına göre tüm değişkenler için farklı tiplerdeki kişiler arasında şema puanları açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmaktadır ($p<0,05$). Ortalama puanlar incelendiğinde her bir şema için en yüksek ve en düşük puanın olduğu tipler aşağıda verilmiştir.

Duygusal Yoksunluk puanı en düşük olan kişiler Tip4; en yüksek olan kişiler Tip 8'dedir.

Terk Edilme puanı en düşük olan kişiler Tip 7; en yüksek olan kişiler Tip 8'dedir.

Kuşkuculuk puanı en düşük olan kişiler Tip 9; en yüksek olan kişiler Tip 8'dedir.

Sosyal İzolasyon puanı en düşük olan kişiler Tip 7; en yüksek olan kişiler Tip 8'dedir.

Kusurluluk puanı en düşük olan kişiler Tip1; en yüksek olan kişiler Tip 8'dedir.

Başarısızlık puanı en düşük olan kişiler Tip 3; en yüksek olan kişiler Tip 8'dedir.

Bağımlılık puanı en düşük olan kişiler Tip 3; en yüksek olan kişiler Tip 8'dedir.

Dayanıksızlık puanı en düşük olan kişiler Tip 3; en yüksek olan kişiler Tip 8'dedir.

İç İçelik/Gelişmemiş Benlik puanı en düşük olan kişiler Tip 8; en yüksek olan kişiler Tip 6'dadır.

Boyun Eğicilik puanı en düşük olan kişiler Tip 3; en yüksek olan kişiler Tip 6'dadır.

Kendini Feda Etme puanı en düşük olan kişiler Tip 5; en yüksek olan kişiler Tip 6'dadır.

Duyguları Bastırma puanı en düşük olan kişiler Tip 3; en yüksek olan kişiler Tip 6'dadır.

Yüksek Standartlar puanı en düşük olan kişiler Tip 7; en yüksek olan kişiler Tip 6'dadır.

Haklılık puanı en düşük olan kişiler Tip 9; en yüksek olan kişiler Tip 8'dedir.

Yetersiz Özdenetim puanı en düşük olan kişiler Tip 9; en yüksek olan kişiler Tip 8'dedir.

Onay Arama puanı en düşük olan kişiler Tip4; en yüksek olan kişiler Tip 8'dedir.

Karamsarlık puanı en düşük olan kişiler Tip4; en yüksek olan kişiler Tip 8'dedir.

Cezalandırıcılık puanı en düşük olan kişiler Tip 7; en yüksek olan kişiler Tip 9’dadır.

5. Tartışma

Bu çalışmada öncelikle bir kişilik ölçeği geliştirilmiştir. Geliştirilen ölçek, Türkiye'de geliştirilen benzer ölçeklerin iddiasından farklı olarak, dünya literatüründe de bahsedildiği gibi bir kişilik ölçeğidir, salt mizaç ölçeği değildir. Enneagram ölçeği, enneagram kişilik tipolojisi referans alınarak 9 farklı yaşam stratejisini açıklayan ve kişileri bu tipolojiye göre sınıflandıran bir kişilik ölçeğidir (Wagner ve ark., 1983). Geliştirilen ölçekte, kişilerin öz değerlendirmelerine göre cevaplar alındığı için elde edilen değerlerin bilimsel analizi istatistiksel değerlerinin yüksek çıkmasını engellemiştir. Kişiler değerlendirmelerini var olan özelliklerine göre değil, varlığını kabul ettiği özelliklere göre tanımlayacaktır ve bunun engellenmesi mümkün değildir. Örneğin, kendini kuralcı olarak tanımlamak istemeyen bir Tip1 kuralcılığı ölçen sorulara "Kesinlikle Katılmıyorum" cevabını vermiş olabilir. Bununla birlikte duygusal kararlar alması beklenen bir Tip2 bunu ölçen sorulara "Kesinlikle Katılmıyorum" cevabını verirken; aslında kendisini tanımlaması beklenmeyen Tip5 sorularına "Kesinlikle Katılıyorum" cevabını vermiş olabilir. Buna rağmen, geliştirilen ölçekte elde edilen veriler, 9 farklı kişilik tipi olduğunu ve bu kişilik tiplerinin istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde birbirinden ayrıldıklarını doğrulamıştır. Literatür incelendiğinde benzer istatistik sonuçlarının elde edildiği görülmektedir (Wagner ve ark., 1983; Newgent; 2004; Scott; 2011). Ölçeğin, mizaç ölçeği olabilmesi için referans noktasının bilinmesi gerektiği düşünülmektedir. Doğuştan gelen mizaç, bebeklerle bir çalışma yürütülemeyeceği için literatürde yer alamamaktadır. Kişilerin sahip oldukları demografik farklılıkların doğuştan gelen mizacı ne şekilde değiştirdiği de dolayısıyla bilinememektedir. Saf haliyle mizaç bilinemeyeceği için; elde edilen veriler mizacı değil, var olan kişiliği tanımlamaktadır. Kişiliğin oluşumunda etkisi olduğu bilinen eğitim,

ekonomik farklılıklar, yaşanılan alt kültür, cinsiyet, birincil bakım verenlerin kişilik özellikleri gibi değişkenlerin mizacı ne kadar etkilediği bilinememektedir; ancak bu değişkenlerin kişiliği etkilediği bilinmektedir. Bununla birlikte, bu ölçek bir öz değerlendirme ölçeği olduğu için işaretlenen özelliklerinin ne kadarı kişinin var olan özelliği, ne kadarı olmasını istediği özellikler, hangileri doğuştan geldi, hangileri öğrenme sonucu edinildi gibi soruların cevabı verilememektedir.

Araştırmanın önemli amaçlarından bir tanesi elde edilen ölçeğin Türkiye örneklemine genellenebilir olmasıdır. Bu nedenle katılımcıların yaş aralığı geniş tutulmuştur. Literatürde yer alan çoğu çalışmada örneklemin önemli bir kısmını öğrenciler oluşturmaktadır. Diğer çalışmalarda yine katılımcıların önemli bir kısmı kadınlardan oluşmaktadır. Elde edilen ölçeğin genellenebilir olması amacıyla, cinsiyet, yaş, eğitim ve meslek gibi değişkenler dengeli bir şekilde dağıtılmaya çalışılmıştır.

Ölçeğin dış geçerliliği için Şema ölçeği kullanılmıştır. Şema ölçeği ile Enneagram ölçeği arasında yapılan korelasyon analizi sonuçlarına göre Tip1 ile Kusurluluk ve Bağımlılık şemaları arasında negatif yönlü ilişki bulunmuştur. Duyguları Bastırma şeması ile Tip1 arasında pozitif yönlü ilişki bulunmaktadır. Young, şemalarımızın teslim olma, kaçınma ve aşırı telafi şeklinde 3 başa çıkabilme yoluyla kullanıldığını belirtmektedir (Young, 2005). Buna göre teslimde şemalarımızı kabul eder ve tekrarlayıcı bir şekilde kullanırız. Kaçınmada bu şemalardan kurtulmak için sürekli bir arayışta olur ve engellemenin farklı yollarını buluruz. Aşırı telafide ise şemalarımızın bize hissettirdiğinin tam tersi şekilde davranmaya çalışırız. Tip1'in kusurluluk ve bağımlılık şeması ile ilgili aşırı telafide bulunduğu düşünülebilir. Mükemmeli elde etme ve objektif olma motivasyonu nedeniyle Tip1'in bu şemalarda aşırı telafi stratejisini kullanıyor olduğu

düşünülebilir. Duyguları bastırma şemasında ise Tip1 ‘in düşünce sistemine göre duygular, karar alırken objektiviteyi bozan faktörlerdir (Matise, 2007). Bu nedenle teslim stratejisini kullanarak objektif kalabilme arzusunu yerine getiriyor olduğu düşünülebilir.

Tip2 ile Sosyal İzolasyon, Duyguları Bastırma ve Haklılık, arasında negatif yönlü ilişki bulunurken Kendini Feda Etme arasında pozitif yönlü ilişki bulunmaktadır. Kendini feda etme şeması, kişinin diğerlerinin arzularını ve isteklerini yerine getirmekte gönüllü olmasına; hatta bazen bunu yaparken kendi ihtiyaçlarını dahi ertelemesine neden olan bir şemadır (Karaosmanoğlu ve ark., 2013). Tip2 kendini diğer insanların ihtiyaçlarına karşılık verme konusunda ikili ilişkiler konusunda diğer kişilik tiplerine oranla daha fazla adamaktadır (Matise, 2007). Dolayısıyla çıkan sonuç Tip2 için oldukça gerçekçidir denilebilir. Sosyal İzolasyon ve Duyguları Bastırma şemaları sevgi alanının şemalarıdır. Tip2 için kendisinin diğerleri tarafından sevilmemesi endişesini yine aşırı telafi ile kontrol altında tutması anlamına geliyor denebilir. Haklılık şeması özgürlük ve konfor alanının ihtiyacından oluşan bir şema olduğu için, yine Tip2 için bir aşırı telafi stratejisi olarak kullanılıyor denebilir.

Tip3 ile Bağımlılık arasında negatif yönlü ilişki bulunurken Kuşkuculuk arasında pozitif yönlü ilişki bulunmaktadır. İkili ilişkilerde kendi duygu ve düşüncelerini gizleme noktasında başarılı olan Tip3 kuşkuculuk şemasını bir telafi yöntemi olarak kullanıyor olabilir. Kendisi gibi diğerlerinin de olduğu değil olmak istediği şekilde kendini gösterme şeklinde davranabilme maske takabilme ihtimalini göz önünde bulunduruyor olma, bazen bu konuda işlevselliği bozacak derecede endişe duyuyor olma durumundan bahsedilebilir (Özdemir, 2020). Saygı alanının bir şeması olan Bağımlılık şeması,

idealine ulaşmak için bazen etrafında ki kişilerle kurduğu ilişkiler konusunda aşırı telafi stratejisini kullanabileceğini düşündürmektedir.

Tip4 ile şema ölçeği alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Bunun nedeni kendini diğer insanlardan farklı gören ve farklı olma motivasyonu olan Tip4 'ün soruları cevaplarken açık olmamış olabileceği veya duygu dünyasının yoğunluğu nedeniyle soruları cevaplarken anlamlı bir sonuç çıkmadığını düşündürmektedir.

Tip5 ile Duygusal Yoksunluk, Kuşkuculuk, Bağımlılık, Dayanıksızlık, Kendini Feda Etme, Yetersiz Özdenetim ve Karamsarlık arasında negatif yönlü ilişki bulunmaktadır. Kişilerarası ilişkilerde daha mesafeli olmayı tercih eden Tip5 için belirtilen tüm şemaların negatif korelasyona sahip olması, aşırı telafi ile kendini korumaya yönelik bir strateji geliştirmiş olabileceğini düşündürmektedir.

Tip6 ile Duygusal Yoksunluk, Terk Edilme, Kuşkuculuk, Kusurluluk, Dayanıksızlık, İç İçelik/Gelişmemiş Benlik, Boyun Eğicilik, Kendini Feda Etme, Duyguları Bastırma, Yüksek Standartlar, Onay Arama ve Karamsarlık arasında pozitif yönlü ilişki bulunmaktadır. Enneagram tipolojisi içinde en fazla çeşitliliğe sahip yapı olarak değerlendirilen Tip6 özellikle güven alanının ve özgürlük-konfor alanının bir çok şeması ile pozitif yönlü bir korelasyon göstermiştir. Tip6 için kurallar açıklandığı takdirde sonuna kadar bağlılık gösteren, inisiyatif almayı istemeyen, belirsizliğe karşı toleransı düşük ve sorumluluk karşısında tedirgin bir duruş sergileyen kişiler olduklarını söylemiştir (Özdemir, 2020). Belirtilen kişilik özellikleri ile pozitif yönlü korelasyonu olan şemalar arasında beklenen bir ilişki olduğu söylenebilir.

Tip7 ile Kuşkuculuk, Sosyal İzolasyon, Kusurluluk, Başarısızlık, Bağımlılık, İç İçelik/Gelişmemiş Benlik, Boyun Eğicilik, Duyguları Bastırma, Yüksek Standartlar, Onay Arama, Karamsarlık ve Cezalandırıcılık arasında negatif yönlü ilişki bulunmaktadır. Tip7

ile saygı alanının şemaları olan, başarısızlık, bağımlılık, İç İçelik/Gelişmemiş Benlik, Boyun Eğicilik gibi şemalarla arasındaki negatif yönlü uyumun Tip7 için aşırı telafi içeren bir strateji olduğu söylenebilir.

Tip8 ile Duygusal Yoksunluk ve Kuşkuculuk arasında pozitif yönlü ilişki bulunmaktadır. Bu değerlendirme Tip8 için otoriteyi elinde bulundururken gelebilecek risklere karşı temkinli olma, bununla beraber duygularını kontrol altına alarak objektif bakış açısını bozmamak adına kararlarında sebat gösterme motivasyonu olarak değerlendirilebilir.

Tip9 ile Sosyal İzolasyon, Kusurluluk, Haklılık, Yetersiz Özdenetim ve Onay Arama arasında negatif yönlü ilişki bulunmaktadır. Sevgi ve özgürlük-konfor ihtiyaç alanları arasında bulunan şemalarla negatif yönlü korelasyon olmasının nedeni uyumu bozma endişesi olarak değerlendirilebilir. Hareketleri genellikle kontrollü olan Tip9 için uyumu bozma endişesi yaşadığı söylenebilir.

Şemalar ve kişilik tipleri arasında ki pozitif yönlü ve negatif yönlü olan ilişkilerin hepsinin uyumlu olduğu görülmektedir. Bazen teslim bazen de aşırı telafi stratejilerinin kullanımına bağlı olarak ilişki yönü değişkenlik göstermektedir. Kişilerin tutum ve davranışları şemalarından da etkilenmektedir denebilir (Matise; 2007; Özdemir, 2020; Karaosmanoglu ve ark., 2015; Riso, 1990).

Araştırmanın ilk aşaması, Türkiye örneklemine genellenebilir, bilimsel anlamda geçerliliği ve güvenirliği alınmış bir ölçek oluşturmaktır. Bunun nedeni, kişilerin terör algılarının değerlendirilmesinin yapılabilmesi için uygun veri toplama aracının oluşmasına olanak sağlanmasıdır. İlk aşamada görüldüğü üzere, kişilik tipleri ve şemalar arasında bilimsel anlamda anlamlı kabul edilebilecek ilişkiler olduğu bulunmuştur. 2. aşamada bu özelliklerin, kişilerin terör ile ilgili değerlendirmelerini ne derece etkilediğinin

araştırılması yapılmıştır. Bu bağlamda oluşturulan terör algısı değerlendirme formu, Enneagram ölçeği ve şema ölçeği katılımcılar tarafından doldurulmuştur. Doldurulan ölçekler, SPSS istatistik paket programı aracılığıyla değerlendirilmiş ve bulgular bölümünde tablolar ve raporlar halinde sunulmuştur. Bu aşamada elde edilen analiz bilgilerinin literatürle ne derece uyum gösterdiği değerlendirilecektir.

Öncelikle elde edilen verilerin bir kısmı araştırmadan çıkarılmıştır. Bunun nedeni rastgele doldurmalar yapılmış olduğunun tespit edilmesidir. Araştırma terör algısını ölçen bir araştırma olduğu için kişiler soruları cevaplarken endişe duymuş olabilirler. Örneğin, katılımcılara dini inanca sahip olup olmadıkları sorulduğunda %98,5 evet yanıtını vermiştir. Bu oranın dini inanca sahip olmamanın toplum tarafından eleştirilen bir durum olmasıyla ilişkisi olabilir. İnsanlar mahrem bir soruya gerçek cevap vermekten çekinmiş olabilirler.

Katılımcılara herhangi bir terör olayına maruz kalıp kalmadıkları sorulduğunda %97,9 hayır cevabını vermiş, dolaylı olarak maruz kalma sorusuna %85,1 hayır cevabını vermiş %99,7 bu konuda herhangi bir psikiyatrik veya psikolojik destek almamış olduğunu belirtmiştir.

Katılımcıların son yıllarda ülkemizde yaşanan çeşitli terör olaylarına rağmen, aksi yönde bir cevap vermeleri psikolojik bir başa çıkma stratejisi olan yadsıma ya da inkar ile ilişkili olabilir. Yok sayarak başa çıkmaya çalışmak genellikle travmatik olaylara maruz kalan kişilerin kullanabileceği bir yöntemdir (Brenner, 1981). Bununla birlikte kişilerin terörü nasıl değerlendirdiklerinin verilen cevapları etkileyebileceği düşünülmektedir. Kişilere hangi olayları terör eylemi olarak kabul ettikleri sorulmuştur; verilen olayların hepsi aslında literatürde tanımlanan farklı türlerde gerçekleşen terör olaylarıdır.

Katılımcıların %7,7si kişilere yönelik suikastlerin terör eylemi olarak kabul edilmeyeceğini, %0,3 toplu bulunan alanlara atılan bombanın terör eylemi olarak kabul edilmeyeceğini, %0,8 öldürücü etkisi bulunan bir gazın topluluk halinde bulunan bir ortama salınımının terör eylemi olarak kabul edilmeyeceğini belirtmiştir. %10,3 pandemiye sebep olacak bir labaratuvar çalışmasının terör eylemi olarak kabul edilmeyeceğini %78,7 fikir çatışmaları nedeniyle karşılıklı çatışmaların terör eylemi olarak kabul edilmeyeceğini, %69,5 inançlar nedeniyle kişilerin birilerine zarar vermelerinin terör eylemi olarak kabul edilmeyeceğini belirtmiştir.

Özellikle fikir çatışmalarının neden olduğu terör eylemlerinin, dini nedenlerle gerçekleştirilen terör eylemlerinin, katılımcılar tarafından rasyonelleştirilmiş olabileceği düşünülmektedir. Yine savunma mekanizmalarından biri olan rasyonelleştirme, sıklıkla karşılaştığımız bu tür terör eylemlerinin kişiler tarafından terör olarak algılanmamasına neden olmuş olabileceği düşünülmektedir. Bununla birlikte katılımcıların, yeni dünya düzeninde sıklıkla başvurulan biyolojik terörü bilmedikleri düşünülmektedir.

Katılımcıların önemli bir kısmı terör eylemleri nedeniyle psikolojik veya psikiyatrik destek almadığını belirtmiş olsa da, bu nedenle mutsuzluk yaşayanlar örneklemin %8,0ını, %50,1 dışarı çıkmama isteğine sahip olduğunu, %5,9 kötü rüyalar gördüğünü, %25,7 topluluk halinde yaşanan yerlerden uzak durmak istediğini %10,2 diğer olarak belirtilen sorunlar yaşadığını bildirmiştir. Verilerin analizlerinden elde edilen sonuçlara göre, katılımcılar çoğu terör olayını terör eylemi olarak kabul etmemiş ve direkt sorulduğunda bundan psikolojik olarak etkilenmediklerini belirtmişlerdir. Oysa ki dolaylı olarak sorulduğunda ülkemizde ve dünyada yaşanan terör olaylarından dolayı psikolojik bir takım semptomlar gösterdiklerini özellikle dışarı çıkma isteğinde azalma yaşadıklarını, kötü rüyalar gördüklerini ve topluluk halinde yaşanan yerlerden uzak

durmak istediklerini belirtmişlerdir. Şu anda yaşanan pandeminin verilen cevapları etkilememesi için, semptom tarama sorularının başına ülkemizde ve dünyada yaşanan terör olayları nedeniyle son 6 ay içinde ifadesi eklenmiştir. Burada yaşanan çelişki katılımcıların bilişsel değerlendirmelerinin savunma mekanizmalarından etkilenebileceğini düşündürmektedir. Yapılan analizler, farklı şehirlerde yaşıyor olmanın terör algısına ve terörden kaynaklı yaşanan psikolojik farklılığa bilimsel anlamda anlamlı bir katkı sağlamadığını göstermektedir. Kişilerin dini inançları nedeniyle birilerine zarar vermelerinin değerlendirilmesi istendiğinde Kayseri örnekleminde, İstanbul örneklemine oranla daha az katılımcı terör eylemi olarak kabul edilir cevabı verilmiştir. Terör olayları nedeniyle dışarı çıkmama isteği İstanbul örnekleminde Kayseri verilerine göre daha fazla çıkmıştır.

Yapılan araştırmada kişiler, inançları sayesinde akılla izah edilemeyecek bir güvenlik duygusu kazandıklarını, yaratıcının kendilerini koruyacağına inandıklarını, bununla birlikte yine de tehlikelere karşı sadece teslim olmakla kalmayıp, gerekli gördükleri tedbirleri aldıklarını belirtmişlerdir. Bu düşüncenin İslam dinindeki “Tedbir bizden takdir Allah’tan” anlayışı ile uyumlu olduğu düşünülmektedir.

Katılımcıların önemli bir kısmı, halktan insanların terör saldırısına maruz kalabileceklerini belirtmiş olsa da kendilerinin terör saldırısına maruz kalma ihtimalini bu soruya verdikleri yanıttan anlaşıldığı üzere daha az mümkün görmüşlerdir. Terör saldırısına uğramaktan korkuyorum ve dini inançlarım nedeniyle terör saldırısına uğrayabilirim sorusuna benzer şekilde cevap vermişlerdir. Bu yine inkar mekanizması ile açıklanabilir. Geçtan, inkar mekanizmasını kişilerin var olan tehlikeyle başa çıkamayacağını ya da bu tehlikeden kaçamayacağını düşündüklerinde inkar yolunu seçerek bu gerçek yokmuş gibi

davranarak başa çıkmaya çalıştıklarını belirtmiştir (Geçtan, 1997). Bu savunma mekanizması ile bellek arasında yaşanan çatışmada bazen kişi kabule geçebilir; bazen de bu durumu olayın etkisi geçinceye ya da bastırana kadar yadsır. Görmezden gelmeyi ya da yok saymayı, aksini savunmayı tercih eder.

Katılımcılara yasal olmayan faaliyetlere ne derece destek olabilecekleri sorulmuştur. Güvendiğim, içinde bulunduğum ve kendimi ait hissettiğim grubun, düşüncelerime yakın kişilerin ya da inançlarıma yakın kişilerin yasanın müsaade etmediği çalışmalarına kalben destek olurum, maddi destekte bulunurum ve çatışırım şeklinde ihtimallerin olduğu 3 farklı soru sorulmuştur. Buna göre kalben destek olurum cevabı, diğer iki soruya verilen cevaba oranla daha fazla kesinlikle katılıyorum cevabına yakın çıkmıştır. Bunun nedeni Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin ülkemizce de dikkate alınan 9. Maddesiyle ilişkili olabileceği düşünülmektedir.

“Düşünce, Din ve Vicdan Özgürlüğü” Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi 9. maddesinde şu şekilde düzenlenmiştir. “1. Herkes düşünce, vicdan ve din özgürlüğüne sahiptir. Bu hak, din veya inanç değiştirme özgürlüğü ile tek başına veya topluca, açıkça veya özel tarzda ibadet, öğretim, uygulama ve ayin yapmak suretiyle dinini veya inancını açıklama özgürlüğünü de içerir. 2. Din veya inancını açıklama özgürlüğü, ancak kamu güvenliğinin, kamu düzeninin, genel sağlığın veya ahlakın, ya da başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için demokratik bir toplumda zorunlu tedbirlerle ve yasayla sınırlanabilir.”

Dolayısıyla katılımcılar bu soruyu cevaplarken, bunu bir inanç ve düşünce özgürlüğü olarak değerlendirmiş olabilirler.

Araştırmanın sonuçlarına göre, Tip1 puanı arttıkça katılımcıların ”insanlar dini inanç sayesinde akılla izah edilemeyecek bir güvenlik duygusu kazanır” ifadesine katılım oranı azalmıştır. Aynı şekilde” Kendimi yaratıcıya teslim ederim, herhangi bir tehdit karşısında önlem almak için fazla uğraşmam.” ifadesi Tip1 ‘in katılım göstermediği bir ifadedir. Tip1 ‘ler kendini mantık ve bilgi odaklı kişiler olarak tanımladıkları için bilimsel olarak açıklanamayan durumlara karşı mesafeli olacaklarını söyleyebiliriz. Rasyonel olmayan tedbirleri kullanmadığı düşünülebilir. Tip1 ile “Terör saldırısına maruz kalmaktan korkuyorum.” ifadesine katılım düzey arasında pozitif yönlü bir ilişki bulunmaktadır.

Tip3 ile “Dini inançlarım nedeniyle terör saldırısına maruz kalabilirim.” İfadesine katılım düzey arasında negatif yönlü bir ilişki bulunmaktadır. Buna göre Tip3’de belirtilen özellik arttıkça söz konusu ifadeye katılım düzeyi azalmaktadır. Üzerine aldığı sorumluluklar konusunda en iyisini yapan; altından kalkamadığı sorumluluklar olduğunda bunu başaran ya da bu konuda kendisinden daha iyi bir performans gösteren kim varsa onu rol model alan Tip3, kendisini zor durumda bırakacak konularda daha temkinli davranmayı bildiği için bu konuda kendini risk altında hissetmiyor denebilir.

Tip4 ile “Güvendiğim, içinde bulunduğum ve kendimi ait hissettiğim grubun, düşüncelerime yakın kişilerin ya da inançlarıma yakın kişilerin yasanın müsaade etmediği bir şekilde diğerleriyle çatışmaya ikna olabilirim.” İfadesine katılım düzey arasında negatif yönlü bir ilişki bulunmaktadır. Buna göre Tip4’de belirtilen özellik arttıkça söz konusu ifadeye katılım düzeyi azalmaktadır. Kişilik görünümü olarak naif tavırları olan, kolay incinebilen bir yapıya sahip olan Tip4, kişiliği ile paralel olarak kendisini çatışmaya girmekten koruduğu düşünülebilir.

Tip5 ile “Her an terör saldırısına uğrayabilirim” ve “Güvendiğim, içinde bulunduğum ve kendimi ait hissettiğim grubun, düşüncelerime yakın kişilerin ya da inançlarıma yakın kişilerin yasanın müsaade etmediği çalışmalarına kalben destek olabilirim” ifadelerine katılım düzey arasında pozitif yönlü bir ilişki bulunmaktadır. Buna göre Tip5’de belirtilen özellik arttıkça söz konusu ifadelere katılım düzeyi artmaktadır. Yetersiz Öz Denetim şeması ve Karamsarlık şeması ile negatif yönlü korelasyon gösteren Tip5 için daha önce bu negatif korelasyonun aşırı telafi olabileceği değerlendirilmiştir. Bu nedenle, kendini güvende hissetmemesinin karamsarlık şeması ile ilişkili olabileceği düşünülmektedir. Yetersiz Öz Denetim şeması ile de negatif korelasyon gösteriyor olması, kişilerarası ilişkilerde mesafeli oluyor olsa da, ilişki kurabildiği grubun düşüncelerini eylem olarak olmasa da fikir olarak desteklemek konusunda yasalara rağmen destekleyebileceği düşünülmektedir.

Tip6 ile “Son 6 ayda kendinizi psikolojik olarak ne kadar iyi hissediyorsunuz?” ifadesine katılım düzey arasında negatif yönlü bir ilişki bulunmaktadır. Buna göre Tip6’da belirtilen özellik arttıkça söz konusu ifadeye katılım düzeyi azalmaktadır. Bununla birlikte Tip6 ile “İnsan dini inanç sayesinde akılla izah edilemeyecek bir güvenlik duygusu kazanır” ve “Terör saldırısına maruz kalmaktan korkuyorum” ifadelerine katılım düzey arasında pozitif yönlü bir ilişki bulunmaktadır. Buna göre Tip6’da belirtilen özellik arttıkça söz konusu ifadelere katılım düzeyi artmaktadır. Karamsarlık şeması, kuşkuculuk şeması ve onay arayıcılık şeması ile pozitif yönlü bir korelasyon gösteren Tip6, her an kötü bir şey yaşayacağına daha fazla inanmaktadır. Onay arayıcılık şeması dini değerlerinin koruyucu bir kalkan olarak görmesine neden olduğu düşünülebilir. Bununla

birlikte Tip6 ‘ların otoriteye karşı olan bağlılıkları ve güvenecekleri bir otoriteye ihtiyaç duymalarının da buna neden olabileceğini söyleyebiliriz.

Tip9 ile aşağıda verilen ifadelere katılım düzey arasında pozitif yönlü bir ilişki bulunmaktadır. Buna göre Tip9’da belirtilen özellik arttıkça söz konusu ifadelere katılım düzeyi artmaktadır. İnsan dini inanç sayesinde akılla izah edilemeyecek bir güvenlik duygusu kazanır.

Kendimi Yaratıcıya teslim ederim, herhangi bir tehdit karşısında önlem almak için fazla uğraşmam. Her an terör saldırısına uğrayabilirim. Güvendiğim, içinde bulunduğum ve kendimi ait hissettiğim grubun, düşüncelerime yakın kişilerin ya da inançlarıma yakın kişilerin yasanın müsaade etmediği çalışmalarına kalben destek olabilirim.
Güvendiğim, içinde bulunduğum ve kendimi ait hissettiğim grubun, düşüncelerime yakın kişilerin ya da inançlarıma yakın kişilerin yasanın müsaade etmediği çalışmalarına maddi destek olabilirim, dergi gazete ve kitap gibi yayınlarını almaktan rahatsız olmam.
Güvendiğim, içinde bulunduğum ve kendimi ait hissettiğim grubun, düşüncelerime yakın kişilerin ya da inançlarıma yakın kişilerin yasanın müsaade etmediği bir şekilde diğerleriyle çatışmaya ikna olabilirim. Sakin ve huzurlu bir ortamda olmayı tercih eden Tip9’un belirtilen ifadelere katılımı, özgürlük ve konfor alanının şemaları ile negatif yönlü korelasyona sahip olmasıyla açıklanabilir. Kişilik tipolojisinin en uyumlu görünüm sergileyen tipi olan tip9, belki de içinde bulunduğu grupla çatışmaktan kaçındığı için, yasalarla çatışmayı göze almaktadır diyebiliriz.

Araştırmada, cinsiyetin şemalarla ve tiplerle bilimsel açıdan anlamlı olan ilişkileri olduğu görülmüştür. Bakıldığı zaman toplumsal cinsiyet rollerinin, kişilerin tutum ve davranışlarına yansıdığı görülmektedir. Ortalama puanlara göre kadınların Kendini Feda

Etme puanı daha yüksektir. Bu toplumsal olarak kadının daha naif, daha fedakar olması beklentisiyle ilişkili olabilir. Benzer şekilde ortalama puanlara göre erkeklerin Duyguları Bastırma puanının daha yüksek olması, cinsiyet ile alakalı değil, toplumun beklentisiyle alakalı olması şeklinde açıklanabilir.

Başarısızlık puanı yaşa göre anlamlı farklılık göstermektedir ($p<0,05$). Ortalama puanlara göre 30-39 yaş grubundakilerin Başarısızlık puanı daha yüksektir. Bu yaş aralığı öğrenciliğin çoğunlukla bittiği, bir yaşam rutininin iş, aile, sosyal çevre gibi faktörler açısından değerlendirildiğinde oluşturulduğu dönemdir denebilir. Bu dönemde kişilerin saygı alanının şeması olan başarısızlık şeması puanlarının yüksek çıkması, kendi beklentilerini yerine getirememiş olma, hayal kırıklığı yaşamış olma gibi bir durumla açıklanabileceği düşünülmektedir. Analiz sonucunda yine ortalama puanlara göre 30-39 yaş grubundakilerin Yetersiz Özdenetim puanı daha yüksek çıkmıştır. Saygı alanının giderilmemiş ihtiyaçlarının kişilerin oto kontrolleri üzerinde de etkisinin olabileceği düşünülmektedir. Bu iki şemanın bu yaş aralığında yüksek çıkması, birbirlerinden beslenen bir döngü olduğunu göstermektedir.

Analiz sonuçlarına göre Yetersiz Özdenetim puanı yaşanılan şehre göre anlamlı farklılık göstermektedir. Ortalama puanlara göre İstanbul'da yaşayanların Yetersiz Özdenetim puanı daha yüksektir. Özgürlük ve konfor ihtiyacının karşılanmaması ile ilişkilendirildiğinde çıkan sonuç anlamlı görünmektedir.

Katılımcılardan eğitim durumu lise ve yüksekokul olan kişilerin, başarısızlık, bağımlılık, dayanıksızlık, karamsarlık, boyun eğicilik şemalarının yüksek olduğu görülmüştür. Çeşitli sebeplerle eğitimlerini devam ettirememiş olan bireylerin saygı alanı

ve güven alanı şemalarının yüksek olması, eğitimin kişiler de öz saygı ve öz güven kazandıran bir faktör olduğunu göstermektedir.

Çalışıp, çalışmıyor olma durumu analiz edildiğinde, çalışma hayatı olmayan kişilerin dayanıksızlık, yetersiz öz denetim, onay arayıcılık, karamsarlık şemalarının daha yüksek olduğu görülmüştür. Yine saygı ve güven alanı ihtiyaçlarının giderilemiyor olması ile açıklanabilir. Bununla birlikte çalışmanın özgürlük ve konfor ihtiyacını karşılamada önemli bir faktör olabileceği düşünülmektedir.

Analiz sonuçlarına göre Duyguları Bastırma puanı medeni duruma göre anlamlı farklılık göstermektedir ($p<0,05$). Ortalama puanlara göre bekar ya da boşanmış olanların Duyguları Bastırma puanı daha yüksektir. Bu şemaya sahip kişilerin teslim davranışı uygun olmayan eş veya arkadaş seçimi olarak öngörülmektedir. Bu nedenle, kişiler partnerinin uygun kişi olmadığını fark ettiği için ayrılmış olabilecekleri düşünülebilir. Şemanın kaçınma davranışı, yakın ilişki kurmamak olduğu için benzer şekilde bekar olmaları da arada ki ilişkiyi doğrular niteliktedir.

Tip1 puanı medeni duruma göre anlamlı farklılık göstermektedir ($p<0,05$). Ortalama puanlara göre bekar ya da boşanmış olanların Tip1 puanı daha yüksektir.

Tip6 puanı medeni duruma göre anlamlı farklılık göstermektedir ($p<0,05$). Ortalama puanlara göre bekar ya da boşanmış olanların Tip6 puanı daha yüksektir. Her iki kişilik tipinin de duyguları bastırma şeması ile pozitif yönlü korelasyonu olduğu bilinmektedir. Bu nedenle, şemanın özellikleri dikkate alındığında bu analiz sonucunun literatürle uyumlu olduğu düşünülebilir.

Analiz sonuçlarına göre Kuşkuculuk puanı gelir durumuna göre anlamlı farklılık göstermektedir ($p<0,05$). Ortalama puanlara göre geliri asgari ücretin altında olanların Kuşkuculuk puanı en yüksektir. Kuşkuculuk şeması olan bireylerin diğerleri tarafından kötüye kullanılma veya aşağılanma beklentileri olduğu bilinmektedir. Ekonomik durumun, kişilerin güven ihtiyacını karşılayamamalarını etkileyebilecek bir faktör olduğu düşünülmektedir.

Sosyal İzolasyon puanı gelir durumuna göre anlamlı farklılık göstermektedir ($p<0,05$). Ortalama puanlara göre geliri asgari ücretin altında olanların Sosyal İzolasyon puanı en yüksektir. Sevgi alanına ait olan sosyal izolasyon şemasına sahip bireylerin, bir gruba ya da topluluğa ait hissedememe duygularının olduğu bilinmektedir. Ekonomik gelir düzeyinin düşük olmasının kişinin kendini dışarıda kalmış, dışlanan ya da sevilmeyen olarak değerlendirmesine yol açabileceği düşünülmektedir.

İç İçelik/Gelişmemiş Benlik puanı gelir durumuna göre anlamlı farklılık göstermektedir ($p<0,05$). Ortalama puanlara göre geliri 4001-5000 TL olanların İç İçelik/Gelişmemiş Benlik puanı en yüksektir. Toplumun ortalama gelir düzeyinin TUİK verilerine göre üzerinde olan bu grubun, saygı alanının şemalarından birine sahip olduğu bulunmuştur. Bu şemaya sahip bireyler, kendileri olmadan iç içe geçtikleri kişinin olmayacağına ya da kendi başlarına kaldıklarında destek olmaksızın ayakta kalamayacaklarına inanırlar. Buna göre belli bir gelir düzeyine ulaşmış olmanın abartılmış bir aidiyet duygusuna yol açabileceği düşünülmektedir.

Analiz sonuçlarına göre Sosyal İzolasyon puanı ve İç İçelik/Gelişmemiş Benlik puanı daha önce psikiyatrik bir tanı alma durumuna göre anlamlı farklılık göstermektedir

(p<0,05). Ortalama puanlara göre daha önce psikiyatrik bir tanı alanların Sosyal İzolasyon puanı ve İç İçelik/Gelişmemiş Benlik puanı daha yüksektir.

Tip7 puanı daha önce psikiyatrik bir tanı alma durumuna göre anlamlı farklılık göstermektedir (p<0,05). Ortalama puanlara göre daha önce psikiyatrik bir tanı almayanların Tip7 puanı daha yüksektir. Çalışmada yer alan korelasyon analizine göre Tip7 ile Sosyal İzolasyon ve İç İçelik/Gelişmemiş Benlik arasında negatif yönlü bir korelasyon olduğu bulunmuştur. Sorunlarla yüzleşmek yerine kaçma davranışı gösteren bu kişilik tipinin, psikiyatrik bir tanı almamasının nedeninin kaçınma olabileceği düşünülmektedir. Var olan sorunlarla alakalı bir destek ve çözüm arayışına girmemeyi tercih edebilecekleri düşünülmektedir.

Ortalama puanlara göre şu anda herhangi bir psikolojik destek almayanların Tip5 puanı daha yüksektir.

Analiz sonuçlarına göre Duygusal Yoksunluk ve Karamsarlık puanı herhangi bir terör olayına dolaylı olarak (sosyal medya, basın, vs.) maruz kalma durumuna göre anlamlı farklılık göstermektedir (p<0,05). Ortalama puanlara göre herhangi bir terör olayına dolaylı olarak (sosyal medya, basın, vs.) maruz kalmayanların Duygusal Yoksunluk ve Karamsarlık puanı daha yüksektir. Buna göre her iki şema için de, aşırı telafi davranışının kullanıldığı düşünülmektedir.

Bağımlılık puanı herhangi bir terör olayına dolaylı olarak (sosyal medya, basın, vs.) maruz kalma durumuna göre anlamlı farklılık göstermektedir (p<0,05). Ortalama puanlara göre herhangi bir terör olayına dolaylı olarak (sosyal medya, basın, vs.) maruz kalmayanların Bağımlılık puanı daha yüksektir. Bağımlılık şeması olan bireyler,

sorunların çözümü için ya da sorumluluk alabilmek için bir başkasının varlığına güçlü bir ihtiyaç duyarlar. Bu nedenle, dolaylı olarak maruz kaldıkları terör olayları karşısında korunduklarını düşünebilecekleri, terör kaygısını bu yolla nötrleştirdikleri düşünülmektedir.

Dayanıksızlık puanı herhangi bir terör olayına dolaylı olarak (sosyal medya, basın, vs.) maruz kalma durumuna göre anlamlı farklılık göstermektedir ($p<0,05$). Ortalama puanlara göre herhangi bir terör olayına dolaylı olarak (sosyal medya, basın, vs.) maruz kalmayanların Dayanıksızlık puanı daha yüksektir. Dayanıksızlık şeması, tehditler karşısında kırılgan olmayı, başa çıkamayacağına inanmayı sağlayan bir şemadır. Bu şemaya sahip bireylerin inkar mekanizmasını kullanarak terör gerçeğine karşı kendini korumayı tercih ettikleri düşünülebilir.

Duyguları Bastırma puanı herhangi bir terör olayına dolaylı olarak (sosyal medya, basın, vs.) maruz kalma durumuna göre anlamlı farklılık göstermektedir ($p<0,05$). Ortalama puanlara göre herhangi bir terör olayına dolaylı olarak (sosyal medya, basın, vs.) maruz kalmayanların Duyguları Bastırma puanı daha yüksektir. Yukarıda bahsedilen diğer şemalarda da olduğu gibi, yine bu şemada da aşırı telafiden, gerçekle inatlaşıp yok sayarak bir çeşit koruma kalkanı geliştirildiğinden bahsedilebilir.

Analiz sonuçlarına göre Tip2 puanı “Kişilere Yönelik Suikastlar Terör Olayı Olarak Değerlendirilebilir” görüşüne katılma durumuna göre anlamlı farklılık göstermektedir ($p<0,05$). Ortalama puanlara göre kişilere yönelik suikastlar terör olayı olarak değerlendirilemezler diyenlerin Tip2 puanı daha yüksektir. Duyguları bastırma şeması ile de pozitif korelasyon gösteren bu kişilik tipinin bulunduğu ülke içindeki huzur ve sevgi ortamının daim olmasını isteyeceği bilinmektedir. Bu isteği nedeniyle bu tarz kişiye

yönelik olayları şahsi bir olay gibi görebileceği düşünülmektedir. Ya da toplumun huzuru için kişilerin zarar görmesini normalleştirmiş olduğu düşünülebilir.

Analiz sonuçlarına göre İç İçelik/Gelişmemiş Benlik puanı "Pandemiye Neden Olabilecek Bir Virüsün Laboratuvar Ortamında Üretildikten Sonra Topluma Yayılmasına Neden Olmak Bir Terör Eylemi Olarak Kabul Edilebilir Mi?" görüşüne katılma durumuna göre anlamlı farklılık göstermektedir ($p<0,05$). Ortalama puanlara göre pandemiye neden olabilecek bir virüsün laboratuvar ortamında üretildikten sonra topluma yayılmasına neden olmak bir terör eylemi olarak kabul edilemez diyenlerin İç İçelik/Gelişmemiş Benlik puanı daha yüksektir. Zedelenmiş özerklik ve kendini ortaya koyamama durumunu tanımlayan şemalardan biridir İç içelik şeması. Bu şemaya sahip olan kişiler, diğerleri karşısında kendini ortaya koymakta sorun yaşamaktadırlar. Analiz sonucundan yola çıkarak toplumda diğer terör olaylarına göre labaratuvar ortamında geliştirilmiş virüsün terör olayı olarak değerlendirilmesine daha az kişi terör olayıdır yanıtını verdiği bilinmektedir. Bu bilgi göz önünde bulundurulursa bu şemaya sahip kişilerin diğerlerinden farklı düşünmeye daha az istekli oldukları, isim verilmeden katıldıkları çalışmada dahi farklı görüşte olmaktan kendilerini alıkoydukları düşünülebilir.

Haklılık puanı "Pandemiye Neden Olabilecek Bir Virüsün Laboratuvar Ortamında Üretildikten Sonra Topluma Yayılmasına Neden Olmak Bir Terör Eylemi Olarak Kabul Edilebilir Mi?" görüşüne katılma durumuna göre anlamlı farklılık göstermektedir ($p<0,05$). Ortalama puanlara göre pandemiye neden olabilecek bir virüsün laboratuvar ortamında üretildikten sonra topluma yayılmasına neden olmak bir terör eylemi olarak kabul edilemez diyenlerin Haklılık puanı daha yüksektir. Bu şema başkalarının haklarına saygı gösterme, iş birliği içinde olma konularında zorlanmaya veya üstün olduğuna dair bir

inanç taşımaya yol açmaktadır. Güçlü olan toplumun, güçsüz olanlara karşı bu tür bir eylem gerçekleştirmesini rasyonelleştirdikleri düşünülebilir.

Analiz sonuçlarına göre Kusurluluk puanı “Farklı Düşüncelere Sahip İnsanların Karşılıklı Çatışmaları Terör Eylemi Olarak Kabul Edilebilir Mi?” görüşüne katılma durumuna göre anlamlı farklılık göstermektedir ($p<0,05$). Ortalama puanlara göre farklı düşüncelere sahip insanların karşılıklı çatışmaları terör eylemi olarak kabul edilemez diyenlerin Kusurluluk puanı daha yüksektir. Kusurluluk şeması olan bireyler, çeşitli özelliklerinden dolayı kendilerinin diğerleri tarafından sevilmeye layık olmadığını düşünür; eleştiriye, dışlanmaya veya suçlanmaya karşı aşırı duyarlılık yaşarlar. Bu durumu rasyonelleştirdikleri, zaten farklı düşüncelerin çatışma çıkarmasını bekledikleri; bu nedenle bu tür çatışmaları terör eylemi olarak değerlendirmedikleri düşünülebilir.

Karamsarlık puanı “Farklı Düşüncelere Sahip İnsanların Karşılıklı Çatışmaları Terör Eylemi Olarak Kabul Edilebilir Mi?” görüşüne katılma durumuna göre anlamlı farklılık göstermektedir ($p<0,05$). Ortalama puanlara göre farklı düşüncelere sahip insanların karşılıklı çatışmaları terör eylemi olarak kabul edilebilir diyenlerin Karamsarlık puanı daha yüksektir. Karamsarlık şeması, sıklıkla olumsuz olayları abartma, bundan endişe etme her an bir sorun yaşanıp yaşamın mahvolacağına inanmakla karakterize bir şemadır. Bu şemaya sahip bireyler tetikte ve kronik olarak kaygılı bir görünüm sergilerler. Dolayısıyla kaygılarının, fikir çatışmalarından kaynaklanan terör eylemlerine dair daha gerçekçi bir değerlendirme yapmalarına imkan tanıdığı düşünülebilir.

Tip1 puanı “Farklı Düşüncelere Sahip İnsanların Karşılıklı Çatışmaları Terör Eylemi Olarak Kabul Edilebilir Mi?” görüşüne katılma durumuna göre anlamlı farklılık göstermektedir ($p<0,05$). Ortalama puanlara göre farklı düşüncelere sahip insanların

karşılıklı çatışmaları terör eylemi olarak kabul edilebilir diyenlerin Tip1 puanı daha yüksektir. Sürekli gelişime, farklı düşüncelere hayatında yer veren Tip1, bu durumun çatışmaya yol açmasını diğer tiplere göre daha kolay ayırt edebilmektedir diyebiliriz.

Tip8 puanı "Farklı Düşüncelere Sahip İnsanların Karşılıklı Çatışmaları Terör Eylemi Olarak Kabul Edilebilir Mi?" görüşüne katılma durumuna göre anlamlı farklılık göstermektedir ($p<0,05$). Ortalama puanlara göre farklı düşüncelere sahip insanların karşılıklı çatışmaları terör eylemi olarak kabul edilemez diyenlerin Tip8 puanı daha yüksektir. Kendi düşüncelerini mutlak doğru kabul etme motivasyonu olan ve aksini kabul etmekte zorlanan Tip8 dolayısıyla günlük yaşamında sürekli yaşadığı bu durumu yaşamaktadır. Fikir ayrılıklarından ileri gelen çatışmaların terör eylemi olarak kabul edilemeyeceğini düşünmesi, kendi yaşamında bu durumu normalleştirdiği şeklinde değerlendirilebilir.

Tip9 puanı "Farklı Düşüncelere Sahip İnsanların Karşılıklı Çatışmaları Terör Eylemi Olarak Kabul Edilebilir Mi?" görüşüne katılma durumuna göre anlamlı farklılık göstermektedir ($p<0,05$). Ortalama puanlara göre farklı düşüncelere sahip insanların karşılıklı çatışmaları terör eylemi olarak kabul edilebilir diyenlerin Tip9 puanı daha yüksektir. Huzur ortamını korumaya yönelik güçlü bir motivasyonu olan Tip9, bazen sadece çatışma yaşamamak için günlük yaşamında kendini ortaya koymakta zorlanabilir. Dolayısıyla, fikir ayrılıklarının neticesinde doğan çatışmaların terör eylemi olduğunu daha kolay ayırt edebilmiştir diyebiliriz.

Analiz sonuçlarına göre şemaların "Kişilerin İnançları Nedeniyle Birilerine Zarar Vermeleri Terör Eylemi Olarak Kabul Edilebilir Mi?" görüşüne katılma durumuna göre anlamlı farklılık göstermektedir ($p<0,05$). Ortalama puanlara göre kişilerin inançları

nedeniyle birilerine zarar vermeleri terör eylemi olarak kabul edilebilir diyenlerin Terk Edilme, başarısızlık, bağımlılık, boyun eğicilik, yüksek standartlar, onay arama, karamsarlık, cezalandırıcılık, puanı daha yüksektir. Araştırmada katılımcıların %69,5 inançlar dolayısıyla birilerine zarar vermenin terör olayı olarak kabul edilmeyeceğini belirttiği görülmüştür. Aksi yönde düşünen kişilerin % 30,5'in yukarıda ki şemalardan birine sahip olabilecekleri düşünülmektedir. Saygı alanının şemalarından olan, terk edilme, başarısızlık, bağımlılık, boyun eğicilik, onay arama şemaları kişisel inançlardan dolayı birilerine zarar verilmesini terör eylemi olarak değerlendirmiştir. Nedenler, kişilerin eylemlerini rasyonelleştirebilmelerini mümkün kılabilmektedir. Katılımcıların %98,5'i dini inançları olduğunu belirtse de, bu şemalara sahip kişiler inançlar nedeniyle diğerlerine zarar vermeyi normalleştirmemiş terör eylemi olarak değerlendirmişlerdir.

Tip2 puanı "Kişilerin İnançları Nedeniyle Birilerine Zarar Vermeleri Terör Eylemi Olarak Kabul Edilebilir Mi?" görüşüne katılma durumuna göre anlamlı farklılık göstermektedir ($p<0,05$). Ortalama puanlara göre kişilerin inançları nedeniyle birilerine zarar vermeleri terör eylemi olarak kabul edilebilir diyenlerin Tip2 puanı daha yüksektir. Dünya görüşü diğerleri ile iyi ilişkiler kurmak, diğerlerinin ihtiyaçlarını karşılamaya odaklanmak olan bu kişilik tipinde ki kişiler inançları nedeniyle birilerinin zarar görmesini terör eylemi olarak değerlendirmişlerdir.

Tip9 puanı "Kişilerin İnançları Nedeniyle Birilerine Zarar Vermeleri Terör Eylemi Olarak Kabul Edilebilir Mi?" görüşüne katılma durumuna göre anlamlı farklılık göstermektedir ($p<0,05$). Ortalama puanlara göre kişilerin inançları nedeniyle birilerine zarar vermeleri terör eylemi olarak kabul edilebilir diyenlerin Tip9 puanı daha yüksektir. Çatışmadan kaçmak ve çatışmayı çözümlemek motivasyonu olan Tip9 kişilik tipine sahip

bu kişiler, beklendiği üzere inançlar nedeniyle birilerine zarar verilmesini terör eylemi olarak değerlendirmişlerdir.

Analiz sonuçlarına göre şemalar, son zamanlarda ülkemizde ya da dünyada meydana gelen terör olaylarından dolayı yaşanan hissiyata göre anlamlı farklılıklar göstermektedir ($p<0,05$). Ortalama puanlara göre son zamanlarda ülkemizde ya da dünyada meydana gelen terör olaylarından Terk Edilme, kusurluluk, başarısızlık, bağımlılık, dayanıksızlık, boyun eğicilik, yetersiz öz denetim şemalarına sahip olma puanları en yüksektir.

Ortalama puanlara göre son zamanlarda ülkemizde ya da dünyada meydana gelen terör olaylarından dolayı 15 günden uzun süren mutsuzluk hissedenlerin Terk Edilme puanı, Başarısızlık puanı, Bağımlılık puanı, Dayanıksızlık puanı, Boyun Eğicilik puanı, Yetersiz Özdenetim puanı en yüksektir. Bu olaylardan dolayı kusurluluk şeması olanların ise dışarı çıkmama isteği vardır.

Tip1 puanı, Tip4 puanı, Tip8 puanı, Tip9 puanı son zamanlarda ülkemizde ya da dünyada meydana gelen terör olaylarından dolayı yaşanan hissiyata göre anlamlı farklılık göstermektedir ($p<0,05$). Bu kişilik tiplerine sahip kişilerin dolaylı olarak terör olaylarından etkilenmelerinin daha yüksek olduğu görülmektedir. Tip4 ve Tip9 var olan huzuru ve dengelerini korumak isterler. Bu nedenle bu tür olaylardan daha fazla etkileniyor olabilirler. Tip1 ve Tip8 ‘de ise var olan düzene karşı yapılan her tür faaliyete karşı hassas olup düzeni bozmaktansa var olanı daha iyi hale getirmek isterler. Bu tür olayların var olana düzene yönelik bir tehdit olmasından dolayı etkilenmelerinin daha yüksek olduğu düşünülmektedir.

Ortalama puanlara göre son zamanlarda ülkemizde ya da dünyada meydana gelen terör olaylarından dolayı insanlarla topluluk halinde bulunulan yerlerden uzak durma isteği hissedenlerin Tip1 puanı en yüksektir. Bu olaylardan dolayı dışarı çıkmama isteği hissedenlerin Tip4 puanı veTip8 puanı en yüksektir. Tip1 ‘lerin riskli durumlara karşı tedbirli davranması, kendisinden beklenen bir durumdur. Tip4 ‘lerin normalde de topluluk halinde hareket etmekten hoşlanmıyor olması bu tür olaylarda dışarı çıkmama isteğini yordamış olabilir. Tip8 ‘lerin ise sevdiklerini koruma güdüsü nedeniyle kendilerini ve sevdiklerini korumak için uzak durmayı tercih ettiklerini düşünebiliriz. Dışarı çıktığı zaman kontrol şansı azaldığı için, korumayı bu şekilde sağlamayı tercih ediyor olabilir.

Ortalama puanlara göre son zamanlarda ülkemizde ya da dünyada meydana gelen terör olaylarından dolayı 15 günden uzun süren mutsuzluk hissedenlerin Tip9 puanı en yüksektir. Bu veriler göz önüne alındığında, farklı kişilik tipleri ve şemalara sahip kişilerin ülkemizde ya da dünyada yaşanan terör olaylarından dolayı psikolojik olarak etkilendikleri söylenebilir. Küreselleşen dünyada, var olan olaylara karşı aslında pek çok insanın az ya da fazla etkilendiğini söyleyebiliriz. Algılar farklı olsa da etkilenmelerin önüne geçilememektedir, belki de bazı kişiler etkilendiklerinin farkında dahi olmayabilirler.

“Son 6 ayda kendinizi psikolojik olarak ne kadar iyi hissediyorsunuz?” İfadesine en az katılım gösteren kişiler tip1; en fazla katılım gösteren kişiler tip 5’dedir. Tip5, analizlere göre daha önce en yüksek oranda psikolojik veya psikiyatrik destek almayan kişilik tipi olarak bulunmuştu. Bu nedenle, psikolojik iyilik halini ölçen bu soruya olumlu yanıt verme eğilimi gösterilmiş olabilir.

“Dini inanca sahipseniz dini değerleriniz sizin için ne kadar önemlidir?” İfadesine en az katılım gösteren kişiler tip 8; en fazla katılım gösteren kişiler tip 9’dadır. Bulunduğu grup veya topluluk tarafından dışlanmamayı ve güvendiği kişilerle olan bağını güçlendirmeyi istemesi nedeniyle Tip9 ‘ların sahip olduğu değerleri önemli gördüğü düşünülebilir. Tip8 ‘lerin ise bağımsızlığa önem vermesi ve kendi kurallarını uygulamasının kendini daha güçlü ve özgür hissettireceğini düşünebileceği için düşük çıktığını söyleyebiliriz. Aidiyet oluşturmak veya bir gruba katılmak açısından en istekli kişilik tipi Tip9 en bağımsız kişilik tipi Tip8 ‘dir. Bu nedenle var olan bir inanca Tip9un daha fazla önemli derken, Tip8in daha az önemli demesi beklenen bir sonuçtur.

“Eğer dini inancınız varsa, inandığınız yaratıcının sizi kötülüklerden koruyacağını düşünür müsünüz?” İfadesine en az katılım gösteren kişiler tip 8; en fazla katılım gösteren kişiler tip 2’dedir. Bağımsızlığa ve kendini korumaya dair daha ciddi bir motivasyonu olan tip8, kendini korumayı manevi bir güce dayandırmamayı tercih etmektedir diyebiliriz. Tip2 ‘lerde korunma ihtiyacı ön plandadır bu yüzden motivasyonlarının yüksek olması beklenen bir durumdur.

“İnsan dini inanç sayesinde akılla izah edilemeyecek bir güvenlik duygusu kazanır.” İfadesine en az katılım gösteren kişiler tip 5; en fazla katılım gösteren kişiler tip 9’dadır. Akılla izah edilemeyecek her şeye karşı mesafeli bir duruşu olan Tip5, inancı olsa da bu konuda aksini düşünmektedir. Verilen cevaplar kişilik tipleriyle uyumlu cevaplardır denebilir.

“Kendimi yaratıcıya teslim ederim, herhangi bir tehdit karşısında önlem almak için fazla uğraşmam.” İfadesine en az katılım gösteren kişiler tip 5; en fazla katılım gösteren kişiler tip 9’dadır. Tip5 ‘ler bilim, akıl ve mantıkla açıklanamayan kavramlara karşı mesafeli bir duruş sergilerler. Aynı zamanda karşılaşacakları tehditlere karşı da önlem

almak istemelerinden dolayı katılımları düşük çıkmış olabilir. Tip9 'larda var olan huzur ve dengeyi korumak istemeleri ve sorunlarla yüzleşmek için emek harcamak yerine birine güvenme istekleri nedeniyle katılımın yüksek çıkması anlamlıdır.

"Her an terör saldırısına uğrayabilirim." İfadesine en az katılım gösteren kişiler tip 6; en fazla katılım gösteren kişiler tip 8'dedir. Tip8 'ler kendileri ve korumak istedikleri kişilere karşı sürekli tetik halde beklerler bu nedenle katılımın fazla olduğunu söyleyebiliriz. Tip6 'larda katılımın düşük çıkma nedeni olarak da Tip6 'larda ki korkuyu ve tedirginliği bastırmak için korkmadığını söylemeleri beklenebilir. Bu sayede daha güçlü görüntü sergileyip korkularını ve tedirginliklerini kontrol altına alabildiklerini, bunun bir telafi davranışı olduğunu söyleyebiliriz.

"Halktan insanların terör saldırısına uğrama olasılığı yoktur." İfadesine en az katılım gösteren kişiler tip 3; en fazla katılım gösteren kişiler tip 9'dadır. Tip9 'lar huzursuzluğu görmek ve konuşmak istemezler bu nedenle kendinin de içinde bulunduğu halkın terör saldırısına uğrama ihtimalini düşünüyor olmak rahatsız edecektir. Bu ihtimali yok saymanın, huzuru koruma arzularından kaynaklı bir telafi davranışı olduğunu söyleyebiliriz. Tip3 'lerde katılımın az olma nedeni, hayatın her alanında olan ve sürekli aktif bir yaşam süren Tip3 'ler olası bir terör saldırısında kendini o ortamda hayal etmiş, özdeşim kurmuş olabilirler.

"Dini inançlarım nedeniyle terör saldırısına maruz kalabilirim." İfadesine en az katılım gösteren kişiler tip 3; en fazla katılım gösteren kişiler tip 8'dedir. Tip3 'lerin ana motivasyonunda başarmak ve çevresi tarafından takdir edilmek olduğu için kendi düşünce ve inanç sistemi yaşadığı toplum normlarına uygun olmayabileceği veya birileri tarafından tepki ile karşılanabileceği için dışarı yansıtmak istemeyebilirler. Bu nedenle inançları nedeniyle terör saldırısına karşı bir tehdit oluşturacaklarını düşündükleri

inançlarını açık etmek yerine sessiz kalmayı tercih edebilirler. Bu nedenle de en az katılım gösteren grup çıkmış olması beklenen bir durumdur denebilir. Tip8 ‘lerin ise aksine kendi görüşlerini ve inançlarını açıkça söylemeleri, herhangi bir kişi veya gruptan çekinmemeleri beklenmemektedir. Bu konuda gelen tepkilere göre geri çekilmektense çatışmayı tercih edebilirler, bu nedenle katılımın yüksek olduğunu söyleyebiliriz.

“Terör saldırısına maruz kalmaktan korkuyorum.” İfadesine en az katılım gösteren kişiler tip 3; en fazla katılım gösteren kişiler tip 1’dedir. Tip3 ‘ler kendi düşüncelerinin ve yaşam tarzlarının tehlikeli olabileceği veya tehdit olarak algılanabileceği durumlarda gizlemeyi tercih ederler. Herkesle olabilecek azami ölçüde temas içinde olmak isterler; kendilerinin bir tehdit olarak algılanmasını istemezler. Bu nedenle daha düşük bir katılım göstermiş olabilirler. Tip1 ‘ler terör saldırılarında masumlarında zarar gördüğünü düşünerek; mantıksal bir çıkarımla kendi başlarına da gelebilecek olmasını düşmüş olabilirler.

“Güvendiğim, içinde bulunduğum ve kendimi ait hissettiğim grubun, düşüncelerime yakın kişilerin ya da inançlarıma yakın kişilerin yasanın müsaade etmediği çalışmalarına kalben destek olabilirim.” İfadesine en az katılım gösteren kişiler tip 6; en fazla katılım gösteren kişiler tip 5’dedir. Özgürlükçü bir kişilik tipi olan tip5 görüşlerine müdahale edilmesine karşı durmayı tercih etmektedir. Risk altında hissedeceği durumlardan veya ortamlardan uzak durmayı tercih eden tip6 kendisinden beklendiği üzere kalben dahi destek olmayarak kendi güvenli alanını yaratmayı tercih etmektedir diyebiliriz.

“Güvendiğim, içinde bulunduğum ve kendimi ait hissettiğim grubun, düşüncelerime yakın kişilerin ya da inançlarıma yakın kişilerin yasanın müsaade etmediği çalışmalarına maddi destek olabilirim, dergi gazete ve kitap gibi yayınlarını

almaktan rahatsız olmam.” İfadesine en az katılım gösteren kişiler tip 6; en fazla katılım gösteren kişiler tip 4’dedir. Tip6 kendi güvenli alanını herhangi bir şekilde riske atabilecek tutumları göstermeme konusunda hassas davranmaktadır. Otoriteye karşı durmaktan rahatsız olacağı için katılımın en az olduğunu söyleyebiliriz. Tip4 ‘ler ise insanların özgür olması gerektiğine inanmaya daha yatkındırlar. Düşüncelerin kısıtlanmasından veya herhangi bir otorite tarafından kısıtlanmaktan rahatsız olur; düşüncelerin rahatça ifade edebilmesine önem verirler. Bu nedenle yukarıdaki soruya katılımının yüksek olduğunu söyleyebiliriz.

“Güvendiğim, içinde bulunduğum ve kendimi ait hissettiğim grubun, düşüncelerime yakın kişilerin ya da inançlarıma yakın kişilerin yasanın müsaade etmediği bir şekilde diğerleriyle çatışmaya ikna olabilirim.” İfadesine en az katılım gösteren kişiler tip 6; en fazla katılım gösteren kişiler tip 9’dadır. Tip6 ‘lar ihtiyaç duydukları veya duyabilecekleri otorite ile çatışmaktan kaçınırlar. Bu yüzden içinde bulundukları grup eğer yaşadıkları bölgede yasalarla çatışan bir durumda ise gruba değil daha büyük otorite olana güvenip onun yanında yer almak isterler. Bu nedenle katılımın en yüksek olduğunu söyleyebiliriz. Tip9 ‘larda ise bulundukları ve temas ettikleri gruba karşı duydukları aidiyet, o grup tarafından dışlanmaktan kaçınma istekleri ve birlikte hareket edip uyum içinde olmayı istemeleri nedeniyle yüksek çıktığını söyleyebiliriz.

Çalışmanın tartışma bölümünde elde edilen verilerin değerlendirilmesi yapılmıştır. Elbette kişilerin tutum ve davranışlarının üzerinde etkisi bulunan pek çok faktör vardır. Yetiştiği toplum, farklı demografik özellikler, zeka, ait olduğu gruptaki liderin etkililiği, yetiştirilme şekli ya da bireysel travmaları kişilerin tutum ve davranışlarını etkilemektedir. Elde edilen verilerle sonuçlar arasında direkt bir nedensellik bağı olmasa da kişilik tipinin ya da şemaların da çalışma sonucunda etkili olabileceği düşünülmektedir.

6. Sonuç ve Öneriler

Sonuç olarak elde edilen veriler, risk faktörlerini ve kişilerin tutumlarını, algılarını ve davranışlarını etkileyebilecek faktörleri göstermektedir. Tüm elde edilen veriler ışığında aşağıda ki genellemelerin yapılabileceği düşünülmektedir.

Tip1; duyguları bastırma, kusurluluk ve bağımlılık şemalarıyla korelasyon göstermiştir. Duyguları bastırma şeması ile pozitif, kusurluluk ve bağımlılık şemalarıyla negatif korelasyona sahiptir. Dini inançları önemseyen, ancak inançların veya yaratıcının katkısıyla güvende hisseden veya tedbir almaya yönelmeyen bir kişilik tipinde olmadığı görülmüştür. Terör mağduru olmaktan endişe ettiği görülmektedir. Akılcı ve rasyonel bir kişilik organizasyonuna sahip olan Tip1 için terör olaylarına doğrudan ya da dolaylı olarak maruz kalmak psikolojik iyilik haline önemli derecede olumsuz bir etki edebilir. Yaşanan terör olaylarından dolayı kendini son 6 ayda en kötü hisseden grup olduğu görülmektedir.

Tip2 ile Sosyal İzolasyon, Duyguları Bastırma ve Haklılık, arasında negatif yönlü ilişki bulunurken Kendini Feda Etme arasında pozitif yönlü ilişki bulunmaktadır. Yaratıcının kendisini koruyacağına en fazla inanan, dini değerlere önem veren bir kişilik tipidir. Kişilere yönelik suikastleri terör olayı olarak değerlendirmedikleri görülmüştür. Bu bilgiler ışığında sevdiği değer verdiği kişilere ya da topluma karşı koruma kalkanı olabilme potansiyelleri yüksektir.

Tip3 ile Bağımlılık arasında negatif yönlü ilişki bulunurken Kuşkuculuk arasında pozitif yönlü ilişki bulunmaktadır. Dini değerleri en az önemseyen grup Tip3tür. İnançları nedeniyle terör mağduru olmaktan en az endişe ettiğini belirten grup olmasının nedeni bireysel çıkarları için maske takmaktan rahatsız olmayabileceği ile alakalı olabilir. Kendi

çıkarlarını, diğerlerinin ya da içinde bulunduğu grubun çıkarlarından çok daha önemli gören Tip3ün her ne nedenle olursa olsun yasalarla çatışmayı göze almayacağı düşünülmektedir.

Tip4 ile şema ölçeği alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Bunun nedeni kendini diğer insanlardan farklı gören ve farklı olma motivasyonu olan Tip4 'ün soruları cevaplarken açık olmaması olabilir. Kendisiyle ilgili oldukça az bilgiye ulaşılmış olan Tip4 ilginç bir şekilde "Güvendiğim, içinde bulunduğum ve kendimi ait hissettiğim grubun, düşüncelerime yakın kişilerin ya da inançlarıma yakın kişilerin yasanın müsaade etmediği çalışmalarına maddi destek olabilirim, dergi gazete ve kitap gibi yayınlarını almaktan rahatsız olmam." ifadesine en yüksek katılımı göstermiştir.

Tip5 ile Duygusal Yoksunluk, Kuşkuculuk, Bağımlılık, Dayanıksızlık, Kendini Feda Etme, Yetersiz Özdenetim ve Karamsarlık arasında negatif yönlü ilişki bulunmaktadır. İnançları nedeniyle kendini en az güvende hisseden tip olan Tip5, her an terör saldırısına uğrama ihtimalini yüksek gördüğünü belirtmiştir. Tip5 yasaların müsaade etmediği faaliyetlere ise kalben destek olabileceğini belirtmiştir. Bununla birlikte çatışmaya ya da maddi desteğe benzer şekilde sıcak bakmaması beklenmektedir. Şemalarının ve kişilik özelliklerinin etkisiyle mesafeli duracağı katılmayacağı düşünülmektedir.

Tip6 ile Duygusal Yoksunluk, Terk Edilme, Kuşkuculuk, Kusurluluk, Dayanıksızlık, İç İçelik/Gelişmemiş Benlik, Boyun Eğicilik, Kendini Feda Etme, Duyguları Bastırma, Yüksek Standartlar, Onay Arama ve Karamsarlık arasında pozitif yönlü ilişki bulunmaktadır. Tip6 kendini koruma odaklı, otorite ile uyumlu olmayı önemseyen bir kişilik görünümündedir. Bu nedenle kendini sürekli korumaya zarardan olabildiğince

kaçınmaya odaklıdır. Tip6 her an terör saldırısına uğrama ihtimalini daha yüksek olarak işaretlemiştir bu durum aslında kaygılarının ne kadar yüksek olduğunun da istatistiksel bir göstergesidir. Bununla birlikte verilen durumlarda yasanın müsaade etmediği tüm önermeler için katılmayacağını belirtmiştir. Bu durum bilimsel olarak diğer kişilik tiplerinden daha anlamlı düzeyde yüksek görülmüştür.

Tip7 ile Kuşkuculuk, Sosyal İzolasyon, Kusurluluk, Başarısızlık, Bağımlılık, İç İçelik/Gelişmemiş Benlik, Boyun Eğicilik, Duyguları Bastırma, Yüksek Standartlar, Onay Arama, Karamsarlık ve Cezalandırıcılık arasında negatif yönlü ilişki bulunmaktadır. Saygı, sevgi, ve güven alanında ki pek çok şema ile negatif korelasyon bulunmuş olması ile birlikte yapılan çalışmada Tip7 için terör algısı veya terör olayları ile ilgili tutumlara dair istatistiksel olarak anlamlı olan herhangi bir sonuç elde edilememiştir.

Tip8 ile Duygusal Yoksunluk ve Kuşkuculuk arasında pozitif yönlü ilişki bulunmaktadır. Dini değerlerin kendisi için önemli olduğunu en az bildiren ve yaratıcının kendisini koruyacağına en az inanan kişilik tipidir. Bununla beraber kuşkuculuk şemasının da etkisi ile inançları nedeniyle terör saldırısına maruz kalma ihtimalini en yüksek puanlayan kişilik tipidir. Halktan insanların terör mağduru olma ihtimallerini en düşük gören kişilik tipidir bu nedenledir ki terör saldırılarına maruz kalmaktan en az korkan kişilik tipi de yine tip8dir. “Farklı Düşüncelere Sahip İnsanların Karşılıklı Çatışmaları Terör Eylemi Olarak Kabul Edilebilir Mi?” ifadesine Tip8 hayır cevabını vermiştir. Bu bilgiler ışığında denebilir ki, inançları konusunda katı olan, hükmetmeyi seven, liderlik özellikleri yüksek olan Tip8, mağduriyet yaşamaktan kişilik özelliklerinde de belirtildiği gibi korkmayıp, yeri geldiğinde çatışmaktan da çekinmeyecek bir görünümdedir. Çatışmaları, toplumsal değerler için değil; kendi alanını korumak, kendine tabi olanları korumak gibi nedenlerden dolayı yaşayabilir. Kısacası kendi liderliğine risk

getirebilecek herhangi bir durum karşısında korkusuzca savaşabileceği düşünülmektedir.

Tip9 ile Sosyal İzolasyon, Kusurluluk, Haklılık, Yetersiz Özdenetim ve Onay Arama arasında negatif yönlü ilişki bulunmaktadır. Dini değerlere önem veren, inançları nedeniyle kendini güvende hisseden, güvenlik tedbirleri almak yerine kendini yaratıcıya teslim etmeyi tercih eden bir tutum içerisindedirler. Halktan insanların terör mağduru olma ihtimalini yüksek gören, terör olayları nedeniyle yoğun kaygı yaşayan kişilik tipidir. “Güvendiğim, içinde bulunduğum ve kendimi ait hissettiğim grubun, düşüncelerime yakın kişilerin ya da inançlarıma yakın kişilerin yasanın müsaade etmediği bir şekilde diğerleriyle çatışmaya ikna olabilirim.” İfadesine en yüksek katılımı gösteren kişilik tipi Tip9dur. Tip9 içinde bulunduğu ve güven duyduğu grubun doğrularıyla paralel doğrular geliştirme ihtimaline sahip olup, dışlanmamak için ya da inandığı için grubun beklediği şekilde davranma eğilimi gösterebilir.

Elde edilen veriler, Tip1 için yasadışı çalışmalarda bulunma ihtimalinin düşük olduğunu; Tip2 için sevgi ve aidiyet hissederse çatışmaya girebileceğini; Tip3 için kendi menfaatleri doğrultusunda hareket edeceğini ve duruma göre hızla form değiştirebileceğini, çatışmaya girmeyeceğini; Tip4 için özgürlüklerin engellendiğini düşündüğü noktada eyleme geçebileceğini; Tip5 için eylemsel bir faaliyette bulunmasa kalben destek sağlayabileceğini; Tip6 için otoriteyle yüksek ihtimalle karşı karşıya kalmayı kabul etmeyeceğini; Tip7 için hazzını engelleyecek herhangi bir riskli durumda bulunmayacağını; Tip8 için kendi adına otoritesini kurmak ya da korumak için çatışabileceğini; Tip9 için güven duyduğu bir grup için, grubun gerektirdiği veya beklediği faaliyetlerin içinde bulunabileceğini düşündürmektedir. Bu bilgiler savunma alanında çalışacak kişiler açısından önem taşıyabilir.

Son olarak, terör olayları inkar ediyor olsak da pek çok kişinin hayatında psikolojik iyilik halini tehdit eden ciddi bir risk faktörü olarak yer almaktadır. Okullarda, toplum sağlığı merkezlerinde bilinçlendirme çalışmalarının yapılması, kişilerin psikolojik veya psikiyatrik destek almaya teşvik edilmesi, terör olaylarının dolaylı olarak da kişileri etkileyebileceğinin anlatılması önemlidir. Bununla birlikte hangi eylemlerin terör olayı olarak değerlendirilebileceğine dair ciddi bir bilgi eksikliği olduğu düşünülmektedir. Benzer şekilde bu konularda da toplumun aydınlatılması gerektiği düşünülmektedir.

7. Kaynaklar

Abrevaya, E., İkiz, T., Kayaalp, M., Küey, G., Tükel, R. (2004). *Psikanaliz Yazıları: Nevrozlar .* İstanbul: Bağlam.

Açıkgöz, R. (2016). İntihar Saldırıları ve Terörizm İlişkisi Üzerine Eleştirel Bir Değerlendirme. *Mukaddime*, *7*(2), 321-340.

Aktaş, S., Bulduk, B., Orakçı, H. (2017). Terör Mağdurlarının Yaşadıkları Ruhsal Sorunlar. *Jaren/Hemşirelik Akademik Araştırma Dergisi*, *3*(Supp: 1), 6-9.

Alexander, M., Schnipke, B. (2020). The Enneagram: A Primer For Psychiatry Residents. *American Journal Of Psychiatry Residents' Journal*.

American Psychiatric Association, American Psychiatric Association. (2013). Diagnostic And Statistical Manual Of Mental Disorders: Dsm-5. *Arlington, Va*.

Argomaniz, J., Lynch, O. (2018). Introduction To The Special İssue: The Complexity Of Terrorism—Victims, Perpetrators And Radicalization.

Asch, S. E. (1953). Effects Of Group Pressure Upon The Modification And Distortion Of Judgments. D. Cartwright And A. Zander. *Group Dynamics: Research And Theory. Row, Peterson And Co*, *151*, 62.

Avcı E. (2019). Yeni Sol Dalgadan Küresel Dalgaya Türkiye'de Terörizm. *Kara Harp Okulu Bilim Dergisi*, *29*(1), 139-166.

Ayhan, H. (2015). Terör Kavramı, Güvenlik Konseyi Ve Genel Kurul Özelinde Birleşmiş Milletler'in 2001 Sonrası Terör Yaklaşımı. *Güvenlik Stratejileri Dergisi*, *11*(21), 117-146.

Barlett, F. C. (1932). Remembering: An Experimental And Social Study. New York: Cambridge University Press.

Baudin, M., İkiz, P., Parman, T.(2004). *Yansıtma: Nevrozlar*. İstanbul: Bağlam.

Beck, A. T., Weishaar, M. (1989). Cognitive Therapy. In *Comprehensive Handbook Of Cognitive Therapy* (Pp. 21-36). Springer, New York, Ny.

Berkowitz, L. (1989). Frustration-Aggression Hypothesis: Examination And Reformulation. *Psychological Bulletin*, *106*(1), 59.

Bilgiç, S. (2011). Travma Sonrası Stres Bozukluğu Ve Akut Stres Bozukluğu İle Uyum Bozukluğunun Klinik Açıdan Karşılaştırılması. *Tıpta Uzmanlık Tezi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Eskişehir*.

Bloch, A. L., Shear, M. K., Markowitz, J. C., Leon, A. C., Perry, J. C. (1993). An Empirical Study Of Defense Mechanisms İn Dysthymia. *American Journal Of Psychiatry*, *150*, 1194-1194.

Brenner, C. (1981). Defense And Defense Mechanisms. *The Psychoanalytic Quarterly*, *50*(4), 557-569.

Bormanaki, H. B., Khoshhal, Y. (2017). The Role Of Equilibration İn Piaget's Theory Of Cognitive Development And Its Implication For Receptive Skills: A Theoretical Study. *Journal Of Language Teaching & Research*, *8*(5).

Bowins, B. (2004). Psychological Defense Mechanisms: A New Perspective. *The American Journal Of Psychoanalysis*, *64*(1), 1-26.

Bryant, R. A., Edwards, B., Creamer, M., O'donnell, M., Forbes, D., Felmingham, K. L., Hadzi-Pavlovic, D. (2018). The Effect Of Post-Traumatic Stress Disorder On Refugees' Parenting And Their Children's Mental Health: A Cohort Study. *The Lancet Public Health*, *3*(5), E249-E258.

Cramer, P. (2015). Understanding Defense Mechanisms. *Psychodynamic Psychiatry*, *43*(4), 523-552.

Davidson, J. R., Connor, K. M. (1999). Management Of Posttraumatic Stress Disorder: Diagnostic And Therapeutic İssues. *Journal Of Clinical Psychiatry*, *60*, 33-38.

Decarlo, L. T. (1997). On The Meaning And Use Of Kurtosis. *Psychological Methods*, *2*(3), 292.

Dedeoğlu, B. (2003). Bermuda Triangle: Comparing Offi Cial Defi Nitions Of Terrorist Activity. Terrorism And Political Violence, 15, 81-110.

Demirci, S. (2012). Nükleer Terörizm Ve Tehdit Boyutlarına Yönelik Çıkarımlar. *Ege Stratejik Araştırmalar Dergisi*, *3*(1), 59-84.

Demirli, A. (2011). Terörizm, Psikososyal Etkileri Ve Müdahale Modelleri. *Turkish Psychological Counseling & Guidance Journal*, *4*(35).

Dorpat, T. L. (1987). A New Look At Denial And Defense. *Annual Of Psychoanalysis*, *15*, 23-47.

Dönmez, A. T. D., Yeniçeri, Z. Y. (2006). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji (Sosyal Psikoloji) Anabilim Dalı Terör Ve Terörist Algısı: Silahı Kimin

Tuttuğu Ne Kadar Etkili? *(Yayınlanmamış Doktora Tezi),* Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).

Durodié, B., Wainwright, D. (2019). Terrorism And Post-Traumatic Stress Disorder: A Historical Review. *The Lancet Psychiatry*, *6*(1), 61-71.

Enders, W., Sandler, T. (2006). Distribution Of Transnational Terrorism Among Countries By İncome Class And Geography After 9/11. *International Studies Quarterly*, *50*(2), 367-393.

Erkekoğlu, P., Koçer Gümüşel, B. (2018). Kimyasal Savaş Ajanları: Tarihçeleri, Toksisiteleri, Saptanmaları Ve Hazırlıklı Olma. *Hacettepe Üniversitesi Eczacılık Fakültesi Dergisi*, *38*(1), 24-38.

Erten, Y. (2006). Habil ve Kabil Doğan İlk İnsanla Ölen İlk İnsanın; Öldüren İlk İnsanla Öldürülen İlk İnsanın İlişkisi Üzerine.

Ertl, V., Saile, R., Neuner, F., Catani, C. (2016). Drinking To Ease The Burden: A Cross-Sectional Study On Trauma, Alcohol Abuse And Psychopathology İn A Post-Conflict Context. *Bmc Psychiatry*, *16*(1), 1-13.

Freud, S. (1923). The Ego And The Id. *The Standart Edition Of The Complete Psychological Works Of Sigmund Freud, Vol 19*, 1-66.

Freud A. (2004) Ben Ve Savunma Mekanizmaları. Çeviri Yeşim Erim, İstanbul: Metis Yayınları.

Fromkin, D. (1975). The Strategy Of Terrorism. *Foreign Affairs*, *53*(4), 683-698.

Fromm, E. (1964). Sevginin Ve Siddetin Kaynagi, Istanbul (Payel Yayinevi) 2008.

Geçtan, E. (1997). Psikodinamik Psikiyatri Ve Normaldışı Davranışlar. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Geçtan, E. (2006). *Psikanaliz Ve Sonrası* (12. Baskı), İstanbul: Metis.

Geçtan, E. (2006). *Psikodinamik Psikiyatri Ve Normaldışı Davranışlar*. Metis Yayınları.

Ghosh, V. E., Gilboa, A. (2014). What İs A Memory Schema? A Historical Perspective On Current Neuroscience Literature. *Neuropsychologia*, *53*, 104-114.

Groeneveld, R. A., Meeden, G. (1984). Measuring Skewness And Kurtosis. *Journal Of The Royal Statistical Society: Series D (The Statistician)*, *33*(4), 391-399.

Güloğlu, B., Karairmak, Ö. (2013). Güneydoğu Gazilerinde Travma Sonrası Stres Bozukluğu Gelişimi. *Anatolian Journal Of Psychiatry/Anadolu Psikiyatri Dergisi*, *14*(3).

Güzel, C. (2002). Korkunun Korkusu: Terörizm. *Silinen Yüzler Karşısında Terör*, 7-19.

Halis A. (2015). Terör Kavramı, Güvenlik Konseyi Ve Genel Kurul Özelinde Birleşmiş Milletler" İn 2001 Sonrası Terör Yaklaşımı. *Güvenlik Stratejileri Dergisi*, 1-25.

Hamaoka, D., Shigemura, J., Hall, M., Ursano, R. (2004). Mental Health's Role İn Combating Terror. *Journal Of Mental Health*, *13*(6), 531-535.

Haney, C., Banks, W. C., Zimbardo, P. G. (1973). A Study Of Prisoners And Guards İn A Simulated Prison. *Naval Research Reviews*, *9*(1-17).

Hopkins, K. D., Weeks, D. L. (1990). Tests For Normality And Measures Of Skewness And Kurtosis: Their Place İn Research Reporting. *Educational And Psychological Measurement*, *50*(4), 717-729.

Jeong, J. (2004). *Analysis Of The Factors And The Roles Of Hrd İn Organizational Learning Styles As İdentified By Key İnformants At Selected Corporations İn The Republic Of Korea*. Texas A&M University.

Kanat, S., Adem, İ. (2016). İnsani Güvenlik Ve Terörizmle Mücadele. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, *21*(2), 567-588.

Karaosmanoğlu, H. A., Soygüt, G., Kabul, A. (2013). Psychometric Properties Of The Turkish Young Compensation Inventory. *Clinical Psychology & Psychotherapy*, *20*(2), 171-179.

Karaosmanoğlu, H. A., & Şaşıoğlu, M. (2015). Şema Terapinin Bugünü. *Türkiye Klinikleri Psikiyatri-Özel Konular, 8(2),* 45-49.

Kenar, L. (2002). Bir Nbc Atağı Karşısında Ülkemiz İçin Ulusal Nbc Savunma Ve İlk Yardım Sisteminin Oluşturulması. *(Yayınlanmamış Doktora Tezi).* Gülhane Askerî Tıp Akademisi, Ankara.

Kibaroğlu, M. (2006). Kitle İmha Silahları İle Terör: Kıyametin Yeni Eşiği Mi?. *Avrasya Dosyası*, *12*(3), 119-137.

Kiraz, S. (2015). “Hayvan” Da Ve “İnsan” Da Saldırganlık Üzerine Psikolojik Ve Felsefi Bir İnceleme. *Flsf Felsefe Ve Sosyal Bilimler Dergisi*, (19), 119-136.

Kiremitçi İ. (2014) Küresel Boyutta Biyolojik Terör Tehdidi. *Savunma Bilimleri Dergisi* 13(2): 27-58.

Kuhr, S., Hauer, J. M. (2001). The Threat Of Biological Terrorism İn The New Millennium. *American Behavioral Scientist*, *44*(6), 1032-1041.

Kurtdaş, M. Ç. (2018). Küresel Terör Çağında Ulus Devletin Artan Önemi. *Tesam Akademi*, *5*(2), 151-181.

Matise, M. (2007). The Enneagram: An İnnovative Approach. *Journal Of Professional Counseling: Practice, Theory & Research*, *35*(1), 38-58.

Mete, M. (2020). *Kitle Psikolojisi Bağlamında Terör Faaliyetlerinin Psikopolitik Analizi: PKK Örneği* (Master's Thesis).

Milgram, S., Gudehus, C. (1978). Obedience To Authority.

Munro, B. H. (2005). *Statistical Methods For Health Care Research* (Vol. 1). Lippincott Williams & Wilkins.

Moors, J. J. A. (1986). The Meaning Of Kurtosis: Darlington Reexamined. *The American Statistician*, *40*(4), 283-284.

Nam, M. (2013). İşgalden İstiklale Cezayir. *Tarih Dergisi*, (55), 155-187.

Naranjo, C. (1994). *Character and neurosis: An integrative view*. Gateways/IDHHB.

Newgent, R. A., Parr, P. H., Newman, I., Wiggins, K. K. (2004). The Riso-Hudson Enneagram Type İndicator: Estimates Of Reliability And Validity. *Measurement And Evaluation İn Counseling And Development*, *36*(4), 226-237.

Nowbari, R. S. (2012). Assassin's Creed, Origins And Downfall Of Islamic Terrorism. *International Proceedings Of Economics*, 206-210.

Nunnally, J. C., Bernstein, I. H. (1967). Psychometric Theory, Mcgraw-Hill Inc. *New York*.

Özdemir M. (2020). Pratik Enneagram. İstanbul:Tuti Yayıncılık.

Özmen, F. A. (2015). Gustave Le Bon Ve Sigmund Freud'un Isiginda Kitle Psikolojisi Ve Gezi Hareketi'nin Psíkolojisi. *Alternatif Politika*, *7*(1), 183-206.

Ochberg, F. (1978). The Victim Of Terrorism. In *Coping With Life Crises* (Pp. 367-375). Springer, Boston, MA.

Palmer, H. (1988). The Enneagram: Understanding Yourself And The Others İn Your Life. San Francisco: Harper Collins Publishers.

Palmer, H. (1991). The Enneagram: Understanding Youself And The Others İn Your Life. San Francisco, CA: Harper Collins.

Rafaeli E, Bernstein DP, Young JE. Şema Terapi Ayırıcı Özellikler (2013). Karaosmanoğlu H. A., Azizerli N, çeviri. İstanbul: Psikonet Yayınları; 2013.

Riso, D. R. (1990). Understanding The Enneagram: The Practical Guide To Personality Types. Boston: Houghton Mifflin Co.

Riso, D. R., Hudson, R. (1996). Personality Types: Using The Enneagram For Self-Discovery. New York: Houghton Mifflin Harcourt.

Russell, C. A., Miller, B. H. (1977). Profile Of A Terrorist. *Studies İn Conflict & Terrorism*, *1*(1), 17-34.

Saraçlı, M. (2007). Uluslararası Hukukta Terörizm. *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, *11*(1), 1049-1078.

Sander, O. (2002). Siyasi Tarih 1918-1994, 10. *Baskı, İmge Kitabevi, Ankara*.

Schlenger, W. E., Caddell, J. M., Ebert, L., Jordan, B. K., Rourke, K. M., Wilson, D., Kulka, R. A. (2002). Psychological reactions to terrorist attacks: findings from the National Study of Americans' Reactions to September 11. *Jama*, *288*(5), 581-588.

Schmıd A. (2004). "Terrorism, The Definitional Problem", War Crime Research Symposium: Terrorism On Trial.

Schuurman, B. (2020). Research On Terrorism, 2007–2016: A Review Of Data, Methods, And Authorship. *Terrorism And Political Violence*, *32*(5), 1011-1026.

Scott, S. A. (2011). An Analysis Of The Validity Of The Enneagram.

Shalev, A., Liberzon, I., Marmar, C. (2017). Post-Traumatic Stress Disorder. *New England Journal Of Medicine*, *376*(25), 2459-2469.

Sherif, M. (1936). The Psychology Of Social Norms.

Soygüt, G., Karaosmanoğlu, A., Çakir, Z. (2009). Erken Dönem Uyumsuz Şemaların Değerlendirilmesi: Young Şema Ölçeği Kısa Form-3'ün Psikometrik Özelliklerine İlişkin Bir İnceleme. *Turk Psikiyatri Dergisi*, *20*(1).

Sümer, N. (2000). Yapısal Eşitlik Modelleri: Temel Kavramlar Ve Örnek Uygulamalar.Türk Psikoloji Yazıları, 3(6), 49-74.

Taşkent, A. (2010). *Alkol Ve/Veya Madde Bağımlıları İle Bağımlılığı Olmayan Bireylerin Savunma Mekanizmaları Açısından Karşılaştırılması, Çocukluk Çağı*

Travmaları, Disosiyatif Yaşantılar Ve Bağımlılık Şiddetinin Savunma Mekanizmaları Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi (Master's Thesis, Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü).

Thornton, P. (1964). “Terror As A Weapon Of Political Agitation”. Herry Eckstein (Ed.), Internal War: Problems And Approaches, New York, The Free Press, 71-99.

Tschantret, J. (2020). The Psychology Of Right-Wing Terrorism: A Text-Based Personality Analysis. *Psychology Of Violence*.

Tuğtan, M. A. (2014). Terörizm Ve Yeni Dünya Düzeni. *Aydınlanma 1923*, *39*(39), 22-27.

Turan, G. (2002), 21. Yüzyılda Uluslararası Terörizmin Değişen Yüzü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Usta, A. (2009). Etnik Şiddet Olgusu Üzerine Sosyo-Psikolojik Bir Değerlendirme. *Polis Bilimleri Dergisi*, *11*(2), 87-106.

Ün, M. B., Timur, K. (2016). Kolektif Siyasal Şiddet Ve İslami Toplumsal Hareket Analizi: Hamas Örneği. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, *71*(2), 565-597.

Vaillant G. (1971) Theoretical Hierarchy Of Adaptive Ego Mechanisms. Archives Of General Psychiatry, 24(2), 107–118

Wagner, J. P., Walker, R. E. (1983). Reliability And Validity Study Of A Sufi Personality Typology: The Enneagram. *Journal Of Clinical Psychology*, *39*(5), 712-717.

Wang, J., Wang, X. (2019). *Structural Equation Modeling: Applications Using Mplus*. John Wiley & Sons.

Watson D.C., Sinha B.K. (1998) Gender, Age, And Cultural Differences İn The Defense Style Questionnaire-40. Journal Of Clinical Psychology, 54(1), 67-75.

White, M. L. (2010). *Spirituality And Self Care: Expanding Self-Care Deficit Nursing Theory*. Wayne State University.

Wılkınson P. (1974). Political Terrorism, Londra, The Macmillan Press, 1974.

Yaman, D. (2005). 11 Eylül Sonrasında ABD: Algılamalar, Psikolojik Yansımalar, Yasal Düzenlemeler. *Uluslararası Hukuk Ve Politika*, (01-02), 117-142.

Yeniçeri, Z., Dönmez, A. (2008). Terörizm ve Terörist Algisi: Silahi Kimin Tuttugu Ne Kadar Etkili?. *Türk Psikoloji Dergisi*, *23*(62), 93.

Yetik, Z. (2012). Kabil: İlk Kan. *İlk Cinayet, İlk Katil, Pınar Yayınevi, İstanbul-2012*.

Young, J. E., Klosko, J. S., Weishaar, M. E. (2003). Schema therapy. *New York: Guilford*, *254*.

Young, J. E., Brown, G. (2005). Young Schema Questionnaire-Short Form; Version 3. *Psychological Assessment*.

Young, J. E., Klosko, J. S., Karaosmanoğlu, H. A., Tuncer, E., Kohen, S., Güler, D. (2012). *Hayatı yeniden keşfedin*. Psikonet.

Yüksel, O., Erdem, R. (2016). Biyoterörizm ve Sağlık. *Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi*, *19*(2).

8. Ekler

8.1. EK 1: BİLGİLENDİRİLMİŞ GÖNÜLLÜ OLUR FORMU

8.3. EK 2: TERÖR ALGISI DEĞERLENDİRME FORMU

8.4. EK 3: YŞÖ - Young Şema Ölçeği- Kısa Form (YSQ/ Short Form 3)

EK 1: Bilgilendirilmiş Gönüllü Olur Formu

Bilgilendirilmiş Gönüllü Olur Formu

Sayın Katılımcı,

Bu araştırma İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Adli Tıp ve Adli Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Anabilim Dalı Doktora öğrencisi Klinik Psikolog Özlem Bugur tarafından Prof. Dr. Faruk Aşıcıoğlu danışmanlığında doktora tez çalışması kapsamında yürütülmektedir. Tez çalışmasının amacı; Terör Tehdidi Karşısında Yaşanan Korkunun, Psikolojik Yaralanmaların ve İnsanların Tutum Farklılıklarının Mizaç Özellikleri ve Şemalar Bağlamında İncelenmesidir.

Araştırmaya katılım gönüllülük esasına dayanmaktadır. Sizden alınan bilgiler diğer katılımcılardan gelen verilerle birleştirilecek ve bir bütün halinde değerlendirilecektir. Bu çalışma bilimsel bir çalışma olup, araştırmanın sonuçları sadece akademik amaçlı kullanılacak, başka hiçbir platformda ve, herhangi bir kişi ve kurumla paylaşılmayacaktır. Araştırma tamamen gizlilik esasına dayanmaktadır. Bu nedenle sizden kimlik bilgilerinizi ortaya koyabilecek hiçbir veri talep edilmeyecektir. Araştırmanın herhangi bir aşamasında sizi rahatsız eden veya yanıt vermek istemediğiniz herhangi bir durum oluşursa, araştırmadan istediğiniz zaman ayrılmanız mümkündür. Araştırmanın objektif olması ve elde edilecek sonuçların güvenirliği açısından soruları içtenlikle yanıtlamanız; formları sizi tam olarak yansıtacak şekilde doldurmanız çok önemlidir.

Çalışmamız ve sonuçları hakkında ayrıca bilgi edinmek istemeniz halinde, aşağıda ekli olan e-posta adresi aracılığıyla araştırmacılarla iletişime geçebilirsiniz. Verdiğiniz destek ve katılımınız için teşekkür ederiz.

Araştırmacı

Klinik Psikolog Özlem Bugur Özdemir

Bu çalışmada kullanılacak veri toplama araçlarını kendi rızamla dolduruyorum ve bu araştırmada kullanılmasına izin veriyorum. Kendi irademle gönüllü olarak bu araştırmaya katıldığımı, istediğim zaman gerekçeli veya gerekçesiz olarak araştırmadan ayrılabileceğimi biliyorum

Kabul ediyorum. ( ) Kabul etmiyorum. ( )

EK 2: Terör Algısı Değerlendirme Formu

1. Cinsiyetiniz:

   Kadın ( ) Erkek ( )

2. Doğum Tarihiniz:

   Gün ( ) Ay ( ) Yıl ( )

3. Doğum Yeriniz:

   .....

4. Yaşadığınız Şehirler/Ülkeler (Süreleriyle Belirtiniz):

   .....

5. Eğitim Durumunuz:

   Okur Yazar ( ) İlkokul ( ) Ortaokul ( ) Lise ( )

   Yüksekokul ( ) Üniversite ( ) Lisansüstü ( )

6. Şu an çalışıyor musunuz?:

   Evet ( ) Hayır ( )

7. Mesleğiniz:

   .....

8. Medeni Durumunuz:

   Bekar ( ) Evli ( ) Boşandım ( )

Birlikte Yaşıyorum ( ) Eşimi Kaybettim ( )

9. Aylık geliriniz:

Asgari ücretin altında ( ) Asgari Ücret ( ) 2324 TL - 3000 TL arası ( )

3001 TL – 4000 TL ( ) 4001 TL – 5000 TL ( ) 5001 TL ve üzeri ( )

10. Medeni Durumunuz:

Evli ( ) Bekar ( ) Dul ( ) Boşanmış ( )

11. Daha önce hiç psikiyatrik bir tanı aldınız mı?:

Evet ( ) Hayır ( )

Cevabınız evet ise, aldığınız tanıyı belirtiniz:

.....

12. Daha önce hiç psikolojik bir destek aldınız mı?

Evet ( ) Hayır ( )

Evet ise süresini belirtiniz.

.....

13. Şu anda herhangi bir psikolojik destek alıyor musunuz?

Evet ( ) Hayır ( )

14. Son 6 ayda kendinizi psikolojik olarak ne kadar iyi hissediyorsunuz?

1: Kesinlikle iyi hissetmiyorum 5: Kesinlikle iyi hissediyorum

1 2 3 4 5

15. Herhangi bir dini inanca sahip misiniz?

Evet ( ) Hayır ( )

Evet ise, dini değerleriniz sizin için ne kadar önemlidir?

1: Önemsizdir 5:Çok Önemlidir

1 2 3 4 5

16. Eğer bir dini inancınız varsa, inandığınız yaratıcının sizi kötülüklere karşı koruyacağını düşünür müsünüz?

1: Koruyacağını düşünmüyorum 5: Kesinlikle düşünüyorum

1 2 3 4 5

17. İnsan dini inanç sayesinde akılla izah edilemeyecek bir güvenlik duygusu kazanır.

1: Kesinlikle Katılmıyorum 5:Kesinlikle Katılıyorum

1 2 3 4 5

18. Kendimi yaratıcıya teslim ederim, herhangi bir tehdit karşısında önlem almak için fazla uğraşmam.

1: Kesinlikle Katılmıyorum 5:Kesinlikle Katılıyorum

1 2 3 4 5

Terör Algısını Değerlendirmeye Yönelik Sorular

19. Herhangi bir terör olayına maruz kaldınız mı?:

Evet ( ) Hayır ( )

Evet ise, maruz kaldığınız terör olayını belirtiniz.:

.....

20. Herhangi bir terör olayına dolaylı olarak (sosyal medya, basın, vs.) maruz kaldınız mı?

Evet ise, maruz kaldığınız terör olayını belirtiniz.:

.....

21. Hayatınızın herhangi bir döneminde dolaylı ya da doğrudan maruz kaldığınız savaş veya terör olayları ile ilgili bir psikiyatrik veya psikolojik destek aldınız mı?

Evet ( ) Hayır ( )

22. Kişilere yönelik suikastlar terör olayı olarak değerlendirilebilir mi?:

Evet ( ) Hayır ( ) Diğer ( )

23. İnsanların topluluk halinde bulunduğu yerlere atılan bombalar terör eylemi olarak değerlendirilebilir mi?:

Evet ( ) Hayır ( ) Diğer ( )

24. Metroya birileri tarafından salınan ve felç edici etkisi ya da öldürücü etkisi bulunduğu bilinen Sarin gazı terör eylemi olarak kabul edilebilir mi?

Evet ( ) Hayır ( ) Diğer ( )

25. Bir kimsenin kendi üzerine bağladığı patlayıcı madde nedeniyle kendi ile beraber diğer insanların ölümüne neden olması bir terör eylemi olarak kabul edilebilir mi?

Evet ( ) Hayır ( ) Diğer ( )

26. Pandemiye neden olabilecek bir virüsün labaratuvar ortamında üretildikten sonra topluma yayılmasına neden olmak bir terör eylemi olarak kabul edilebilir mi?

Evet ( ) Hayır ( ) Diğer ( )

27. Farklı düşüncelere sahip insanların karşılıklı çatışmaları terör eylemi olarak kabul edilebilir mi?

Evet ( ) Hayır ( ) Diğer ( )

28. Kişilerin inançları nedeniyle birilerine zarar vermeleri terör eylemi olarak kabul edilebilir mi?

Evet ( ) Hayır ( ) Diğer ( )

29. Her an terör saldırısına uğrayabilirim.

1: Kesinlikle Katılmıyorum 5:Kesinlikle Katılıyorum

1 2 3 4 5

30. Halktan insanların terör saldırısına uğrama olasılığı yoktur.

1: Kesinlikle Katılmıyorum 5:Kesinlikle Katılıyorum

1 2 3 4 5

31. Dini inançlarım nedeniyle terör saldırısına maruz kalabilirim.

1: Kesinlikle Katılmıyorum 5:Kesinlikle Katılıyorum

1 2 3 4 5

32. Terör saldırısına maruz kalmaktan korkuyorum.

1: Kesinlikle Katılmıyorum 5:Kesinlikle Katılıyorum

1 2 3 4 5

33. Güvendiğim ve içinde bulunduğum grubun isteği yada baskısıyla yasanın müsaade etmediği bir şekilde diğerleriyle çatışmaya ikna olabilirim.

1: Kesinlikle Katılmıyorum 5:Kesinlikle Katılıyorum

1 2 3 4 5

34. Sevdiklerimin ya da kutsal kabul ettiklerimin uğruna yasanın müsaade etmediği bir şekilde diğerleriyle çatışmaya ikna olabilirim.

1: Kesinlikle Katılmıyorum 5:Kesinlikle Katılıyorum

1 2 3 4 5

EK 3: YŞÖ - Young Şema Ölçeği- Kısa Form (YSQ/ Short Form 3)

YSO

Yönerge: Aşağıda, kişilerin kendilerini tanımlarken kullandıkları ifadeler sıralanmıştır. Lütfen her bir ifadeyi okuyun ve sizi ne kadar iyi tanımladığına karar verin. Emin olamadığınız sorularda neyin doğru olabileceğinden çok, sizin **duygusal olarak** ne hissettiğinize dayanarak cevap verin.

Bir kaç soru, anne babanızla ilişkiniz hakkındadır. Eğer biri veya her ikisi şu anda yaşamıyorlarsa, bu soruları o veya onlar hayatta iken ilişkinizi göz önüne alarak cevaplandırın.

1 den 6'ya kadar olan seçeneklerden sizi tanımlayan en yüksek şıkkı seçerek her sorudan önce yer alan boşluğa yazın.

Derecelendirme:

1- Benim için tamamıyla yanlış

2- Benim için büyük ölçüde yanlış

3- Bana uyan tarafı uymayan tarafından biraz fazla

4- Benim için orta derecede doğru

5- Benim için çoğunlukla doğru

6- Beni mükemmel şekilde tanımlıyor

1. _____ Bana bakan, benimle zaman geçiren, başıma gelen olaylarla gerçekten ilgilenen kimsem olmadı.

2. _____ Beni terk edeceklerinden korktuğum için yakın olduğum insanların peşini bırakmam.

3. _____ İnsanların beni kullandıklarını hissediyorum

4. _____ Uyumsuzum.

5. _____ Beğendiğim hiçbir erkek/kadın, kusurlarımı görürse beni sevmez.

6. _____ İş (veya okul) hayatımda neredeyse hiçbir şeyi diğer insanlar kadar iyi yapamıyorum

7. _____ Günlük yaşamımı tek başıma idare edebilme becerisine sahip olduğumu hissetmiyorum.

8. _____ Kötü bir şey olacağı duygusundan kurtulamıyorum.

9. _____ Anne babamdan ayrılmayı, bağımsız hareket edebilmeyi, yaşıtlarım kadar, başaramadım.

10. _____ Eğer istediğimi yaparsam, başımı derde sokarım diye düşünürüm.

11. _____ Genellikle yakınlarıma ilgi gösteren ve bakan ben olurum.

12. _____ Olumlu duygularımı diğerlerine göstermekten utanırım (sevdiğimi, önemsediğimi göstermek gibi).

13. _____ Yaptığım çoğu şeyde en iyi olmalıyım; ikinci olmayı kabullenemem.

14. _____ Diğer insanlardan bir şeyler istediğimde bana “hayır” denilmesini çok zor kabullenirim.

15. _____ Kendimi sıradan ve sıkıcı işleri yapmaya zorlayamam.

16. _____ Paramın olması ve önemli insanlar tanıyor olmak beni değerli yapar.

17. _____ Her şey yolunda gidiyor görünse bile, bunun bozulacağını hissederim.

18. _____ Eğer bir yanlış yaparsam, cezalandırılmayı hakkederim.

19. _____ Çevremde bana sıcaklık, koruma ve duygusal yakınlık gösteren kimsem yok.

20. _____ Diğer insanlara o kadar muhtacım ki onları kaybedeceğim diye çok endişeleniyorum.

21. _____ İnsanlara karşı tedbiri elden bırakamam yoksa bana kasıtlı olarak zarar vereceklerini hissederim.

22. _____ Temel olarak diğer insanlardan farklıyım.

23. _____ Gerçek beni tanırlarsa beğendiğim hiç kimse bana yakın olmak istemez.

24. _____ İşleri halletmede son derece yetersizim.

25. _____ Gündelik işlerde kendimi başkalarına bağımlı biri olarak görüyorum.

26. _____ Her an bir felaket (doğal, adli, mali veya tıbbi) olabilir diye hissediyorum.

27. _____ Annem, babam ve ben birbirimizin hayatı ve sorunlarıyla aşırı ilgili olmaya eğilimliyiz.

28. _____ Diğer insanların isteklerine uymaktan başka yolum yokmuş gibi hissediyorum; eğer böyle yapmazsam bir şekilde beni reddederler veya intikam alırlar.

29. _____ Başkalarını kendimden daha fazla düşündüğüm için ben iyi bir insanım.

30. _____ Duygularımı diğerlerine açmayı utanç verici bulurum.

31. _____ En iyisini yapmalıyım, “yeterince iyi” ile yetinemem.

32. _____ Ben özel biriyim ve diğer insanlar için konulmuş olan kısıtlamaları veya sınırları kabul etmek zorunda değilim.

33. _____ Eğer hedefime ulaşamazsam kolaylıkla yılgınlığa düşer ve vazgeçerim.

34. _____ Başkalarının da farkında olduğu başarılar benim için en değerlisidir.

35. _____ İyi bir şey olursa, bunu kötü bir şeyin izleyeceğinden endişe ederim.

36. _____ Eğer yanlış yaparsam, bunun özürü yoktur.

37. _____ Birisi için özel olduğumu hiç hissetmedim.

38. _____ Yakınlarımın beni terk edeceği ya da ayrılacağından endişe duyarım

39. _____ Herhangi bir anda birileri beni aldatmaya kalkışabilir.

40. _____ Bir yere ait değilim, yalnızım.

41. _____ Başkalarının sevgisine, ilgisine ve saygısına değer bir insan değilim.

42. _____ İş ve başarı alanlarında birçok insan benden daha yeterli.

43. _____ Doğru ile yanlışı birbirinden ayırmakta zorlanırım.

44. _____ Fiziksel bir saldırıya uğramaktan endişe duyarım.

45. _____ Annem, babam ve ben özel hayatımız birbirimizden saklarsak, birbirimizi aldatmış hisseder veya suçluluk duyarız

46. _____ İlişkilerimde, diğer kişinin yönlendirici olmasına izin veririm.

47. _____ Yakınlarımla o kadar meşgulüm ki kendime çok az zaman kalıyor.

48. _____ İnsanlarla beraberken içten ve cana yakın olmak benim için zordur.

49. _____ Tüm sorumluluklarımı yerine getirmek zorundayım.

50. _____ İstediğimi yapmaktan alıkonulmaktan veya kısıtlanmaktan nefret ederim.

51. _____ Uzun vadeli amaçlara ulaşabilmek için şu andaki zevklerimden fedakarlık etmekte zorlanırım

52. _____ Başkalarından yoğun bir ilgi görmezsem kendimi daha az önemli hissederim.

53. _____ Yeterince dikkatli olmazsanız, neredeyse her zaman bir şeyler ters gider.

54. _____ Eğer işimi doğru yapmazsam sonuçlara katlanmam gerekir.

55. _____ Beni gerçekten dinleyen, anlayan veya benim gerçek ihtiyaçlarım ve duygularımı önemseyen kimsem olmadı.

56. _____ Önem verdiğim birisinin benden uzaklaştığını sezersem çok kötü hissederim.

57. _____ Diğer insanların niyetleriyle ilgili oldukça şüpheciyimdir.

58. _____ Kendimi diğer insanlara uzak veya kopmuş hissediyorum.

59. _____ Kendimi sevilebilecek biri gibi hissetmiyorum.

60. _____ İş (okul) hayatımda diğer insanlar kadar yetenekli değilim.

61. _____ Gündelik işler için benim kararlarıma güvenilemez.

62. _____ Tüm paramı kaybedip çok fakir veya zavallı duruma düşmekten endişe duyarım.

63. _____ Çoğunlukla annem ve babamın benimle iç içe yaşadığını hissediyorum- Benim kendime ait bir hayatım yok.

64. _____ Kendim için ne istediğimi bilmediğim için daima benim adıma diğer insanların karar vermesine izin veririm.

65. _____ Ben hep başkalarının sorunlarını dinleyen kişi oldum.

66. _____ Kendimi o kadar kontrol ederim ki insanlar beni duygusuz veya hissiz bulurlar.

67. _____ Başarmak ve bir şeyler yapmak için sürekli bir baskı altındayım.

68. _____ Diğer insanların uyduğu kurallara ve geleneklere uymak zorunda olmadığımı hissediyorum.

69. _____ Benim yararıma olduğunu bilsem bile hoşuma gitmeyen şeyleri yapmaya kendimi zorlayamam.

70. _____ Bir toplantıda fikrimi söylediğimde veya bir topluluğa tanıtıldığımda onaylanılmayı ve takdir görmeyi isterim.

71. _____ Ne kadar çok çalışırsam çalışayım, maddi olarak iflas edeceğimden ve neredeyse her şeyimi kaybedeceğimden endişe ederim.

72. _____ Neden yanlış yaptığımın önemi yoktur; eğer hata yaptıysam sonucuna da katlanmam gerekir.

73. _____ Hayatımda ne yapacağımı bilmediğim zamanlarda uygun bir öneride bulunacak veya beni yönlendirecek kimsem olmadı.

74. _____ İnsanların beni terk edeceği endişesiyle bazen onları kendimden uzaklaştırırım.

75. _____ Genellikle insanların asıl veya art niyetlerini araştırırım.

76. _____ Kendimi hep grupların dışında hissederim.

77. _____ Kabul edilemeyecek pek çok özelliğim yüzünden insanlara kendimi açamıyorum veya beni tam olarak tanımalarına izin vermiyorum.

78. _____ İş (okul) hayatımda diğer insanlar kadar zeki değilim.

79. _____ Ortaya çıkan gündelik sorunları çözebilme konusunda kendime güvenmiyorum.

80. _____ Bir doktor tarafından herhangi bir ciddi hastalık bulunmamasına rağmen bende ciddi bir hastalığın gelişmekte olduğu endişesine kapılıyorum.

81. _____ Sık sık annemden babamdan ya da eşimden ayrı bir kimliğimin olmadığını hissediyorum.

82. _____ Haklarıma saygı duyulmasını ve duygularımın hesaba katılmasını istemekte çok zorlanıyorum.

83. _____ Başkaları beni, diğerleri için çok, kendim için az şey yapan biri olarak görüyorlar.

84. _____ Diğerleri beni duygusal olarak soğuk bulurlar.

85. _____ Kendimi sorumluluktan kolayca sıyıramıyorum veya hatalarım için gerekçe bulamıyorum.

86. _____ Benim yaptıklarımın, diğer insanların katkılarından daha önemli olduğunu hissediyorum.

87. _____ Kararlarıma nadiren sadık kalabilirim.

88. _____ Bir dolu övgü ve iltifat almam kendimi değerli birisi olarak hissetmemi sağlar.

89. _____ Yanlış bir kararın bir felakete yol açabileceğinden endişe ederim.

90. _____ Ben cezalandırılmayı hakeden kötü bir insanım.

Özgeçmiş

A. KİŞİSEL BİLGİLER

Bu bölümde belirtilen tüm iletişim bilgilerinin güncel ve ulaşılabilir olması gerekmektedir.

Adı Soyadı	Özlem Bugur Özdemir
Akademik unvan/pozisyon	Klinik Psikolog
Görev yeri	Tria Psikoloji
Telefon numarası	
E-posta adresi	

B. EĞİTİM BİLGİLERİ

Bu bölümde mezun olunan üniversite ve sonrasındaki eğitim bilgilerinizi yazınız.

Derece bölümü Uzmanlık, Doktora, Yüksek Lisans vb. şekilde belirtilmelidir.

Yıl	Bölüm	Kurum	Derece
2008-2013	İngilizce Psikoloji	Doğuş Üniversitesi	Lisans
2013-2016	Klinik Psikoloji	Okan Üniversitesi	Yüksek Lisans
2018-	Adli Tıp ve Adli Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Anabilim Dalı	İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa	Doktora

C. İŞ TECRÜBESİNE AİT BİLGİLER

Bugüne kadar çalıştığınız kurum/kuruluşları tarih sırasına göre yazınız.

Tarih Aralığı	Kurum	Görev
Nisan 2014 – Ekim 2014	Kristal Çocuk Kulübü	Sorumlu Müdür
Ekim 2014 – Mayıs 2016	Koç Üniversitesi – Çiğdem Kağıtçıbaşı Pozitif Ergenlik Araştırması	Tubitak Projesi Araştırma Asistanı
Ocak 2017 – Nisan 2018	Erciyes Üniversitesi Fevzi Mercan Çocuk Hastanesi Hematoloji ve Onkoloji Servisi	Klinik Psikolog/Psikoonkolog
Haziran 2015 – Halen	Tria Psikoloji	Klinik Psikolog/Psikoterapist